

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Spes & Fiducia, Cuius Iudicisqve Dei, Erga Homines In Hac
Vita Existentes, Firmata**

Stengel, Georg

[S.l.], 1645

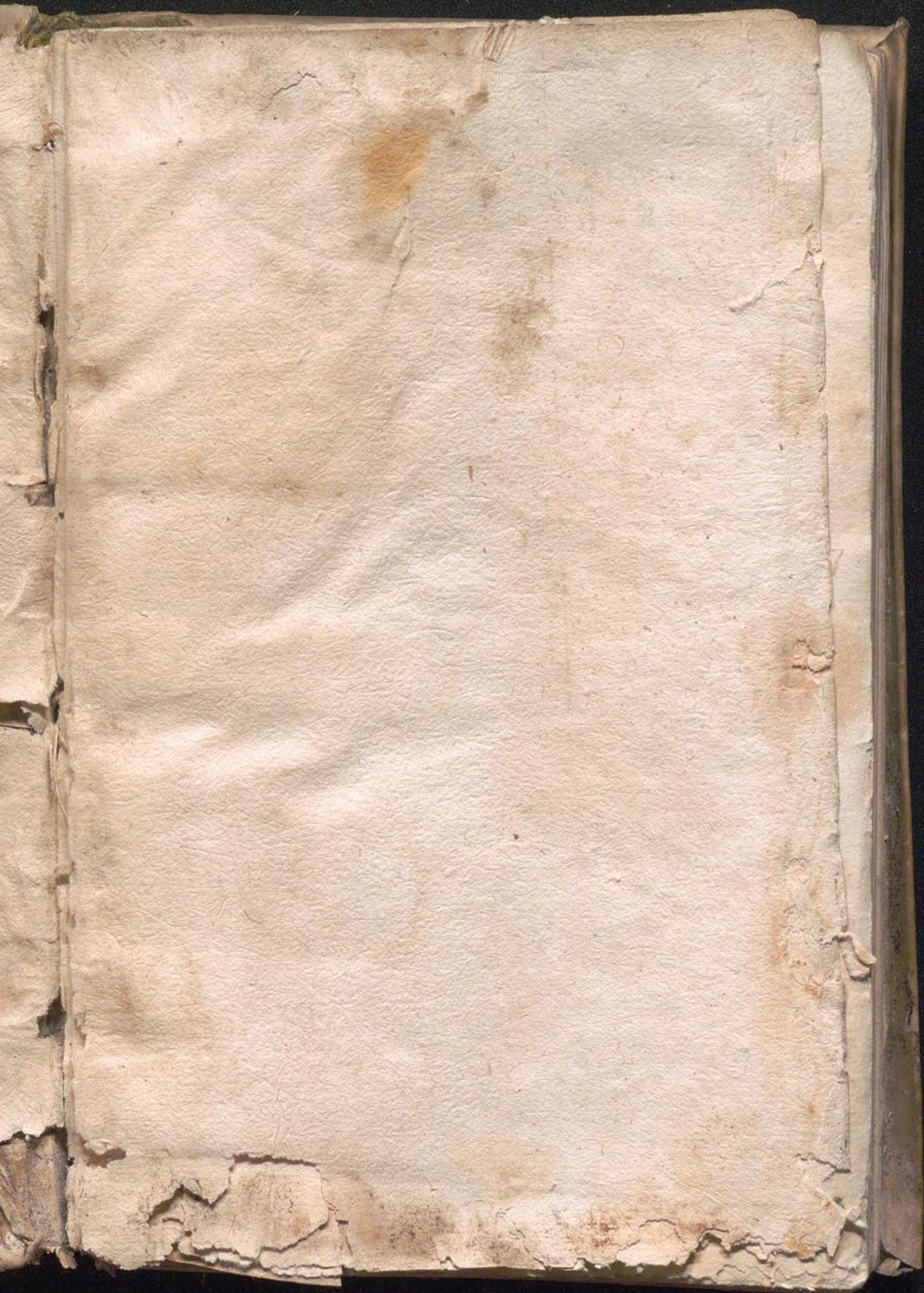
[urn:nbn:de:hbz:466:1-49823](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49823)

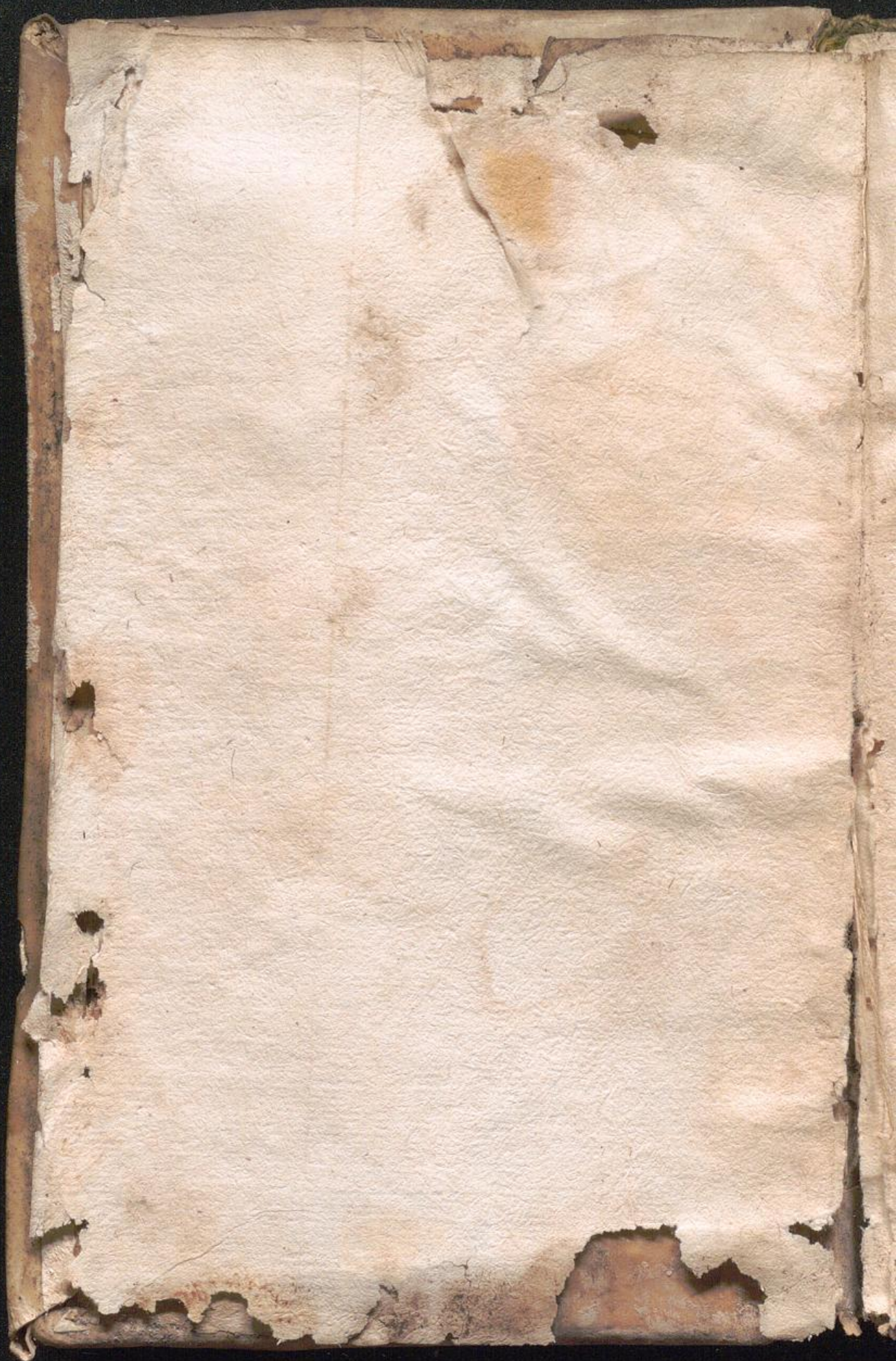

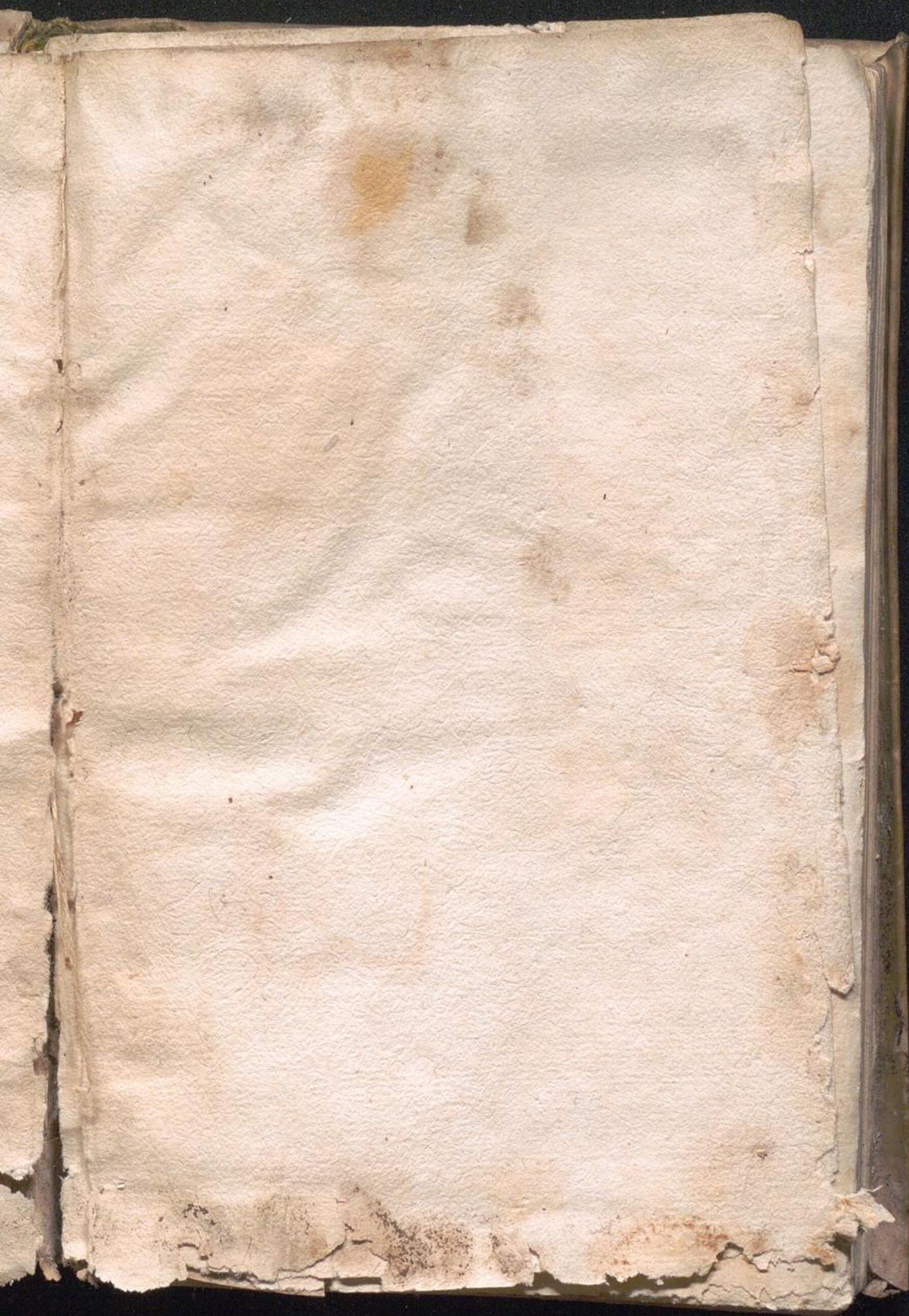
Th. 2888.

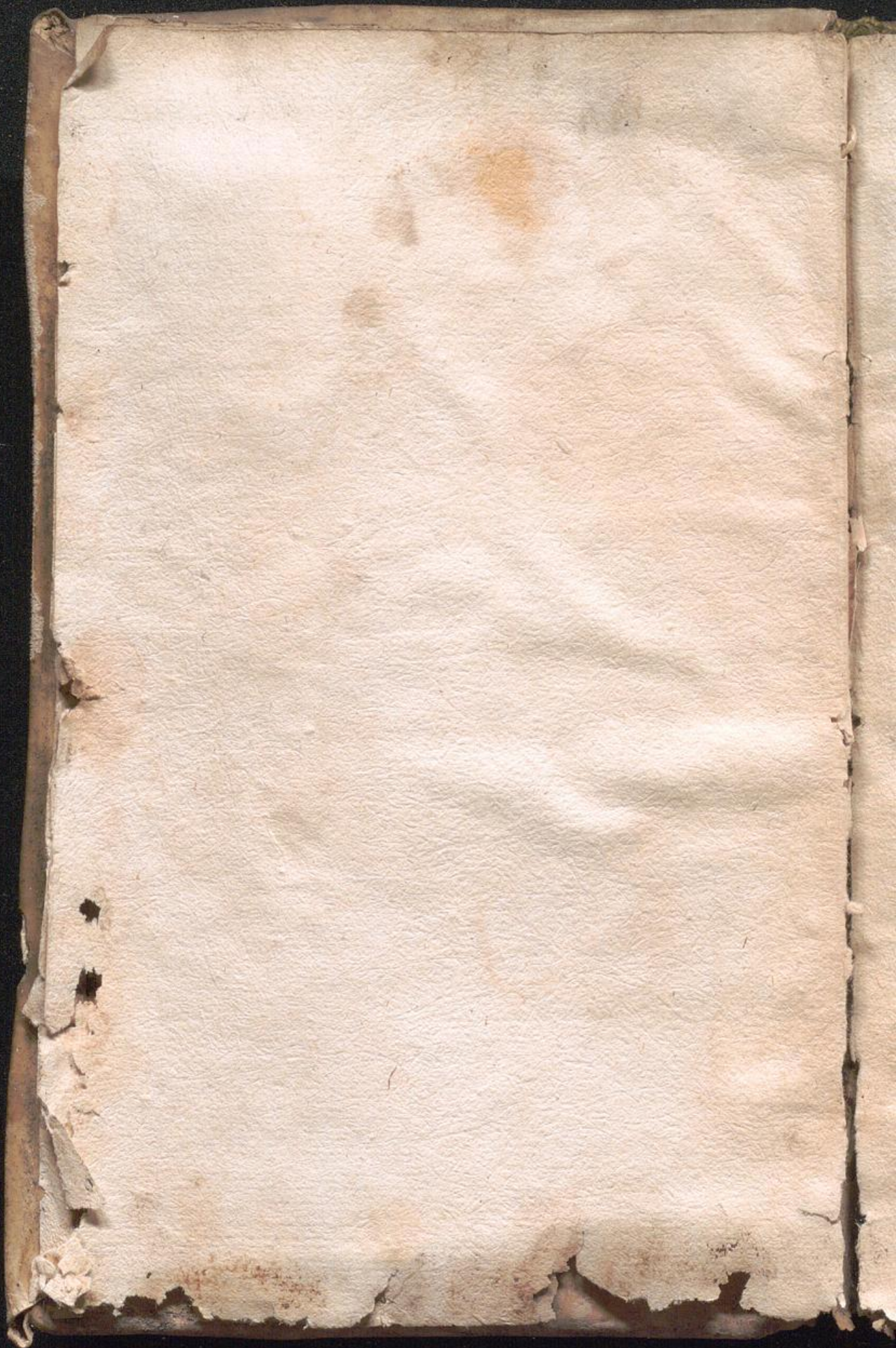
J. V

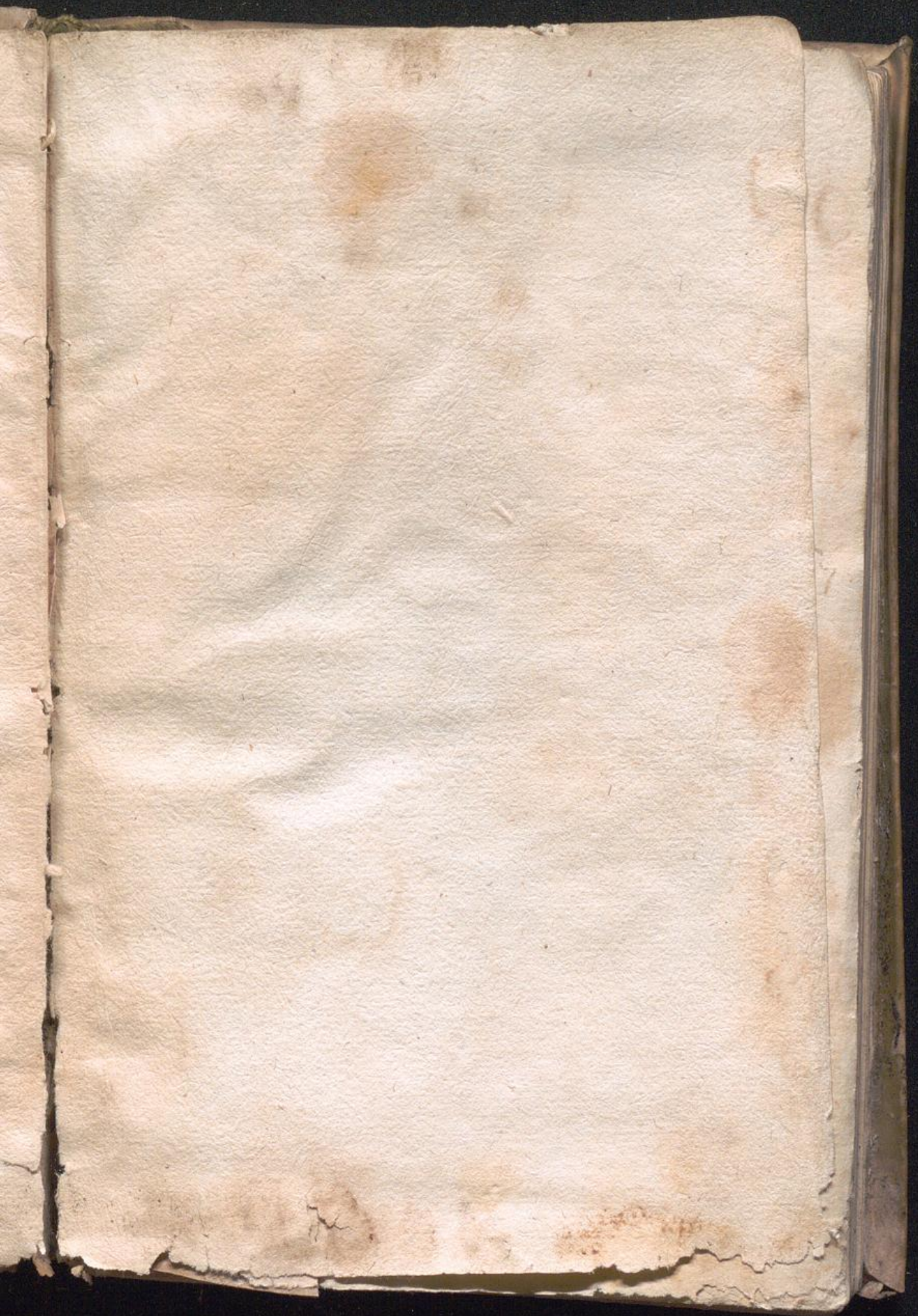
AS.

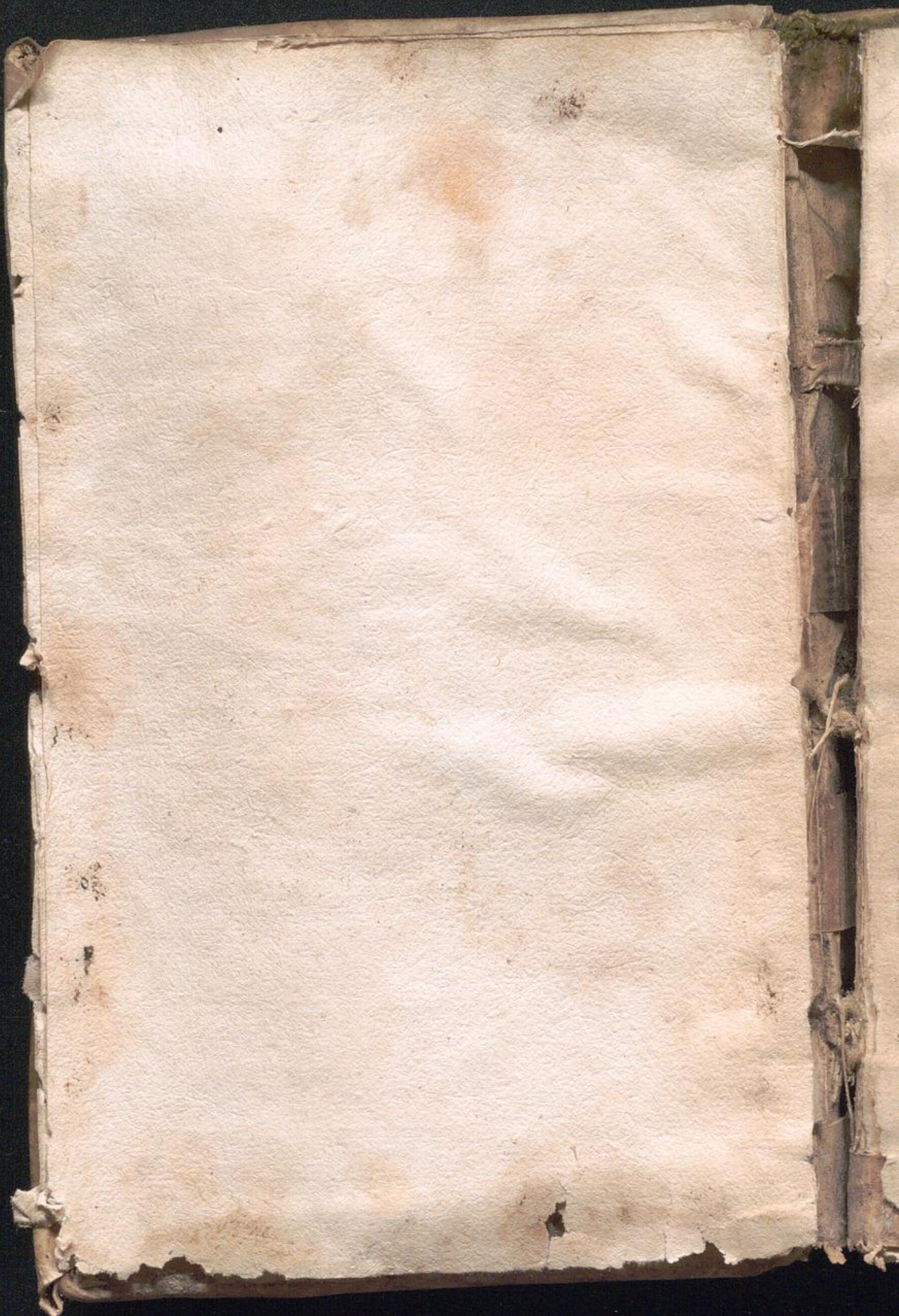

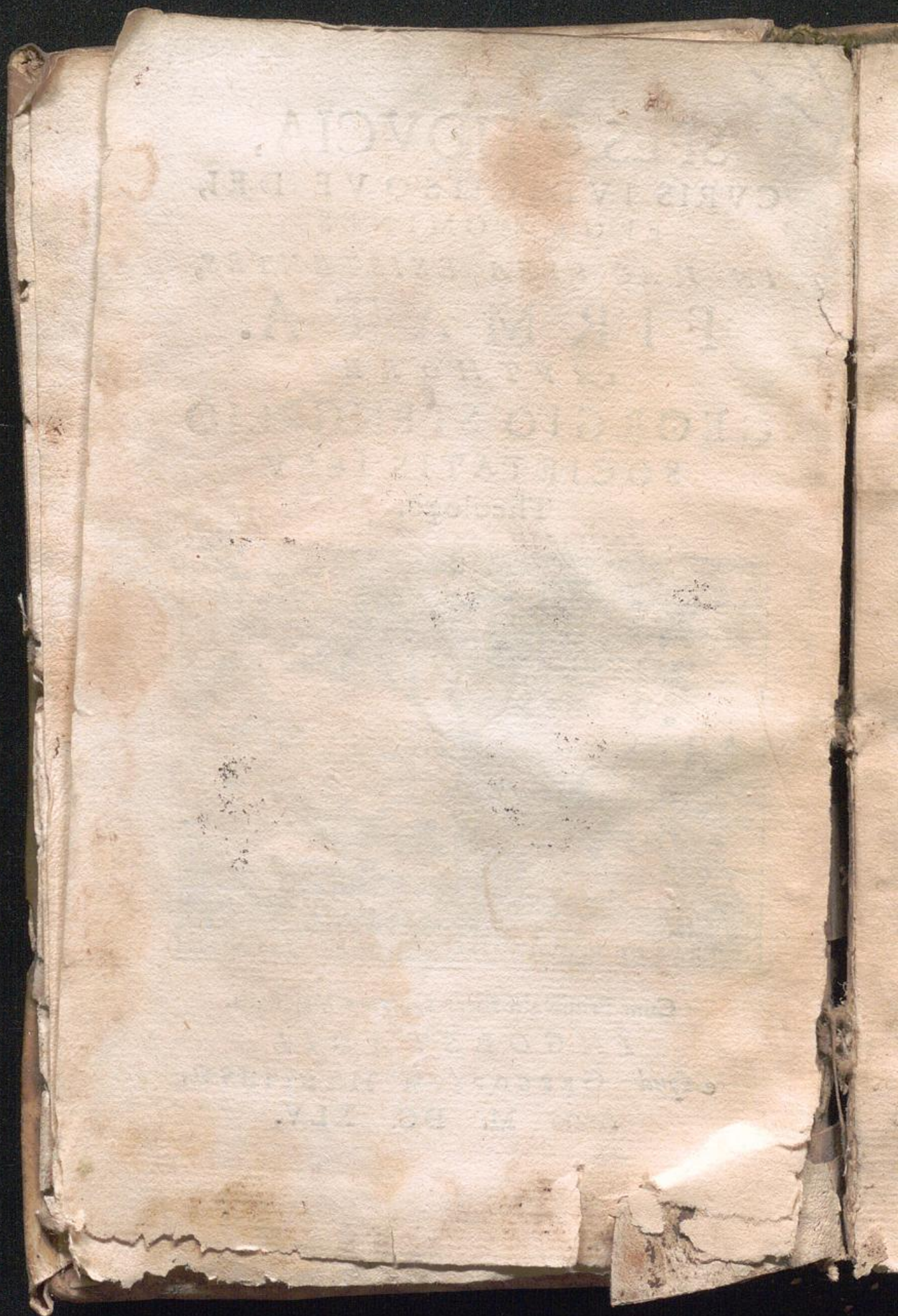

SPES & FIDVCIA,
CVRIS IVDICIISQVE DEI,
ERGA HOMINES
IN HAC VITA EXISTENTES,
FIRMATA.

AUTHORE
GEORGIO STENGELIO
SOCIETATIS IESV
Theologo.

Cum Priuilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis.
INGOLSTADII.
Apud GREGORIVM HENLINVM,
Anno M. DC. XLV.

REVERENDISSIMO ET
ILLVSTRISSIMO S. R. I. PRIN-
CIP, AC DOMINO
DOMINO

MARQVARDO
EYSTETTE^NSIS EC-
CLESIAE EPISCOPO, PRIN-
CIP ET DOMINO MEO
CLEMENTISSIMO.

Dostquam à libris meis , du-
dum inchoatis, exulare desij,
& ad interiores ac reconditas
illas litteras postliminiò redi-
ui ; prima mihi cura fuit , à
DEO principium ducere, &
quæ de diuersis illius Iudicijs elucubraue-
ram, in apicum proferre. Dehinc proxima
cogitatio erat, cui primam argumēti huius
tractationem dedicando, optimis omini-
bus, inciperem? Nec fuit diu deliberandū.
Occurrit enim menti illico R.^{ma} & Illma
CELSITVDO VESTRA. Cuius consilij caus-
sas delibare mihi licet, non numerare. Pri-
mūm, quid longè excurrerem, ad Patro-

)o(2 num

E P I S T O L A

num quærēdum, quem in vicinia poteram inuenire, & habebam antè, quàm quærerem? Deinde cuiusnam Principis patrocinium in melioris spei omen accepissem, quàm illius, cuius antiquissimæ familiæ nomen ipsum optatissimum est, & bene ominatum? Accedit pristina obligatio. Nam An. 1626. cùm CELS.^{do} V.^{ra} adhuc, hîc Ingolstadij, in studijs litterarum versaretur, eas scientijs virtutes conjunxit, vt nominis fama cum vitâ certaret. Et, me quidem iudice, victa est fama, quia virtute minor fuit. Quanquam enim, ob eam nominis estimationem, vniuersa hæc Academica Congregatio nostra CELS.^{nem} V.^{ram} ceteris omnibus Sodalibus anteposuit, & quæ vidit moribus, eundem etiã voluit Præfeturâ eminere; nondum tamen honor merita æquauerat: nec indoli par dignitas illa fuit, sed quoddam vaticinium duntaxat futuræ dignitatis. Siquidem magna Christi Mater, in omen, iam tûc voluit proludere, dum CELS.^{nem} V.^{ram} voluit Coetui suo præesse, quam sciebat, à Filio suo, maioribus annis,

DEDICATORIA.

annis, Eystettensi Ecclesiæ præficiendam.
In ea igitur Marianâ Præfecturâ, cùm ita
cunctos exemplo, consilio, disciplinâ re-
geret, ut mallent tali Præfecto subesse,
quàm esse sui juris; dici non potest, quo
dolore, Sodales, & die 13. Septemb. in
Concilio audiuerint CELS.^{nem} V.^{ram} vale-
dicentem, & postea 20. eiusdem mensis,
viderint hinc Romam discedentem. Quod
non memoro ex Annalibus tantummodo
haustum, sed oculis etiam meis usurpatum.
Quippe ego tunc & *præsens*, & *Præses* eram;
indignus quidem, sed nullo vnquam tem-
pore opportuniùs; quo scilicet id, quod
Præsidis industriæ deerat, Præfecti excel-
lencia compensaret. Doluimus ergo tunc,
& quòd tanti fideris præsentia carere, &
quòd, ob abruptum, ante finem magistra-
tûs, discessum, Ducem tam præclarum, si-
ne peculiari honore, & gratiarum actione,
dimittere oporteret. Hinc pristinum illud,
quod dixi, vinculum. Nemo arctiùs ob-
stringitur, quàm qui beneficijs obligatur.

Sed venio ad longè maiora. Neq; enim

106 3 Sodali-

E P I S T O L A

Sodalitas tantum, sed tota etiam Societas nostra, Reuer.^{ma} & Illma CELS.ⁿⁱ V.^{ra} debet; sub qua Collegium nostrum Eystadianum, velut è naufragio, tabulas colligit; sub qua Gymnasium instauratur; sub qua templum resumit dignitatem. Itaque nempe pietati, scientijs, religioni Superi prospexere, ut in CELS.^{ne} V.^{ra} Scholæ & Musæ Apollinem & Mecœnatem, templa & claustra Willibaldum & Wunibaldum nanciscerentur. Hæc est prouidentia Numinis, ut sicut tēpora dispensat, ita & temporibus idoneos assignet Principes. *Bella, horrida bella*; bella fortes lacertos exigentia Germaniam iam diu urgent; heroum humeris opus erat, & non vno Atlante, qui tantum onus sustinerent. Hæc bella, sub Antecessore CELS.^{nis} V.^{ra} caperunt, cui tanta animi generositas fuit, ut cladem fortiter pati posset. Gaudent nunc pijsimi illius Manes, eum sibi datum successorem, qui ad easdem laudes, ijsdem vestigijs, non ambulat, sed volat; nec clades tantum tolerare potest, sed & leuare, atque ea, quæ flam-

DEDICATORIA.

flammis in cineres redacta sunt, denuo suscitare. Quod arx, quod vrbs Willibaldina, quod populus quoque Eychstadianus, quod tota dioecesis testatur, quod fama ubique prædicat. Nam & foris in aures incurrit, quod domi oculi intuentur. Certè cùm nihil difficilius sit, quàm regere, quando omnia turbantur; nec quidquam laudabilius, quàm in medijs tumultuum fluctibus animum tranquillum tenere; vidi ego, & viderunt mecum alij, eo tempore, quo in summo discrimine cardo rei vertebatur, mentem illam excelsam, & inconcussam Cæsar^{is} V.^{re} pectus, quod nos exemplo suo docebat, non damna, sed causas bellorum esse deplorandas.

Qui inter syrtes ac tempestates tam peritè nauigat, quid faciet in placido mari? præsertim is, qui Principem non imitatur, sed exprimit? qui ipsam virtutem ornat, qui facit eam in summo fastigio magis conspicuam? qui rebus serijs ita mentem affigit, vt scientias stilo, ingeniũ

)o(4 confi-

EPIST. DEDICAT.

consilijs, prudentiam operibus, vigilan-
tiam curis, auctoritatem mandatis passim
exerat? Huius ego manus non exosculer,
quas cælo sublatas Diu iæstimant, in elec-
mosynam extentas turba egentium, cum
multa laude, prehensat? Compendio di-
cam, illi Principi hunc Prodromum meū
dedico consecroque, cuius facta merue-
runt, vt non saxis tantum, aut ædificijs,
sed etiam libris inscriberentur. Bonus
DEVS CELS.^{nem} V.^{ram} nobis, & toti Ecce-
siæ suæ diu seruet incolumem. Ingolstadij.
Anno Seruatoris 1645. Cal. Ian.

R.^{ma} & Illma CELS.^{nis} V.^{ra}.

infimus seruus

GEORGIUS STENGELIUS
Soc. IESV.

PRÆ-

PRÆFATIO.

Solimanno Turcarum, cum in
 conspectum suum legatos admit-
 tit, assidenti in toro adsunt, ad
 manum, ensis incuruus, cly-
 peus, claua ferrea, arcus, sagittæ, signa non
 minus territi, quam terrentis; quippe apposita
 ad vim vi repellendam, & ad propria vite de-
 fensionem perinde, atq; ad offensionem aliena.
 Christum Seruatorem nostrum, ad judican-
 dum orbem terrarum, in nubibus venturum,
 pictura, arcui cælesti, seu iridi multicolori
 insidentem, atque hinc, victoriæ, præmiq; in-
 dicio, viridante palmâ amabilem; inde gladio
 vagina vacuo terrificum proponunt; absque
 clypeo; quia iam non moritur, mors illi vl-
 tra non dominabitur. Vnde non habet, quod
 paueat; neque clypeo utitur, ad se, sed ad suos
 duntaxat, scuto bonæ voluntatis protegen-
 dos, quando induet, pro thorace iustitiam,
 & accipiet, pro galea, iudicium certum,
 sumet scutum inexpugnabile veritatem.
 Letus palme viror bona præmiq; significat,
 quæ vincentibus largietur, & laurigeros sal-
 uandorum triumphos. Ensis à sinistra fulgu-
 rans mala portendit, quæ, in nouissimo, atque
 totius mundi iudicio, præuicatoribus est da-

Jo(5 turus,

Laurent.
 Sur. An.
 1541. in
 cōment.
 rex. in or-
 be gestar.

Rom. 6. 2.

Psal. 5. 13.

Sapi. 5. 20.

P R Æ F A T I O.

turus, quando acuet duram iram in lanceam. Et hoc quidem iudicium notum est omnibus, quibus fides orthodoxa non est incognita. Neque Ethnicos omnino latuit, qui neq³ Tartara, neq³ ullos unquam finxissent, in Proserpina regno, Minoës, aut Rhadamantos, aut Æacos, nisi maius quoddam tribunal, post hanc vitam, ad eundem metuissent. De quo Vniuersali Iudicio, compluribus concionibus à me explicato, peculiare libros conscripsi, Deo dante, & maiorum nutu approbante, prodituros.

Aliud iudicium est quotidianum, sub quod omnia cadunt, quæ in mundo geruntur: idq³ sanè geminum. Cùm enim ad Vniuersi huius supremum Gubernatorem pertineat, nihil sine iudicio agere; neque tantùm hunc inuitare præmijs, illum terrere supplicijs; sed etiam alijs modis uti, ad illos in virtute exercendos; necesse est, ut idem sapientissimus ille Moderator, alijs vite huius bona, alijs mala existimet attribuenda. Nam quia multis bona, ut putant, nocent, malæque profunt; quoniam ipsi errore mentis, bona esse censent, quæ reuera mala sunt; & mala vocant, quæ, in diuina trutina, esse optima inueniuntur; vel quia etiam vera bona bonis in præmium, malis in virtu-

P R Æ F A T I O.

virtutis incitamentum ; vera autem mala, malis in supplicium, bonis in exemplum cedunt, & adeò ipsa quoq; ad bonum flectuntur : idcirco quidquid mortalibus accidit, ex diuina ira iustitiæq; , vel misericordie & bonitatis iudicio accidit.

Quæ duæ virtutes, cùm in Deo reipsa vnum quid sint ; ita etiam in rebus à Deo immissis, aut permissis, inter sese coherent, vt, ferè, nisi sola hominis cogitatione, effectusque parte, separari non possint. Est enim, in omnibus mundi casibus, vel iusta misericordia, vel misericors iustitia summi Gubernatoris. Ipse Ps. 104. 7. Dominus Deus noster : in vniuersa terra iudicia eius. Qualia iudicia ? iudicia iustitiæ & misericordie ; quoniam misericors Ps. 114. 5. Dominus, & iustus. Hæc iudicia, etsi quandoque horrida primo sint aspectu, in recessu tamen Deum amanti, sunt iucunda, dulci nucleo sub duro cortice latenti comparanda. Quorum considerationem Odo Morimus, rectè dixerit esse osseam : suauem enim medullam continent, sed ad quam, per ardua venit, cùm difficile sit, in damno, quod patiuntur mortales, lucrum agnoscere ; atque etiam in malis, quæ contingunt, beneuolentiam deprehendere. Quicumque autem depre-

hendere

P R Æ F A T I O.

Ps. 118. 39. hendere didicerunt, promptum in ore habent:
illud: Iudicia tua jucunda. Neq, volun-
tatem tantum, ex hac consideratione, capi-
unt, sed alium insuper quendam fructum lon-
gè maiorem. Etenim, ob hac iudicia, ab ima
radice perspecta, rectè sapientes Deum etiam
colunt; eius iram timent, bonitatem amant,
Deuter. 32. 3. laudant sapientiam, & assidue cantant: Date
magnificentiam DEO nostro: DEI perfecta
sunt opera, & omnes viæ eius iudicia.

*In his iudicijs cognoscendis, quia ver-
santur quotidie Sancti, nihil quidquam agere
ferunt, quod ferunt. Vident enim justum es-
se, quidquid est à summè justo; benignum,
2. Cor. 1. 3.* quidquid est à Patre misericordiarum,
quem amant, quia cernunt nostri tam aman-
tem; à quo omnia placide suscipiunt, quia
reuerentur eum, nihil ex odio facientem.

Ps. 17. 22. Custodiui vias Domini, nec impiè gessi à
DEO meo, inquit rex ille & aulis, & bel-
lis assuetus. Cur? Quoniam omnia iudicia
eius, in conspectu meo: &, hac ipsa de
caussa, iustitias eius non repuli à me.
Siquidem inuidias & odium capitale Saulis,
perfidias populi persecutiones, diras, maledi-
ctiones Semei, parricidales rebelliones ipsius
filij mei, ipsas iniquitates aliorum, iudicia,
& ju-

P R Æ F A T I O.

& iustitias eius esse reputavi. Cur enim
 non haberet ius me exercendi Dominus meus,
 aut me puniendi Index meus? qui tam bo-
 nus est, ut velit etiam malis bene uti; tam
 valens, ut è contrarijs contraria exprimere
 possit? Diuina est vis, inquit Boëtius, cui
 mala quoque bona sunt, cum eis com-
 petenter vtendo alicuius boni elicit effe-
 ctum. Sic vulnerat, ut sanet; labi sinit, ut
 altius erigat: peccatique ipsius ignominiam,
 conuertit in gloriam humilitatis; faciens, ex
 peccatrice, Magdalenam poenitentem; ex dis-
 cipulo negatore, Petram Ecclesie; ex persecu-
 tore Saulo, vas electionis. Hoc qui perspe-
 ctum habent, iustitias DEI à se non repellunt,
 sed beneuolentiam interpretantur, quidquid
 prouenit à beneuolente; consilium optimum
 esse censent, quidquid diuina sapientia nostri
 boni tam cupida decernit. Deniq; quia mun-
 di Rectorem, tam pro nobis sedulum, tamq;
 saluti nostræ attentum experiuntur, spinosam
 illam rerum caducarum solitudinem, in la-
 tissima fiduciam mentis mutant, & in cale-
 stem quandam securitatem.

Boët. l. 4.
 de Con-
 sol. prof.
 6.

Non sic impij, non sic iudicia Numinis
 meditantur: qui, cum acerbissimâ flagitio-
 rum memoriâ, assiduis intemperijs, & Fu-
 riarum

P R Æ F A T I O.

riarum facibus, conscientiaq, ictibus agitati,
Pl. 118. 39. *non possint dicere: judicia tua jucunda:*
id, quod meruerunt, semper timent; quod
timent, auersantur; & vel obliuione conan-
tur sepelire, vel obliquo & refugo oculo aspi-
ciunt; ad presumptionem, non ad emendatio-
nem, monita omnia rapientes. Hoc est, quod

Pl. 68. 18. *Vates dixit. Appone iniquitatem super,*
iniquitatem eorum: & non intrent in ju-
stitiam tuam; in quam, qui intrant, ne illi
optimè Deo contenti sunt, quidquid agat,
quidquid vel bonis mali, vel malis boni, vel
utrisque aduersi secundique inferat, vel au-
ferat. In justitiam, & arcana consilia justis-
simi Dei, qui intrant, discunt, in prosperi-
tate, modestiam; in accumulatione ca-
ssum humanorum, constantiam; patien-
tiam in aduersariorum calumnijs, fortitudi-
nem, inter ipsa martyria retinere, crucemque
suam portare, non calcare. Discunt va-
rias quidem esse, in hac vita vias Domini,
sed omnes justas. Non enim solet DEVS,
eâdem subinde ratione, res humanas gu-
bernare, ait Nicetas Acominatus Choniata,
sed ad varietatem administrationis vni-
uersi declarandam, regna & principatus,
(aliâque officia) aliter atque aliter trans-
ferre,

Nicet.
Choniata.
lib. 3. de
Imper.
Isaaci.
Angeli.

P R Æ F A T I O.

ferre, ne minutissimis quidem rebus, à sua cura exclusis. Pharaonem, cum equitatu, in fundo maris demersit. Alium (*Holopher- nem scilicet*) per formosam mulierem jugulat. Alium ab hostibus occidi finit. Est & qui ex mentis errore pro mortuo habitus, atque (*ut Zeno*) obliuioni traditus, palatio cum derisu effertur, & sepelitur. Vnde obscura voce clamans, & lucem desiderans, non Imperium expetens, nihilominus, ut vir pessimus, rectè pessum ire, & interire finitur. Multi (*cum Anastasio*) leni morte extincti, velut oculis somno clausis, hinc demigrant. Sunt, qui per hinnitum equi (*ut in Dario factum*) ad regnū ascenderint. Alius ab aratro & fulco ad purpuram est vocatus. Alius adolescens opilio (*de post fœtantes*) diuinitus in reg- Pl. 77. 71. num vngitur. Sed quorsum attinet commemorare singula, quæ prouidentia in vitæ humanæ ratione, pro utilitate cuiusque, varijs modis; mutat & transfert. ?

Misericordia Domini plena est terra. *Quia* Pl. 32. 2.
igitur pauci sunt, qui, quot, & quanta bona à
Conditore suo accipiant, agnoscunt; & non pau-
ci, qui Pharisaico scandalo, ostendunt, se etiam
eius benignitate atque clementiâ offendi; pau-
cissimâ

P R Æ F A T I O.

*cisſmi autem acie mentis adeò aquilina, ut, in
diuina ira, diuinam deprehendant bonitatem;
ut ament caſtigantem, & pœnas nòrint, inter
beneficia, computare; idcirco multiplex eſt,
hoc argumentum, à me, plenis duobus volumi-
nibus, conſcriptum, &, ſuo tempore, promen-
dum. Sed hoc tempus magnos edi libros, non
patitur; & parua plerumque ſunt gratioſiora.*

Herodot.
lib. i.

*Cyrum ergo ſum imitatus, qui Gnidem am-
nem ita reſtrinxit, ut in trecentos ſexaginta
riuos diduceret; ex quo nimia eius amplitu-
do concifa eſt. Ira ergo & ego materiam latiſ-
ſimè diffuſam, neque unquam ſatis exhau-
riendam; ſecui, & ex libro libellos feci. Quo-
rum iſte primus eſt, qui de Spe & Fiducia è
curis judiciisſque Dei hauienda agit. Fidu-*

S. Thom.
2.2. q. 129.
art. 6.

*cia autem nihil eſt aliud, quàm ſpes confirma-
ta, atque perfectà, ut cum S. Thoma, Theo-
logi docent, & Seneca quoque ad Lucilium,
ita ſcribens: De te ſpem habeo, nondum*

Seneca
epiſt. 6. ad
Lucil.

*fiduciam. Spem habe, & tu, Lector, im-
mo & fiduciam, ceteros libellos, è
veſtigio, ſecuturos.*

SPES

SPES ET FIDV CIA,
CVRIS IVDICIISQVE DEI,
ERGA HOMINES
IN HAC VITA EXISTENTES,
FIRMATA.

CAPVT I.

*Aliunde maximè relictos, à Deo maximè
curari, ostenditur exemplis veteris
Testamenti.*

§. I.

*Nec nihil, nec omnia curare homines
debere.*

Raculi suffragio sapientissimus
Socrates solebat dicere: *Si quid
cura potest, illud cures: at si Deus
ipse te curat, cur tu sollicitus tibi sis?*

Max.
serm.
de Pro-
uid.

Duo monuit, ne negligentes simus, vbi De-
us nos vult, labore nostro aliquid emere; &
ne, vbi opera nostra inutilis est, diffidamus
Deo nos curanti. Ob primum, ait S. Augu-
stinus: *Cum viderimus, aliquem seruum Dei
prouidere, ne ista necessaria sibi desint, non in-*

S. Aug.
lib. de

A

dice-

term. Do-
mini in
monte.

dicemus, eum de crastino sollicitum esse: nam & ipse Dominus, propter exemplum, loculos habere dignatus est: & in Actibus Apostolorum scriptum est: Ea quæ ad vitam sunt necessaria, procurata esse in futurum, propter imminentem famem. Ob secundum multa nobis paternæ suæ curæ exempla Dominus reliquit, quæ meritò possint spem fiduciâmq; nostrâ accendere.

§. II.

Auxilia etiam in alijs, spem in solo Deo ponendam.

Petr. Ri-
bad. in
vita S.
Ignat. l.
§. c. 9.

Et quanquam, ut in proverbio est, manus cum Deo mouendæ sunt, Sanctus tamen Ignatius noster egregiè docuit, semper pluris faciendam Dei opem, quàm omnia mortalium auxilia. Adijt aliquando Ignatius ad salutandum Principem virū nostri studiosum, à quo minùs officiosè, quàm par erat, exceptus est. Causam Ignatius arbitratus est, quòd minùs eius opera, ad res Societatis, atq; patrocinio vteretur. Erat enim, aut videri volebat Societatis nostræ percupidus, molesteq; forsitan ferebat, quòd alios, ad nostram defensionem, se prætermisso, potiùs adhiberemus. Tunc Ignatius mihi, Dicam, (inquit) illi, & aperte dicam, me ante 30. annos à Deo didicisse, ut in ijs effici-

exemplis veteris Testamenti docetur. 3

efficiendis, quæ Dei sunt, omnia auxilia con-
quiram: sed ita, ut non in externis adiuven-
tis spem meam, sed in ipso Deo bonorum omni-
um effectore constitutam putem. Quod si, in-
ter hæc subsidia efficiendiq; instrumenta, se unū
esse vult, libenter eo utemur: sed ita demum,
si intelligat, nos ab uno Deo pendere, Deo non
hominibus niti. Id ut faciamus omnes, mul-
ta nos exempla docent: è quibus pauca se-
ligam.

§. III.

Dei, erga Mundum magnum & paruum;
cura monstratur.

Atque in primis illud, quod D. Damasce-
nus, ad Conseruatoris agnitionem, egregie
explicat. Nam cum naus, remoto Guberna-
tore, consistere nequeat, verum statim pessum-
eat; nec vlla, quantumlibet exigua, domus sta-
re possit, nisi sit aliquis, qui ipsius curam gerat;
quo nam tandem pacto mundus, opus usq; adeo
ingens, atq; ita præclarum & admirandum, si-
ne eximia aliqua, & ingenti atq; admiranda
gubernatione, sapientissimâq; providentia, tam
diuturno temporis spatio, constitisset? Ecce e-
nim quantum iam temporis fluxit, ex quo cæ-
lum est, nec tamen obscuritatem contraxit;
nec terra vis tam diu pariens elanguit; nec fon-

S. Ioan.
Dama-
scen. l. de
Vita Bar-
laam &
Iosaphat.
Iacobo
Billio
Prunæo
interpræ-
te.

4 *Cap. I. Relictos à Deo curari,*

tes, ex quò orti sunt, scaturire destiterunt; nec mare tot fluuios excipiens mensuram suam excessit; nec solis ac lunæ cursus immutationem ullam subierunt; nec diei ac noctis ordines inuersi sunt. Quòd si Deus elementis adest, si terræ prouidet, si maria curat, si totā Mundi domum tam diu, tam accurate sustentat, Mundo ipso nec sentiente, nec pro se sollicito; quid sperare poterit homo, cuius causa & elementa, & totus hic orbis est creatus? Qui sepe curat, an hortum negliget? Qui sementi vigilat, num dormiet messi? aut pilum, quoniam pellem pluris faciet?

§. IV.

Ubi alij desunt, Deum non deesse.

Photius
biblioth.
cod. CX.
C. VIII.
Rosveid.
lib. 5.

Cum autem tanquam communis parens omnibus prouideat, maximè tamen curam gerit eorum, qui aliunde deseruntur. Laudat Photius Patriarcha Constantinopolitanus, *Sanctorum virorum librum*, Græco auctore incerto conscriptum, in cuius libri septimi fine, apud Rosveidum, senem junior interrogat: *Si fuero in aliquo loco, & nata fuerit mihi tribulatio, & non habuero, cui me committam, & indicem passionem animi mei, quid facio?* Cui senex respondet: *Crede in Deo, quia ipse mittet Angelum & gratiam suam;*

exemplis veteris Testamenti docetur. 3

am, & ipse tibi est consolatio, si in charitate ro-
gaues eum. Quibus verbis addidit, audi-
uisse se, in Scithi, aliquando eiusce rei hoc
exemplum contigisse. Ibi enim Ascetā mul-
tis vexatum tentationibus, cum non habe-
ret, cui vel animi tumultum aperiret, sedan-
dūque præberet; vel apud quem peccata
confiteretur, sub noctem, iam capisse para-
re sibi melotem suam, vt, orto die, statione
deserta, migraret. Sed, nocte media, Gra-
tiam Dei, habitu exquisitissimæ virginis, ei
apparuisse, vetuisseque, ne inde latum vn-
guem discederet; sed secum, eodem loco,
perseueraret: nihil enim illi mali euenturū:
si desint homines, non deesse Deum. Perse-
ueravit, & illico mentem tranquillam ac-
cepit; non accepturus, si alibi quæsuisset.
Nempe cum illo sentire oportet, qui dixit:
Gratia Dei sum id, quod sum, & gratia eius 1. Cor. 15.
in me vacua non fuit, sed abundantius illis om- 10.
nibus laboravi: non ego autem, sed Gratia Dei
mecum: quæ tantò plus operatur, quantò
plus momenti habere creditur: credit
autem is magis, qui humanis viri-
bus fidit minùs.

A 3

§. V.

§. V.

Lepida historia feminae ab alijs minus curatos magis curantis.

Thom.
Canti-
pratanus
l. Apum.
2. c. 10.
§. 8.

Appositè hîc recenseri potest, quod lepidè gestum idoneus author scribit, de Aleyde prudentissima *Vallis-Ducis* Abbatissa. Clarissimus Brabantiae Dux Henricus huius nominis secundus, filiae suae Margaritae, in Brabantia, nobile cænobium *Vallis-Ducis* dictum exædificarat, ordinique Cisterciensi sacrum esse voluerat. Ei cænobio prima praefuit Aleydis prisci & integri moris, ut & stemmatis femina, cui neque ingenium defuit, neque virtus, neque linguae gratia, aut lepos loquendi. Hoc cænobium, ut de more visitaret Guilielmus Villariensis, postea Clareuallensis Abbas, friuolas Monialium, contra eam, & planè muliebres de nihilo querelas excepit. Querelarum grandissima erat, quòd Antistita fratribus Dominicanæ & Franciscanæ familiae hospitio acceptis vinum atque pisces apponeret; tunicas quieturis mundulè lotas præberet, pedesque eorum calida iuberet ablui: quæ tamen omnia non faceret Monachis sui ordinis, cum venirent; quibus utique par esset, liberaliorem curam impendere. Audijt hanc sui accusatio-

nem

mem prudens & ingeniosa mulier, atque modestè subridens licentiam petijt respondendi. Qua obtenta: Vera, inquit, sunt, de quibus accusor, negare non possum; possum tamen excusare, si causam rationemq; volunt audire sorores meæ. Prædicatoribus & Minoribus fratribus, vinum & pisces, cum possum, largior: siquidem illi pecunia destituti talia sibi emere nequeunt: *vestris autem Monachis id ipsum non facio, quia egredientibus, ut confido, & scio, datur pecunia, unde possunt emere & habere.* Fratribus, qui pedibus conficiunt iter, cœnôque lutati ac lassitudine pleni, apud me diuertunt, tunicas, vestesque linteas non obsoletas suppedito, ut nocte commodiùs quiescant: *Monachi autem nostri equites vadunt, & in manticis suis tunicas & vestes portant, quas, cum voluerint, poterunt immutare.* Fratribus illis aqua pedes curo recreari, quia eos sudoribus & luto sordidos afferunt: *Monachis autem vestris idem non facio, quia equis altioribus insidentes ab immunditijs talibus possunt conservari.* Hoc responsum vbi Abbas, vbi Monachi, vbi Moniales audiuerunt, risu leporem, silentio & admiratione tacita sapientiam Antistitæ approbârunt.

Cap. I. Relictos à Deo curari,

§. VI.

*Cura Dei erga Adamum, Noë, Agar, &
Isaac patriarcham.*

Ad eundem modum diuina Prouidentia indicat iuuandos, qui aliunde destituuntur; aliunde autem sibi nimis attentè anxieq; prouidentes censet ope destituendos. Nudus erat Adam, nec dum factus fuit in terris, qui eum Meliteni veste tegeret: & ecce non dedignatus est Orbis Conditor officium subire pellionis: nam *fecit Dominus Deus Adam & uxori eius tunicas pelliceas, & induit eos.* Qui etiam hodie multos induit, quos milites exuunt spoliántque. Cur enim nudos esse sineret homines, qui aues plumis, pisces squamis, quadrupedes corijs pilisque tegit? Ingressus erat in Arcam, cum animantibus, *Noë, sicut præceperat ei Deus: & inclusit eum Dominus de foris.* Ecce quia nemo fuit, qui ostium foris obseraret aut oblimaret, *Deus* ipse Noëticiæ familiæ voluit esse ianitor. *Agar ancilla, affligente eam Sarai, fugam inijt.* Fugit homines affligentes, inuenit Angelos consolantes. Et rursum, alia vice, cum filio eiecta errabat in solitudine Bersabee. *Cumq; consumpta esset aqua in utre, abiicit puerum subter vnā arborem, quæ ibi erant. Et (relicto eo)*

exemplis veteris Testamenti docetur.

eo) abiit, seditq; è regione procul, quantum potest arcus iacere. Dixit enim: Non videbo morientem puerum: & sedens contra, leuauit vocem suam, & fleuit. Sic ab ipsa matre sua destituti exaudiuit Deus vocem pueri: vocauitq; Angelus Dei Agar de cœlo, Quid agis Agar? noli timere, exaudiuit enim Deus vocem pueri de loco, in quo est. Sic filio mater, matri puteus & aqua à Deo est data. Alter quoq; filius Abrahæ Isaac, non iam à matre destitutus, sed à patre lignis & aræ impositus, atque in victimam ligatus, cum eò deuenisset, vt ictum expectaret & ferrum ceruice reciperet (iam enim Abraham extendit manum, & arripuit gladium, vt immolaret filium suum) ab omni alio auxilio desertus, de cœlo subsidium accepit. Siquidem Angelus Domini de cœlo clamauit, dicens: Abraham, Abraham: Qui respondit: Adsum. Dixitq; ei: Non extendas manum tuam super puerum, neq; facias illi quidquam. Ad hoc auxilium Deus iam tum respexit, cum Isaac iussit victimari, de quo tamen Abrahæ longam spondit posteritatem.

Gen. 22.
10.

§. VII.

Dei, pro patriarcha Iacob, cura.

Actum fuisset de Iacob, quando Laban,

A s

assum-

- Gen. 31.
23. assumtis fratribus suis, persecutus est eum, diebus septem: & comprehendit eum, in monte Galaad; nisi vidisset Laban in somnis sibi dicentem Deum: caue, ne quidquam asperè loquaris contra Iacob. Longè fortior tunc erat Laban, & ad internecionem potuisset extinguere Iacobum; sed deserto, ab ope humana, diuina succurrit manus. Qua de causa dixit Laban: *Nunc quidem valet manus mea reddere tibi malum: sed DEVS patris vestri heri dixit mihi: Caue, ne loquaris contra Iacob quidquam durius.* Igitur, nesciente Iacob, causam Iacob egit DEVS: quem, vt amicum, sic habuit & protectorem, etiam tunc, cum Esau in patriam reuertenti properauit in occursum, cum quadringentis viris. Nam timens Iacob, & se iterum multitudine inferiorem, remq; humanitus desperatam videns, ad caeleste auxilium confugiens, dixit: *Deus patris mei Abraham, & Deus patris mei Isaac: Domine, qui dixisti mihi: Reuertere in terram tuam &c. Erue me de manibus fratris mei Esau, quia valde eum timeo: ne fortè veniens percutiat matrem, cum filiis.* Sic orauit, & Angelum impetrauit luctatorem, immò consolatorem ac dicentem: *Si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines praeualebis?* Quia ergo,

go,

go, in periculis, fratrum quoque gratia rara, immò quia ab ipsis fratribus sæpe periculum maximum existit, potuit Iacob haud absone illud usurpare: *Frater nō redimit, redimet homo?* quid in meis famulis spei ponā, si frater ipse mihi est metuendus? Ergo confugiam ad DEVM, & dicam: *Erue me de manibus fratris mei.* Quod & fecit DEVS; nam, Esau illi occurrente, succurrit.

Psal. 42.
8.

§. VIII.

*Patriarcha Ioseph à fratribus derelictus,
à Deo adiutus.*

Non contra vnum fratrem, sed contra Gen. 37
multos eum occidere statuentes, adfuit Iosepho quoque; benignus Dominus; cui & adfuit in ipso carcere, nec enim in *vinculis dereliquit eum*, cum ab omnibus hominibus derelineretur. O. quàm sæpe homini homo est lupus, quem non solum in fluctibus deserit, sed etiam mergit! Quàm sæpe frater sit fratri, quod Romulus fuit Remo, quod Cain Abelo? Vtinam tunc crederetur, in coelo superesse, qui brachium suum manumque auxiliatricem porrigere vult in terram, dummodo sit, qui respiciat eam, nec frustra sinat extendi,

Gen. 41

§. IX.

§. IX.

*Israëlitæ, contra Egyptios, prodigiōse
defensi.*

Mirabile exemplum est, in Israëlitis ex
Ægypto egressis vsque ad mare rubrum. Ibi
cum hinc mōtibus clauderentur, inde trucu-
lentum æquor obstaret, à tergo autem infe-
sto exercitu Pharaο eos premeret; illi verò e-
tiam hosti armis impares essent, neq; naui-
bus traijcere pelagus possent, neque alas ha-
berent, quibus trans montes possent euola-
re, quid aliud clamare, humano iudicio,
poterat populus, tot diuinorum prodigio-
rum oblitus, quàm:

Catull. de
Nupt. Pe-
lei & The-
tidos.

*Siccine me Pharijs abductum, perfide, ab
oris.*

*Perfide, deserto liquisti in littore, Moyses?
Non patet egressus pelagi cingentibus undis.
Nulla fuga ratio, nulla spes: omnia muta:
Omnia sunt deserta: ostentant omnia lethum.*

Exod.
14. 3.

Nam ferè ad hunc modū locutus est & Pha-
raο de Israëlitis, & Israëlitæ de Pharaone.
Ille dixit: *Coraſtati sunt in terra, conclusit eos
desertum. Cumq; persequerentur Egyptij ve-
stigia præcedentiū, reppererunt eos in castris super
mare: omnis equitatus & currus Pharaonis, &
uniuersus exercitus erant in Phihahiroth con-
tra*

era Beelesephon. Cumq; appropinquasset Pharaon, leuantes filij Israël oculos, viderunt Egyptios post se: & timuerunt valde: clamaneruntq; ad Dominum (non, quo cportebat modo) & dixerunt ad Moysen: Forsitan non erant sepulchra in Egypto, ideò tulisti nos, vt moreremur in solitudine, quid hoc facere voluisti, vt educes nos ex Egypto? Nonne iste est sermo, quem loquebamur ad te, in Egypto dicentes: Recede a nobis, vt seruiamus AEgyptijs? multò enim melius erat, seruire eis, quam mori in solitudine? Ad quem planè modum in angustias reducti multi Deo parum fidentes, sed humanis duntaxat consilijs & auxilijs apparentibus nixi loquuntur. Cùm enim ipsi modum non vident euadendi, neque Deo contenti, quasi se vindicaturi, ita fidem illi datam, religionemq; omnem seponunt; ita fidem perfidis adhibent; ita toties decepti decipi ampliùs volunt; immò ita virtuti honestatque aurũ & arces ruituras anteponunt; ita scopus illis omnis est vtile; ita, cum iratà Iunone, Acheronta mouere, quàm Superos flectere malunt. Quasi non Deus sit verus auxiliator, tempore pacis; aut, in ipsa belli tempestate, Dominus Exercituum, & dator victoriarum; quo offenso, nemo vnquam

quam vicit; placato, nemo victus est. Isti ergo praposterè, vt vincant, Deum blasphemant, & contra pios, tanquam Israelitæ contra Moysem, murmurant, qui pacem reducere, atque eos ex Aegyptiaca seruitute educere, & Pharaonica Tyrānide liberare voluerunt. Si quem enim Moysem nacti sunt, dicentem, *Ibi incipiunt auxilia divina, ubi deficiunt humana*, illico aiunt: *Recede à nobis, vt seruiamus Aegyptijs*. Ad hos igitur tales, ait Moyse: *Nolite timere: state & videte magnalia Domini, quæ facturus est hodie: Aegyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis, usq; in sempiternum. Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis*. Nouit Dominus ipsum mare diuidere, nouit tollere montes, nouit submergere equos & quadrigas; & totos fluctibus exercitus sepelire. Nam etiam miraculis succurrit suis, quando necesse est. Nec prima vice id fit, quando Deus id facit. Quanquam is, ita est sapiens ac potens, vt, etiam sine miraculis, extemplo possit omnia humana consilia disturbare, & inde, vnde minime putatur, rebus desperatis remedium inuenire; modò nos, id eum posse crederemus. Non est necesse miracula expectare; ad Deum re-

sur-

exemplis veteris Testamenti doctur. 15

curramus; non est nostrum, vt pro Deo solliciti simus, aut omnipotenti Domino modū præscribamus. Nostrum est, sperare, illius iuuare. Quantum nos ab illo recedimus, tantum & ille recedit à nobis.

§. X.

Ad terram conuersos, à cælo deferri.

Enimuerò sæpe aliunde quærere solatia humana, fuit perdere diuina. Israëlitaë ijdem in Galgalis, & Campestribus Iericho fecerunt Phasce, & comederunt de frugibus terre, die altero, azymos panes & polentam eiusdem anni. In eum vsque diem Manna illis de cælo cecidit: ast, vbi ad terram & terrenos cibos, solatiâque conuersi sunt, licet sancto prætextu azymorum, quid factum est? Clarè aperit Scriptura inquiens: *Defecitq; manna, postquam comederunt de frugibus presentis anni terra Chanaan.* Deficiunt itaque cælestia, vbi dominantur terrena; sicut vbi desinit auxilium terrenum, ibi cœleste succurrit. Hoc experiuntur, qui, dum, agnita sua calamitate, dicere coguntur: *circumdederunt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis conturbauerunt me;* etiam illud didicerunt pronunciare: *Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus;*

Iosue
II.

Psal. 17. 46

Ibid. 7. 1

meus, Deus meus adiutor meus: & sperabo in eñ.
In tribulatione mea inuocaui Dominum, & ad
Plutarch. *Deum meū clamaui.* Sequitur enim: *Et exau-*
in Apoph. *diuit de templo sancto suo vocem meam.* Darius
 Xerxis pater aiebat, *se in praelijs & periculis e-*
uadere prudentiorem. Idem contingit electis,
 cum in summa discrimina incurrunt, fiunt
 prudentiores: quando enim vident, actum
 esse de subsidio mortalium, non despondent
 animum, sed ad asylum maius confugiunt,
Psal 17.4. cum hac voce: *Laudans inuocabo Dominum,*
& ab inimicis meis saluus ero. Nescio quale
 nunc sit seculum.

Terra malos homines nunc educat atq; p-
fillos,

quos scilicet non prudentiores, sed amentio-
 res faciunt pericula; neque enim, orta tem-
 pestate, nauem in portum, sed in scopulum
 inferunt, quia non fugiunt ad Deum, sed
 Deum relinquunt. Hinc tot naufragia pa-
 tiuntur, nec tabula illis relinquitur, quia
 anchoram abiecerunt, qua vsi procellas om-
 nes sustinuissent.

§. XI.

Luculentum Dei, in rebus desperatis, per vi-
duam, succurrentis exemplum.

Iudith. 7.
26.

Sine numero sunt exempla, in libris Io-
sue,

sue, Iudicum, Regum, quæ, breuitatis causa, transeo. Illud non possum prætermittere, quod in historia Iudith fortissimæ heroïdis offertur. Terribile fuit nomen Holofernis: exercitus ingens: apparatus armorum formidandus. Erant enim pedites bellatorum centum viginti millia, & equites viginti duo millia, præter preparationes virorum illorum, quos occupauerat captivitas, & abducti fuerat de prouincijs & urbibus vniuersæ iuuentutis. Omnes parauerunt se pariter ad pugnandum, contra filios fraël. Quem non percellat tanta multitudo? Accessit aquæ penuria. Nam Holofernes incidi præcepit aqueductum illorum. Et quia fuerant non longè à muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam, ad refocillandum potius, quam ad potandum, & c. constituit per gyrum centenarios, per singulos fontes. Cumq; ista custodia, per dies viginti, fuisset expleta, defecerunt cisternæ, & collectiones aquarum, omnibus habitantibus Bethuliam, ita ut non esset intra ciuitatem, unde satiarentur, vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua quotidie. Tunc ad Oziam congregati omnes viri, feminaq;, iuuenes & paruuli, omnes simul una voce dixerunt: Indicet Deus in-

Iudith. 7.
2.

B

ter

ter nos & te, quoniam fecisti in nos mala, NO-
 LENS LOQUI PACIFICE CVM
 ASSYRIIS; & propter hoc vendidit nos
 Deus in manibus eorum: Et ideò non est, qui
 adiuvet, cum prosternamur ante oculos eorum
 in siti, & perditione magna. Et nunc congre-
 gate uniuersos, qui in ciuitate sunt; ut spon-
 te tradamus nos omnes populo Holofernus. Me-
 lius est enim, ut captiui benedicamus Domi-
 num viuentes, quam moriamur, & simus op-
 probrium omni carni, cum viderimus uxores
 nostras, & infantes nostros mori, ante oculos
 nostros. Sic populus loquebatur, qui, cum
 humanam opem nullam sciret, proximum
 habuit, ut desperaret. Nec id adeò mirum;
 mobile est vulgus, neque ita longè prospi-
 cit. Illud mirum, immo mirissimum, ipsum
 Oziam passum esse, se in hanc sententiam
 flecti, neque spem supra vulgus extendisse.
 Nam etsi dixerit: *AEquo animo estote fratres,*
& hos quinque dies expectemus à Domino mi-
sericordiam (quibus verbis ostendit, be-
 ne se nosse, ad quem, tanquam ad sacram
 anchoram, in vltimis rebus, sit confugien-
 dum) tamen cum cognouisset Deum, non sicut
 Deum glorificauit, sed terminum illi fixit,
 inquit: *Si autem, transactis quinq; diebus,*

non

Rom. I.
 21.
 Iudith.
 7. 25.

non venerit adiutorium, faciemus hac verba,
 qua locuti estis. O miserandi Præsules, qui
 non vobis legem scientibus populum, sed
 vos populi erroribus accommodatis! Quid
 præestis, si subestis? Quales Duces vocabo,
 si vos duci finitis? Diu duravit obsidio; diu
 bellum; ferre amplius non potestis: actum
 est: extrema consilia sunt circumspicienda:
 hosti omnia annuenda: sic arma quiescent:
 sic pax dabitur; inquitis; cuius conficiendæ
 alia nulla superest via. At Deus superest.
 Non me, sed virilis animi feminam audite,
 ad Oziam Principem Iuda, & ad presbyteros
 Chabri & Charmi sic perorantem: *Quod est* Iudith. 8.
hoc verbum, inquit, in quo consensit Ozias, ut 10.
tradat civitatem Assyrijs, si intra quinq; dies nō
venerit vobis adiutorium? Et qui estis vos,
qui tentatis Dominum? Non est iste sermo, qui
miserecordiam pronocet, sed potius qui iram ex-
citet, & furorem accendat. Posuistis vos tem-
pus miserationis Domini, & in arbitrium ve-
strum, diem constituistis ei, &c. Expectemus Ib. 7. 20.
humiles consolationem eius, & exquiret sangui-
nem nostrum de afflictionibus inimicorum nō-
strorum, & humiliabit omnes gentes, quacumq;
insurgunt contra nos, & faciet illas sine honore
Dominus Deus noster. Et nunc fratres, quo-
niam

niam vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint, quia tentati sunt patres nostri, ut probarentur, si verè colerent Deū suum. Quod ubi exemplis confirmavit, hunc, nostris quoque desperatoribus, & Domini causam deserentibus, appositissimum epilogum adiecit: Et nos ergo non ulciscamur nos pro his, quæ patimur, sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse, flagella Domini, quibus quasi servi corripi-mur, ad emendationem, & non ad perditionem nostram, euenisse credamus. Si iam Politicorum nostrorum suffragia colligere mihi liceret, an non plures, cum populo, cum presbyteris sentire, quàm cum Iuditha, deprehenderem? At non est iste sermo, qui misericordiā pronocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accēdat. Non ponamus ergo tempus miserationis Domini, & in arbitrium nostrum, diem constituamus Deo; sed expectemus humiles consolationem eius. Si viri defint, si defint heroës, etiam si nullus adsit Achilles, nullus Ajax, nullus Priamus, (quod non dixerim) si tamen Deus auxiliari nobis voluerit, vel per feminam nos liberabit. Quò desperatiores sunt res nostræ, eò luculentius est auxi-

auxilium diuinum; sicut & medico gloriosus est, si pellat morbos, qui incurabiles videbantur.

§. XII.

Aliud, in alia Heroide, qua & Deipara Maria figura fuit, in summo discrimine miserentis Dei exemplum.

Tale periculum etiam Iudæis impendebat, per omnia Assueri regna, cum Aman (*Esther.* 3.8. cui supercilium vastum erat, & tantum, quantum barba) totius gentis interitum, decem millibus talentorum, vellet mercari. Iam consenserat Assuerus, *vocatiq; sunt scribae regis, mense primo Nisan, tertia decima die eiusdem mensis: & scriptum est, ut iusserat Aman, ad omnes satrapas regis, & iudices prouinciarum, diuersarumq; gentium, ut quaq; gens legere poterat, & audire, pro varietate linguarum, ex nomine regis Assueri: & littera signata ipsius annulo, misse sunt per cursores regis ad vniuersas prouincias, ut occiderent atq; delerent omnes Iudeos, à puero usq; ad senem, paruulos & mulieres, uno die, hoc est, tertio decimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar, & bona eorum diriperent.* Atque ut videamus, rem in extrema tegula stetisse, jam in Susan pependit edictum; iam cuncti Iudæi,

Esther
4. I.

cum Mardochæo, in luctu & lachrymis erant; quin & Mardochæus scidit vestimenta sua, & indutus est sacco, spargens cinerem capiti: & in platea media ciuitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui, & hoc eiulatu usq; ad fores palatii gradiens. In omnibus quoque prouincijs, oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis dogma peruenerat, planctus ingens erat, apud Iudeos, ieiunium, ululatus, & fletus, sacco & cinere, multis, pro strato, ventibus. An non hoc periculum erat capitale? Sed ut & summum fuisse intelligam, reginæ Esther, in cuius ope sola spes omnis erat sita, via ad regem fuit intercisa. Omnes serui regis, & cuncta, quæ sub ditione eius sunt, norunt prouinciæ, ait Esther, quod siue vir, siue mulier, non vocatus, interius atrium regis intrauerit, absq; ulla cunctatione statim interficiatur: nisi fortè rex auream virgam ad eum tetenderit, pro signo clementiæ, atque ita possit viuere. Ego igitur quo modo ad regem intrare potero, quæ triginta iam diebus non sum vocata ad eum? Huc viq; periculum vidimus; sed, ut vel M. Tullius dixit: *discriminum periculorumq; comites dii*: quare neque hîc defuit Dei auxilium. Itaque sicut, per Iudith, Bethulia dedit libertatem, ita &, per Esther,

rem,

Cic. l. 2.
de Nat.
Deor.

tem, Iudæis vniuersis illius amplissimi regni, incolumitatem conseruauit, perspicuâ & vaticinante figurâ, sic olim etiam, per Dei Matrem & cœli Reginam, in deploratissimis hominum rebus, auxilium à Filio eius impetrandum. Vnde & Filius, & Mater est *Spes nostra*. Filium sic vocat Paulus, quia 1. Tim. 2. 1.
est causa nostræ spei, & *obiectina*; speramus enim Christi visionem: & *effectiua* ac meritoria; quia non per Moysen, aut cæremonias legis, sed *per Christum Dominum nostrum*, eius scilicet meritum & auxilium gratiamque, speramus periculorum malorumque, omnium tolerantiam aut liberationem, ipsamque etiam æternam beatitudinem: & *finalis* denique; ille enim est spei & patientiæ, & omnis virtutis nostræ finis. Matrem autem Christi etiam *spem nostram* vocat Ecclesia, non quasi illa, per se & immediatè, sit *spes nostra*, sed quia per illam mediatè speramus, nempe precibus illius, bona, quæ petimus, nos, apud Christum, impetraturos; sicut Mardocheo & Iudæis, apud regem Assuerum, gratissima, & hinc potentissima, regina Esther impetrauit. Hoc fuit consilium Dei. Dum Estherem euexit, iam, destinatione sua, protexit Iudæos. Quod con-

24 Cap. II. Desertis succurrere Deum

Esther
4. 14.

filium illi Mardocheus ante oculos posuit, ut eam moueret, ad causam populi sui, apud regem, agendam. Et quis nouit, utrum idcirco ad regnū veneris, aiebat, ut in tali tempore parareris? Talis spes nostra est & Maria, super omnes choros Angelorum exaltata, ut, in tali tempore tribulationis, tanquam mediatrix nostra, pararetur; per quam, cū iam actum esset de nobis, Christum primariam spem nostram accepimus. De quo beneficio itidem est aliquid à nobis memorandum. Nam omnia veteris Testamenti, in hoc argumentum, exempla afferre, immensum esset opus.

C A P V T I I.

Aliunde Relictorum Deo maiorem curam esse, etiam noui Testamenti exemplis, hoc est, ex Incarnationis, Passionis, & missionis S. Spiritus mysterio ostenditur.

§. I.

Status hominis, in iustitia originali, existentis.

Yrus potentissimus, & quondam nobilissimus Persarum rex, præstans ingenio atq; imperij gloria,
cum

eum Persæ , vt refert Plutarchus , cupe-
rent , pro suâ montanâ & asperâ , pla-
nam & mollem regionem occupare , non
permisit , quòd diceret : *Vt plantarum se-
mina, sic hominum vitas regionibus similes
fieri.* Ita mihi videtur etiam diuina sa-
pientia iudicasse : iudicauit enim præstare,
vt non omnia sint in mundo plana ; & adeò
censuit , melius esse de malis bona elicere ,
quàm mala , in Mundo , non permittere .
Inter summa autem mala est peccatū , fons &
radix omnis mali. Ante Mundi creationem,
homo , æternū retro , nihil erat . Ex eo
nihilò , velut è tenebris in lucem , ita in suam
naturam & vitam productus est , forma , spe-
cie , proprietatibus , & omnibus ornamentis
naturalibus dotatus . Inter quas dotes , cum
& ratio esset atque intellectus , quibus ad si-
militudinem & imaginem Dei accessit , sta-
tuit eum diuina bonitas sibi etiam similio-
rem reddere , & ad statum supernaturalem
extollere . Quare naturæ illius gratiam , ve-
lut auro gemmam , superaddidit , vt eum ad
altiorem ordinem , statumq̃ , diuinum eleua-
ret ; in quo naturalibus donis instructo eti-
am bona diuina communicarentur . Itaque ,
præter infusam naturalium rerum cognitio-
nem,

nem, etiam fide illum diuina ornauit, qua Deum, tanquam finem quoque supernaturalem supremamq; beatitudinem suam obiectiuam, cognosceret: spe eum instruxit, vt ex Elysijs illis campis, & amabili, sed terreno Paradiso, ad maiora cœlestiaq; gaudia, meliore flamma incensus, anhelaret: charitate diuinâ inflammavit, vt cor illius, fidei rei ignis vi, sursum ferretur: iustitia originali decorauit, vt omnes illicitos motus haberet in potestate, denique, ne vllum decus deesset, nulla illi virtus defuit. His tantis auxilijs firmatus æternam vitam, planissima via, erat aditurus, si voluisset.

§. II.

Cur homini libertas arbitrii à Conditorē data?

Quia verò nihil coactum est gloriosum, libertas arbitrij est illi relicta. In æquilibrio positus, quò libuit, potuit se se sponte inclinare. Hinc vel laus, vel vituperatio omnis. Arbitrio vtenti vel præmium, vel poena decernitur. *Qui probatus est in illo, & perfectus est, erit illi gloria æterna: qui potuit transgredi, & non est transgressus: facere mala, & non fecit: ideo stabilita sunt bona illius in Domino, ideo bona promissa semper duratura.* Hac
de

*Eceli. 31.
10.*

de causa Deus ab initio constituit hominem, & Eccli. 15.
 reliquit illū, in manu consilij sui. Adiecit man- 14.
 data & praecepta sua: si volueris, inquiens, man-
 data servare, conservabunt te, & in perpetuum
 fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam &
 ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam.
 Ante hominem vita & mors: bonum, & ma-
 lum: quod placuerit ei, dabitur illi; quoniam
 multa sapientia Dei, & fortis in potentia, vi-
 dens omnes sine intermissione. Igitur arbitrij
 libertas homini à Conditoris est data, non
 solum, ut etiam hac imaginem & similitu-
 dinem Dei prae se ferret; sed etiam, ut prae-
 clarior esset gloria, quam mereretur, & non
 coactis laboribus partem acciperet. Bestias,
 etiam si fudent, & plus, quam ulli homines,
 laborent, nemo censet honore dignas; ca-
 rent enim libertate, qua laudem honorē-
 ue mereantur. Quapropter multa sapientia
 Dei fuit, in homine creando, quem tantum
 non fecisset, si liberum non fecisset; etiam si
 fecisset sempiternae beatitudinis capacem.
 Posuisset enim eum in coelo, sine suo merito,
 & sine spontaneae servitutis gloria, fecisset
 gloriosum; sicut si truncus, qui pedibus ire
 non potest, alienis manibus, in regio pala-
 tio collocaretur; quem nemo laudat, quod
 eo se ipsum promorit.

§. III.

§. III.

In quanta homo mala, per peccatum, lapsus sit?

*Psal. 108.
29.*

Hunc ergo talem tantumque hominem, diaboli invidia atque fallacia euertit, & per peccatum, è supernaturali statu, in exitium præcipitavit. Hoc enim casu, in quantum malum non deuenit? Amisit diuinam charitatem; perdidit cœlestem gratiam; iustitiam originalem exuit; induit maledictionem & animi & corporis, *sicut diploidem*: omnium virtutum (excepta fide & spe, vt resipiscere posset) fecit iacturam: deniq; æternæ salutis naufragium passus in Oceanū cecidit omnium calamitatum. Vnde & singularis illa Dei protectio directioq; illi subtracta est: & appetitus capit recalcitrare, frænoque rationis excusso, tanta fuit ad malum proclinitas, vt iam nihil propemodum, nisi peccare posset; tanta vis & lubido cupiditatis ad delinquendum, vt à nullo, nisi solo Deo, posset sisti & coërceri; tanta imbecillitas ad ipsas etiam naturæ leges obseruandas, vt, sine cœlesti auxilio gratis suppeditato, obseruare eas non posset. Itaq; & iure cœlestis gloriæ exciderat, & naturam suam ita debilitauerat, vt illa sibi relictæ, instar plumbi, sup-
opte

opte pondere & impetu, deorsum caderet,
& de peccato in peccatum lapsa, profundio-
rem semper Infernum, atrocioraque suppli-
cia æterna commereretur. Sic homo crea-
tus, vt, in cœlo, beatus & Deo fruens regna-
ret, peccati seruus, cacodæmonis mancipi-
um, & Auernalium flammarum futurum pa-
bulum factus, nonne in profundum venit?
nonne lapsus est in ipsum pelagus miseria-
rum? nonne dicere potuit? *Veni in altum*, Psal. 68.
tempestas demersit me: Ex nihilo conditus, Psal. 72.
ad nihilum redactus sum. 22.

§. IV.

*Solus Deus hominem à peccato liberare
potuit. Et cur?*

Quis eum inde potuit eripere? Ionam, Ion. 2, 2;
cum in mare proiectus esset, & iam in ven-
tre piscis tribus diebus, & noctibus, densam
noctem pateretur & atrum carcerem; nemo
potuit liberare, nisi ille ipse, qui ventum &
mare, & procellas concitavit. Sic neq; ho-
minem, peccato, in tanta mala, se iacien-
tem, quisquam alius retrahere potuisset, nisi
qui hominem hæc mala meritum, ijs, velut
supplicij tempestate, inuoluit; vt illum idem,
qui fecerat, reficeret; & qui creârat ex nihi-
lo, recrearet. Magna opera magnos exigunt
magi-

magistros; & extremi morbi extremis indigent medicinis. Igitur, ob protoplasti nostri delictum, malum hominis tam atrox, tamque inolitum fuit, ut à nulla, nisi diuina manu, posset eradicari. Quæ enim persona, nisi diuina, hominem, in diuinum ac supernaturalem statum, reposuisset? Nomina quidquid naturale est, infra est. Iacebat homo, lethaliter ictus seipsum erigere non poterat. Sed neq; Angelus poterat, cuius non est gratiam diuinam, hoc est, spiritualem animæ vitam infundere. Undique ergo erat homo destitutus: seipsum iuuare non poterat Deo mortuus; neque ab alio aut homine, aut Angelo, multo que minus à bestia poterat iuari. Solus supererat Deus, solus iuuat Deus, cuius misericordiæ non est numerus, & bonitatis infinitus est thesaurus. Is ergo, cum alia remedia omnia deessent, intimis misericordiæ visceribus commotus, humano generi succurrit. Quod etsi solus potuit, multis tamen modis potuisset. Sed quia nullus fuit conuenientior, aut nobis utilior mod⁹, quam ut, pro præteritis hominū peccatis, æquiualens iustitiæ diuinæ satisfactio fieret, & pro futuris, remediū perenne compararetur; Deus ipse de cælo descendit, ut saluum

S. Thom.
3. p. q. 2.
a. 2.

laum faceret, quod perierat. Nulla enim pura creatura, nullus homo, aut Angelus, qui non idem esset Deus, potuisset satisfactionem tantæ offensæ æquivalentem præstare, cum tanta sit vnius mortiferi peccati malitia, & in infinitam Numinis maiestatem iniuria, vt omnibus omnium & hominum & Angelorum fidei, misericordiæ, charitatis, aut poenitentiae operibus, omnibus religionis actibus, omnibus orationibus, omnibus sacrificijs, ad iustam æqualitatem, non possit compensari. *Non dabit Deo placationem suam (homo) & pretium Redemptionis animæ suæ*, inquit Dauid. In quæ verba S. Basilis ita scribit: *Neg, igitur fratrem quare in redemptionem; sed Deum, qui excedit naturam tuam. Neg, hominem nudum; sed hominē Deum IESUM Christum, qui etiam solus placationem dare potest, pro omnibus nobis. Et Athanasius: Cuius, inquit, opera, ad recuperandam iustam gratiam, requirebatur, nisi solius Verbi? Eius etiam fuit, id quod corruptibile erat, iterū ad incorruptibilitatem reducere, & pro omnibus, id, quod æquum, rationiq, consentaneum erat, Patri præstare. Denique S. Leo ait: Talis Natiuitas decuit Dei virtutem & Dei sapientiam Christum, qua nobis & humilitate con-*

S. Bonavent. 3.
sent. diff.
20. art. 30

Psal. 48:
8.
S. Basil.
in Psal. 48

S. Athanas. l. de
Incarn.

S. Leo
serm. 1.
de Natiuitate

gratiam

grueret, & diuinitate præcelleret. Nisi enim esset Deus, non adferret remedium; (quia non adferret pro iniuria Deo illata aliud equiuallens, neque constitueret perennem & inexhaustum reconciliationis fontem, quo peccata, in quæ quotidie incidimus, delerentur) nisi esset homo verus, non præberet exemplum: non haberet meritum, non offerret satisfactionem.

§. V.

Admirandum Dei, pro hominibus tam sceleratis, humanam naturam suscipientis consilium.

Quoniam ergo extinguendæ iræ diuinæ atque æterni ignis euadendi, recuperandiq; iuris ad cœlestem hæreditatem nullum, neq; in terris, neque in cœlo, neque apud homines, neque apud Angelos, neque apud vllam aliam creaturam remedium inueniebatur; atq; ita vel diuinæ iustitiæ fatisdari non potuisset, vel homo æternum debuisset perire; fecit Deus immensum & infinita sua misericordia dignum opus, opus omnibus seculis inauditum, omnibus gentibus admirandum, ipsi cœlo obstupefendum, ipsis Angelis ineffabile & incomprehensibile, cū illud nunquam satis laudatum, nunquam satis perpen-

penſum Incarnationis conſilium excogita-
uit, & Chriſtum, ſapientiam increatam, per
quam creata ſunt omnia, *propoſuit propitia-* Rom. 3.
tionem, per fidem, in ſanguine ipſius, ad oſten- 25.
ſionem iuſtitia ſua, propter remiſſionem præce-
dentium delictorum, in ſuſtentatione Dei. Qui
cum eum Mundus odiſſet, & partim, ob pri-
mi hominis peccatum, partim, ob aliorum
hominum innumerabilia fornicationū, ad-
ulteriorū, incaſtum, Sodomiarum; furto-
rum, rapinarum; cædium, homicidiorum,
parricidiorum, idololatriarum, veneficiorū
aliarūmq; deteſtandarum abominationum
crimina, non iam Mundus, ſed planè im-
mundus dicere illud Mimi, apud Gellium,
poſſet: *Similis ſepulchris nil niſi nomen retineo,*
atque viciffim Dei odio, immo Orco, dig-
niſſimus eſſet; tamē & tunc *Sic dilexit Mun-* Ioan. 3.
dum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut om- 16.
nis, qui credit in illum, non pereat, ſed habe-
at vitam æternam. Quis fur patibulo adiudi-
catus à rege auderet petere filium regium,
ſuo loco, in furcam agendum? *Sic Deus di-*
lexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum da-
ret, pro nobis, in infami ligno, ſuſpenden-
dum. Explicari fatiſ non poteſt hæc boni-
tas: excedit omnem humanæ cogitationis

C

men=

Rom. 5.8. mensuram. Miris igitur modis commendat Deus charitatem suam in nobis: quoniam, cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus, Christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira, per ipsum. Si enim, cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo, per mortem Filij eius: multo magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius. Vix legimus, aliquem Dominum, pro seruo, mortuum, sed seruos pro Dominis duntaxat. vix etiam, pro iusto quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori? vix pro benefactoribus aliqui vitam suam obtulerunt; maximique fiunt martyres, qui pro Redemptore suo mortui sunt. At tanta est Dei misericordia, vt Dominus, pro seruis, iustus pro iniustis & in peccato mortuis, bonus pro impijs, benefactor maximus, pro maximis malefactoribus & peccatoribus, quibus nihil obligatus erat, vitam, animamq; posuerit. Nonne hoc fuit, omnem omnium hominum superare charitatem? immò & cogitationem transcendere? Tales autem fuisse homines, pro quibus Seruator mortem oppetijt, si non omnes historiae testarentur, vel Oseas abunde ostenderet illis verbis; *Audite verbum Domini, filij Is-*

novi Testamenti exemplis ostenditur. 35

ly Israel, quia iudicium Domino cum habitatoribus terre: non est enim veritas, non est misericordia, & non est scientia Dei in terra. Maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt, & sanguis sanguinem tetigit. Quid hæc scelera, apud diuinum tribunal, commeruere? Mox subiungit: Propter hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis, qui habitat in ea. Propter hoc pestes, bella, & totos fulminum milliones, atque æterna, in Tartaro, incendia Mundus meruisset. Siquidem eramus natura filij ira. Deus autem, qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo (cuius gratia estis saluati) & conresuscitauit, consedere fecit in cœlestibus, in Christo IESU: ut ostenderet in sæculis superuenientibus abundantes diuitias gratiæ suæ, in bonitate, super nos, in Christo IESU.

§. VI.

Incomprehensibilie diuinæ bonitatis iudicium esse, in mysterio Incarnationis.

Titus Vespasianus, ob eximias animi doctes, olim dictus est, *Amor & delicia generis humani*. Christo hoc elogium debetur, cui

C 2

longè

Ibid. 7.33

Ephes. 2.4.

Suetonius in Vespasiano. c. 9. Psal. 17.8

longè rectiùs dicitur: *Diligam te Domine, fortitudo mea*: Amor meus, deliciae meae, qui diligis etiam odientes te. Nam qui hinc non discit admirari iudicia, amare bonitatem, & sperare misericordiam immensam omnipotentis Dei, nusquam discet. Quis nō obstupescat iudicium Numinis peccatores amantis, & in tantum amantis? Bonum est, quod amare solemus: quod pulchrum, quod formosum, quod eruditum, quod pretiosum, quod nobile, quod iucundum, in summa, quod bonum est, amamus. Quid, in homine tunc deformissimo, pulchrum? quid, in foedissimo peccatore, formosum? quid, in tantis ignorantiae tenebris & umbra mortis sedente, eruditum? quid sapiens? quid, in vilissimo diaboli mancipio, preciosum? quid, in titione Inferni, nobile? quid, in tanta animi amaritudine, iucundum inueniebatur, quod Deus amaret? Peccato contaminati, iusto iudicio, in protoplasto, damnati, cæci, miseri, abiecti eramus; & tamen etiam tunc *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret*. Non capit hoc ratio humana, excedit tam grande mysterium mortalium intelligentiam; sed non excedit increatam bonitatem. Quid-
quid

Ioan. 3.
16.

quid in Deo est, immensum est, ergo & immensam decet esse charitatem. Rursusque immensæ charitati conuenientissima est immensa misericordia, & immensa sui communicatio, quæ, in Dei Verbo, pro homine, humanam naturam induente, nobis est manifestata. Dederat Agesilaus rex ingens donum cuidam plebeio, quod cum ille recundè recusaret, dicens: *Hoc esse nimis magnum pro se*, respondit rex: *At non est magnum nimis, pro Agesilao*. Ad eundem modum, *Deus, qui diues est, in misericordia, propter NIMIAM* (id est, valde magnam, aut NIMIAM respectu hominum tam miserrum & indignorum, nō autem respectu Dei immensè boni) *charitatem suam, qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos, in Christo*. Itaq; turpes amauit, vt pulchros efficeret: deformes amauit, vt faceret formosos; insipientes amauit, vt redderet sapientes: viles amauit, vt precio sanguinis sui efficeret preciosos: mancipia amauit, vt reponeret in libertatem: inopes amauit, vt diuitijs & thesauris cœlestibus locupletaret: miseros & miserabiles amauit, vt ad æternam gloriam, felicitatēq; perduceret. Nemo igitur, cum hanc cha-

G 3

rita-

S. Diony-
sius lib. de
diuin.
Nomin.

ritatem cogitat, amorem humanum cogitet, qui fundum habet ac terminos, & si hîc comparetur, velut fumi vmbra est. Alia est amoris diuini profunditas, alia celsitudo, alia nobilitas alia excellentia, qua omnem creatam charitatem infinities transcendit. Homo amat id, quod est bonum, atque ita hominis amor fundatur in obiecto, quod reperit; Deus obiectum amando creat, amando enim facit bonum; vt adeo ratio amandi, non in obiecto amato necesse habeat fundari, sed saepe in solo Deo amante existat. Siquidem, vt scribit S. Dionysius, idcirco Deus amat, vt sua bona malis communicet, amorémque suum in ipsos hostes transfundat, atque ita ex inimicis amicos, ex aduersarijs filios heredésque faciat. Quod, quo quisque maiores fecit in charitate progressus, amorémque habet ardentiorém, eò impensius imitatur, diligitque & ipse inimicos suos, non quia boni, sed quia ipse bonus, communicata bonitate sua, è malis, vult bonos facere, eosque sibi assimilare. Etsi autem conatum maximum adhibeat, infinito adhuc, à Dei amantis charitate, distabit interuallo: adeo, vt etiam de Seraphico aliquo amore, & eo, qui Dei est, dici possit:

Pro-

Proximus huic, longo sed proximus inter-
uallo.

Et tamen mandatum est, ut, etiam in hac tam ardua virtute, Deum imitemur. Nam antè, quàm Christus diceret: *Estote ergo vos perfecti, sicut pater vester cœlestis perfectus est;* præmisit, in quo perfecti esse debeamus, adeoque in qua re cœlestis pater à nobis imitandus, perfectus sit, dicens: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos: ut sitis filij patris vestri, qui in cœlis est: qui solè suum oriri facit super bonos & malos: & pluit super iustos & iniustos. Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt? Et, si salutaveritis fratres vestros tantum, quid ampliùs facitis? nonne & Ethnici hoc faciunt? Aliter Pater vester cœlestis, cuius perfectio vobis imitanda proponitur, fecit; ille ita bonus est, ut etiam malos amet, nec filiū tantum diligat morigerum; sed prodigum quoque, qui omnia sua cum meretricibus dissipavit, amplectatur peregrè redeuntem. Hoc inquam, argumento, qui non discit amare ac imitari diuinam bonitatem, nullo discet. Sed & sperare discunt vel sceleratissimi pec-*

Matth. 5.
48.

Luc. 15.
20.

catores. Sint homicidæ, sint parricidæ, sint sacrilegi, sint mille diabolis proprii sanguinis chirographo obstricti, ac mancipati; sit, qui tot flagitijs tantisque solus, quot & quanta à condito orbe, per omnes vel Angelos, vel homines sceleratos, sunt perpetrata, cooperiatur, tamen diuina bonitas maior, charitas grandior, misericordia efficacior est, quia infinita. Quare, sicut scintillam extinguit Oceanus, ita hæc omnia crimina delere potest diuinæ bonitatis, misericordiæ & charitatis, nulla vnquam malitiæ aut magnitudine, aut multitudine, exhaustiendus thesaurus. Vt quid ergo vllus est peccator; qui de venia desperet? vt quid adeò vllus mortalium est excors, vt non v-tatur, per pœnitentiam, thesauro tantæ bonitatis, misericordiæ, & charitatis? Planè qui hæc rectè credit, non desperat; & quisquis desperat, non rectè credit.

§. VII.

Passio Christi, & S. Spiritus missio, quantum beneficium?

Spei fiduciæque huic addit ingens incitamentum S. Spiritus missio, tot secum dona è cœlo trahens. Magnum quid esset, si is in Dei Matrem, si in Apostolos, si in simplices,

ces, & idiotas, ac piscatores duntaxat missus, à Deo Patre & Christo, esset; longè tamen admirabilius est, eū missum esse & mitti quotidie in eos, qui participes fuerunt crucifixionis ac mortis Christi; aut qui inter barbaras gentes, idola adorauerunt, aliosque maximos peccatores, si modò ad eum recipiendum, per ipsiusmet gratiam, se disponant. Quo in opere, & pater misericordiarum, & Filius diuinæ sapientiæ thesaurus; & Spiritus S. æternus amor, & tota denique Trinitas infinitam liberalitatis suę bonitatem declarauit. Dominus vineæ, ob filium suum extra vineam eiectum occisumque, communi calculo, *malos agricolas male perdidit.* Quid Deo Patri erat agendum, ob Filium suum extra Ierusalem eiectum atque in infami arbore suspensum, eiectumque etiam è vita? Nunquid, sicut Elias quondam, ignem de cœlo deuocare debuisset, qui Christicidas momento deuoraret? Enimuerò ignem de cœlo misit, quando *linguis ignis* immistum misit S. Spiritum; sed ignē qualis olim rubum illustrauit, non cremauit, quique corda, non corpora, inflammaret. Sic, pro odio, amorem reposuit. Sic, *cum inimici essemus, dilexit mundum, ut Filium su-*

Matt. 21.
37.

Act. 2.

Iacob. 1.
17.

Ioan. 1.

Psal. 67.
19.Ephes. 4.
8.

um unigenitum, Verbum intellectus sui; & Spiritum S. voluntatis suæ Amorem, adeoque, quidquid ab ipso procedebat, daret. Sic, vindictæ loco, omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est, descendens à Patre luminum. Qui, si sic diligit Mundum inimicum, quid gratiæ amicis est factururus! Sed & illud nullis satis verbis potest explicari, Filium Dei, postquam in propria venit, & sui eum non receperunt, immò postquam tam dirè ab hominibus tractatus est, non modò inter ipsos cruciatus, dixisse: Pater, dimitte illis: sed etiam illos ipsos pro eis cruciatus ac mortem obtulisse; & rediuium, atq; in coelestem gloriam ingressum, Spiritum S. qui à Patre Filioque procedit, insuper misisse. Quade causa & Dauidi mirabilis visus est ascendens in altum, & dans dona hominibus. Socratem mirati sunt veteres, discipulos suos iubentem persolvere mercedem, ijs, à quibus læderentur; mirentur potiùs Christum, dona dantem, & quidem maxima, illis, à quibus sputis fædatus, flagris laceratus, spinis, clavis, lanceis confossus erat. Quid hoc aliud est, quàm evidentissimum infinitæ bonitatis argumentum? Filij hominum peregrè grauiam passi, de malo lædentibus dando cogi-

cogitant, cum domum reuertuntur: Filius Dei, innumeris contumelijs, iniurijs, plagis affectus, ad astra reuersus, unde venerat, dona mortalibus est lagitus, qualia nemo, nisi Deus, dare potuisset. Nimirum vt arbores quædam sectæ vulneranti dant balsamū, sic bonus Deus adeo est bonus, vt bona reddat, à quibus mala accepit; quare per omnia Christi vulnera toti beneficiorum torrentes proruperunt. Quis talem Dominum non amaret? Sed & illud obstupescendū est, tertiam sanctissimæ Trinitatis personam Spiritum sanctum, postquā secunda persona Dei Filius tam barbarè est ab hominibus acceptus, nihilominus ad homines descendere voluisse. Columba, cum non inueniret extra arcam, ubi requiesceret pes eius, ad arcam reuolauit: noluit enim, in eodem luto, cum coruo hædere. S. Spiritus, columbæ forma & indutus & expressus, à Christo, secundo Noë, è cælo, missus, ah quæ non pectora inuenit, quàm, fordida? quàm scelerata? quàm in ipsum S. Spiritum blasphema? Et tamen neq; illa horruit. Quantos enim non adduxit, ad pœnitentiam, peccatores? quæ non exciuit flumina lachrymarum? Nimirum, vt, Noto flante, cadunt imbres, sic flabit

Gen. 8. 9.

44 Cap. II. Desertis succurrere Deum

Psal. 147. *flabit Spiritus S. & fluent aquæ, ex oculis de-*
18. *licta sua detestantium. Hæc nimirum est a-*
byssus diuinæ bonitatis, hæc totius Trinita-
tis immensa liberalitas, nullum ab hoc do-
no excludit, quantumvis fuerit nefarius;
modò, per gratiam excitantem, pulsante S.
Spiritu, se disponat, ad donum istud recipi-
endū. Quia non est personarum acceptor [Deus,
sed in omni gente, qui timet eum, & operatur
iustitiam, acceptus est illi, accipitque S. Spiri-
tum. Qui per excellentiam appellatur, Do-
num Dei altissimi; est enim omnium dono-
rum maximum, & eorum fons & origo, vt
S. Th. 1. p. *D. Thomas tradit; est fluminis aqua vitæ, splen-*
q. 38. A- *didus tanquam crystallus, procedens de sede Dei*
poc. 22. *& Agni, in medio plateæ eius, eam irrigans.*
Io. 4. 14. *De quo Christus dixit: Aqua, quam ego dabo,*
fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam:
Gal. 5. 22. *est lignū vitæ, afferens fructus 12. per men-*
ses singulos reddens fructum suum, & folia li-
gni ad sanitatem gentium: affert enim 12. fru-
ctus, Charitatem, gaudium, pacem, patien-
tiam, benignitatem, bonitatem, longanimita-
tem, mansuetudinem, fidem, modestiam, con-
continentiam, castitatem. Hæc omnia paratus
est hostibus suis largiri cœlestis Pater, qui
pluit super iustos & iniustos, dummodo velint
acce-

acceptare. Nam *qui pro nobis tradidit Filium suum*, quo modo non etiam, cum illo, omnia nobis donavit? Dixit olim iratus: *Non permanebit Spriritus meus in homine in eternum, quia caro est.* At passione Filij placandus dixit: *Effundam Spiritum meum super omnem carnem.* Si locutus fuisset de sola carne Christi, quæ est diuinæ personæ vnita, nihil esset mirabile: sed nunc ait: *Effundam Spiritum meum super omnem carnem*, Spiritum adeò preciosum, in tam vilia vasa iræ: hæc bonitas exuperat omnem sensum.

C A P V T III.

Alijs novi Testamenti exemplis, ante oculos ponitur, mirabile iudicium Dei, quo ipse succurrit, quando alius nemo succurrit.

§. I.

Beatissimam Dei Matrem Angelus, apud Iosephum defendit.

EX supra explicata immensa Numinis misericordia & bonitate, satis potest superque intelligi, quasi morem Dei esse, vt, deficientibus vndique humanis auxilijs, auxilia faciat ipse diuina. Quod Christus, totâ vitâ suâ, demonstravit.

Rom. 8.

32.

Gen. 6. 3.

Ioel. 2. 28

Matth. 1.
19.S. Augu-
stin. epist.
95.S. Chry-
sost. ho-
mil. de S.
Susanna.
S. Aug.
ep. 64.Psal. 119.
1.
Psal. 17.
21.

uit. Deipara à Iosepho, præter expectatio-
nem, *inuenta est habens in utero*: id à se non
esse sciebat Iosephus, *de Spiritu sancto esse*,
nesciebat. Iamque, *cum esset iustus, & nol-*
let eam traducere, seu accusare, & publico
exemplo puniendā offerre, cœpit aliam di-
mittendi rationem longè honorabiliorem
cogitare, ob magnam, qua præditus erat,
charitatem. Gemini hîc scopuli: videbatur
& Ioseph, & MARIA inter sacrum & saxum
hære. Nam siue, vt S. Chrysostomus, &
S. Augustinus putant, Iosephus ideo Ma-
riam dimittere voluit, quod adulteram su-
spicaretur; siue dubitauit duntaxat, vnde,
aut quo modo, concepisset: in magna an-
xietate, & inter fluctus extitit. Quis autem
tunc Virgini animus, quis sensus fuit, cum
& humilitatis amor eam non fineret myste-
rij tanti gloriam patefacere, & tamen amor
honestatis, non sine cura innocentiam pâ-
teretur esse suspectam. Sed nimirum, quia
homines defuerunt, qui causam eius peror-
arent, vsa est ejuscemodi verbis: *Ad Do-*
minum, cum tribularer, clamavi, & exaudi-
uit me. Item: *Et factus est protector meus*. A-
deste omnes anxij, adeste, quotquot in am-
biguo iactamini, adeste quoscunque alij si-

nostris suspicionibus flagellant, & perpendite, quis innocentium, in dubijs casibus, sit adiutor. *Hæc, eo cogitante, ait Euangelista, Ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Videtis auxilium de cælo? Si homines defunt, Angeli veniunt, & vno sermone utriusque succurritur. Sic extincta est suspicio, & defensa Virgo.*

§. II.

Magi, peculiari divina cura, ad præsepe ducti.

Magi ex prophetia Balaam dicentis: *Orietur stella ex Iacob*, cognouerant, Christo nascente, stellam orituram, ut Origenes, Epiphanius, & Basilius scribunt; aut certe, siue inspiratione interna, ut vult S. Leo; siue per Angelos bonos, ut existimat D. Augustinus; siue etiam per dæmones, ut vult D. Hieronymus, vel inuitis vocibus, ut aliquando coram Iudæis, confiteri coactos, natum esse regem Iudæorum, eumque noua hac stella significari, didicerant. Nec contenti didicisse, volebant etiam cum muneribus venire ad eum adorandum. Sed nesciebant, *ubi esset, qui natus erat rex Iudæorum.*

Id

Matth. 1.
20.

Num. 24.
17. Orig.
hom. 13.
in Num.
Epiph. in
epitome.
Basilius
homil. de
humana.
Christi
gener.
Leo serm.
1. de E-
piph. Hie-
ron. in 19
Isa.

Matth. 2.
9.

Id quoque, postquam Hierosolymis intellexerunt, tamen viæ ignari (inhumano Herode nec ducem eis adiungente) sine filo, sine Ariadna in terris succurrente, iter ceperunt profequi, & ecce stella, quam viderant in oriente, antecedebat eos, usq³ dum veniens staret supra, ubi erat puer. Nec tunc tantum antecedere capit, sed ab Oriente usque Hierosolymam. Additur quidem: *Videntes autem stellam, gausi sunt gaudio magno valde*, è quibus verbis nonnulli colligunt, stellam Magis non fuisse totius viæ ducem, atqui si id rectè colligerent, etiam, ne visam quidem illis antea fuisse, quòd ita nunc, quasi antea non vidissent, ea visa latentur. Illud ergo potius colligo, antea quoque stellam illis præuiam extitisse, sed, ad tempus, cum Magi Hierosolymis essent, & ab hominibus consilium peterent, disparuisse; postquam autem cum Herode consultare desierunt, iterum se eis videndam præbuisse. Ex quo perspicuè cognoscitur, ibi auxilia diuina incipere, ubi humana desinunt; & sæpe auxilia diuina ibi desinere, ubi, illis relictis, conuertimur ad humana. Cæterum hic locus, & hæc stella anteambulatrix, quemadmodum illa *columna ignea*, velut quædam cælestis *terna*

Exod. 13.
21.

terna Israëlitis prælucens, idcirco mihi etiam commemorari videntur, quòd existimare nos velit S. Spiritus, opem de cœlo mitti ijs, qui in terris auxilium omne amiserunt.

§. III.

Christus Herodi, Petrus carceri, per Angelum, ereptus.

Quod ipsum etiã ex historia mox adiuncta potest doceri. *Herodes videns quoniam illus* Matth. 23
16.
effus esset à Magis, iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infra, secundum tempus, quod exquisierat à Magis. Credibile est, iam prope adfuisse carnifices, qui puerum quærebant, alioquin enim, non, intempesta nocte, fuisset Iosepho fugiendum. Itaque nihil sciebat Ioseph, nihil MARIA, de Herodis invidia, nihil de sanguinario consilio, securè dormiebant. Fortasse oppressissent eos armati antè, quàm quiescere desissent. Non erant, qui præcurrerent, & de militum aduentu præmonerent. Non excubabat, ante domum, satelles. Non erat Iosepho hasta, non framea, non umbo, non aris, non lorica, non galca: totum armamentarium constabat runcina, dolabella, lima, cunco, terebra, scalpro:
D His

His *argute lamina ferræ*, *ascia*, *bipennis* similiæque accedebant, *asseribus* & *arborum*, non hominum, *truncis* *secandis* assueta. Iam ipsa imbellis *Virgo*, & *puer infans* quid fecissent? Christus potentiam habebat, sed nondum erat tempus eam exerendi; quod ætas exegerat, fecit, aliorum hominum more, suscepta fragilitate. Iam quid vicini opis afferre quiuissent? *conciliant* quidem *homines mala*, sed tunc illi se ipsos non poterant iuuare, cum eorum pueruli occiderentur; qua ratione igitur Iosepho succurrissent? Instabat itaque non iam Atticus aduena, ferox, & violentus, sed Herodiani carnifices è proximo imminebant, & recesserant iam Magi aduenæ Orientales, quorum authoritas pro clypeo esse potuisset; cū

Aristot. 1. Rhetor. *ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe puerum, & Matrem eius, & fuge in Ægyptum, & esto ibi usque dum dicam tibi.* Ita, Angelo monente, expergefactus, de nocte fugit. Quod etiam de S. Petro legimus, *quando ab alio Herode seruabatur in carcere. Cum enim producturus eū esset Herodes, in ipsa nocte, erat Petrus dormiens, inter duos milites, vinctus catenis duabus: & custodes ante ostium custodiebant carcerem.*

Quis

Quis eum è catenis, è carcere, è militum custodia euasurum putasset? Sed tamen euasit ille. Nam ecce *Angelus Domini* astitit: & *lumen* refulsit in *habitu*culo: percussusq; latere *Petri* excitauit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenae de manibus eius. Dixit autem *Angelus* ad eum: *Præcingere*, & *calcea* te *caligas* tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: *circumda* tibi *vestimentum* tuum, & *sequere* me. Et exiens sequebatur eum; & nesciebat, quia verum est, quod fiebat per *Angelum*: existimabat autem se visum videre. *Transeuntes* autem *primam*, & *secundam custodiam* (adeò arctè tenebatur) venerunt ad *portam ferream* (tam dura erat custodia ac firma) quæ ducit ad *ciuitatem*, quæ ultro aperta est eis. Et exeuntes processerunt *vicum unum*: & continuo discessit *Angelus* ab eo. Et *Petrus* ad se reuersus, dixit: Nunc scio vere, quia misit *Dominus Angelum* suum, & eripuit me de manu *Herodis*, & de omni expectatione plebis *Iudeorum*. In *Iosepho* igitur, ac *Petro* *Deus* ostendit, cum alia omnia humana præsidia deficiunt, se, de cælo opitulari: nec illud tantum ostendit, sed insuper demonstrauit, quanti à nobis *Angeli* sint faciendi, qui, nobis dormientibus, solent vigilare, & pro nobis excubare, multaq; , nobis

52 *Cap. III. Alia noui Testamenti exempla*

bis nihil facientibus, à capite nostro pericula amoliuntur. At nos ingrati, rarò hanc & Dei prouidentiam, & Angeli curam agnoscimus, aut vndecumque agnitam, sæpe non pluris, quàm somnium (vt initio Petrus) aut nebulam, in pariete, æstimamus.

§. IV.

Deus, etiam cum dormire videtur, pro nobis vigilat; quod exemplo, in nauti, dormientis Christi planum fit.

Psal. 77.
65.

Matth. 8.
24.

Luc. 8.22.

Quid quòd non solùm, homine dormiente, Deus pro eo vigilet, sed vigilet etiã tum, quando homini aut dormire videtur, aut dormitare? Quod sanè, sicut ostendit, quando iustitię suæ iram ostendit, & excitatus est tanquã dormiens, tanquam potens crapulatus à vino & percussit inimicos suos; ita etiã patefecit, quando, in summo rerũ cardine, homines versabantur. In lacu, seu stagno Genesareth, ob magnitudinẽ, maris nomen sortito, non triremem, sed exiguam atque piscatoriã cymbam nacti discipuli cum Christo uehebantur. Ibi Christus, non simulato, vt quidam putant, sed vero naturalique, quamuis, credibiliter, voluntario & procurato somno dormiebat. *Et ecce motus magnus factus est in mari, ita vt navicula operiretur fluctibus.*

Atibus. Crediderim etiam, non casu, aut natura, sed consilio prouidentiæque Christi, tempestatem exortam, vt Apostolis, & diffidentia sua innotesceret, & Magistri dormientis quoq; cognita fieret vigilantia. Sæuiente igitur vento, & procellis in nauim insilientibus, bene madidi vectores *acceſſerunt ad eum discipuli eius, & suscitauerunt eū, dicentes: Domine salua nos, perimus.* Desertū vndique meritò, vt saluarentur, confugerunt ad Saluatorem: nulla enim alia est tam sacra anchora. Et tamen eos increpans ait: *Quid timidi estis, modicæ fidei?* Ita legimus, Iulium Cæsarem nauī vectum, cum nautam videret metuentem, dixisse: *Cæsarem vehis, & times?* quasi Cæsari, in vndis, nihil posset aduersi contingere. Non Cæsar, sed Christus erat vndarum Dominus, qui discipulos suos non reprehendit, quòd ad eum, in extremo discrimine, confugerent, sed quòd, eo præſente, licet dormiente, timidi essent, ac trepidarent, & non potiùs crederent, eum dormientem vigilare, atque non secus, ac si apertis, leonis more, oculis foret, omnia intueri. Vt tamen discerent, quantum opis sit fitum in illo, ijs, qui ad eum clamant, vel iam iam perituri: *Tunc surgens imperauit ven-*

84 Cap. III. Alia noui Testamenti exempla

tis & mari, & facta est tranquillitas magna. Nullus vnquam fingitur à Poëtis Neptunus cœlum tempestatesque tam potenter imperando serenauisse. Nam etsi nec venti audiant, nec mare, nec morbi; tamen ita obediunt ei, ac si audirent, imperiũque eius intelligerent: quo pacto etiam surdi, & mortui vocem eius audierunt. Certè tempestates atque morbi sæpe per malos spiritus immittuntur, quos Dauid vocat, *immisiones per angelos malos*; igitur increpat ventos Christus, ijsque imperat, ac si malis spiritibus loqueretur. Sunt enim Aquilones, & pestes, & dæmones, in eius potestate.

§. V.

D. Catharina Senensi Christus maxime adfuit, cum maxime abesse videretur.

Nihil proinde nobis, præsentē Christo, est metuendum. Etsi absens videatur, adest; vti S. Catharinæ Senensi tentatæ & interroganti: *Ubi eras?* respondit, se cum illa fuisse, & pugnam victoriamque illius spectauisse. Libet verbatim referre vtilissima tentatis documenta, quæ in vita illius ponit Raimundus ista: *Cum virgo Catharina Senensis, multas, à demonum insectatione, molestias, pro nomine Salvatoris, pateretur, illis fugatis, lux*

Psal. 77.
49.

Raimund.
in vita S.
Cathari-

cœli

coelitus illapsa est cubiculo, & in ea luce Christus crucifixus ei apparuit dicens: Filia mea Catharina, vides, quæ ego, tua causa, perpeffus sum? non igitur dubites tu quoque, propter me, aliquid perpeti. Deinde sub alia specie magis propinquans, blandè ei gratulabatur, de triumpho iam obtento. At illa, ubi, inquit, fuisti, mi Domine, cum esset cor meum tot spurcijs dinexatum? & ille, in corde tuo, inquit. Rursus Virgo: at qui fieri potuit, bone IESU, ut tu in illo meo esses corde, quod tot obrutum erat impurissimis cogitationibus? Respondit Dominus: cogitationes illæ, quid in tuo efficiebant animo? gaudiumne, an mœrorem? Immo verò, inquit illa, non nisi summum dolorem. Hoc igitur, Christus ait, ego mea præsentiâ efficiebam: quia si tu ea destituta fuisses, illis spurcijs delectata esses; iam verò cum eas profligare velles, nec posses, inde mœror oriebatur: sed me authore & effectore, qui erā intus in corde tuo, & tuebar illud, interim te intus finens oppugnari, quantum videbatur expedire tibi; sed quando illustrata radio lucis meæ te ipsam sponte obtulisti ad tolerandas eas infestationes, mox eas abscedere iussi: neque enim pœnis, sed voluntate pœnas fortiter perferentis ego delector. Tu autem, filia mea, quando non tua, sed mea

næ apud
Sur. tom.
2. 29. April.

56 Cap. III. Alia novi Testamenti exempla

Cant. 5. 2.
Psal. 120.
4.

Matth. 14.
30.

Aristid. in
orat. cō.

virtute certasti viriliter, maiorem à me gratiam consequeris, & deinceps crebrius atq; familiarius me ipsum tibi exhibebo. Itaque, etiam cum videtur abesse Christus, adest; & tum maximè, quando eum dormire maximè existimamus. Nam, etsi videatur dormire, tamen cor illius *vigilat*. Ecce non dormitabit, neq; dormiet, qui custodit Israel. Dominus custodit te, Dominus protectio tua, super manum dexteram tuam. Quæ diligenter animo imprimere debent, quos paulo diutius aduersis probat orbis Moderator. Sinit flare ventos, turbari maria, furere tempestates; veniri ad extrema, vt & homines ad eum veniant. Neque statim procellas tranquillat; quin neque statim semper inuocantes exaudit, sed audire se dissimulat, vt incitet ad fortiùs clamandum. Quare ijs, qui timidi sunt & modice fidei, dormire videtur, cum intentissimè *vigilat*; & adest, cum abesse putatur, sicut adfuit discipulis etiam aliàs, & Petro ambulanti super aquam, cum cœpisset mergi. Stulti igitur sunt, & tardi ad credendum, qui se à Deo, cum non statim adest, deserui autumant, & alium quaerunt ex Orco opitulatorem. Reprehensus est ab Aristide & Diogene Plato quondam, quòd, reli-

relictis Athenis, Syracusas in Siciliam, ad Dionysium nauigasset tyrannum. Qua reprehensione digni erunt, qui, Deo relicto, currunt ad veratores, ad magos, ad ipsum cacodæmonem maximum omnium tyrannorum, & capitalem humani generis inimicum? Nimirum, qui ex patre diabolo sunt, ad diaboli opem anhelant, sicut in prouerbio dicitur: *Bos alienus subinde foras prospectat.*

tra Platonem
Laërt. in
Diog.

Plutarch.
in Symp.
decad. 8.

§. VI.

Hæmorrhøissa à medicis desperata ad Christum confugiens sanatur.

Non sic fecit mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur, duodecim annis; quæ, ut Marcus, signatissimè addit, fuerat multa perpeffa à compluribus Medicis: & erogauerat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat. Atque, ut Lucas ait, quæ in medicos erogauerat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari. Quid ergò à medicis desperata fecit? Credidit, Christum etiam in occipitio oculos habere: quare, non in faciem progressa, ut videretur, sed accessit retro, & tetigit simbriam vestimenti eius. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantùm vestimentum eius, salua ero. Obseruat S. Augustinus, non om-

Matth. 9.
20.
Marc. 5.
26.
Luc. 8.
43.

D 5

nes,

58 Cap. III. Alia novi Testamenti exempla

S. Ambr.
lib. 6. in
Luc.
S. Ambr.
lib. de Sa-
lomone.
c. 5.

nes, qui sequuntur Christum, & eum tangunt, verè tangere, sed potiùs comprimere: illos verè tangere, qui fide ad Christum accedunt. *Fide tangitur Christus*, ait S. Ambrosius. Hoc ergo fecit mulier, quam idem D. Ambrosius alibi Martham Lazari sororem fuisse opinatur; at Eusebius, & Sozomenus, probabiliùs scribunt, ciuem fuisse Cæsareæ Philippi, quæ postea Saluatori suo statuum, ante ædes, posuerit æternum accepti beneficii monumentum. Quid ergo huic mulieri, quæ à nullo medico potuit curari, fecit Christus? *Conuersus, & iam etiam corporeis oculis videns eam, dixit: Confide filia, fides tua te saluam fecit. Et salua facta est mulier ex illa hora.* Sic curat Christus, quos nemo potest curare: immò, qui multa perpetiuntur à compluribus medicis, & erogauerunt omnia sua, nec quidquam profecerunt, sed magis deterius habebant.

§. VII.

Hæmorrhøisse exemplo, Reliquias Sacras, tanquã diuinitus salutares, esse venerandas.

Et fieret hoc frequentiùs, si mulierem hanc plures imitarentur, ac saltem, postquam factis experti sunt, in filiis hominum non esse salutem, ad Deum confugerent; aut, si, mo-
re

re huius mulieris, siue humilitate, siue pudore, non audent ipsum Christum compellare, vel retro accederent, & *fimbriam vestimenti eius* tangerent; hoc est, illius, vel Sanctorum reliquias venerarentur, de quibus, non minùs, quàm olim, sæpe etiam hodie virtus sanitatis exit, vt, vbi medicæ manus deficiunt, in cœlo adhuc auxilium esse sciatur. Qua de causa Catholici semper reliquias magni fecêre, quas hæretici, qui nec sanctos, nec sancta amant, peius cane & angue oderunt. Calvinus certè mulierem hanc, *indiscreto zelo*, ait, Christi fimbriam tetigisse, & aliquid in ea fuisse *superstitionis*. Addit, quamvis tactu fimbriæ sit sanata, factum tamen fuisse singulare, quod non debeat valere ad exempli imitationem; vt idcirco & nos ex reliquijs petamus sanitatem. Ita *indiscretus* Caluino *zelus* est, quod omnes Euangelistæ commendauerunt, dum summa diligentia addiderunt hanc eius laudabilem cogitationem: *Si tetigero tantum fimbriam vestimenti eius, salua ero*: immo quod ipse Christus, non solùm miraculo, sed etiam verbis approbavit dicens: *fides tua te saluam fecit*. id Calvinus audet *superstitionem* appellare. Sic nempe cum Euangelistis concordat, sic

con-

Act. 5. 14.

consentit cum Christo; ut quod Euangelistæ album vocant, illi sit nigrum; & quod Christus tanquam egregiam & saluificam fidem laudat, ille, velut superstitiosum traducat. Quid ager? num etiam illos incilabit, tanquā superstitiosos, de quibus scribitur: *Magnis autem angebatur credentiū in Domino multitudo virorum ac mulierum.* Ex quo signo hoc augmentum credentiū intelligebatur? an ex opere superstitioso? siquidem subiungitur: *ita ut in plateas eijcerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, ut, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus suis.* Concurrebat autem & multitudo vicinarū ciuitatum Ierusalem, afferentes egros & vexatos à spiritibus immundis: qui curabantur omnes. Pari pacto Ephesi virtutes non quolibet faciebat Deus, per manum Pauli: ita ut etiam super languidos deferrentur à corpore eius sudaria, & semicinctia, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur. Interrogo hic Calvinum, an hi omnes indiscreti zeli & superstitionis sint accusandi? interrogo, cur eos Euangelistæ prædicauerint? cur à fide laudauerint? cur sanitas illis miraculo sit conciliata? Indiscretio, superstitio, iniuria Christi.

Act. 19.
11.

Chriſto illata, miraculum non meretur. Cur ergo miraculoſè ſanati ſunt, qui non immediatè Chriſtum ipſum, ſed ſimbriam Chriſti, ſed Petrũ, immo Petri vmbram, ſed Paulum, immo Pauli *ſudaria & ſemicinctia*, cum morbis ſuis, adierunt? Nimirum Catholici fuerunt, non Caluiſtæ. Quod ſi, ſine Chriſti iniuria, vtiliter & laudabiliter *concorrebat* Act. 5. 16. *multitudo vicinarum ciuitatum Ieruſalem, afferentes agros & vexatos à ſpiritibus immundis*, ad vmbram Petri, cur non idem hodiè-que liceat facere, ad Petri tumbam & oſſa, ad limina Apoſtolorum Romæ? aut etiam Ieroſolymis, vbi non iam Chriſti ſimbria, ſed veſtigia, ſanguine illius ſignata & purpurata reperiuntur? Hoc Euangelio conforme eſt, hoc exemplo mulieris & reliquorum, quos laudant Euangeliftæ. Quare Euangelium ipſum tollat neceſſe eſt, qui tollit cultum reliquiarum; ne in illud incurrat: *Stultus eſt, qui, patre caſo, liberis pepercit*, cædem patriam vindicaturis. Nemo igitur animum deſpondeat: ſæpe, vbi nulla ampliùs vis in herbis, aut Podalirijs, vbi nulla ampliùs ars in Galenis, ibi inuenitur, in Sanctorum reliquijs. Sic vult Sanctos ſuos honorare, vt Act. 19. 11. *quemadmodum, virtutes non quaſlibet facie-*
bat

In Breui-
ario Rō.
1. Maij
lect. 6.

bat Deus, per *MANVM* Pauli, ita etiam faciat per manum Petri, Sanctorumque aliorum. Nam *tanta* erat quoque Iacobi Apostoli *vite sanctitas*, ut *fimbriam vestimenti eius certatim homines cuperent attingere*. utique non sine corporis, vel animi, vel utriusque eximio emolumento.

§. VIII.

Etiam de aliorum Sanctorum veste virtus, exit, que morbos sanat.

Cæsarius
Heister-
bac. lib.
10. c. 6.
mira-
culor.

Ac, ne fuisse ista tantum existimentur; neque nostris adhuc seculis hic fons miraculorum siccatus est. Passim & agminatim exempla occurrunt. Vnum, pro mille, sed non absimile, dabo. Retulit nobis nuper Abbas quidam ordinis nostri, inquit Cæsarius, de quodam Monacho; cui tanta à Domino concessa est gratia, ut virtute vestimentorum eius multi sanarentur. Sape, si tamen adhuc vivit, dum fratres vestes eius induunt, vel cingulo se cingunt, sanantur. Quod cum, quodam tempore, eius Abbas considerasset, nec aliquid specialitatis in illo vidisset, his verbis eum secretius allocutus est: Dic mihi, fili mi, quæ est causa tantorum miraculorum? Respondit ille: Nescio, Domine; non plus fratribus meis oro; non plus vigilo; non plus ie-
iuno;

luno, non plus laboro: sed unum scio, quod me non potest extollere prosperitas, neq³ frangere aduersitas, siue de persona mea sit, siue aliorum; Cui cum dixisset Abbas: Non te turbauit, quod miles nuper grangiam nostram incendit? Respondit: Non. totum enim Deo commisi. Si modicum habeo, cum gratiarum actione accipio; si multum, iterum gratias ago. Et cognouit Abbas, quod causa tanta virtutis esset amor Dei, & contemptus rerum terrenarum. Esse igitur etiam nostro aëo cœlestes medicos, hac historia docemur. Ex qua etiam discimus, apud quos potissimum, desperatis alijs remedijs, quærenda sit hæc medicina, nempe, apud eos, de quibus dicitur: *Nimis honorati sunt amici tui Deus*: qui glorificantes se etiam miraculis glorificat, quod & prædixit: *Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera, que ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet*. Quare non carpenda, sed laudanda est eorum fiducia, qui, postquam in quærendis humanis auxilijs, ubique oleum & operam perdiderunt; ad *Montem sanctum, Oetingam veterem, Lauretum, Romam*, atque ad alia Diuis sacrata loca peregrinantur. Non enim quotidiana tantum exempla ostendunt, plurimos inibi salutem aut corporis, aut animæ repe-

Psal. 138.
16.
Ioan. 14.
11.

A&. 19.
II.

reperire, quam alibi nusquam reperissent; sed etiam hæc ipsa est fiducia in Deum, qui, sicut *virtutes non quaslibet faciebat, per manum Pauli*, ita & per manum Petri, per manum Matris suæ, per manum Stephani, aliorumque, & Apostolorum, & Martyrum, & Confessorum, & Virginum facere consuevit. Neque hac re honor illius minuitur, sed augetur. Nam quidquid per Sanctos petitur, ab illo petitur; & quidquid à Sanctis patrat, ab illo patrat. Quippe quod quis per alium facit, per se ipsum facere censetur. Et honor servis exhibitus, est honor dominorum.

§. IX.

Mirabilis potentia Christi, in hominibus persanandis; quos nulla vis alia sanitati restitueret potuit.

Si omnia reliqua, desperatissimis in morbis, à Christo allata remedia velim percernere, excrescet vel hoc libri caput, in volumen. Cecum quis unquam Machaon illuminavit? Illuminavit Christus, illuminauerunt Sancti. Dæmonem, quis, virtute naturali, ex hominibus expulit? Expulit Christus, expulerunt Christi virtute Sancti. Omitto alios quàm plurimos incurabiles morbos ab

Ioan. 5. 2. ipso curatos. Erat *Ierosolymis ProbatICA piscina;*

cina, que cognominatur *Hebraicè Bethsaida*,
(hoc est, domus misericordiae) *quinq³ porticus*
habens, ubi ægroti (exclusis muro pecoribus
& iumentis, ne accedere, & turbare aut pro-
fanare aquam possent) aquæ motum expe-
ctantes considerent. Igitur *in his iacebat mul-*
titudo magna languentium, cecorum, claudo-
rum, aridorum, expectantium, non Hippo-
cratem, aut Chironem aliquem, non *Pana-*
ces; quod ipso nomine omnium morborum re-
media promittit: *numerosum, & dijs inuento-*
ribus adscriptum; vt Plinius refert; sed diui-
nitus factum *aquæ motum*. Etenim, D. Am-
brofio teste, vt esset indicium, quia descende-
rat *Angelus*; aqua monebatur; & instrumen-
ti proprium est, vt nihil quidquam agat, nisi
à principè causâ motum: *Angelus enim Do-*
mini, vtique bonus (cum non soleat Deus,
ad procurandam hominum salutem, malos
Angelos mittere) siue Raphaël, cuius no-
men medicum sonat, siue alius Angelus, cu-
ius officium fuit, sanare, *descendebat secun-*
dum tempus, siue Paschæ, siue Pentecostes,
siue præcipuorum, apud Iudæos, festorum,
siue, vt probabilius est, *secundum tempus* ho-
minibus incertum, alioqui non toto anno
inibi expectaturis, certum autem Deo. De-

E

scen

Plin. lib.
25. c. 3.
S. Ambr.
lib. de ijs,
qui my-
sterijs in-
itiantur.
c. 4.

scendebat autem secundum tempus hoc in piscinam, & mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam, post motionem aquæ, sanus fiebat à quacunq; detinebatur infirmitate. Sanabatur autem tantum unus, ut appareret, non esse illam vim sanandi naturalem, sed diuinitus, ad momentum temporis, aquis impressam. Si enim natura aquæ id fecisset, semper fecisset. Siquidem ea, quæ natura fiunt, semper fiunt; ut ignis semper urit; & acidulæ semper sunt acidulæ; thermæque semper fouent & calefaciunt. Accedit, aquæ vim illam datam, ut quamcunq; etiam desperatissimam inuacuitudinem restauraret. Sic ibi, diuino dono, inueniebatur, quod nusquam alibi, vel in Atticis fontibus Calliroe, vel in Boeotia Hippocrene, vel ipsa Acidalia scaturigo, in qua Gratia lauabantur, aliæue salubres undæ dederunt. *Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate sua. Hunc cum vidisset IESVS iacentem & cognouisset, quia iam multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine, HO MINEM NON HABEO, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit. Ipse se iuuare non poterat, & H O-*
MINEM

MINEM NON HABEBAT. Ecce ut, omni auxilio humano destitutus, diuinū sensit. Nam homo quidē, sed homo Deus ei succurrit. Dixit enim ei IESVS: *Surge, tolle grabatum tuum, & ambula. Et statim sanus factus est homo ille: & sustulit grabatū suum, & ambulabat.* Multa hominū millia in vijs, in desertis, in mapalibus, in pagis, medico carent, & tamē non carent morbo; ut dicere iure possint: *Hominem non habeo*; sed Deū habent, quo solo auxiliante, possunt corporis vires recuperare. Et verò sæpissime, sine vlllo medico, recuperant: quod tamen, cum toties contingat, paucū mirantur, multi etiam penitus non animaduertunt. Ah multi neque animæ habent medicum, quia Parocho destituuntur; utinam scirent, se Deum habere, &, quando copia non est peccata confitendi, saltem contritione, & Deo super omnia amato, noscent culpas diluere! Noscent autē, si sciant, humano auxilio deficiente, non deficere diuinum, cui nulla mali diuturnitas potest obistere; nulla vehementia aut difficultas obicem ponere. Lazarum quatrduanū ex ipso sepulchro euocat; hæmorrhoiſſam, per duodecim annos, ægrotam sanat; & alterā mulierem, quæ spiritū infirmitatis, annos duo-

Ioan. 11.

39.

Luc. 3.

43.

deuiginti habuit, morbo liberat; hunc denique, triginta octo annos, in porticu & paralyti iacentem, post tot hyemes, erigit. Sed erigit, tanto tempore, patientissima spe, perseverantem; & erigit ex templò; nam, dictum factum, quippe *statim sanus factus est homo ille*. Enimuerò adeò sanus factus est, ut illico sustulerit ipse *grabatum suum*, novus Atlas factus. Ex quibus omnibus enumeratis exemplis clarum fit, quàm diuersa sint diuina iudicia ab humanis? cùm toties Deus iudicet manū porrigendam ijs, quos homines esse deferendos iudicauerunt; quorum vtrumque docet, nec nimiam in hominibus fiduciam collocandā, nec vnquam Deo diffidendum. Hoc est, quod veteri prouerbio dicitur: *Deus de machina*: stat enim ille pro nobis inuocatus, cum nos etiam in extrema regula stamus.

CAPVT. IV.

Exempla prouidentissima, in homines, diuinae Bonitatis, circa alimenta.

§. I.

Tentatio, ac sollicitudo hominum, pro pane quotidiano, quo modo curanda?

Quæ

Væ potentia Christi fuit, in desperatissimis morbis pellendis, ea etiam fuit, in sedanda fame. Nam septem panibus saturavit, in deserto, *quatuor millia hominum, extra paruulos & mulieres*. Hanc potentiam beneuolentiamque si discipuli eius satis agnouissent, nunquam fuissent, dicturi: *Vnde ergo nobis, in deserto, panes tantos, vt saturemus turbam tantam?* neque alij diuinæ diffiderent bonitatti, qui, pro ventre & sagina, nimis solliciti dicunt: *Quid manducabimus? aut quid bibemus? aut quo cooperiemur?* quæ omnia gentes inquirunt. Hinc, vt canis pane, & auis esca capitur, sic diabolus multos capit solitudine ciborum. *Pretium scorti*, ait, *vix unius panis; usq;* adeò frustum panis sequitur, non equa modò, sed etiam lupa. Quis docuit Psittacum suum *χῆιπε?* *Magister artis ingeniq;* *largitor Venter*. Itaque non gentes tantum, sed etiam bestię, & impudicę mulieres, bestijs abiectiones, nihil non faciunt, vt panem acquirant. *Graculus esuriens, in calum iusseris, ibit;* quid dico, in cælum? multi quotidie, mensę causā, in ipsum eunt Acheruntem. Meritò igitur ait Dominus: *Nolite solliciti esse & c:* scit enim Pater vester, quia his omnibus

Matth. 15.
38.

Matth. 6.
31.

Prou. 6.
26.

Persius
in Prol.

Matth.
4. 3.

Matth. 4.

Deut. 8.

3.
Psal. 54.
23.

Isa. 49.
14.

indigetis. Itaque cum Stygius hostis multos aggreditur alimentorum curâ; cū iam hunc, iam illum alloquitur: *Dic ut lapides isti panes fiant*; cum iubet omnem lapidem moueri, ut venter impleatur; cum varias artes docet pecuniæ, panis, vini parandi; cum denique à se vult disci, quomodo liberi, vxor, familia, humana vita sit sustentanda, & cum sexcenta hoc genus insanit; gladio aptiore non potest repelli, quàm diuinæ Prouidentiae Bonitatisque protestatione; quæ clarissimè indicatur illis verbis: *Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Quam artem etiam docuit Dauid, cum esuriienti dixit: *Iacta super Dominum curâ tuam, & ipse te enutriet.* Ne puta eum tui oblitum, & ne dicas: *Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei.* Numquid obliuisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? etsi illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui.

§. II.

Dei suos alentis exempla è diuinis litteris petita.

Exemplorum affatim diuinæ paginae subministrant. An non enim primum hominem in admodum fructifero horto collocauit?

An

An non Patriarchæ Iacob filijsque eius, in summa annonæ caritate, per Iosephum Aegypti saluatorem, alimenta prouidit? An non in ipsa solitudine fontem de petra, panem de nubibus eiecit? & quidem panem sapidissimum? Nam *panem cœli dedit eis, panem Angelorum manducauit homo.* An non, tempore tam diuturnæ famis, Eliæ corui deferebant panem & carnes manè, similiter panem & carnes vesperti, & bibebat de torrente? An non eidem postea, per piam viduam, in Sarephta Sidoniorum, de mensa prospexit? An non, quando ipse Christus diabolum à se reiecit e-furiens, qui eum lapides comesse volebat, *Angeli accesserunt, & ministrabant ei?* An non vel solorum virorum quinque millia quinq; panibus hordaceis & duobus piscibus satiauit, idem Dominus, in loco deserto, vbi neque furnus erat, neque pistor? Hæc aliæque complura diuinæ litteræ prodiderunt. Sed quia exempla, cum delectatione, docent, age, alia ex alijs quoque historijs adducamus.

Psal. 77.

24.

3. Reg. 17.
6.

Matth. 4.

11.

Ioan. 6.

10.

§. III.

S. Frontonius, spe diuinæ prouidentiae, septuaginta viros in desertum trahit.

Heribertus Rosvveydus vir eruditus, & Rosvveid

A 4

ab

lib. 1. de
vita &
verbis
Seniorū
14. Apr.
Pag. 238.

Matth. 6.
31.

ab historijs SS. Patrū clarus, ex D. Hieronymo alijsq; antiquæ fidei & sinceritatis Scriptoribus, inter varias Seniorū vitas, refert, S. Frontonium, quem Martyrologiū Romanū 14. April. Vfsuardus & Ado, Frontonē (non illum S. Petri discipulum, Episcopum Petragoricū, sed Alexandrię Abbatē) nominant, sub Antonino Imperatore, anno tertio decimo Imperij eius, in AEgypto, cum Mundū, tanquam Diomedem hospitium, execratus in solitudinem profugere vellet, instar diuini magnetis cuiusdam, septuaginta adeo fratres secum traxisse: quibus persuasit, vt nihil secum, præter minuta olerum semina, & palas sarculósque deferrent, vsus illis verbis Domini: *Nolite cogitare, quid manducetis, aut quid bibatis, aut quo operiamini: hæc enim omnia gentes mundi querunt. Querite primū regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Teneamus promissum, & inueniemus in nobis opus Domini conseruatum.* Hac oratione, diuinæq; Prouidentię & Bonitatis sponse, incensi septuaginta viri, instructum ab omnibus rebus necessarijs monasterium, commoditates maximas, liberales piorum hominum manus, & obuia auxilia, vno verbo, cellam & culinam, penum

num & focum deseruerunt; & loca inculta, deserta, aspera, vix ipsis feris habitanda adierunt. Ibi, vt omne principium feruet, vigilijs, precibus, ieiunijs, laboribus varijs Deo cupidè seruiuerunt; tantò cælo viciniores, quantò remotiores à mundo. Angelos dixisses. Sed quò non penetrat, seu tentator, seu tentatio? Multos in claustris frangit asperitas, multos fatigat diurnitas: & non rarò primi spiritus religionis, cum tempore, intepescunt, aut omnino cadunt. Quin Sathan Tartareus ipse quoq; cibum electum affectat, & Cerbero, si bolum adipiscatur non quotidianum, optatò accidit. Sed omnium periculosissima pugna est, cum hostis simulat amicum; qui & Christum in deserto aggressus, amicis in speciem verbis, inimicissimè voluit præcipitare. Tametsi enim non vult Deus otiosis nobis coturnices assatas in os immittere, sed iubet nos sedulò orare: *Panem nostrum supersubstantialem*, vel, vt est apud Lucam, *quotidianum*, *da nobis hodie*; immò vult nos ad aratrum manum applicare, vt, *in sudore vultus* nostri, vescamur pane nostro, vt impleatur illud: *maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea, cunctis diebus vite tue*: non vult tamen nos

Matth. 6.

II.

Luc. II, 3.

Genes. 3.

19.

Matth. 6.
31.

cogitare aut dicere: *Quid manducabimus, aut bibemus, aut quo cooperiemur?*

§. IV.

Tentatio Fratrum, metu famis.

Per hanc ergo ipsam etiam machinam tam sancto coetui expugnando variae undique &, undiq; ex Orco, ad signa, cohortes confluxerunt. Inopia submisit famem, inedia imbecillitatem, caro tristitiam. Dæmon, postquam Christi athletas vidit famelicos, & esuriones factos, quasi in inclinatham aciem, ita faxa locutus identidem immisit *lapides*: nempe, nimis duram esse, ac velut saxeam vitam Eremitarum: tolerari hanc austeritatem non posse: humanam illis naturam esse, non Angelorum: nec utique vno sudore hauriendum esse hunc laborem; duraturum usq; ad mortem; quam ipsam hoc genus vitæ, non sine homicidij crimine, sit procuraturum. Hæc cogitantibus ostendit *omnia regna Mundi, & gloriam eorum*; obiecit dapes, depinxit spumantes pateras; exposuit quidquid est deliciarum. Facile in ruinam impelluntur, qui iam antè claudicant. Itaque esuritione tristes

stes & sui impatientes subiit pœnitentia, & postliminiò ad cæpas atque allia re pexere. Iamq; in apertas murmuraciones cæperunt erumpere, atq; inter se mussitare: Cur Frontonius nos huc miseriarum è portu in scopulos duxit? Cur non mansimus in securo? Quin redimus ad communem hominum vitam? An non & illi, qui in vrbibus & arcibus degunt, boni esse possunt? An non & illi, licet fame se se non enecent, possunt salutem æternam consequi? *Quis poterit cibo vivere Angelorum?* Pallefcit vultus; genua labant; ob inediam, pedes corpus non ferunt; nec oculi caligantes officio suo funguntur; denique fame morimur. Et quid mors nostra Numini proderit ieiunio accelerata? diu qui viuit, diu Deum laudat. Hæc illi.

§. V.

S. Frontonij, ad fame tentatos, exhortatio.

Audiens Frontonius eorum murmur antè, quàm ad eum conuenirent dicentes aliquid, ipse præueniens eos ait: Quousq; irritatis Deum murmurantes in cordibus vestris, & dicentes: Nuncquid qui eremum inhabitant, hi tantùm sunt Dei serui? & quis ex cibo poterit vivere Angelorum? Conueniamus ad Abbatem, & loqua-

Psal. 32.

2. Cor. II

Matth. 6.

loquamur ad eum: ut habitemus in ciuitate: quia si qui nos illic viderint, opportune nobis, iuxta Dei votum, dirigunt escas, prout cuique Dominus dederit facere. Illud autem scitote, quia non necabit Dominus fame animam iusti. Ecce oculi Domini super timentes eum, ut alat eos in fame. Et illud non memoramini scriptum, quod ait Apostolus: In fame & siti? sed vobis quoque in eremo nunquam defuerunt radices herbarum, nec mansistis aliquando ieiuni. Recordamini autem, quia antea locutus sum vobis: Nolite cogitare, quid manducetis, aut quid bibatis, aut quo operiamini: hæc enim omnia gentes mundi querunt. Nouit Dominus cibum dare timentibus se. Querite primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Si enim Dominus volatilia pascit, & corvos non deserit: quomodo nos derelinquere poterit, ipsum iugiter in mente habentes, eumque assidue orantes? si fame defecerimus in eremo, nos Dominum accusemus, & improperemus ei, cum ad ipsum venerimus, dicentes: Credidimus Evangelio tuo, ubi dixisti: quod vniuersos in te credentes, cœli pabulo pascas: fecimus cuncta quæ præcepisti, sperauimus in te, & tu nos despectisti. Sed quia ibi nos probasti, hic magis, ut probes veritatem, redde, quod promisisti. Nolite ergo

ergò murmurare aduersus Deum, ne murmurantes, sicut Patres nostri in deserto, à serpentibus pereatis. Quod si expectaueritis Dominum, quando voluerit, dabit bona timentibus se. Quo dicto siluerunt paululum à murmuratione sua: erant tamē in mœrore positi. Huc vsque Frontonius, apud dictum authorem.

§. VI.

Ex diffidentia in Deum famcs fit male-suada.

Nondum tamen hic finis historiæ: sed interponendum est aliquid prius, quàm illam totam percenseam. Cur enim in mœrore positi isti, Abbas autem, plenus spe & fiducia, in gaudio fuit? Nimirum illi Deum quidem crediderunt vbique præsentem, sed de Dei Bonitate non satis bene senserunt, sed fiducia Dei caruerunt; Abbas autem, cum sciret tam bonum Mundi Governatorem, tam potentem Conseruatorem, tam pium patrem filijs suis vbique adesse, persuasissimum habuit, immò, vt certum fidei articulum tenuit, neminem sibi, absque eius voluntate, nocere, nihil necessariarum rerū deesse posse. Nam qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur. Et si, eo volente, cibus aliquando deficit, non in solo pane vi-

Psal. 90.

I.

Matth. 4.

Iudou-
cus Bios
in Appē-
dice Mo-
nalis spi-
rit.

ne viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Sic S. Catharina Senensis, ali- quando à die cinerum, vsq; ad Ascensionem Domini, sine cibo, perdurauit, sola Eucharistia communione contenta. Quod & in Nicolao, apud Heluetios, per multos annos, videre fuit. Potest etiam fieri, vt Deus aliquos fame sinat extremè affligi. Quod si fiat, utiq; de manu id Domini est accipiendum, qui potestatem habet vitæ necisque nostræ. Frontonius sciebat Bonitatem diuinam esse tantam, vt de ea nulli sit diffidendum. Quod v- tinam scirent omnes; non tam multi malis se artibus alerent, non furtis digitos, non rapinis manus contaminarent; non fraudi- bus, non mendacijs, non periurijs pecuni- am facerent; non se turpi quæstu alerent; non venderent pudicitiam, non interuer- terent testamenta; non spoliarent in siluis & crumena, & vita viatores; non traderent Iudæis, conuulnerandam, non ipsi cacodæ- moni porrigerent contumelijs fædandâ SS. Eucharistiam: non tantopere laborarent, in impetrandis schedulis & facultate carni- bus vescendi, tempore quadragesimæ; quip- pe alimentum à Deo sperarent, putaréntq; cum tribus illis sanctis pueris, ipsa se absti-
nere

nentia fore fortiores pinguiorésque. Nouit ille dare necessaria, nouit vires confirmare suorum: qui diuitibus, & cuticulæ caussa, nimis sollicitis, delicatèque ventrē implentibus, longè plures morbos immittit. Semper enim laborant catarrhis; semper de capite, aut dente queruntur; semper cordolium, calculum, stomachi cruditates, podagras & chiragras accusant, cum seipfos accusare deberent; sua sibi intemperantia talia accersentes; semper poscunt sumuntque medicinas; vt multi plus accipiant à pharmacopola, quam è culina. Hæc iusto Dei Iudicio, vtrisque contingunt; vt & appareat, *non in solo pane viuere hominem, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei*, dum mucido pane victitantes valetudine sunt meliore, & prudentia carnis, velut Tantalus in vndis, ipsa abundantia sua puniatur.

§. VII.

Angelus diuitem admonet, vt seruis Dei fame laborantibus succurrat.

Vt ergo homines in exemplo doceret diffidentésque fratres emendaret, & pariter Frontonij fidē etiam in nos diffunderet Numen, illo ipso tempore, quo de victu nimium quantum solliciti erant, Angelum de cœlo mi-

Io misit ad copiosum quendam hominem, quadridui itinere à Monachis distantem, ad obsonandum. Intempesta nocte, diues lecto suo accubans dormiēnsque nihil minùs, quàm de liberalitate somniabat. Aurum plenis manibus comprehendere, nummos asperos sibi videbatur numerare, & Iouialibus cœnis interesse. Hunc Angelus, alia repente oblata imagine, ita compellauit: Nempe tu ille splendidus es epulo, qui ventrem faburra imples, & plus solus degulas, quàm alij decem; semper satiat, nunquam famelicus; amphora, gurgēs, helluo, & vnus de genere Apiciorū; solūmque natus vt fruges absumas: at serui mei, in dura solitudine, in labore aspero, neque panem habent, quo sustententur? Ad quid tibi diuitias dedit diuina liberalitas? nisi vt possis esse liberalis? An, vt te cibus occideret? vel, vt pauperes illius in vita seruares? Expergiscere, miser, & ni malum vis, audi, quid mandet Deus: Quàm primū diluculabit, seruis illius, ex omnibus, quæ tibi data sunt, sportulam trans mitte. Neque graue hoc tibi videatur. Magnum beneficium præstat vniuersi Dominus, si quem gregis sui facit procuratorem. Doni loco ab eo accipit, quæ ipse donauit.

hauit. Qui ergò te semper paut, vult nunc à te ipse pasci. Nam placuit illi, ex eleemosyna tua, reficere pauperes suos; & quidem eos, qui se se illi in locis solis totos consecrauerunt. Hæc exequere. Si neglexeris, scito, te superos iratos; si feceris, debitores habiturum.

§. VIII.

Sollicitudo, apud homines magna, apud Deum saepe non satis magna.

Terruerunt eum hæc verba, & somnos ruperunt. Nec enim potuit diutiùs dormire à cœlo tam robustis vocibus excitatus. Itaque multò, quàm consueuerunt isti, citiùs stratum deferens, de toto negotio seriò cogitauit. Cum autem nesciret E. emitarum locum, non illico se se excusatum censuit; non sua solùm nixus est prudentia, neq; sibi ipse senatus esse voluit; sed necessarijs, amicis, officijs seruísque vndique conuocatis somniùmne dicam, an visum nocturnum? ordine narrauit; & se parere monitis promptissimum ostendit. Ceterùm, quia ipse ignorârat, vbinam locorum serui illi Numinis morarentur, consilium viamque sedulò rogauit; æquè auidus itineris noscendi, atque exequendi mandati. Adhuc in eū diem Fron-

tonius, cum suis, latebat, in abditissimo montis loco; quem ipsum, ne dum ipsos, præter ipsos nemo nouerat. Quare neque experti, neque qui senectâ erant ætate, consilium viæ exigenti potuerunt respondere. Et tamen (ô Iudicia Dei!) nondum satis egit, qui consilium non inuenientibus, aut in longum differentibus, sat se egisse arbitrabatur. Quis non putaret, talem excusatum? quis non somnium inane fuisse, interpretaretur? Nesciebat locum, non nouerat homines; post accuratam inquisitionem, ne diuinare quidem potuit, vbi inuenirentur. Et facile fortasse etiam erat diuiti, ventis tradere mandatum liberalitatis.

§. IX.

Quam seriam sollicitudinem, in exequendis mandatis suis, Deus exigit?

Itaque curâ eleemosynæ largiendæ omni seposita; securus sui, nocte altera quieuit. Sed non quieuit Deus, qui sæpe angustijs plagisq; homines adigit ad bene agendum. Adest ergo iterum Angelus, nec iam mitibus atque amicis, sed sæuis, indignantibus & minantibus verbis vrget torpentem ad seriam mandati executionem; ac, ne denuò somnium esse existimet, addit verbis acribus gra-
uia

uia verbera, & ictibus confirmat sermonem. Tum verò ille se è plumis actutum proripit, rursùmque, & familia omni, & vicinis undique citatis, consilium non iam rogat, sed flagitat; iubetque, per alios quoscunque, sedulo inquiri in habitationem Eremitarū, si ipsi nesciant. Verbis vim lachrymæ addiderunt; lachrymas autem non de nihilo cadere, ostendebant nondum obductæ cicatrices; ab Angelo percutiente, relictæ. Multum agitata est quæstio. Nescientibus cunctis; nec viam consulendi inuenientibus, vnus diuina luce perfusus in hæc verba est locutus. Etsi mihi & viri illi, & eorum sedes incognita est, fortasse tamen consilium suggeram haud insalubre. Sunt tibi cameli septuaginta: his onera impone, & quicquid ad vitam seruorum Dei sustentandam necessarium est, è clitellis suspende: tum id facito, quod olim Philisthæi, iuxta consilium suorum Sacerdotum; nam tollentes duas vacas, quæ lactabant vitulos iunxerunt ad plaustrum, vitulosq; earum concluderunt domi. Et posuerunt arcam Dei super plaustrum, & capsellam, quæ habebat mures aureos, & similitudines anorum. Ibant autem in directum vacce, per viam, quæ ducit Bethsames, & itine-

1. Reg. 6:
10.

re uno gradiebantur, pergentes, & mugientes: & non declinabant neq; ad dexteram, neq; ad sinistram. Pari pacto tu cibarijs camelos onera, solosque, & duce destitutos, viae committe. Quod si diuina hæc est voluntas, ut tuis opibus Ascetæ isti alantur, camelos tibi incolumes, eodem numero, remittet. Sin ab Orco tibi horum animalium iactura imminet, fatiùs est iumenta perdere, quàm vitam. Qui enim te flagellauit, ut moneret duntaxat; ut puniat, penitus occidet. Dixit, & persuasit. Nec opulento tantùm illi, sed omnibus pariter, qui aderant, sententia probata est.

§. X.

Camelorum, in summa inedia, absq; duce, commeatum Dei seruis portantium prodigiosum iter.

Nullâ morâ interposita, educuntur è stabulis septuaginta cameli clitellati, horum quinque fæno & auenâ in dorsum alligatâ, ceteris sexaginta quinque humanus varij generis cibus est superiniectus; ita non solùm Dei seruis, sed ipsis etiam bestijs, qui illis seruierant, esca est suppeditata. Sic instructos septuaginta camelos, atque in via constitutos, non sine singultu fletuque, coelesti custo-

custodiæ ac tutelæ sollicitus paterfamilias commendauit, &, sine duce, sine comite, quocumque ferrentur, liberè sibi abire permisit. Nullus homo bestias regebat; sed non etiam nullus Angelorum. Rectissimis enim lineis, per inuia, & auia, tendebant ad cænobium Eremicolarum. Quarto die, labore & inedia patientissimè toleratis, eò perueniunt, atque ante fores, præ lassitudine, non iam steterunt, sed procubuerunt. Primo camelo, sicut & apud nos iumentis per pascua vagantibus, tintinnabulum ad collum erat appensum, vt ad eius sonitum ceteri colligerentur. Sed tum, monachis, hora nona, hymnos psallentibus, tintinnabuli pulsus non audiebatur. Cantu nec dum absoluto, Frontonius Abbas, non procul ab ostio claustrî degens, idem simul & ianitor, & Antistes, occulto monitu, de fenestra prospexit, viditque diuinæ prouidentiae liberalitatem: nec tamen tantum diuinæ Bonitatis gaudium antè fratribus suis indicauit, quàm Numini debitas laudes absoluissent. Rediunt e choro ad se vocauit, monstratisque ordine camelis, ac oneribus sarcinisque eorum, dixit: Vbi sunt diffidentiae, vbi murmurationes vestrae? En praesentè nobis Do-
mi-

minum ! en Patrem , Bonitate sua, nobis incredulitatis vitium exprobrantem ! Adeste, iumenta oneribus liberate, lassâq; reficite.

§. XI.

Fluctuans eleemosynæ dator, miraculoso camelorum reditu, providentiâq; Numinis, mirificè recreatur & confirmatur.

Dici non potest, quantis lætitijs incesse-
rint, quantis gaudijs sint inundati, in quan-
tas Dei laudes effusi? Tum & ipsi, & came-
li sunt cibis recreati. Quoniam autem plus
attulerant, quàm necesse erat modico viue-
re assuetis, noluit S. Frontonius occasionem
dare cupiditati habendi. Nec enim ex illa
hominum classe fuit, quæ nunquam potest
fatiari, aut dicere, sufficit. Quare, die in-
secuto, camelos iterum, media parte omni-
um rerum, quas apportarant, oneratos, &
cum ijs avaritiam pariter à se ablegavit; Eu-
logias ad proprium Dominum remittens. Mi-
nus erat octo dierum, cum is expectavit, ho-
ris iam etiam singulis in digitos missis, redi-
tum camelorum: nec sine metu fuit tristitia-
que amissorum. Vt quid enim bestia tam
diu impastæ? An non leonum aliarumque
belluarum famem potius, quàm Eremico-
larum

larum hominum satiauisse erant existiman-
dæ? sine via, sine duce mittere, quæ pru-
dentia? jamq; consilium, in quod prius om-
nes pedibus iuerant, passim damnabant, pœ-
nitebátque, rectè fecisse. Dies erat posterus
& octauus, quo vicini amicique omnes ad
Diuitem confluxerant, vt eius dolorem so-
lantibus verbis lenirent, paritèrque diuinā
clementiam exorarent, ne tanta septuagin-
ta camelorum iactura largissimæ eleemosy-
næ meritum compensaret. Ita mœstis & ie-
iunis omnibus vnà confidentibus, repentè
capit aura spirare: cum auræ sonitu, tintin-
nabuli sonitus, sed subobscurus, vni eorum
ad aures allabebatur. Pressit vocem, & at-
tentior videbatur sibi percipere sonum sem-
per propinquiorem, de montibus, adueni-
entem. Exclamat, Euangelium, Euangeli-
um bono nuncio date: redeunt cameli. Ex-
surgunt omnes properè, quā cui proximum
est; currunt, volant; vident, eodem agmi-
ne, ordine, numero, itinere, cunctos saluè
redeunt. Fit ingens clamor, &, in tristi-
tiæ locum, gaudia immensa succedunt:
gloria Deo laudésque dantur. Hæc primus
aspectus effecit. Ast vbi propiùs ventum,
tum lætitiæ longè magis creuerunt. Neque

enim solùm cameli, qui iam perditì putabantur, recepti; sed nulla macie infecti, nullo tristi vultu luridi, insuper & media parte missorum munerum diuites inuenti. O quis tum omnibus sensus! ô quanta gratulatio! quæ exultatio Domini! quæ lætitia seruorum, qui applausus amicorum, ac vicinorum! præsertim, cum, redditis camelis, nobilissimum conuiuium & illis omnibus presentibus, & quàm plurimis insuper aliunde pauperibus inuitatis apparauisset; Eulogiâsque sibi remissas, inter eos, lætissimè distribuisset. Nec stetit hîc lætitia: ex illo enim deinde anno, quotannis, vsque ad mortem S. Frontonij, tempore, quo camelos primum miserat, diligentissimè annotato, diues ille semper ad D. Frontonij monasterium, eosdem, sine duce misit, tantò certius redituros, quantò sæpius eandem viam recalcare didicerunt; quantòque, ducibus Angelis, quàm hominibus, viæ sunt notiores.

§. XII.

*Deo mancipati, Deo potissimum curam
culinæ debent relinquere.*

Videtis, quo modo Vniuersorum Dominus, aut quid diuitibus imperet? opes vult eos suas cum pauperibus habere communes.

Vide-

Videtis, quantam habeat curam fuorum? Angelos mittit: somno sopitos excitat; vigilantes infligat; brutas animantes ipsas, per desertas solitudines, agit, ut illis cibum afferant, in tempore opportuno. Quid putatis tunc Eremitas fecisse? an non omnem solitudinem abiecerunt temporaliū rerum? an non murmurare, & querelas spargere desierunt? an non, post illa, Domino in lætitia seruiuerunt? Idem & nos facturi sumus, si spem in Deo, non in Mundo, non in aulis, non in nostris industrijs, figamus; si à cælo, non ab Orco auxilium flagitemus: si in parte assis nostri veniat, non quod prudentia carnis suggessit, sed quod virtus suppeditauit: si existimemus, *hominem non in solo pane vivere, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Matth. 4.
4.

Tunc enim non iam ebulliet murmuratio; non erumpet querimonia, non metus futuri alimenti quatiet; quia fiducia in Mundi Gubernatorem concepta, hæc omnia abstergit. Fiduciam autem inducit firmatque diuinæ præsentia, scientia, potentia, misericordia, non nuda & frigida cognitio, sed assidua & practica meditatio. Sicut enim cibus visu aspectūque cognitus nihil iuuat; sed cum in ore teritur, cum in stomacho digeritur,

F 5 tur,

tur, tum demum vires roborat; ita parum prodest diuina scire, ad curiositatem; nisi etiam sciantur ad pietatem. Sciuntur autem, si meditatè atque ad vsum cognoscuntur: quod fit, quando lecta, vel intellecta vitæ nostræ actionibus accommodantur. Si ergo Deus vbique est, si tam bonus est, vt à gratia velit innotescere, si à misericordia nomen sibi facere; si in eo sumus toti, & ille totus in nobis existit, quantæ spei, quantæque lætitiæ causa est, tantæ scientiæ, potentiæ, clementiæ thesauros, intra nos, hoc est, in anima nostra, in corde nostro, in omnibus animæ virib⁹, in intellectu, in voluntate, in omnibus membris, in omnibus corporis particulis contineri? Cum ergo & omnes illius adsint opes, & nos capaces simus earum, & ipse pronissima voluntate diuitias suas diffundat in eos, qui ad illum confugiunt, longèque facillimè, qui ex nihilo omnia producit, possit, non solùm in anima gratiam creare, sed etiam corpori necessaria omnia aliunde adducere, cum possit commouere parcos ad largitatem, immites ad misericordiam, auaros ad liberalitatem, aut euocatis locupletioribus ex hac vita, hereditates opulentas in egenos deriuare, inmodò,
sicut

sicut tres pueros, olusculis pinguiore face-
re, quàm alij Iouialibus cœnis & regum de-
licijs efficiantur; cum camelos ipsos sine du-
ctore regere, sine pastu, pluresculos dies, cõ-
feruare; *quid timidi estis, modica fidei?* quid
contra Dominum murmuratis? quid indi-
gnè fertis? quid ad artes malas confugitis?
quid iugum illius detrectatis? in simplici-
tate cordis, rem vestram agite, & ager su-
am Deus: seruite illi, & seruiet ille vobis,
supra consuetudinem aliorum dominorum.

§. XIII.

*Seculares quoque, esca non nimiam debent cu-
ram habere; nec putare tempus poeni-
tentia ad se nihil pertinere.*

Neque verò Religiosis duntaxat ista di-
cuntur, qui omnem harum rerum curam
Superioribus debent relinquere, & non cu-
linæ, sed toti cœlestibus vacare; verùm mul-
tò maximè occinenda sunt ijs etiam, qui vi-
tam omnem diurnis nocturnisque laboribz
impendunt; qui iam timent, ne morbis de-
bilitati, inidonei efficiantur, ad panem quæ-
rendum; iam, ne filij multiplicentur supra
facultates: iam, ne hostis irrumpat, & lon-
gis curis parta auferat, & mille talia, quæ
inquietos reddunt. Seruiant illi Deo, & De-

us alet seruos suos. Impendant, in quadra-
gesima, operibus pœnitentiæ, quantum in
Bacchanalibus luxui impenderunt; exte-
nuent ventrem ieiunijs, quem distenderunt
epulis; emacient faciem inedia, tegant ge-
nas pallore, quas antea laruis deformarunt,
& dæmonibus similes reddiderunt: indu-
ant tunicam cilicio vtiliter molestam, habi-
tûmque seipso flagellantium, qui ridiculis
stultorum vestimentis tecti, per plateas,
Mænadam, aut thyrsos vibrantium Bac-
charum instar, insaniuerunt: denique qui
hostem peccatis suis meruerunt nobis addu-
cere, virtutibus suis eundem propellant.
Gerit enim se Deus erga nos, quemadmo-
dum nos ipsi nos gerimus erga Deum. *Nulla
creatura est*, ait S. Augustinus; *quæ non, velit,
nolit, diuinæ prouidentie seruiat: Facit enim
cum ea, quæ ex animo seruit, quod bonum est:
de illa verò, quæ hoc non vult, fit, quod in-
ustum est.*

S. August
in epist.
ad Galat.

C A P V T V.

*Deum, tum in omni, tum etiam in pecu-
niaria necessitate, egentibus mira-
biliter subuenire.*

§. I.

§. I.

Ubinam spes nostra potissimum sit ponenda?

D Roſanorū hominū iudicio, Nummus est humanae potentiae compendium: rectius dicerent: Deus est humanae potentiae compendium. Siquidem omnia ex Deo; qui potens est omnia facere superabundanter, quam petimus, aut intelligimus, secundum virtutem, quae operatur in nobis. Ille fons est omnis boni, ille Oceanus misericordiarum, ille asylum, ille scutum, ille portus, ille spes prima & vltima miserorum. Vt proinde stolidè erret, qui fonte deserto, cisternas sibi fodit, quae continere non valent aquas; aut fluuium, immo riuulum existimat Oceano pleniorē: vel qui cum vidit, se ab omnibus deseri, etiam à Deo desertum arbitrat: quasi exhausta sit illius potentia & bonitas, aut fons misericordiae exsiccatus. Non nouit Deum, quisquis, in rebus ambiguis, non consulit Deum. Non credit Mundi gubernatorem Mundo esse superiorem, quicumque se abstrahi finit per vllam rem Mundi. O quam vilis spes est, quae niritur Mundi potentia! quam fugax Principum custodia! quam fallax fiducia creaturae! Fascinatio,

2. Cor. 5.

18.

Ephes. 3.

20.

Ier. 2. 13.

tio, error, cæcitas, insania est, quærere v-
bique vel solatia, vel auxilia, & ignorare,
aut obliuisci eum, in quo sunt omnia; immo
etiam à quo sunt omnia, qui & est omnia in
omnibus.

§. II.

Deus omnia est omnibus.

De Protheo, versipelle falsoque Deo,
quem alij Vertumnus appellauerunt, Pro-
pertius ita cecinit:

Propert.
lib. 4.
eleg.

Opportuna mea est cunctis natura figuris:

In quamcumq; voles, verte, decorus ero.

Hebr. 4.
18.

Multò veriùs hæc de vero Deo canas: in om-
nibus periculis, in omni necessitate, est op-
portunus. *Adeamus ergo cum fiducia ad thro-
num gratiæ: ut misericordiam consequamur, &
gratiam inueniamus in auxilio opportuno.* A-
memus vique pulchrum. Pulcher est in pul-
chro Mundo, quem condidit; pulcher in po-
tentia; pulcher in misericordia; pulcher in
æquitate; pulcher in cælo; pulcher in terra;
decorus in Virginis utero; decorus in iu-
mentorum stabulo; decorus in cunis, deco-
rus in templis; decorus in spinis, decorus in
ipsa crucis deformitate: potens verbo, po-
tens facto. Pete ab eo, quidquid à Deo peti
potest, & (si quidem tibi proderit) scito, te
impe-

impetraturum. Accusant te homines? premunt aduersarij? ad illum recurre, & audies: *Quoniam in me sperauit, liberabo eum; protegam eum, quoniam cognouit nomen meum.* Sic sperantes Apostolos à calumnijs Pharisæorū liberauit, quando esurientes cæperunt vellere spicas, & manducare, & Pharisei uidentes dixerunt ei: Ecce discipuli tui faciunt, quod non licet facere sabbathis: Tunc enim dixit eis: Non legistis, quid fecerit David: quando esuriit, & qui cum eo erant: quomodo intrauit in domum Dei, & panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neq; his, qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus? Aut non legistis in lege, quia sabbathis sacerdotes in templo sabbathum violant, & sine crimine sunt. Dico autem uobis, quia templo maior est hic. Si autem sciretis, quid est: Misericordiam uolo, & non sacrificium: nunquam condemnassetis innocentes. Eodem pacto protexit illos, quando accesserunt ad eum ab Ierosolymis Scribe & Pharisei, dicentes: Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lauant manus suas, cum panem manducant. Nimirum sic Deus indicat, ut malè indicantes damnet; & cum nemo est, qui defendat innocentes, ille patrocinium eorum suscipit.

Quod

Psal. 90.

14.

Matth. 12.

1.

1. Rég. 21,

4.

Matth.

15. 1.

Quod qui credit, vndique linguis appetitus ;
libenter ad illum recurrens dicit : *Redime me*
Psal. 118. *à calumnijs hominum.*

§. III.

A consanguineis deserti, à Deo non dese-
runtur :

Quid, quòd ab ipsis etiam amicis, cogna-
tis, fratribus ac parentibus deserti, à Deo nò
deseruntur? Neque enim vana est laus illa :
Pater meus, & mater mea dereliquerunt
Psal. 26. *me, Dominus autem assumpsit me.* Nonne a-
10. *mici Iob tales erant, vt eis meritò diceret :*
Iob. 16. 2. *consolutores onerosi omnes vos estis? Ipsa eius*
vxor, tanquam Lycisca, ante eum stabat, &
latrabat: ipsi filij & filiaë mœrore ingenti eū
affecerunt: deseruerunt eum opes; deserue-
runt vires; deniq; , velut catharma, in ster-
quilinio iacebat, Dominus autem assumpsit
Iob. 42. *eum: Et addidit omnia, quaecunq; fuerant Iob,*
10. *duplicia, & benedixit nouissimis Iob, magis;*
quàm principio eius. A fratribus desertus erat
Ioseph, sed Dominus assumpsit eum. A patre
Luc. 9. 59. *desertus erat, qui dixerat: Domine permitte*
mihi primùm ire, & sepelire patrem meum. Sed
Dominus assumpsit eum inquitens: Sine, vt mor-
tui sepeliant mortuos suos: tu autem vade, &
annuncia regnum Dei. Neque mater potuit
fili-

filium iuuare, quem, ante portas vrbis Na-
im, loculi tactu surgere iussit Christus; po-
tuit ergo iuuare Christus; & potuit dicere
adolescens: *mater mea dereliquit me, Domi-
nus autem assumpsit me.*

Luc. 7.
13.

§. IV.

Opificum instructio, vt ditescant.

Pastos esse ab eodem Seruatore, qui;
quod manducarent, non habuere, supra
meminimus. Sed & opifices necquidquam
sudantes, si ei necessitatem suam aperiant,
nequaquam deseruntur. *Præceptor, tota no-*
cte, laborantes nihil cepimus, ait bonus alio-
qui *cymba liniq; magister.* Qua arte aliquid
capere potuit? *In verbo autem tuo laxabo re-*
te, ait. *Et, cum hoc fecissent, concluderunt pi-*
scium multitudinem copiosam. O opifices,
quibus nihil ex voto succedit, quid totos
dies, totasq; noctes frustra fatigamini? quid
oleum & operam perditis? verum est, suda-
tis: verum est, vigilatis: verum est, suendo
secando, fabricando, piscando vos rumpi-
tis: verum est, pretium duplum laboris exi-
gitis, & captatis: & nihil hæc omnia pro-
ficiunt: figuli opes colligitis: semper ege-
tis, semper idem inopiæ saxū voluitis; om-
nia lucra in sacculum pertusum mititis:
G quid=

Luc. 5. 5.

Luc. 5. 5.
Ioan. 16.
34.

quidquid influit, effluit; quasi ad Danaïdæ dolia damnati in cassum laboratis. Vultis causam nosse? non est vobiscum Deus: non offertis Creatori vestro manè diem, vespere noctem: non præcedit laborem vestrum oratio: non sumitis à cruce præmissa benedictionem. Dicite cum Petro, ad Christum: *In verbo tuo laxabo rete. Usque modo non petistis quidquam in nomine illius. Petite, & accipietis.*

§. V.

Cur, & quo miraculo, Christus staterem è pisce dederit?

Matth. 17.
24.

Quin etiam si regnum illius nō sit de hoc mundo, nec venerit ad dandas caducas, sed æternas atque cœlestes opes; tamen, si ita profuerit, etiam pecunias providebit. *Accesserunt, qui didrachma accipiebant (publicani) ad Petrum, & dixerunt ei: Magister vester soluit didrachma? (id est, duo drachma) Et ait: Etiam. Quod de facto, non de jure, Christum soluisse, semper viderat, vel hoc ipso postea falsò accusatum, quasi tributa Cæsari solui prohibuisset. Et cum intrasset in domum, Petrus, præuenit eum IESVS, dicens: Quid tibi videtur, Simon, Reges terre à quibus accipiunt tributum, vel censum?*

sum? à filiis suis, an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi IESVS: Ergo liberi sunt filij. Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies staterem: illum sumens, da eis pro me, & te. Stater enim, seu siclus, erat tetradrachmum, id est duo didrachma, vnum pro Christo, alterum pro Petro; quia vnusquisque didrachmum, seu dimidium scli pendere debebat. Expende hîc iudicium Christi, & in caussa, & in miraculo. Causam ipse indicans ait: Vt non scandalizemus eos. Scandalum id fuisset, non datum, sed acceptum, vt vocant Theologi, ex quorum sententia non acceptum sed datum duntaxat scandalum est necessariò vitandum. Ea tamen erat bonitas Christi, vt qui alibi scandalum acceptum contemnendum censuerat dicens: finite illos, caci sunt, & duces cecorum, hoc tamen loco, vel grandi miraculo interueniente, voluerit vitare. Nam miraculum multis de caussis fuit magnum. Et si enim Theophilacto daremus, staterem illum, non pecuniam fuisse, sed margaritam; vnde sciuit Christus, piscem primò trahendum margaritam habiturum, si non, spiri-

Matth. 18.
14.

tu Prophetico, absentia vidit? sed incredibile est, fuisse margaritam, cum margarita non in ore, sed in ventre; non in piscibus, sed in conchis soleant inueniri. Fuit ergo verus fislus, & miraculum inde maius, quod Christus absens sciret, quis fuerit ille piscis, qui in ore staterem esset gesturus; & quod sciret, illum primò ascensurum; immo quod potiùs fecerit, vt ille primus ascenderet; aut quod in ore ascendentis staterem ipse creârit aut formârit; nisi enim ibi primùm eum fecisset, non in ore, sed in ventre piscis stater repertus fuisset: deglutiunt enim pisces, quod ore rapiunt. Quo ex facto apparet, quantis miraculis vel pecuniam quoque suppeditet indigentibus benignus Deus. Quod & per Matrem suam legitur fecisse.

§. VI.

B. Virgo, per Angelum, egenti monasterio aurum mittit.

S. Gregorius
Turon.
lib. I.
de glor.
Martyr,
§. 11.

Monasterium est valde magnum in Hierusalem, non modicam habens congregationem in quodam loco, inquit Gregorius Turonensis, Denotio populi saepe plurima confert. Veruntamen Imperatoris iussu ibi non minima largiuntur. Accidit autem, quodam tempore, vt, pre penuria egestatis, valde eis victus necessaria defice-

ficerent. Congregatio itaq; garrula Monachorum, cum, una atq; alia die refectiois, alimoniam non caperet, vociferantur ad Abbatem dicentes: Largire cibos, aut permitte discedere vnumquemq; in locum, quo vitam propagare possit; alioqui, nec te consulto, discedimus, ne pereamus fame. Hec, ijs dicentibus, ait Abbas: Oremus, fratres dilectissimi, & Dominus ministrabit nobis cibos: nec enim potest fieri, ut deficiat triticum in eius monasterio, quæ frugem vitæ ex utero pereunti intulit Mundo. Quibus vigilantibus, nocte tota, ac psallentibus, manè orto, ita reperiunt cuncta horreorum habitacula repleta tritico, ut vix vel referari ostium posset. Accepto autem cibo, gratias egerunt Deo. Post multos verò annos, iterum deficiente cibo, clamauerunt Monachi ad Abbatem, qui ait: Vigilemus, ac deprecemur Dominum, & forsitan transmittere dignabitur alimenta. Deniq; prosteruntur ad pavementum templi. Vigilantes itaq; noctem in Psalmis hymnisq; & Canticis spiritualibus, cum se, post matutinas somno dedidissent, venit Angelus Domini, & posuit, super altare, multitudinem innumeram auri. Erant enim ostia ædis obserata. Exurgente autem manè Abbate cum Monachis, ad celebrandum cursum, viderunt multitudinem auri su-

per altare. Et ait Abbas Custodi edituo: Quis Prefectorum huc ingressus est? qui hac detulit? Respondit: Post egressum vestrum, nullus hic hominum accessum habuit, sed ostij clauem muniam retinui, & mecum habui, donec surgeres ad commouendum signum. Tunc stupens Abbas cum Monachis, munus coeleste intellexit, gratiasq; Deo agens, colligit; comparatisq; victui necessarijs plebem creditam affluenter refecit. Nec mirum, si B. Virgo, sine labore, suis protulit victum, quæ sine coitu viri concipiens, virgo permansit & post partum. Hæc S. viri verba iunt, quibus ego aliud adiungam verbis meis.

§. VII.

B. Virgo pecuniam suppeditat B. Hermanno.

Surius §.
April. in
vita eius,
& F. 10.
Chrysof.
de Större
in vita e-
dita An-
tuerpiæ
Anno
1627.

Hermanus, postea, ab ipsa Deipara, cum duobus Angelis, ei se spectabilem præbente, Iosephi sibi nomen adsciscere iussus (cuius Be- atificationem Ferdinandus II. Imperator Diuis affectissimus Romæ à Sede Apostolica petiuit) antè, quàm, in Steinfeldensi cœno- bio, sub S. Norberti vexillo, in Præmonstra- tensium ordine, stipendia faceret, cum ad- huc septennis, Coloniae, scholas frequenta- ret, ceteris condiscipulis, festis ac Domini-

cis

eis diebus, in platea pueriliter lusitantibus,
 solebat se subducere, atque in B. Virginis mo-
 nasterio, ad quandam, diuinæ Matris Fili-
 um Deum brachio gestantis, se se imaginem
 illatebrare. Ibi, haud secus ac si ita uæ vi-
 uerent, ita iam cum Matre verba faciebat:
 iam cum Filio eius suauissimè, & tanquam
 cum æquali, familiarissimè sermocinabatur.
 Si panem nactus erat, aut si pomulum habe-
 bebat, Matri Filioque eius lubens, gaudens-
 que sportulam attulit ac porrexit. Et verò
 acceptum id sibi munus esse, cœlestis Virgo
 perspicuè ostendit: quippe quæ extento,
 quantumis ligneo brachio, munus accepta-
 uit. Quin & locuta est cum Hermanno elin-
 guis imago, iussitque eum cum Fuerulo suo
 colludere. Quod ad vespertinum vsq; tem-
 pus factum, ut verè dicere posset diuina Sapi-
 entia *ludens in orbe terrarū, & delicia mea esse* Prou. 2.
cum filiis hominum. Parentes illi erant pau- 31.
 peres, quibus non suppetebant sumtus, ad
 illum ritè vestiendum. Quare, aspera ac fri-
 gida hyeme, moris sui seruans, ad castæ Ma-
 tris statuam in templum veniit. Vsque adeò
 cœlesti flamma æstuantem rigens bruma nō
 impediuit. Ibi Imago rursus verba fundens
 interrogauit, cur, tempore tam frigido, nu-

dis incederet pedibus? cui ille respondit: *Calceis careo*. Mox illa, lapidem, inquit, illum vides? (& digito lapidem monstrabat) sub eo quatuor denarios reperies, eos tolle, & calceos eme. Adit lapidem, inuenit pecuniam, & exultante animo ad gratiæ tantæque liberalitatis Matrem recurrit, eique gaudibundus nummos ostendit. At illa quoties, posthac calceis, tabellis, aliâque scholastica suppellectili indigebis, eum lapidem adi, semper inuenies monetam. Quid puerilis ætas, quid mulier, tacitum secretumue seruat? Igitur neque potuit ista res vel ab Hermanno puero, vel ab Hermanni matre femina diu cæleri. Vulgata est. Rescientes reliqui etiam pueri, & ipsi eundem lapidem adierunt, mouerunt, sed nihil reppererunt: quia non itidem, vt Hermannus, coluerant thesauri monstraticem. Tanti refert, vnde quis non opem solùm, sed opes etiam petat.

§. VIII.

Ubi verum Fortunati marsupium reperiatur?

Fabulæ Fortunatum quendam fingunt, in silua, Deam obuiâ habuisse, quam Fortunâ vocant, à qua marsupium dono acceperit, eius virtutis, vt quoties vellet, ex eo aureos num-

num.

numeros posset educere, tanquā è fonte quodam pereñi, aut potiùs fluuio & Pactolo auri. Fingunt hæc. Somnia sunt Parnassi. Felicior Hermannus fuit Fortunato. Sub lapide semper pecuniam reperit, quoties quæsiuit. Docuit ergo, non à Fortuna, sed à MARIA, eiùsq; in primis Filio, opes sustentationi necessarias esse flagitandas. Neq; Midas Phrygiæ rex aurū quæsiuit, vbi debuit: quæsiuit apud Deū, sed falsum, & qui ad dilapidādas, non cumulandas diuitias est opitulator. De vera in verū Deū fiducia à S. nostro Ignatio discenda, infra memorabo: hinc pecuniæ insperatò suppeditatæ exempla è vita illius appono.

§. IX.

S. Ignatij Loyola in Deum fiducia.

Rome, Petro Codacio nuper mortuo, & S. R. E. Cardinalibus, propter obitum Pauli III. Pont. Max. in noui Pontificis electione occupatis, inopia nostri premebantur: quibus extremam etiam famem metuebant multi, humana ratione rem aestimantes. Ignatius verò eo ipso tempore familiam suam auxit, & intra paucos dies, plurimos Societatis Candidatos in Societatem admisit: multis eius animum admirantibus, quibus, quod consecutū est, admirationem ademit. Nam hoc ipso tempore cum aliquando

Ouid. lib. II. Metam.

Petr. Riaden. lib. vi. de S. Ignatij cap. 9.

Ioā. Crucius, domesticus obsonator homo simplicissimus, & feruens spiritu ex D. Ioannis Lateranensis templo vespere domum reuerteretur, ad amphitheatrum, quod vulgo Colosseum dicunt, in hominem incidit, qui in manum illi centum nummos aureos silentio tradidit. Eius aspectu plurimum Ioannes commotus est, & horrore quodam perfusus: tradita enim homo pecunia, ex oculis mirantis subito evanuit.

§. X.

Iterum pecunia S. Ignatio, à Deo mittitur.

Alias etiam, dum idem Ioannes summo mane obsonatum it, obuiam illi factus est quidam, qui marsupium aureis nummis plenum in manum dedit. Et, quod nondum plane illuxisset, quis esset, agnosci non potuit. Obsonator certe noster Demonem suspicatus, eiusque timens insidias, in templum D. Mariae supra Minervam, quod proximum erat, se repente coniecit, precatusque Deum est, ut se dolo, & fraude omni liberaret. Pecuniam domum allatam, adulterinam nonnulli suspicabantur, & à Diabolo, ut nobis imponeret, prestigis quibusdam adumbratam. Sed tamen vera, & recens, & aurea fuit: eaque debita soluta sunt. Eodem penè tempore, in alia nostris difficultate versantibus, dum in propa-

propatulo loco, apertam arculam tomento & scrutis vilissimis refertam, P. Ioannes Polancus domi perscrutatur, & scripta quedam diligentius inquirat, recentes nummos aureos fulgentesq; in ea casu reperit, quibus subuentum presenti necessitati est. Nam illud diuinæ quidem providentiæ signum, minùs tamen mirandum est, in summis rei familiaris angustijs fuisse, qui nostræ necessitatis insci, pecuniam ultro offerrent, veletiam benignè domum deferrent: quæ ratione nostram sepe inopiam subleuarent.

§. XI.

Virginibus, contra inopiam & infamiam, succurrit Virgo Virginum.

Per simile, & aliquantò etiam prodigiosius est, quod à Ioanne Iuniore aliisque memoratur, de Nobili quidem, & pia, sed paupercula matrona, quæ, cum non esset, quod alendis geminis filiabus sufficeret, adduxit eas in templū, ad statuam Matris Dei, ibi man⁹ filiarum in manus Mariæ transponens: *Has meas filias, inquiebat, quas, ob inopiam, sustentare nō possum, tibi, ô Dei parens, in manus trado, iure meo materno omni tibi resignato, ut tu illas pariter in vita, & virginea illibataq; castitate conserues.* Oratione, in hunc modum, peracta, domum regrediuntur. Redeuntibus

Io. Iunia
or in sca
la cœli
Leon.
Mayr. 21.
Maij in
stemma
te Maria
no.

bus incognitus iuuenis sacculum 100. talentorum offert, hoc se aiens patri carum adhuc debuisse. Hac pecunia mater filias decentius vestitas reliquis etiam rebus necessarijs instruit. Sed adiunt illico oculi maligni, & linguæ Theoninæ, quæ spargant, inhonesto quæstu, filiabus, peculium obuenisse. Doluit castissimis puellis magis infamia, quàm inopia. Quò confugerent virgines, nisi ad Virginem, & filia, nisi ad Matrem? Eunt comprecatum; queruntur, apud Deiparam, de publica infamia, in publico loco. Extemplo ostensum est, Superos audire mortalium preces. Nam nullâ mora, in conspectu totius ciuitatis, duo pulcherrimæ iuuentutis Angeli è cœlo aduenîre, manibûsque elegantissimas coronas ferentes dicebant: *Hæc ferta vobis, in testimonium illibatæ vestræ virginitatis mittit Maria IESV & vestra Mater.* cum dicto ferta obtulerunt, atq; etiam oculis mortalium se subducentes magnâ & Deiparæ, & ambarum virginum opinionem, in spectantium animis, reliquerunt. Quippe duo cœnobîa extemplo exædificata sunt, in quibus duæ tantæ cœli gemmæ conderentur. Ita dotare nouit Dei Mater filias sibi commendatas. Bonæ sunt artes, quæ diuinis

nis

his auxilijs nituntur. Malis artibus homines plus amittunt, quàm acquirunt.

§. XII.

Fabula dantis, quod auferre volebat, & historia accipientis, quod, templi aduendi causa, a labore abstineret.

Quod vel Phryx ille voluit indicare; cuius hæc sunt. Valde exercitatus fur; egregiam & questuosam operam quadam nocte nauarat, compilatis aliquot diuitum arculis. Itaq; auro argentoq; refertum sacculum portans etiam in pauperis ades deuenit: quas scrutans cum nihil inueniret rerum preciosarum, in farinariũ tandem vasculum incidit. Ne vacuus autem, contra disciplinam suam, discederet, ponit sacculum, in illum congesturus farinam. At pater familias strepitu excitatus de somno; & timens victui suo, in furem, telo arrepto, cum clamoribus irruit. Ille territus ex adibus, sacculo relicto, fuga euadit. At pater familias, excusso igne & lumine illato, magnas, præter spem, opes reperit. Sic ille qui farinam pauperi relinquere noluisse, auro & argento caruit. Nimirum sæpe ex insperato succurritur innocentibus; & malè parta, malè dilabuntur, longèque maius lucrũ reportat, qui lucrũ Dei causa negligit. Cuius rei insignem habemus in mello-

Æsop. fol
373.

Thom.
Canti-
prat. lib.
2. c. 53.
§. 9.

messore, doctrinam, à probatæ fidei autho-
re, enimuerò ab oculatis testibus relatam.
Miles, in Germania, diues agri, messores con-
duxerat, qui, secto gramine, foenum face-
rent. Illi in opus strenuè incumbabant, vt
diurni laboris mensuram quisque impleret.
Erat fortè peruigilium Sancti cuiusdam, cū
sub vesperam, vndique, in pagorum turri-
bus, campanum æs cœpit compulsari, sig-
nūmque dari ad Vesperas. Eo sonitu audi-
to, *Desistamus*, inquit vnus è messoribus, *fal-
cemq̃, seponamus, tempus est Vesperarum*. Pia
monitio, apud crudos animos, non habuit
locum. Quin dicterijs insuper asperferunt
ceteri monitorem. Ille tamen nullis sarcas-
mis absterritus, falce & opere relicto, ad pre-
ces cantūque Vespertinos se contulit, reli-
quis porrò gramen cædentibus. Tertio inde
die, in pratum veniens, & longo, post reli-
quos, interuallo, laborem incipiens pro de-
ridiculo habitus est. Tulit cachinnos patien-
ter: sed non diu fuit, cum irrisores, se ipsos
senferunt cachinno dignos. Vix enim ille
manu falcem vibrare cæperat, cum ex emi-
nentiore graminis furculo auream quandā
miræ & visendæ magnitudinis monetā pen-
dentem conspexit. *Quid illo latius? Cadit*
illico

illico in genua, & præ gaudio, lachrymans
in diuini Largitoris laudes effunditur. Con-
currunt ad clamorem socij, cōcurrit & prati
dominus miles: vident nummum non vulgari
modo, sed prodigiōse inscriptū. Miles, qui
olim aliquot annos, inter scholas, haud ma-
gno sanè operæ precio contriuerat, litteratā
tamen monetam, vocē patria, legit, & hunc
ferè sensum inuenit, *Manus Dei me compe-*
git; & in donum me redegit pauperi: qui non in-
fregit diem Sancto celebrem. Nummum hunc
vix militis tanti fecit, vt magna pecuniæ
summa eum emtum multis postea, in rei ge-
stæ testimonium memoriāque, common-
strârit.

§. XIII.

*Deo fidens inuenit, quod nimis sollicitus
negligit.*

Narrabo hîc, quòd à viro diligente atque
industrio in eandem rem narratum habeo.
Duo vnà iter faciebant, quorum vnus in per-
peti metu de victu comparando versabatur,
alter verò de Dei Prouidentiâ certus ac sui
securus plenus latitijs pergebat. Hoc mira-
ri ille, & è socio quærere; quænam res ei tan-
tam animi tranquillitatem adferret? Nam
ego

ego, inquiebat, curis conficior, & quando de futura vitæ sustentatione cogito, intemperijs agitor. At ego, inquit alter, dudum hæc examissim cogitavi, curamque omnem in eū conieci, *Per quem nec ales esurit*. Quamquam neque otiosè vitam agere decreui, sed statui, manū cum Deo mouere. Quia igitur immobili adhæreo, ideò quietus sum. *Quid verò est, manum cum Deo mouere?* rogat iste. Cui alter *Fideliter*, inquit, *artem, quam didici, exercebo: cetera Deo permittam*. Dictum hoc impio risu excepit anxius ille, dicens: *Vidisse se multos Deo fretos deceptos esse*. Mox ergo relapsus ad suas dubitationes, & deliberationes cœpit; inter alia, percelli metu cæcitatis; *Et quid, inquit, te futurum esset, si cæcus fieres?* In hac formidine, incipit tentare, quomodo cæcus factus progredi posset? Itaque oculos claudit, cautèq; manu prætenta, magno spatio nouus andabata progreditur. Verum ita sponte cæcus marsupium auro grauidum, in viâ iacens, præterit, quod ponè subsequens socius conspectum illico sustulit; dicens; sollicitudine nimia excæcatos diuinæ Prouidentiae largitatem non videre. Quia igitur in hunc modum *adinuit pauperem de inopia: venite & timete Domine*

Psal. 106:
41.

Dominum omnes Sancti eius : quoniam non est inopia timentibus eum. Diuites eguerunt & esurierunt : inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono. Huc ergo, qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite : venite emite absq; argento.

§. XIV.

Vtilissima pecunia, per piam usuram, augenda ars, dare pauperibus.

Absque argento emit, qui spe & fiducia in Deum emit : absq; argento emit, qui non confidit in multitudine diuitiarum : absq; argento emit ; qui argentum dispergit & dat pauperibus ; nam centuplum accipit, etiam in hac vita. Luculentā rem recenset Ioannes Moscus cognomento Euiratus, his verbis : Cum in Samo insula essemus, narrabat nobis venerabilis pauperum cultrix Maria mater domini Pauli candidati, dicens : cum essem in ciuitate Nisiba : erat ibi Christiana mulier virum habens gentilem. Erant autem pauperes, habebant tamen quinquaginta numismata. Die verò quodam ait vir uxori suae : Demus hac numismata feneratori, ut aliquod solatium ex eis capiamus. Ea enim sigillatim consumimus, & deficiunt. Respondens autem illa bona uxor ait viro, si placet ea fenerari, veni, demus illa sub

H feno-

Psal. 33.

10.

Isa. 55. 1a

Io. Mos-
scus Eui-
ratus in
prato spi-
rit. cap.
185.

fanore Deo Christianorum. Dicit ei vir eius. Et ubi est Deus Christianorum, ut demus ei? ait illa: ego tibi ipsum ostendam. Si enim huic dederis ea, non solum non illa perdes, sed & usuras tibi persoluet & capitale duplum reddet. Qui ait: Eamus, ostende mihi illum, & demus ei. Illa verò assumens virum suum, duxit in sanctam Ecclesiam. Habet autem Ecclesia illa quinq; magnas ianuas. Cum ergo induxisset illum in Ecclesie porticum, ostendit ei pauperes dicens: istis si praberis, Deus Christianorum ipsa accipit. Isti enim omnes sui sunt. Qui mox cum gaudio numismata capit erogare pauperibus. Reuersiq; sunt in domum suam. Cum verò post menses tres necessitate sumptuum angustarentur, ait vir uxori suae: Soror, nihil, ut video, nobis daturus est Deus Christianorum, ex debito illo; & nunc angustamur inopiâ. Respondit mulier & ait illi: Profectò dabit. Vade, ubi illa dedisti, & exhibebit ea tibi cum omni alacritate.

Quo audito, ille currens abiit in sanctam Ecclesiam. Veniensq; in loco, ubi erogauerat numismata pauperibus, & circuiens totam Ecclesiam neminem vidit, qui sibi debitum redderet, nisi solos pauperes denuò sedentes. Cum ergo cogitaret à se ipso, cui diceret aliquid, aut à

quod exigeret, aspexit, ante pedes suos, in marmore iacere numisma unum de illis, quae pauperibus ipse erogarat, inclinansque se & accipiens illud abiit in domum suam, & ait coniugi suae: Ecce profectus sum in Ecclesiam, & crede mihi, mulier, quia Deum Christianorum non vidi, ut dixisti, nullusque mihi aliquid dedit, nisi quod hoc numisma ibi positum vidi, ubi ego prius erogaueram. Tunc ait ad eum mulier illa mirabilis: Ipse est, qui tibi hoc inuisibiliter praestitit. Ille enim, inuisibili potestate sua, disponit hunc Mundum. Sed vade, Domine mi, eme nobis aliquid, ut comedamus hodie, rursusque ipse providebit nobis. Abiit ille & emit sibi panem & vinum & piscem, & veniens domum dedit uxori. Quae accipiens piscem capit ipsum purgare, exenteransque illum, inuenit in visceribus eius lapidem valde mirabilem, ita ut miraretur mulier illius pulchritudinem. Non tamen sciebat, quid esset. Seruatam autem ostendit reuertenti viro, dicens: Ecce hunc lapidem in pisce reperi. Videns autem & ipse miratus est quidem ipsius pulchritudinem, ignorabat tamen quid esset. Cum autem comedisset, ait uxori: Da mihi lapidem, ut vadam & vendam illum, si quid fortassis pretij de illo accipere contingat. Neque enim, ut dixi, noue-

rat & ipse quid esset, utpote simplex & rudis. Tulit itaque lapidem & abiit ad Trapezitam, cuius erat proprium talia emere & vendere, inuenitq³ illum, jam clausis omnibus, egredientem (ad vespertum enim iam dies erat) & ait illi: Vis emere hunc lapidem? ille verò considerans lapidem, dixit ei: Quid vis, ut tibi pro eo solvam? ait autem ille: da quidquid vis. Ad quem ipse: Accipe, inquit, quinq³ numismata. Putans autem venditor, quia illuderet sibi, dicit ei: Et quantum vis pro illo persolvere? Existimans Trapezita, quòd ita ille, per ironiam, loqueretur, ait ipsi: Accipe decem, pro eo, numismata. Venditor iterum se irrideri arbitrans, tacuit. Dicit illi Trapezita: Vnginti numismata accipe. Ille autem tacebat nihil respondens. Cùm vero ad triginta, quadraginta, quinquaginta numismata emptor ascenderet, & se daturum ea juramento affirmaret, cœpit ille amplius lapidem aestimare. Paulatim verò emptor ascendens usq³ ad trecenta numismata peruenit, deditq³ illa vendenti. Ipse igitur, dato lapide, acceptaq³ pecunia, venit ad uxorem suam gaudens. Quæ cum videret illum exultantem, dixit: Quanto illum vendidisti? Putabat autem quòd illum quinq³ aut decem minutis vendidisset. Tunc ille trecenta numis-

numismata proferens dedit illa uxori suæ dicens, tanto se illum vendidisse. Illa verò summam diuinæ bonitatis clementiam admirans dixit ei: Ecce *DEVS* Christianorum qualis est, quam bonus, quam gratus, quam diues! Vides quia non solum quinquaginta numismata tibi reddidit, quæ tu illi mutuasti, sed paucis diebus tibi sexduplicata restituit? Agnosce gitur, quia non est *DEVS* alius, neque in terrâ, neque in cælo, nisi ipse solus. Ille verò miraculo admonitus, cum experimento didicisset & ipse veritatem, effectus repente Christianus, glorificauit Deum & Saluatorem nostrum Christum cum Patre & Spiritu sancto, plurimas referens gratias prudentissimæ uxori suæ, per quam vera Dei notitia ipsi in veritate concessa est.

§. XV.

Vxores quantum viris possint prodesse?

Verè bona vxor magnum est bonum mariti. Hæc docuit virum suum sanctam vsuram; neque solum dititem fecit, sed etiam Christianum. Utinam haberet multas imitatrices! Aliæ vxores, vt earum superbiam satisfiat, coniuges suos, ad fraudes, ad rapinas, ad mille dolos adigunt; furta eorum occultant, distrahunt, dissipant; neq; conantur bonis artibus ditescere. Enimuero

1. Cor. 7.
14.

blanditijs, aut nequitijs suis corda virorum evertunt, & ad hæreses, aut alios errores, nec rarò ad idola pertrahunt, quod ipsi contigit Salomoni. Non est hoc bonæ vxoris, de qua dicitur, *sanctificatus est vir infidelis, per mulierem fidelem*: quod de S. Cæcilia legimus, quæ maritum suum Valerianum; de Theodora, quæ Sisinnium; de Clotilde, quæ Clodouæum; de Natalia, quæ Adrianum, per preces, per verba, per bona opera, per exempla sancta, conuertit. At maritum habes fidelem? si non potes illum conuertere ad fidem, in qua iam est, conuerte ad iustitiam, conuerte ad misericordiam, conuerte ad charitatem; doce eum dare eleemosynas, nec ei manū iniice dare cupienti, quod multas, prò dolor, auarissimas Orci Nymphas audiuiumus factitare.

§. XVI.

Non malis, sed bonis artibus, pecunias esse querendas.

Psal. 126.
3.

Discite hîc & vos pecuniæ sititores, non pluris facere industriam vestram, quàm gratiam diuinam: non magis confidere, in vestro labore, quàm in Dei ope. *Vanum est vobis, ante lucem surgere; vanum, tota nocte, laborantes vigilare, & facere operationem in flumi-*

fluminum nauigandorum, aut sudorum aquis multis; nihil capietis, si Christus non sit vobiscum. *Nisi Dominus edificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui edificant eam.* Hic messor plus cessando messuit, quàm alij, vsque ad occasum solem, se defatigando. Discite, mortales inter vera & vana auxilia, discrimen facere. Nolite vobis promittere à mandragoris pecunias; non fert ea radix nummos. Nolite effodere thesauros, quos atri custodiunt canes. Cerberus, non Deus; Gryphes, non Cœlites, habitant in illis hypogæis. Nolite animam vestram vendere tribus Philippæis, Christum triginta argenteis. Non dat Orcus opes, quibus ditescatis. Cum putaueritis vos habere crumenam ære grauem, carbones thesaurus erunt; & sæpius stercora, quàm numismata colligetis. Denique, quando nihil acceperitis, cum Pluto, Plutonem estis adoraturi. Deum colite, ille aurum creauit. Ille, cum nemo iuuerit, ditabit. Ille & diuinam virgulam, & auream, sed castam, pluuiam potest è cœlo mittere. Ab illo, tanquam sponsæ, arrham accepistis, quidquid habetis. Caue, homo, ne de tua anima sit illa querela: *Et hæc nesciuit, quia ego dedi ei* Osce. 2.8.

H 4

fru-

frumentum, & vinum, & oleum, & argentum multiplicavi ei, & aurum, quae fecerunt Baal, quasi dæmonis, non Numinis dona; ab Inferis, non à Superis impetranda. Si quare indiges, Patrem adi, non hostem, apud quem, qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli. Hinc tam multi, ob amissam vnicam vaccam, aut leue damnum, seipfos suspendunt: verè enim in laqueum diaboli incidunt, quem illis tendit.

1. Tim. 6.
9.

CAPVT. VI.

Diuinae bonitatis iudicia, in Sacramento Baptismi & Confirmationis, gratiaq; diuina, mirabiliter suppetatis.

§. I.

Saulo fidei, Eunuchò baptismi gratia quàm insperatò oblata?

Vòd si, iudicio Dei, à pecunijs alijsque terrenis bonis homines desertissimi tantā habent compensationem, vt vel diuinitus pecuniā inuentur, vel alia accipiant bona pecunijs longè præstantiora: quid egenti non erit sperandum de coelestibus thesauris? Inter quos est di-

uina

uina à Christo promanans gratia, quæ minimè opinantibus atque etiam haud merentibus sæpe affulget & datur; diuinæque Sacramenta, quæ mirabili prouidentia instituta, mirabiliore modo nonnunquam hominibus offeruntur. Nempe non minùs menti, quam corpori mortalium iudicat prospiciendum Deus; qui sæpe illa occasione aut ratione adest, qua minimè putauisses. Ita ex Saulo Paulum fecit, quando eum Ecclesiam discipulósque Christi flagrantissimè persequentem, ipsa cæcitate oculorum, illuminauit. Ibat spirans minarum & cadis in discipulos Domini: & subito circumfulsit eum lux de cælo. Ita vir Aethiops Eunuchus, potens Candacis reginæ Aethiopum, à Philippo, in fide, eruditur insperatò. Mittitur ab Angelo Philippus ad viam, quæ descendit ab Ierusalem in Gazam, & nec dum ipse scit, cur mittatur. Mittitur & ad currum, in quo sedebat Eunuchus. Occurrit locus opportunissimus Isaia, de Christi Passione, prophetantis: occurrit & aqua: denique & ipsi Eunuchus occurrit, vt diceret: Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? Ad hunc modum lauit Aethiopem, sed vtiliter, Deus, nihil minùs, quàm, de hoc lauacro cogitantem, cum

AG. 9.1.

AG. 3. 27.

H 5

domo

domo exisset. Sed tamen Saulus, quando in mala via iter faciebat; Aethiops, cum Deum quæsiuit, conuersus est. Vnde admiranda Dei iudicia se se aperiunt, qui & sequentibus, & persequentibus venit obuius ad auxiliandum.

§. II.

Fides & miraculosus baptismus, à Petro Apostolo custodibus, in carcere, ministrantur.

Baron. 1.
1. An. 68.
& Thom.
Boz. lib.
1. de sig.
Eccl. c. 16.

Id autem, quod Eunuchus baptizato, Pauloque conuerso euenit, in omnibus Sacramentis contigisse, potest ostendi. Nam in primis de aqua etiam diuinitus ad baptismum oblata, illud refert Baronius. Cū An. Christi sexagesimo octauo S. Petrus Apostolus in carcerem Mamertinum missus à Processus & Martiniano militibus asservaretur, ipsos suos hos custodes ad Christi fidem adduxit. Iam crediderant; sed defuit aqua baptismi necessaria. Non defuit ergo Deus. Exemplò, quasi saxo vena esset secta, ita, in vicem sanguinis, fons erupit: qua aqua Processum & Martinianum tinxit Petrus. Nemo loco diffidat, qui Deo fidit. Nusquam & nunquam illi deest, quod prodest: quosq; mortalium iudicia sæpe abiectissimos ne pistrino qui-

quidem dignos censent, eos diuinus oculus ex persecutoribus Apostolos, ex lictoribus martyres, denique ex nigris candidos facit atque cæli candidatos.

§. III.

Misericordie opere baptismus à peccatrice impetratus.

Stupendum eiusmodi Dei iudicium fit manifestum etiam ex alia, commemoratione digna, historia, quam, sub Paulo Episcopo Alexandrino, circa annum Domini quingentesimum trigessimum septimū contigisse, in Prato spirituali, his verbis legimus. *Narravit nobis (inquit Ioannes Moscus cognomento Euiratus) Abbas Theonas Theodorus, quod Alexandria, sub Paulo Patriarcha, puella quedam relicta fuerat pupilla, à parentibus magna facultate locupletibus. Erat autem adhuc sine baptismo. Die verò quadam ingressa pomarium, quod sibi reliquerant parentes eius (sunt enim in medio ciuitatis pomaria) vidit quendam parantem sibi laqueum, ut se prefocaret. Cucurrit igitur, & dixit ei: Quid facis, homo? Dixit autem ei: Dimitte me, mulier, quoniam in multa tribulatione sum. Quæ ait illi: dic mihi causam, & fortassis iuuare te potero. Dixit illi: Grani ere alieno premor, & valde*

Prato
spirit. c.
107.

valde suffocor à creditoribus, elegiq³ potius vitam semel finire, quàm quotidie mori. Qua dixit illi: Quæso te, accipe omnia, quæ habeo, & redde: tantum ne perdas te ipsum. Sumens verò ille reddidit omnia. Puella ergo angustari cœpit non habens, qui sibi curam gereret. Itaq³ destituta parentum solatio, fornicari instituit, & inde sibi victum querere. Dicebant ergo viri illi sancti: Quis nouit ista, nisi solus DEVS? quomodo scilicet permittatur anima, propter causam aliquam ipsi soli cognitam, ad tempus derelinqui? Post aliquantulum temporis infirmata est puella, & in se reuersa compuncta est, orauitq³ Pontificem, ut faceret illam Christianam. Omnes autem aspernabantur eam, dicentes: Quis hanc suscipiat, quæ meretrix est? affligebatur autem vehementer. Cùm verò in his esset angustijs, astitit illi Angelus, in specie hominis, cum quo misericordiam fecerat. Cui illa dixit: Cupio fieri Christiana, & nemo vult pro me loqui. Qui ait: Nunquid re verà istud cupis? Respondit illa: Vtiq³, Domine, & deprecor te, ut hoc mihi impetres. Qui ait: Noli tristari. Ego adducam aliquos, qui te accipient. Adduxit ergo alios duos & ipsos Sanctos Angelos, duxeruntq³ illam in Ecclesiam. Rursumq³ se ipsos transformantes in personas quas-

dam

dam illustres, & notas ex ordine Augustalium, vocant Clericos, Presbyterum, & Diaconum, qui in hoc ipsi constituti erant. Dicunt eis Clerici. Vestra charitas pro ea pollicetur? Illi autem responderunt: Etiam nos pro illa pollicemur. Sumentes ergo illam baptizauerunt: & albis induta rursus ab eis subnecta est. Quam cum deposuissent, euangerunt. Vicini ergo, cum illam albis indutam viderent, postquam recesserunt illi, dicunt ei: Quis te baptizauit? Nuncianit autem eis rem totam, dicens: Venerunt quidam, & tulerunt me in Ecclesiam, locutiq; sunt Clericis, & baptizauerunt me. Et dixerunt ad eam: Qui sunt illi? cum verò non posset dicere, qui essent illi, abeuntes nuncianerunt Episcopo. Dixit autem Episcopus his, qui ad baptizandum constituti erant: Vos illam baptizastis? Et confessi sunt, se illam baptizasse exoratos ab illo & illo Augustalibus. Porro accersitis ex Pratorio his, quos Clerici dixerant, dixit Episcopus: Num ipsi pro ista fide insisteris? Qui dixerunt: Neq; nonimus, neq; conscy nobis sumus, hoc fecisse. Tunc verò iam cognouit Episcopus, DE I hoc opus esse. Connocansq; illam dixit ei: Dic mihi, filia, quid gessisti boni? Quait: Meretrix existens, & paupercula, quid boni operari potui? Dixit illi Episcopus: Nihil-

ne omnino operata es? Dixit ei: Non, nisi quod, videns quendam, qui à creditoribus premebatur, se suffocare volentem, datâ illi omni substantiâ meâ, liberaui illum. Et his dictis, continuo obdormiuit in Domino. Tunc Episcopus glorificans Dominum dixit: Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.

§. IV.

Bonitas diuina, etiam in operibus, quibus de condigno nihil debetur, remunerandis.

Hoc baptismo vel meretrici, ante mortem, diuinitus procurato; non tantum mirabilia & arcana Dei iudicia illustrantur; sed etiam erudiuntur illi, qui, quæ olim piè gesserunt, frustra, esse gesta existimant. Bonus est Deus, etiam illorum operum non obliuiscitur, quæ mortali delicto extincta sunt. Illis enim etsi cœlum non debeat: enimvero etsi de condigno nihil omnino debeat, tanquam Dei inimicis, nisi pœna; congruum tamen existimat Deus, ut aut bona recipiant in vita sua; cum Epulone illo, aut ut illis aliunde via ad cœlum aperiatur. Et quis inennarrabilem bonitatem illius dignè admirari, quis pro ea dignè gratias agere queat? ait Blofius. Nam cum nemo ad salutem perueniat, qui non vel tantillum charitatis habeat,

Luc. 16.
25.
Ludouic.
Blofius
in Cano-
ne vit.
spirit. cap
2.

ut est

ut ex amore Dei, saltem in extremo vita positus, poenitentiam agat, auerseturq; peccata: ecce ipse misericordissimus hominumq; amantissimus Deus, saepe se usq; adeo benignum & amabilem etiam desperatissimis peccatoribus (quos alicuius virtutis merito insignitos esse cognoscit) sub mortem exhibet, ut illi ex intimis precordijs doleant, quod offenderint tam pium Conditorum atq; Redemptorem. Per quam nimirum poenitentiam, apti redduntur ad salutem consequendam; & peracta tali peccatorum purgatione, qualem diuina iustitia quaesierit, in aeternum coelestis regni gaudium introducuntur. Profecto in altissimo secretissimoq; profundo latet fons ille inexhaustus, unde tanta pietas ad nos dimanat; unde tanta misericordia super nos effunditur: de qua qui desperat, Deum bonum & veracem esse negat, in Spiritum sanctum blasphemus. Hæc ille.

§. V.

Nulli, ob opera à se præstita, presumptuose agendum, nulli desperandum esse.

At ne, qui vel eleemosynæ, vel alterius cuiusdam boni sibi operis conscius est, temerariè præsumat, sibi que certo Numinis gratiam promittat, etiamsi in grauia scelera prolabatur; sciat multos, immo plurimos

Esther. 7.
9

3. Reg. 2.
1.

mos in Inferno ardere, qui vel antè, quàm se flagitijs inuoluerent, vel in ipsa scelestà vita, sanctissima quædam opera præstiterunt. Nouit Deus illa temporali aliqua felicitate compensare; ad quod ipsum etiam, vi iustitiæ non astringitur; quamuis id, præ bonitate sua, faciat. Multa utique laude & honore digna fecit Aman, quem tamen Asuerus justè suspendit, quia ille, quidquid, præmio dignum egit, crudelitate sua euerit. Hunc morem passim Principes obseruant; gladio addicunt rebelles, qui antè charissimi extiterunt. Ioab quantus fuit; apud Dauidem? non ille etiam per æstates hibernando, sed vel in summis frigoribus, aut asperrima tempestate, manus strenuè conferendo, bellauit; non, velut malus Fabij imitator, ociosè cunctando, sed pugnando assiduè, rem restituit. Quot non victorias retulit? quot non hostes interemit? quantas nō sedauit rebelliones? & tamen; quando, *appropinquauerunt dies David, ut moreretur, præcepit, inter cætera, Salomoni filio suo, dicens: Tu quoque nosti, quæ fecerit mihi Ioab filius Saruia, quæ fecerit duobus principibus exercitus Israel, Abner filio Ner, & Amasa filio Iether: quos occidit, & effudit san-*

sanguinem belli in pace, & posuit cruorē praelij, in balthēo suo, qui erat circa lumbos eius, & in calceamento suo, quod erat in pedibus eius. Facies ergo iuxta sapientiam tuam, & non deduces canitiem eius pacifice ad inferos. Cur non idem faciat Deus? Enimverò sæpè etiam facit. Quamobrem Saul regem sic compellauit 1. Reg. 13. Samuel: Nonne, cum paruulus esses in oculis 17. tuis, caput in tribubus Israel factus es? vni-
xitq; te Dominus in regem super Israel? Et rursum: Pro eo, quod abiiecisti sermonem Domini, abiicit te Dominus, ne sis rex. Nec tantum folio, sed etiam vita (& utinam non etiam vita æterna!) illum excidere passus est. Nemo ergo temerè peccet, etiam virtutis sibi conscius. Tantali hortus sunt virtutum opera vitij, velut spinis, suffocata. Nemo etiam desperet, immò tantò promptius liberalitatem, clementiam, aliáq; pietatis opera exerceat, quia, sperare potest, si non præfidenter ac præsumptuosè, sed casu, aut imbecillitate quadam labatur, Deum ea ipsa opera aspecturum, apud quem misericordes misericordiã consequuntur. Quod Matth. 5. congruum esse dixi, conueniensque diuinae bonitati, atq; ex recitata historia constat.

§. VI.

*Genesij mimi mira conuersio & baptis-
mus.*

Martyro-
log. Ro-
man. V-
Iuardi 25.
Augusti.

Et cur animum despondeant isti? cum nihil penitus vnquam merentes non raro respiciat Deus. Genesius, tempore Diocletiani, Romæ, mimus & thymelicæ artis magister, in publico theatro, de Christianorum mysterijs, Imperatori, per ludibrium, delitias facturum ægrotum se simulans baptismum poposcit. Euocato mimico presbytero, & exorcista, cum ludere vellet, repente serio egit. Quippe, diuini Spiritus impulsu, mutatus, inter ipsos sacrilegos iocos, Christianus factus, mimorum nugamentis, immo iam vi sua non carentibus simulacrorum Sacramentorum arcanis absolutis, albis vestibus indutus, atque etiam ad sanctorum martyrum similitudinem, à militum petulantia raptus, de religione interrogandus Imperatori exhibitus, in editiore loco consistens sic cœpit perorare: *Audi, Imperator, audite Quirites, & omnes exercitus, populiq; huius ciuitatis. Eo apud me Christiani loco fuere, ut in derisum despectumq; illorum, sacros ritus, coram vobis, explodere vellem. Ita eram animatus. Ast ubi primum*

me

me aqua nudum contigit, & interrogatus, credere me, respondi, mirabile se se oculis meis exhibuit spectaculum. Nam manum quandam vidi supra me cœlesti è regione. Et iuxta me Angeli steterunt clarissime fulgurantes. Hi è libro quopiam, omnia, quæ ab infantia usq; male perpetravi, recitauerunt, atq; illico in aqua diluerunt; post quæ, me mihi ipsum ostenderunt nunc candidiorem. Talis prodeò ex hoc balneo. Nunc igitur & tu, Imperator, & vos satrapæ, & quotquot me ludentem spectavistis, mecum resipiscite, & Christum verum Deum esse credite, per quem æternum salui esse possumus. Dixit, & Imperatorem, quem oblectatum venerat, in furorem dedit, a quo Plutiano traditus, dirissime, pro Christo, est excruciatu. Nam equuleo tortus, fustibus cæsus, ungulis laceratus, facibus vltus, denique capite truncatus, nobilissimam martyrij lauream reportavit. Inter quæ tormenta omnia, nulla illi alia vox excidit, quàm ista: Non est rex, præter Christum, pro quo, si milies occidar, ipsum mihi de corde auferre non poteritis. Sic diuina bonitas etiã indignis atque immerentibus offert gratiam, qua repente sanctissimi & fortissimi efficiantur. Neque sine iustissimo consilio. Quia, vt su-

Ludovic.
Blosius in
Canone
vit. spir.
cap. 2.

pra laudatus author ait: *Quanto plura, quanto grauiora sunt ipsa peccata, quae donat, & quanto indigniores miserabilioresque sumus nos, quibus ignoscit; tanto gloria eius magis elucescit.* Mihi enim uerò etiam videtur voluisse vim baptismi ostendere, in quo etsi neque intentio ministri, neque suscipientis, ab initio, fuit, tamen & illa diuinitus impleta, & haec opere ipso suscitata tantum effectum sortita est, ut, sine mora, ex illatore fieret confessor; ex mimo Diocletiani, Seruus Christi; ex sacrilego denique, cultor sacrorum & Martyr. Adde, voluisse etiam Redemptorem nostrum hoc exemplo demonstrare, quod verbo aliquando docuerat, nempe nos non debere esse vindictae appetentes. Nam ecce,

Matth. 5.
44.

qui dixerat: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos: etiam causam reddidit: ut sitis filij Patris vestri, qui in coelis, est: qui solem suum oriri facit super bonos & malos: (hoc est, qui bonis & malis benefacit) & pluit super iustos & iniustos, seu qui cruces atque aduersa aequè iustis ac iniustis, licet diuersis de causis, mittit. Nullus ergo clypeum debet abijcere, in hac vitae istius ancipiti pugna: etiam si iniustus sit, pluuia tribu-*

tribulationum illum poterit abluere, aut aqua baptismi, si nondum sit ea tinctus: etiam si malus, si cæcus in fide, solem diuini luminis super eum oriri faciet, cum minimè sperabit. In Genesio discat, animarum nostrarum Pastorem Christum IESVM sæpe ouem ex ore lupi eripuisse.

§. VII.

Philemonis triplex baptismus.

Quantus autem sit amor succurrendi in Deo, præsertim per baptismi sacramentum, quod de medijs necessitate est, ita ut, sine eo, vel in re, vel in voto, suscepto, saluari nemo possit, ostendam alio luculentiore exemplo, ubi legimus, & fluminis, & flaminis, & sanguinis baptismum, in vno homine, confluxisse; quorum etsi baptismi singuli suffecissent, voluit tamen omnipotens Mundi Gubernator declarare, aliunde desertos à se non deseriri; & quo pacto possit *super iustos* vtilissimè *pluere*. S. Philemon tactus coelesti lumine, Christum vltro profitebatur, & pro eo mori desiderabat. Stabat iam Martyr ad tribunal, & sedebat Præses tyrannus. Ille damnari optabat, iste cupiebat absoluerere reum. Quare Philemoni obiecit, frustra illum esse, cum neque Christia-

Laurent.
Sur. tom.
6. die 4.
Decemb.
in vita eius c. 32.
ex Metaphrast. & Aloys.

nus quidem omnino factus sit, neq; baptismum accepisset. Hæc aliaque multa, cum effutijisset Præses, è multis paleis paulum fructus collegit. Immo quasi oleum flammæ subministratum esset, ita diuino amoris igne exardescens Philemon exclamauit. *O ignem spiritalem*, inquebat, *qui accensus es, in meis precordijs! ô quantum tibi debeo, ô Præses, quod me etiam inuitus maximis affecisti beneficijs sacrum baptismum in memoriam reuocans.* His Præsidentem cum allocutus esset in media turba consistens, *Rogo vos vehementer*, exclamauit, *Si quis inter vos præest Christianis, & contemnit tormenta, propter pietatem, adsit cito, & me impertiat baptismo.* Dixit, stetit, expectauit; nemo vnus prodijt, qui periculum auderet cōtemnere tam præsens. Postquam igitur vidit, omnes timore victos silere, neque opis quidquam in homine vllo esse, calidè lachrymans, in hanc vocem erupit: *Deus meus, Christe, qui me benigne adspiciens à profundo errore reuocasti, ne sic me despicias diuinum baptismum minime assecutum.* Sed quoniam modo ostende mihi sacerdotem & aquam, à quo, & in qua, similiter atq; alij Christiani, baptizet. Vix ea dixerat, cum nubes, densa cœlum contraxit, & è sublimi se se demisit.

mittens stantem medium circumdedit, effu-
sóque imbre, eum abluit, Christo ipso ce-
tera ad baptismum necessaria faciente. Mox
nubes, officio hoc peracto, se se postliminiò
in altum recepit. Martyr autem, in oculis
omnium, caelesti rore baptizatus, *Vobis in-*
quit, omnibus videre licuit, qui Christiani qui-
dem estis, nondum autē vultis manifestam esse
vestram pietatem, quemadmodum, cum nul-
lus utiq; ad me ausus esset accedere, ipse veniens
apertè Dominus me maximo dono impertyt bap-
tismatis. Videte ergo, ut turpi & illiberali ti-
more liberemini. Quin etiam tu quoq; aspice,
Præses, relictâ, qua nihil habet utile, insaniâ:
cognosce, cuinam Deo te ipsum, absq; ratione fe-
ceris inimicum, & quemadmodū, eo Iudice, sis
luiturus pœnas. Ad hunc modū triplici bap-
tismo candidus ad cœlestem coronam Phi-
lemon est promotus. Defuit illi, in terris,
aqua; missa est de cœlo: defuit homo, qui
baptizaret; adfuit Deus, qui baptizavit.
Magnū hinc & solatium capere possunt pu-
sillanimes; & documentū negligentes. Pu-
sillanimes quidem, qui sæpe nimis sunt an-
xij, verentes, se aut omnino, aut certè non
rectè esse baptizatos. Ament Deum super
omnia: detestentur super omnia peccatum:

dicant ex animo : *O ignem Spiritalem, qui accensus es in meis precordijs ! & confidant, Deū adfuturum, atq; eos, per hunc ipsum baptismum Flaminis, saluaturū. Negligentes autem discant baptismum æstimare. Suffecisset Philemoni Deū tantopere amanti baptismus Flaminis : suffecisset tanto martyri baptismus sanguinis ; & tamen Christus baptismum Fluminis ei vnā impertijt, vt humanam socordiam corrigeret, quæ sæpe parum pensi habet, à qua obstetrice, filij, siue in Dei, siue in Diaboli nomine, baptizentur. Et tamen, nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.*

§. VIII.

Ad Confirmationis sacramentum chrisma diuinitus augetur.

Woltan.
Wintou.
in vita, S.
Ethelov-
voldi
c. II. &
Sur. tom.
4. die 1.
August.

Hoc prouidentissimum diuinum iudicium, in alijs quoq; Sacramentis sæpe eluxit. Ex Woltano Wintouiensi monacho constat, clericum, cui à S. Ethelovvoldo Wintouiensi Episcopo sacri erat Chrismatis cura demandata, minùs aliquando olei, quàm res posceret, accepisse, atque illud ipsum, in itinere amisisse, mirabili Dei artificio, parum auferentis, vt multum redderet. Itaq; Episcopo pueros puellásque (neque enim in

viri-

virilem aut senilem ætatem tunc sacramen-
tum istud differebant) confirmare volente,
neque habente Clerico sacri olei ampullam,
turbatio magna extitit. Anxius Clericus vi-
am ijsdem vestigijs, recalcit, recurritq; eò,
vnde venerat. Dum, oculis huc, illuc, cu-
riose missis, rem perditam indagat, reperit
ampullam in via iacentem, insigni auctu lo-
cupletatam. Nam, quæ antè nec media sui
parte plena fuerat, iam oleo sacro, vsque
ad summum marginem referta, toti multi-
tudini sufficebat, ad petatum Confirmatio-
nis Sacramentum suscipiendum. Igitur, qui
mulieri Sarephtanæ, per Eliam, dixit: *Hy-* 3. Reg. 17.
dria farina non deficiet, nec lecythus olei minue- 14.
tur, ille etiam, ad spirituales usum, oleo
addidit incrementum.

§. IX.

*Confirmationis sacramentum non esse
negligendum.*

Is ergo inuocandus est, qui nouit elicere Deut. 32.
mel de petra, oleumq; de saxo durissimo; siue id 13.
ad corporis sustentationem requiratur, siue
ad animi salutem. Fatuis Virginibus simi- Matt. 25.
les sunt, qui non ad Deum, sed ad homines 8.
dicunt: *Date nobis de oleo vestro.* Quod sanè
faciunt, quicunque non negligunt oleum,

I § quo

Euseb.
lib. 6. Ec-
cles. c. 35.
Niceph.
l. 6. c. 3.

quo cibos condiant, aut corporis leniant tubera & cruciatus; at de sacro oleo, quo animā in fide confirmant, nihil omnino curant. Hinc tam sunt ad luctam, contra cacodæmonem aut Mundum, ineundam imbecilles. Hinc adeò parum, pro Religione laborant. Hinc castra & signa Ecclesiæ tam facile deserunt, & qui pro Catholicis stare debuerant, sunt primi hæreticorum defensores. In Nouato Exemplum recenset Eusebius & Nicephorus. Is, in morbo, baptismo tinctus, post morbum, supersedit Confirmatione signari. Quare, persecutionis tempore, metu victus, presbyterum se negauit. Negatis, ô fatui, Christum, quouis periculo terremini; quia à Deo oleum, & Spiritus S. vñctionem non flagitatis. Apud vos ergo Christus & oleum & operam perdidit, frustra pro vobis passus, frustra Confirmationis Sacramento vim passionis & sanguinis sui largitur.

CAP V T VII.

Providentia iudiciij q̃ diuini Bonitas, in Spirituali SS. Eucharistia alimento mirifice subministrato, declaratur. Vbi etiam docetur, quàm grata sit Deo, Spiritualis communio.

§. I.

§. I.

Epulum Eucharisticum desiderabile.

EA est autem Numinis bonitas, ut quamuis multi à beneficij datore & manum & vultum auertant, tamen manum ipse non subtrahat, sed ut exhilaret faciē in oleo (Confirmationis) & panis (Eucharistiæ) cor hominis cōfirmet, ac præter sacrum Chrisma, etiam panem cœli prodigiosum prodigiosè porrigat, alijs porrigere detrectantibus; aut absentibus, ut porrigere non possint. *Qui possim ab hoc epulo abesse*, aiunt, dixisse Dianam, cum reliqui Diū adhibiti essent ab Oeneo ad sacrum conuiuiū, solam præteritam, aut non admissam. Longè dignius est, ut, qui ad Eucharisticum Epulum non admittuntur, dicant: *Qui possim ab hoc epulo abesse?* Et dicunt, qui Christū diligunt. Nec dicunt frustra, si desunt mortales, vel immortales eorum desiderio satisfaciunt.

Psal. 103.

15.

Lucian.
in Lapi-
this, & in
libello de
sacrificijs

§. II.

Eucharistia ab homine negata, à Deo concessa & data.

Erkenbaldus de Burban vir nobilis erat, & potens, inquit Cæsarius, & tantus amator iustitiæ, ut nullam in iudicijs respiceret personam. Hic, cum grauius infirmaretur, lectoq; de-

Cæsarius
lib. 9. hi-
stor. c. 38.
Simile, si
nō idem

cum.

narrat
Thom.
Conti-
prat. l. 2.
c. 35. n. 6.

cumberet, in proximâ camerâ, tumultum, clamoresque foemineos audiuit: qui cum de causâ sciscitaretur, nullus ei circumstantiarum veritatem dicere præsumpsit. Tunc mittens unum ex pueris, ait: præcipio tibi, sub interminatione oculorum tuorum, ut dicas mihi meram veritatem. Cui ille pauens respondit: Domine, domicellus meus, filius sororis vestrae, foeminam viopprimere voluit, & hac fuit causa clamoris. Ad quod verbum valdè commotus, dixit militibus: Ite, & suspendite illum. Milites obedientiam simulantes, postquam egressi sunt, dixerunt ad inuicem; si occiderimus iuuenem hunc nobilem, & dominus noster, sicut opinabile est, mortuus fuerit, vel morte mulctabimur, vel erimus extorres. Omnia tamen iuueni intimantes, & ut præsentiæ auunculi se subtraheret, commonentes. post horas aliquas ad dominum suum ingressi, se eius implese mandatum affirmauerunt. Quinto verò die iuuenis astimans, auunculum de culpâ esse placatum, vel immemorem, aperto ostio, introspexit: quem ut infirmus conspexit, verbis blandis, iuxta se, sedere præcepit, vno verò brachio collum eius stringens, & manu alterâ cultellum suum clam extrahens, gutturi eius infixit & occidit. Qui cum planctu & dolore multorum elatus, toti pro-

provincia incussit horrorem. Sed & Erkenbaldo additus est dolor dolori, adeo ut, innascente infirmitate, pro Episcopo mitteret, petens sacrum sibi corpus deferri. Qui, cum venisset ille, cum multis lacrimis & contritione cordis, omnia peccata sua confessus est. tacita tamen interfectione. Super quo Episcopus iratus respondit; Quare subticetis parricidium, quod in cognatum vestrum commisistis? Dicente illo, fuitne hoc peccatum? subiecit Episcopus; Etiam crudele nimis. Et ille; Ego neque peccatum iudico, neque à Deo mihi remitti deosco. Respondente Episcopo; Ego vobis Christi corpus non tradam, nisi parricidium idem confiteamini. Subiunxit vir nobilis; Sciatis, Domine, me illum non occidisse, ex aliquo rancore, siue motu ira, sed solummodo ex Dei timore, zeloque iustitie. Nunquam aliquis filium sororis plus diligere potuit, quam ego illum dilexi. Si mihi corpus Domini mei negaueritis, ego illi corpus & animam meam committo. Hec autem dixit, & egit propter exemplum, ne iustitie derogare videretur. Vix enim Pontifex limen domus egressus fuerat, & ecce agrotus eum reuocauit, dicens; Reuertimini, Domine Episcope, reuertimini; videte, si in pyxide habeatis corpus Christi. Quod cum fecisset, nec in ea reperisset, subiunxit ille, Ecce,

Sap. 1.

ce, quem mihi negastis, ipse mihi se non negavit: apparuitq; hostia in ore eius, & impletum est in eo, quod per Sapientiam dictum est: Diligite iustitiam, qui indicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis, querite illum: apparet autem eis, qui fidem habent in illum. Episcopus autem paucis tantum miraculum ubiq; divulgavit, per quem etiam quibusdam Abbatibus ordinis nostri innuit, qui anno præterito illud in capitulo generali recitauerunt, cunctis Dominum glorificantibus, qui facit mirabilia magna solus. Hæc Cæsarius. Multi, repentina morte, vel domi, vel in campis, sublati, hoc sacro viatico non destituerentur, nisi iustitiâ ipsi prius, destituerent. Iustos diuina iustitia non deserit.

§. III.

Missæ mirabiliter SS. Eucharistia morituris.

Niceph.
l. 13. hist.
Eccles. c.
37. & Sur.
27. Ianu-
arij,

Aliquando autem ipse venit, in Eucharistia, Christus, & mansionem facit apud eum, qui illum diligit; aliquando, per Diuos aliosue dapiferos, vult sacrum hunc hominibus cibum apportari. De Ioanne Chrysostomo Nicephorus aliique memorant, ei in exilium misso, longiq; itineris fatigatione labefactato ac morti proximo, noctu, oranti, Petrum & Ioannem Apostolos, qui vi-

12 el

tæ eius duces fuerant, astitisse, &, perquam amicè cum eo collocutos, primùm victoriam aduersus dæmones; tum migrationem ad Deum; postea, quæ eum exceptura esset bonorum perceptio, lætantissimè annunciauisse. His, cum ingenti lætitia, significatis, cœlesti & ineffabili corporis Christi ef-
ca eum pauerunt: ex quo tempore postea nihil cibi sumpsit. Dicta hæc ab eis sunt, quibus ille ea secum versantibus concedidit. Exulauit igitur à sua Ecclesia Chrysostomus, non exulauit à Deo. Non habuit sacerdotem in terris, de cuius manibus sumeret panem Angelorum, sed habuit Pontificem Petrum, habuit Ioannem Euangelistam. Quemadmodum & B. noster Stanislaus Koska habuit Angelos, S. Barbara patrocinate, ac sacrâ synaxin ei impetrante, in cuius vita legerat, quòd, qui se illi deuotum commendaret, sine sacra Eucharistia, non esset ex hac vita migraturus. Hunc admodum, vel in solitudine, Maria Aegyptiaca procul venientem eremitam habuit, à quo, corpus Christi Domini sumtura, postulauit, dici Symbolum Apostolicum, & Dominicam inchoari orationem, qua finita, cœli Dominum suscepit, & extensis ad astra mani-

Francisc.
Succin. in
vita eius.

Sur. 9.
 April. ex
 Paulo
 Diacono.
 Martyro-
 log. A-
 don. Ar-
 chiep.
 Treuir.
 13. Dec.
 Cæsar.
 lib. 9.
 cap. 49.

manibus, cum multo fletu ingemiscens clama-
 mauit: *Nunc dimittis, Domine, ancillam tu-*
am, secundum verbum tuum, in pace: Quia
viderunt oculi mei salutare tuum. Quis de-
 speret de cibo corporali, si Christus oues su-
 as, sua carne, sic iudicat pascendas? Qui
 etiam Luciam virginem Syracusanam, gla-
 dio in guttur infixio, tam diu seruauit viuâ
 donec à veniente sacerdote sacrâ commu-
 nione reficeretur. Cui similem de milite hi-
 storiam, immo mirabiliorem, refert fide
 dignus author Cæsarius. Nam tertio die
 suspensus, sub Friderico Imperatore, in pa-
 tibulo vixit, ob SS. Trinitatem, & quina
 Christi vulnera quotidie culta, vt in fine,
 viatico cœlesti non careret. Igitur depositus
 è furca à sacerdote accepit, quod petiuit,
 peccatorum scilicet absolutionem, & cor-
 poris Christi communionem: qua accepta,
 mox expirauit, ad eum profectus, sine quo
 comite, noluit ex hac vita migrare. O si
 quotidie mortis memores, quotidie diuinū
 hoc viaticum à Deo peteremus! quàm pa-
 ratus est ille ad se dandum? Solliciti sumus
 de præstante medico, qui, illo tempore, do-
 lorem leniat; &, si morbum pellere non
 potest, mortem saltem differat; & animæ
 medi-

medicum, archiatrum Christum, non inuocamus quotidie? At medici tum conclamatos plerumque deserunt, Christo non deferente, ni prius illum ipsi deseramus. Magnū quiddam & desiderijs nostris valde dignum debet esse Eucharistia, sine qua hominum Redemptor sibi amicissimos nō vult ē vita decedere.

§. IV.

Desiderio Eucharistia quantam vim inesse docuerit D. Franciscus?

Scribit D. Bonaventura, Ciuem Caietanum Bartholomæum nomine; dum in S. Francisci templo construendo laboraret, ruina trabis percussus morti proximum, idem viaticum postulauisse; sed cum monachus, antē decessurum existimaret, quā, tantā loci distantia, afferri sacra Eucharistia posset, prolatis opportunē B. Augustini verbis, animam agenti dixit: *Crede, & manducasti.* Ille igitur, quem ore sumere Christum non potuit, corde flagrantissimo desiderauit. Vide mihi, mi Lector, quā prompta manu adsit Deus, cum deest auxilium humanum. Nam D. Franciscus, cum vndecim fratribus, se illi stitit, atque adpectoratū strictissimis brachijs gestans agniculum, ad lectum

S. Bonavent. in vita S. Francisci c. 3. de miraculis,

K

eius

eius accessit; & proprio ægrū nomine compellans: *Hic est Agnus*, inquit, *quem tibi dari petebas, quem & propter bonum desiderium suscepisti: cuius etiam virtute consequeris utriusque hominis sospitatem.* Cum dicto, manum per vulnera ducebat, eūque jubebat ex templo sanum ad captum opus redire. Patuit hinc, vnde desperatis speranda sit medicina; & quid agendum sit, confiteri, aut communicare non valentibus. Optent animo, amorēque Dei (quem tam bonum Conditorē, Redemptorē, Patrem offenderunt) peccata confiteri, votōque cupiant secum iungi Christi corpus, quod re ipsa non possunt adipisci. Quæ spiritualis est communio, à Sanctis quotidie frequentata; & verò etiam maximis prodigijs vsurpata, non solum, cum mors instaret, sed tota etiam reliqua vita. Cuius rei docendæ magisque, inter homines, promouendæ causa, non pigebit, complura eiusmodi exempla, salutaribus documentibus interspersis, commemorare. Ars est saluberrima; sanctissima praxis. §. V.

Thom.
Bozjus
lib. 15. de

Desiderium S. communionis, communionem mereri ostendit S. Laurentius Justinianus.

De Laurentio Iustiniano Venetiariū Patriarcha, qui vixit Eugenio IV. sedente, hæc leguntur. *Sacra virgo quadam erat magnæ sanctitatis; hæc, per multos annos, abstinentia, vigilijs, orationibus steterat ante Dominū. Accidit autem, ut solennitate corporis Christi, neque sorores alie, neque ipsa communicare diuinis mysterijs possent, & cum ægrè ferrent, & illa imprimis sanctissima mulier, oratum Laurentium mittunt, quia prope esset monasterium, ut, si gratiam communicandi, eo die, habere non possent, ipse saltem dignaretur, dum celebraret, pro ancillis suis orare: promittit Laurentius, dum autem celebraret ad populum, post elevationem, factus est extra seipsum, detulitq; eum spiritus ad illam mulierem in cellâ clausam, & contemplationi vacantem; qua fortè tunc miro desiderio communicandi teneretur, & sacra illa mysteria communicauit, siue in corpore, siue extra corpus, Deus scit; ab oculis quidem totius populi non discessit, donec ad se ipsam reuersus ab illo pietatis officio reliquum missa peregit.* Hæc sunt verba scriptoris, ex eadem gente Iustiniana prognati, ac patritij Veneti, huius desiderij sancti vsum & fructum ostendentia. Nimirum quia amans suarum ouium Pastor Christus, etiam cor-

Signis
Eccles. 22
4. ex Ber-
nardin.
Iustin. in
vita eius.
c. 8. apud
Sur. 8.
lan.

pore simul vult pluribus, quantumvis distantibus, adesse, fecit etiam ipsum pluribus simul esse in locis Patriarcham: atque, ut desideria tantæ pietatis propagaret, vel ipsa miracula multiplicauit. Desiderat nimirum & Christus esse cum ijs, à quibus se videri desiderari. Eo autem præsentem, quid deesse potest; cum in illo sint omnia? Antigonus

Plutarch.
in Antid.

II. pugnaturus contra Ptolomæi duces, cum dixisset gubernator, multò plures hostium esse nauas; Me ipsum præsentem (inquit) contra quot nauas opponis? Contra quot hostes non Christum non opponemus; si quidem illum

Thom. de
Kemp. lib
4. cap.
3.

præsentem habeamus? Habemus autem, si habere volumus; si dicimus: Desidero te nunc deuotè ac reuerenter suscipere: cupio te domum meam inducere, quatenus cum Zachæo merear à te benedici, ac inter filios Abrahamæ computari. Anima mea corpus tuum concupiscit, cor meum tecum vniri desiderat.

§. VI.

Desiderio SS. Eucharistiam attraxit Monachus.

Cæsar. lib
9. c. 37.

Magnes ferrum, ardens voluntas Deus attrahit. Cuius etiam exemplum Bernardus de Lippa, prius Liunionæ Abbas postea episcopus, retulit, de quodam recens fidei

ac, paulo post, etiam ordinem religiosum professus, ex eorum numero, quos *Conuersos* appellant. Ille, cum ceteris Monachis Eucharistiā porrigi vidisset, sibi que idem non licere, vehementer doluisset, *stans contra altare communicandi desiderio suspirauit. Et ecce pius Dominus, sine sacerdotis ministerio, de altari, per Sacramentum, descendere dignatus est, in os eius; qui mox hostiam aperto ore ostendens, & causam tantæ gratiæ manifestans, cunctos, qui aderant, in stuporem conuertit: eandem enim hostiā defuisse reppererunt in altari.* Adeo placet Deo desiderium piorum. Desiderat desiderantes; &, qui illum accedere non possunt, eos ipse accedit: quia *uoluntatem timentium se facit.*

S. VII.

S. Catharina Senensis desiderio Eucharistiæ Eucharistiā potitur.

Quod etiam, in Senensi Catharina, conspicuum fuit. Laborabat illa iliaco aliquando malo: sed quia doloris remissionem sperabat, Raymundum, qui à confessionibus illi erat, rogauit, ut sacrificium tantisper differret, donec ipsa interesset, & sacræ Synaxi refici posset. Continuato diutius dolore, iubet eum, etiam se absente, sacrificare,

D. Antonin. 3. p. Chron. tit. 23. c. 14. §. 8.

care, ne mora nimis longa esset. Eo agente, remittit dolor, & mox illa, inscio mysta, adrepit, atque in remoto angulo confidet. Dum frangeret hostiam sacerdos, particula hostiæ ex oculis illius subducta est, vtraq; parte maiore, in manibus eius remanente. Vndiq; diligenter circumspicit, nusquam particulam, reperit. Peracto sacro, Catharina eum interrogat, cur tristitiam vultu præ se ferat? Hostiæ particulam abs se amissam, ait ille. Et illa: *Quæsiisti*, inquit, *diligenter?* *Quæsiui*, respondet ille. Tum illa subridens ait: *Non erat necesse, te propterea tristari.* *Equidem arbitror*, inquit ille, *te mihi illam abstulisse.* Et illa: *Non mihi inquit, vitio veritas, quia non ego sed alius abstulit.* *Hoc tamen scias, velim, quòd nunquam inuenies.* Tum falsa est, sibi diuinitus delatam fuisse; *Dum enim socia mea*, inquit, *nollent, ut cōmunicarem, ne ipsis molestiam adferrem, acquieui.* *Recurri interim ad benignissimum sponsum meum IESVM Christum, qui sublatam particulam, ad me detulit; ideoq; noli contristari, sed potiùs, gaude, in ipso, cum gratiarum actione.* Planum est igitur, tam preciosa esse piorum hominum desideria; vt Deus ipse iudicet ea diuinitus implenda, si impleri

non possint aliunde. Quanquam non opus est, ut ea miraculis semper impleat: implet satis, si divinâ gratia implet. Quod etiam facit per *spiritualem communionem*.

§. VIII.

Realis & spiritualis communionis differentia.

Nam hîc mihi silendum non est, quod Theologi, cum D. Thoma Aquinate, omnes docent, atque ex hac ipsa Dei bonitate consequens est; eos, quibus, quacumque demum ex causa, non conceditur, SS. Eucharistiam *Sacramentaliter* sumere, quàm frequentissimè illam saltem *spiritualiter* sumere aut posse, aut oportere. Gratissimum enim est Christo, corde ei nos iungi, si ore simul iungi non possimus. Nobis autem hæc coniunctio prorsus necessaria est. Neque ea res fructu caret. Quia effectû Sacramenti magnum percipere potest, qui Sacramentû habet in voto, tametsi illud in re non accipiat. Quemadmodum enim multi *baptismo flammis* baptizantur antè, quàm baptismo aquæ baptizentur, propter inflammatum baptismi desiderium; ita etiam plurimi SS. Eucharistiam *spiritualiter* manducant, eam impensè desiderando, licet *Sacramentaliter* non

S. Thom.
3. p. 7. 80.
art. 1. 2.

Idem. q.
69. art. 4.
ad 2.

manducent; aut antè, quàm manducent
qua manducatione spiritali itidem perci-
pitur effectus huius sacramenti. Etenim ho-
mines, in ea, Christo, per fidem, & chari-
tatem, spiritaliter coniunguntur. Credunt
enim & amant, quod desiderant. Fides au-
tem Christo intellectum, amor vnit volun-
tatem. Neque tamen idcirco *sacramentalis*
& *realis* manducatio superuacanea censen-
da est: siquidem, vt D. Thomas ait, *plenius*
inducit sacramenti effectum, ipsa sacramenti
susceptio, quam solum desiderium. Qui enim
simul spiritaliter & realiter, seu sacramenta-
liter Eucharistiam sumunt, *maiorē copiam*
gratia & virtutum consequuntur: quia præ-
cepto realis sumptionis, aut institutioni
Christi parent: & ordinariè magis ad se Deo
cōiungendos excitantur; ac ex opere operato
fructum consequuntur: cum *spiritalis com-*
munionis sit tantum op⁹ operantis, nec impleat
præceptum realis sumptionis, quando ea ha-
beri potest. Quare neque communio *realis*
est negligenda, neq; *spiritalis* non frequen-
tissimè vsurpanda; vt & illius fructu maiore
potiamur, & adipiscamur hunc, quoties in
die volumus, obuium ac opportunū. Quem
et si Sanctissimi quique maximè appetant,

tamen

tamen etiam sectari possunt peccatores. Isti enim, dum à Sacramentali cōmunionē ab-
stinēt, memores illius: *Qui manducat, &* 1. Cor. II.
bibit indignē, iudicium sibi manducat & bibit, 29.
(quia rem tam sanctā irreuerenter tractat;)
possunt tamen licitē sacramentum hoc *spiritualiter* sumere, hoc est, desiderare; atque
ita, Christo spiritualiter coniungi, per fidē,
& actualementem charitatem, seu contritionem
de peccato; ob quod se hoc Angelorum pane
indignos iudicant, quodque abolitum vo-
lunt, ut digni fiant. Qua proinde spiritua-
li communione, non peccant; quia eam fal-
sitate non committunt, quam commit-
tunt, qui illud *realiter* sumunt peccato mor-
tali astricti. Significant enim isti, se Chri-
sto unitos, & membris eius incorporatos,
quod tantum fit, per fidem formatam, quæ
in peccatoribus non est, in quibus non est
habitus charitatis: non significant autē hoc,
qui tantum *spiritualiter* communicant, sed
significant, se optare esse coniunctos; siue
re ipsa coniuncti sint, siue non, sed tantum
coniungi desiderant, desiderioq; se iungant,
& implicita contritione (si non expressa)
profiteantur, seiungi se ab illo, peccando
meruisse. Sicut ergo infidelis Baptismum,

K 5

sicut

sicut adulter Sacramentum Poenitentiae, ita & cuius peccator, per fidei & actualis charitatis exercitium, potest Sacramentum Eucharistiae desiderare. Quo desiderio in sui despectum, & in peccati detestationem venit, videns se, suam culpam, sacramentali Eucharistiae sumptione & tam sacro conuiuium, sine veste nuptiali charitatis habitualis, indignum esse; cuius proinde desiderio, vult peccata deponere, ut dignus fiat, qui ad mensam regiam accedat. Ut enim olere domestico abstinent, ad nuptiales epulas inuitati; sic, qui desiderio tenentur coelestis ambrosiae, libenter contemnunt crambem peccatorum toties repetitam. Vtilissima itaque est etiam peccatoribus sumptio spiritualis Eucharistiae, impetratque à Deo, tandem sumptionem quoque sacramentalem. Alexander Macedo, dijs sacrificans, ac citra parsimoniam thura in ignem saepius iniiciens (licet Leonida paedagogo reclamante, & dicente, ut tam sumptuose sacrificaret, cum thuriferam subiugasset regionem) etiam aromatisferam regionem adeptus est: ita qui erga Deum non sunt auari, sed quam largissime spiritualiter communicant, id assequuntur, ut eis Deus, vel per homines, vel per modos,

extra

Plutarch.
in apoph-
theg. A-
lex. Mag.

extra communem ordinem, atq; etiam miraculosos, cōmunionem sacramentalem impertiat. *In vijs iustitiæ ambulo*, inquit, *in medio semitarum iudicij, ut ditem diligentes me, & thesauros eorum repleam.* Quam quidam calidè optant, thesauros suos repleri? cur hîc inopiam amant? Quam multi dies noctesque, inter pocula, & in vino versantur, nec aliud cogitant, quàm comessationes? cur calicem Domini non sitiunt, cur non esuriunt frumentum electorum? Quis cibus D E o dulcior, quis suavior potus, quàm sanguis Christi? Dicebat olim Booz ad Ruth, ut cum messoribus intingeret buccellam in aceto, & ut liberrimè spicas colligeret: ob quam liberalitatem illa mox eū, super terram adoravit. Christus iubet nos, in sanguine suo, non buccellam, sed animam nostram lavare, & in aceto memorialis Passionis suæ intingere; & non cadimus in terram? non venimus? non adoramus? immò nec esurimus, nec sitimus. Alioquin utiq; qui vult nos cibum dare esurientibus, ac sitientibus potum; ipse etiam in cibum nobis se daret, & in potum. In quā rem plura libet exempla apponere.

Prou. 3.
20.

Ruth. 2.
10.

§. IX.

§. IX.

Onuphrio, singulis Dominicis diebus, Angelus SS. Eucharistiam ministrat.

Petr. de
Natalib.
lib. 5. cap.
106. Mar.
Marul.
lib. 4. cap.
12. Ioan.
Garetius
cent. 4.
circa An.
282.

Psal. 77.
35.
S. Ambr.
in Tract.
de myste.
c. 9.
S. Ambr.
serm. 5.
de sacrā.
ad Neo-
phytos.
6, 21

Per annos adeò sexaginta Onuphrius Confessor, & Dei assiduus cultor, in vastissima profundissimāq; AEgypti eremo, hominibus incognitus vixerat. Ex his, triginta annis, in cibum vsus fuerat solis palmæ fructibus, & herbarum radiculis. Reliquis triginta annis, solo pane vite vitam sustentauit. At quia deerat sacerdos, qui eum diuinum panem ei porrigeret, adfuit, singulis Dominicis diebus, Angelus, vice sacerdotis functus. Tum verè dici potuit: *Panem Angelorum manducauit homo.* Et quia *cor nostrum esca ista confirmat*, vt ait S. Ambrosius, mirificè fuit Onuphrius hac esca confirmatus. Nam grauissimas cacodæmonum insidias, heroica mente, superauit. Quod robur, vt & alij accipiant, ipse Christus inuitat, & sui sumendi desiderium incendit. *Venisti ad altare*, ait idem S. Pater, *vocat te Dominus IESVS, vel animam tuam, vel Ecclesiam,* & ait: *Osculetur me ab osculis oris sui.* Osculatur enim Christum, qui eum ore reuerente & amante excipit. *Vis ad Christum aptare? nihil gratius. Vis ad animam tuam?*

nihil

nihil incundius, osculetur me. Vides te mundum esse ab omni peccato, quia delicta deterfa sunt: ideo te sacramentis cœlestibus dignum indicat, & ideo inuitat ad cœleste conuiuium. Osculetur me osculis oris sui. Ideo si non est, qui tibi panem frangat, ipse frangit, ipse se porrigit. Audi istius amoris signum aliud, & penè domesticum, quod Raderus, in Bauaria Sancta, de Friderico Ratisponensi, homine illiterato, his verbis refert. Occupatum olim, in lignili, vehemens Eucharistiæ desiderium inceserat: cum interim sacerdos sacris operatus, animaduertit, sibi de altari sacram hostiam, aut, ut reor, partem hostiæ subductam, quam anxie circumspiciens, diu requirens, tandem intellexit, à cœlite Friderico impertitâ. Sic fit, quod dictum est: Exultent & latentur in te omnes, qui querunt te. Si plures quærent, plures inuenirent. Quod in alio exemplo discere.

Matth.
Rad. part.
1. Bauar.
Sanct.
pag. 157.

Psal. 69.

§. X.

Bertranda desiderium communicandi diminutus in letum.

In S. Elzearij vita legimus, Bertrandam Carmaram Carpentoratensem, innocentis vitæ mulierem, & diuinarum rerum admodum peritam, solenni quodam festo, die, ad

Surius c.
5. die 27.
Septēbr.
in vita
S. Elze-
arij c. 17.

ad Dominici corporis perceptionem accuratè se pręparasse; sacerdotem autem vel incuria, vel obliuione, vel potiùs prouida Dei voluntate, particulam, pro illa, nullam consecrasset. Itaq; spe sua destitutam, Deus consolandā censuit. Cum enim Bertranda Missę sacrificio interesset, & consueta pietate; Christi corpus, quod ore contingere non poterat, desiderantissima mente *spiritualiter*sumeret, Angelus extemplo comparuit, & bonam consecratę hostię partem, ab altari, ad eam detulit; quam cum sacerdos non minore sollicitudine, quàm diligentia perquireret, coacta est Bertranda diuinum sollicito beneficium aperire, vt doceret; nunquam frustra desiderari, prę cunctis desiderabilem. Adeò bonus est, si deest operis facultas, desideria remuneratur. Desiderijs autem ardet, *quisquis vidit mirabilia sacramenta, & ait: Osculetur me ab osculis oris sui: hoc est, osculum mihi Christus infigat. Quare meliora vbera tua super vinum. Super illud vinum, quod etsi suauitatem habet, letitiam habet, gratiam habet: tamen illa letitia secularis, in te autem incunditas est spiritualis. Hęc S. Pater, supra laudatus. Quare mirum est, homines non inecendi amore, & saltem affectu*

S. Ambr.
loc. cit.

ecce-

accedere ad hoc sacramentū. Quoties etiam impius quispiam sacerdos Christum è coelo in aram vocat, obedit ille voci hominis, & ne desit panis coeli, adest sub speciebus panis. At Christus nunquam exponitur in hostia, quin ad credentem dicat: *Osculetur me osculo oris sui*, & tamen sunt, qui osculum detrectent, ac ad regiam hanc mensam inuitati venire recusent? Impediunt negotia? non est omnium quotidie vestem induere nuptialem? Esto. at saltem desiderant accumbere, qui putant, se non posse accumbere; faciuntque, quod famelici solent, qui cum cibum non habent, quo vescantur, delectant se saltem cibi recordatione, estque illis, pro escæ usu, escæ appetitus.

§. XI.

Angelorum manibus quinā SS. Eucharistiam acceperint?

Complures hoc desiderio etiam impetrarunt hunc cibū accipere manibus ministratium Angelorū: è quorū numero fuit Marcus Monachus; cui tamen cum Angelus Eucharistiam porrigeret, ait Macarius, apud Sozomenum, *se manum ad iuncturam usque tantum vidisse*. Item Maior Episcopus, qui de

Sozom.
lib. 6. c.
29. Pal-
lad. in
hist. Lau-
siaca. c.
20.

Petr. de
Natal. lib
9. c. 103.
In vita. S.
Bonau. c.
11. & 12.
pud Sur.
tom. 3.
die 13. lu-
lij. item
in Chrō.
Francisc.
2. p. 1, 2.
c. 2.

Vide de
subductis
hostijs
Sozom. l.

de Angeli manu sacramentum hoc ter accepit, in eremo, ab alijs desertus, sed non desertus à Deo. Sed mirabile fuit, quod S. Bonaventurę Episcopo Albanensi & Cardinali, nondum sacerdoti, accidit. Is, quia plussculis diebus, ob summam animi demissionem, à sacratissimi corporis Christi perceptione abstinuit, veritus, ne, si illud indignus fumeret, iudicium sibi manducaret & biberet; in præmium tantę humilitatis, Missę audiendę præsens, & panis cœlestis mirę appetens, particulam sacrę hostiæ, de manibus celebrantis acceptam, per Angelum, ori suo impositam accepit. Quam submissionem vtinam multi imitarentur, qui cum symposia, vltra dimidium noctis, protraxerunt, cum scortati sunt, cum crapulam nondum edormierunt, vt sacrilegio sacrilegium addant, non verentur, sine scelerum confessione, sine contritione animi, sine peccati expiatione, non ieiuni ad tremendum hoc mysterium, & ad Missam celebrandam accedere, digni vtique, quibus non iam Angeli hostiam afferant, sed auferant: vt sæpe legimus contigisse. Sed, si eo miraculo moueri non sunt digni, erit tempus, quando, sicut Magdeburgensi V-

doni,

doni, hostias Angeli è visceribus reuulsas, atq; flammato gladio, è ceruicibus excussas repetent; remque omnium sanctissimam, in salutem institutā, seuerissimo Iudici Deo, in vindictam damnationemque eorum, annumerabunt.

§. XII.

Christi manu, humilibus & aliunde destitutis, SS. Eucharistia ministrata.

Interim Deus amicis filiisq; diligenter prouidet; ne fame pereant; neque per Angelos tantum diuinas has illis sportulas mittit; sed suismet etiam manibus se se illis in os, in pectus, in animam immittit. Celebrauerat aliquando Missā Honoratus, post Firminum Episcopum Ambianensem, quartus. Ventum erat ad hostiam fumendam; ibi; attentissima cogitatione, institit tanti sacramenti dignitatem perpendere. Ea meditationis vis fuit, vt, præ reuerentia, hostiam manibus attingere vereretur. Placuit conuiuæ modestia Christo, censuitque miraculo honorandam, miraculoque stupendo. Nam ipse, ex depicta inibi imagine sua, brachium extendit hostiamque, velut viuā manu, sublatam de altari Honorato porrexit. Itaque, iam ille sumere non recusa-

L

uit,

8. hist. c.
5. Baron.
t. 3. An-
nal. An.
An. 400.
Petr. Clu-
miac. lib.
1. cap. 2.
Gregor.
Turon.
lib. 1. de
de glor.
Mart. c.
86.
Petr. de
Natal. 1.
2. Cat.
Sanct. 86.
M. Mar.
Spalat. 1.
4. c. 12. ex
Breviat.
Ambian.

uit, quod diuinitus dabatur; tantò dignior
eo pane, quantò se iudicauit indigniorem.

S. Ambr.

in I. Cor.
ii.

Vnde rectè dixit S. ille Pater: *Denoto animo,*
& cum timore accedendum ad communionem,
ut sciat mens, reuerentiam se debere ei, ad cuius
corpus sumendum accedit. Hoc enim apud
se debet indicare, quia Dominus est, cuius in
mysterio sanguinem potat, qui testis est beneficii
Dei. Quem nos, si cum disciplina accipiamus:
non erimus indigni corpore & sanguine Christi:
gratias enim videbimur reddere redemptori.
Hanc humilitatem, ut in se struant, vel lai-
ci communicaturi, vel sacrificaturi sacerdo-
tes, habent præclaram illam D. Augustini
orationem, quæ incipit, *Summe sacerdos* &c.
in qua etiam petenda sic loquitur: *Vt sacri-*
ficium laudis casto corpore, & mundo corde va-
leam offerre. Quanta enim cordis contritione,
& lachrymarum fonte, quanta reuerentia &
timore, quanta corporis castitate & animi pu-
ritate istud diuinum & cœleste sacrificium est
celebrandum? Domine Deus meus, ubi caro
tua in veritate sumitur, ubi sanguis tuus in
veritate bibitur, ubi ima summis coniungun-
tur, ubi adest Sanctorum presentia Angelorū,
ubi tu es sacerdos, & sacrificium mirabiliter &
ineffabiliter? Quis digne hoc celebrare potest
myste-

mysterium, nisi omnipotens Deus offerentem fecerit dignum? Talis oratio humilem facit, talis meditatio dignum; talibus se porrigit Seruator, quia cum simplicibus sermoeinatio eius. Qui etiam S. Dionysio, cum Rustico & Eleutherio socijs, in carcere, detento, & mox ad martyrium ituro, cunctis, qui doctrinae eius audiendae gratia aderant, spectantibus, ingenti luce, & Angelorum multitudine circumdatus, sanctum panem porrigens, dixit: *Accipe hoc, mi chare, quod mox complebo tibi, una cum Patre meo, quoniam mecum est maxima merces tua, & his, qui audierint te, salus in regno meo.* Hæc, dum Missam, iam tum Apostolorum tempore, in custodia, faceret D. Dionysius, euênere, *Tu enim, ô Deus, fecisti priora, & illa post illa cogitasti: & hoc factum est, quod ipse voluisti.*

§. XIII.

S. Spiritus, & S. Thomas Apostolus SS. Eucharistiam præbentes: itemq; dignè & indignè cõmunicantium discrimen.

Verum neque Spiritus Sanctus deest, Eucharistiam desiderantibus. Siquidem, vt, in vita SS. Martyrum Faustini ac Iouitæ, habetur, cum prædicti martyres Secundum militem, Mediolani, baptizassent, & sacrâ

L 2

etiam

Prou. 3°

32.

Su. 9. O-

stob in

vita eius,

c. 29. &

Io. Ga-

retius.

cent. 9. ex

Hilduino

Abbato

840.

Iudith 9°

5.

Ioan. i.
32.

Helinād.
in Chrō.
Io. Nau-
cler, vol.
2. gen.
38. Sta-
pleton. in
Collect.
de S. Tho-
ma &

etiam communione, ex eo, membrum Ec-
clesiæ facere voluissent, sed panis deesset,
ex quo sacramentum conficerent, à colum-
ba alite rostro delatum accepere, eique su-
mendum præbuere, sacrum esse minimè du-
bitantes, qui sic afferebatur. Et facile fuit
credere, Spiritum S. fuisse, quem etiam Io-
annes Baptista *descendentem, quasi columbam,*
de caelo vidisse se testatus est. Certè, cum tri-
um diuinarum personarum simplex, vnica-
que substantia separari nō possit; apud eun-
dem, Pater, & Spiritus Sanctus mansionem
facit, apud quem Dei Filius diuertere non
dedignatur. Quare huius diuini Spiritus
est, homines ad crebrò communicandum
& incitare, & iuuare, vt dignè communi-
cent. Nam indignis, meritò coelum clau-
dit, ne manna hoc inde descendat. Cur e-
nim non faceret? cum Apostoli id scriban-
tur fecisse. Nam, coronidis loco, adijciam,
quod à multis probatis scriptoribus refer-
tur, Anno scilicet Christi 1121. Ioannem
Indorum Patriarcham venisse, & Callisto
Pontifici, Cardinalibus, Prælatisque alijs, in
consistorio publicè, summa cum fide, nar-
rauisse, suo quidem tempore, S. Thomam
Apostolum, quotannis, populum, sua ma-

nu, communicauisse, &, qui dignis sacramentum porrexerat, ab indignis id retraxisse. Quod iudicium discriminemque etiam vidit olim Ammona presbyter sacris operans. Angelus enim ad dexterum altaris cornu astans, dignè communicantium nomina in librum referebat; eorum autem, qui synaxi se subdlexerant, nomina conspexit deleri, qui triduo inde mortui sunt. Si oculos Ammonæ haberemus, quàm multos indignè ad altare accedentes conspiceremus, de libro vitæ deleri? Admiranda Dei patientia est, qui ordinariè non vult à sacerdote cōmunicante cognosci discrimen dignè, indignèue communicantium, neque retrahi manum, etiamsi Iudas aliquis, hoc, est, auarus, proditor, aut sacrilegus, impuro ore, SS. Eucharistiæ sacramento inhiet. Impunè id se isti facere putant, quia non statim puniuntur. Sed, ô Deus, *omnes viæ tuæ paratæ sunt, & tua iudicia, in tua prudentia posuisti.*

§. XIV.

Quàm grauitèr peccent indignè communicantes?

Hoc est iudicium Dei. Dignis etiam spiritualē dei escā, in tempore opportuno, in-

L 3

dignos

Petr. Ri-
badene-
ira de vi-
tis SS. 12.
Decemb.
Pallad. in
SS. PP.
c. 72.

Iudith
9.5.

1. Cor. II.
29.

S. Ambr.
in 1. Cor.
II.

dignos vel in hac plectit vita, vel in altera. Itaque qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit: non dijudicans corpus Domini. Quoniam futurum est iudicium, ait Mediolanensis Antistes, ut quemadmodum accedit unusquisque, causas reddat, in die Domini nostri IESU Christi: quia sine disciplina traditionis & conuersationis qui accedunt, rei sunt corporis & sanguinis Domini. Quid est autem reos esse, nisi poenas dare sortis & mortis Domini? occisus est enim pro iis, qui beneficium in irritum ducunt. Propterea inter vos multi infirmi & egri, & dormiunt multi. Ut verum probaret, quia examen futurum est accipientium Domini corpus, iam hic imaginem iudicii ostendit, qui inconsiderate acceperant, dum febribus & infirmitatibus corripiebantur, & multi moriebantur, ut in his ceteri discerent, & paucorum exemplo territi emendarentur, non inultum scientes corpus Domini negligenter accipere, & eum, quem hic poena distulerit, grauius tractatum iri, quia contempsit exemplum.

§. XV.

Magnam in Deum spem incendit, cura Dei erga derelictos.

Possent eiusmodi diuinorum iudiciorum documenta, etiam in ceteris Christi sacramen-

gra-

eramentis data adferri, sed ea passim alibi inferendi erit locus; & hæc ipsa sufficiunt, ad nos commonefaciendos, vt in Deo magis, quam in hominibus confidamus, & in omnibus periculis, dicamus: *Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana salus hominis;* itemque: *Tibi derelictus est pauper, & orphano tu eris adiutor: quia oculi tui in pauperem respiciunt, & propter miseriam inopum, & gemitum pauperum exurges, quando diuites dimittes inanes.* Sicut enim auis implumes & seipsos alere non valentes pullos, maiore cura, alit, & minùs sollicita est de ijs, qui iam euolare atque in pastum ire didicerunt; ita Deus maximè indigentes maximè iuuat. Hæc est gloria eius, hæc potentia & bonitatis magnitudo; posse rebus desperatissimis succurrere, & vno verbo, posse, quod alius nemo possit: sicut & medici præstantia inclarescit, quando morbos pellit ab alijs desperatos. Demosthenes, cum illi obijceretur, quòd cum malis consuetudinē haberet, *Ille, inquit, est optimus, qui derelictos ab omnibus curandos suscipit.* Ita, tametsi oculus Domini omnibus inuigilat, omnibùsque prospicit, præcipuè tamen illos curat, quos alius nemo curat; & hoc ipsum plus
L 4 est,

Psal. 107.
13.

est, quàm si quis ab omnibus curaretur. Vt enim oratori olim peroranti, cæteris auditoribus sensim dilapsis, & solo Platone, post omnes, remanente, *Plato instar omnium fuit*, sic instar omnium, & præ omnibus, debet nobis esse Deus, qui solus sufficit, & infinitis modis omnium creaturarum auxilia excedit. Quemadmodum vnius præsentia atque lux Solis clariùs lucet, quàm lumina omnium stellarum reliquarum. Quare quisquis se ab omnibus mortalibus deseri videt, si ab eo noti amicique omnes recesserunt, si in se ipso nullum consilium, in alio nullum auxilium reperit, credat superesse Deum, & hunc sufficere existimet, clamétque cum S. Francisco: *Deus meus & omnia.*

§. XVI.

Etiam in temporalium rerum cura Deo nitendum esse.

Quia verò sollicitudo stultorum mortalium minimè curat spiritualia, maximeque circa victum vestitumque versatur, necessarium duco, vt afferam plura diuinæ curæ exempla, quæ monstrent, Deum non deesse ijs, quibus omnia, etiam in rebus temporalibus, deesse videntur, è quibus apparebit, quàm longè præstabilius sit, etiam propter

corporis necessaria, spem in Deo, quàm in agris & fundis collocare: nulla enim grando, nulla vredo, nulla tempestatum injuria potest obesse, spem suam diuinitatis anchorâ fulcienti. Quod confirmauit Dominus, cum Apostolis dixit: *Quando misi vos sine sac-* Luc. 22.
culo & pera, nunquid aliquid defuit vobis? 35.
nempe hoc est, quod olim dixit: *Oculi mei* Psal. 110.
ad fideles terræ, qui etsi baculo aut gladio carent, tamen ab Angelo meo defenduntur; si peram non ferunt secum, è nubibus panem illis mitto, & mensam instruo, ambrosiâ cœlesti conditam.

CAPVT. VIII.

Cur amicos suos parcè ac frugaliter, inimicos autem lautè permittat viuere Deus?

§. I.

Diuersa Dei & hominum, homines in conuiuijs tractandi, ratio.

IN principum aulis primæ admissionis amici ac satrapæ, ceteris conquisitijs solent tractari; & quo quisque est nobilior, eò lautiori mensæ adhibetur; est enim cibi premium honor conuiuantis. Quamobrem &

Gen. 43.
33.

Ioseph, cum epulum fratribus suis daret, sederunt coram eo, primogenitus juxta primogenita sua, & minimus juxta etatem suam. Et mirabantur nimis, sumptis partibus, quas ab eo acceperant: MAIORq³ pars venit Benjamin, ita ut quinq³ partibus excederet. Tractaret utique hac ratione etiam Deus sibi amiciores, si divinæ sapientiæ judicio melius esset, melius conuiuari. Aliter censet. Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestre: neq³ via vestra, via meæ, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltata sunt viæ meæ, à vijs vestris, & cogitationes meæ, à cogitationibus vestris.

Esa. 55. 8.

Vobis placet ebrietas, mihi displicet. Sobrietas placet mihi, displicet vobis. Apud vos, in honore est conuiuium, apud me jeiunium. Vobis grata est abundantia, mihi abstinentia; quam etiam seculi sapientes diuitijs præposuerunt. Certè Diogenes à Platone petierat vini paululum, tunc & caricæ. Plato misit lagenam. Cui Cynicus, hunc in modum, gratias egit: Cum interrogârim, quot sint duo, & duo? respondes viginti. Noluit nimirum, pro quatuor, aut accipere, aut dari viginti. Quare & amicis suis plerumq; dat Deus, quod sufficiat, non quod superfluat: ipsi abundare non cupien-

tes

res illud vsurpant: *Mendicitatem, & diuitias, ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo necessaria; ne fortè satiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, periurem nomen Dei mei.* Porro victui non multa sunt necessaria. Pauca sufficiunt paucis contento. Itaque, quos non deferit diuinum Numen, modico alit, si videt non appetere multa, etiam tunc, cum miraculosè alit.

Prou. 30.
8.

§. II.

S. Cuthberto ac socijs alendis Deus, per aquilam, piscem mittit.

Venerabilis Beda, qui Martyrum Ecclesiæ Anglicanæ pro Christo cæforum historiam texuit, S. Cuthberti Episcopi Lanparniensis facta & verba hæc refert: *Disce, filiote, Dei fidem semper & spem habere in Domino, quia nunquam fame perit, qui Deo fideliter seruit. Et sursum aspectans, vidensq; aquilam in altum volantem: Cernis, inquit, aquilam illam porro volitantem? Etiam per huius ministeriũ, possibile est Domino Deo nostro, nos hodie reficere. Talia confabulantes, agebant iter, juxta fluminis quendam. Et ecce subito vident aquilam in ripa residentem, dixitq; vir Dei: Vident ubi nostra, quam prædixi, ministra residet? Cur-*

Beda in
vita S.
Cuth-
berti.

re,

re, rogo, & quid epularum nobis attulerit, inspicere, & citius asser. Qui accurrens attulit piscem non modicum, quem nuper illa de fluuio prehenderat. At vir Dei, quid, inquit, fecisti, fili? quare ministra suam partem non dedisti? seca citius medium. & illi partem, quam nobis ministrando meretur, remitte. Fecit, uti iusserat, sumptaq; secum parte reliqua, ubi tempus reficiendi aderat, diuerterunt ad proximum vicum, & dato ad assandum pisce, se pariter, & eos, ad quos intrabant, gratissimo refecerunt conuiuio, predicante Cuthberto verbum Dei, atque eius beneficia collaudante. Collaudabimus & nos, si inde discamus, & Deo fidere, & paucis contenti esse. Per rapacissimas aues potest nobis dare, dator munerum. Sed duobus piscem vnum dedit. Non suffecit? etiam ad abundantiam pluribus suffecit. Et aquilæ dimidium remiserunt, in confusionem illorum, qui nunquam dicunt: *sufficit*. Sed exemplum antiquius audiamus & discutiamus.

§. III.

Frugalissimum S. Pauli & Antonij Eremitarum conuiuium.

Paulus Eremita ab hominum consortio opèq; longissimè remotus, Deo cordi fuit, qui eum, sicut olim Eliam, per volucres pascit.

uit. Cum illum inuississet Antonius jucundissimoque alloquio & recreasset, & recreatus esset, perspicuè hanc Dei curam vidit. De utroque D. Hieronymus ita scribit: *Inter has sermocinationes, suspiciunt aliter cornum in ramo arboris consedissee. Qui inde leniter subuolans integrum panem, ante mirantium ora, deposuit. Post cuius abscesum; Eia, inquit Paulus, Dominus nobis prandium misit, verè pius, verè misericors. Sexaginta iam anni sunt, quòd accipio dimidijs semper panis fragmentum: verùm ad aduentum tuum, militibus suis Christus duplicauit annonam. Igitur Domino gratiarum actione celebrata, super vitrei fontis marginem uterq; consedit. Hic verò, quis frangeret panem, oborta contentio panem diem duxit in vespèrum. Paulus more cogebat hospitij, Antonius jure refellebat etatis. Tandem consiliij fuit, ut, apprehensò e regione pane, dum ad se quisque nititur, pars cuique sua remaneret in manib⁹. Dehinc paululum aqua, in fonte, prono ore libarunt: & immolantes Deo sacrificium laudis, noctem transgèrere vigilijs, Quid hoc, ô Superi! quis hîc dapifer? vorax & furax aui mensæ ministrat? & cibum affert, cui ipsa libentiùs inhiaret! At optimus œconomus, optimus cocus est Deus, nouit panem*
pin-

S. Hierò.
in vita
Pauli E-
reim.

pinfere, sine furno, nouit os corui frœnare,
vt famulis non defit, quo vescantur, pro e
non sollicitis sollicitus. Sed, ô cœli Rector,
quid hoc est? tam senibus? tam sanctis? tam
sanctè conuenientibus seruis tuis adeò ple-
beium, abstemium, & propè dixissem cani-
num, immò coruinū apparas prandium? e-
pulas instruis conuiuiales ac hospitales, nec
quidquam apponis, nisi limpidam aquam, &
vnicum, pro duobus ieiunis, & sanctis viris,
panem; quod & Eliæ fecisti, mittens ei sub-
cinericiū panem, & vas aquæ, per Angelū.
Itāne tractas tuos seruos, imò tuos amicos?
hæc tua paterna cura est? hoc prouidentie
tuæ indicium? cum interim inimicis tuis,
qui te quotidie offendunt, & blasphemant,
graue est, vt lautissimis prandijs cœnisque
contenti sint? neq; iam plebeium panem,
aut fontanam aspiciunt, sed ne Atticis quidē
bellarijs saturi, & Græco meraco vino lan-
guidi possunt aut famem placare, aut sitim
restinguere. Nempe non tam tu illos, quàm
illi seipsos pascunt, lautitijsque famem non
pellunt, sed irritant, sitim non domant, sed,
velut oleo ignibus affuso, magis inflamant:
vt, cum perituro diuite, epulantes quotidie
splendidè, splendidè pereant. & sitim me-
reant.

reantur sempiternam. Illis nihil sufficit, quia deest benedictio, cum qua modicum sufficit. Sanctis nihil deest, quia omnia adsunt, cum Deus adest. Hoc est, quod Psalmista ait: *Diuites eguerunt, & esurierunt: inquirentes autem Dominum, non minuentur omni bono.* Apponuntur illis sanè assa & elixa, è siluis & è montibus petita, volantia & natantia; sed inter hæc omnia esuriunt & sitiunt; abundant & egent, sicut Midas inter aurum, & Tantalus inter fugacia poma. Quidni esurirent, qui conuiuium super conuiuium struunt, qui quater in die comedunt? qui cœnas cum prandijs connectunt? qui fercula apponunt, quorum ne numerandi quidem, ne dum edundi copia est? qui tot perdices, ficedulas, gallinas, phasianos; qui totos non tantùm lepores, sed etiam apros mensis inferunt? & tamen semper esuriunt, semper sitiunt, semper ægrotant. Hoc est, quod magna illa Prophetissa, in Deo suo, magnificabat, qui *esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes.* Nunquid enim subcineritius tantùm fuit panis, quem ad caput suum inuenit Elias? & tamen *ambulauit in fortitudine cibi illius, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus usq; ad montem Dei Horeb.* Nec

Psal. 33.

11.

Luc. 1.

53.

3. Reg. 14.
6.

Dan. 1. 12.

vole-

volebat Daniel, cum tribus pueris, nisi *legumina ad vescendum, & aquam ad bibendum*, & tamen apparuerunt *vultus eorum meliores, & corpulentiores*, *præ omnibus pueris, qui vescabantur cibo regio*. Ergo amici Dei, & pauperes, quorum est regnum Dei, non solum exquisita non curant, sed etiam refugunt, quidquid est delicatum. Quin sæpe neque micis saturantur, quæ cadunt de mensa dominorum, & tamen sani sunt, atq; robusti: morbis innumeris carent, quibus, qui in domibus regum sunt, scatent. Nempe diuina bonitas alit illos, & ipsa abstinentia est illis pro medicina.

§. IV.

Præmia & poena ieiunium quadragesimale obseruantium, aut violantium.

Ad eundem modum, qui Ecclesiæ præcepto, per 40. dies, graui abstinentia obediunt, & sanescunt sæpe, & insuper hostem domesticum carnem spiritui rebellantem domant; Acheronticas larvas vincunt; peccata absterunt; in spem veniunt, quæ clamat: *Beati qui esuriunt & sitiunt, quoniam in cælo, cum Lazaro, saturabuntur*. O quanta tunc erit rerum metamorphosis! Tunc bona recipient, qui nunc magis affliguntur; & qui
nunc

Matth.
5. 6.

nunc ducunt in bonis dies suos, in puncto ad infernum, cum Epulone; proiecti, frustra vnius guttæ petent refrigerationem. Tunc accumbent in nuptijs agni; qui nunc ante fores magnatum, inter canes, jacent; & qui nunc in purpura & eburneis sellis accumbunt; tunc, ante tristem Cerberum, prostermentur: *subtus sternetur tineæ, & vermis erit experimentum eorum.* Tunc ipse Dominus transiens ministrabit illis, qui iam, neq; inter mancipia consistere permittuntur; & qui iam primos accubitus ambiunt, in ordinem redigentur, infimique erunt, quando jubebuntur descendere, vt nouissimum locum in Tartaro occupent. Tunc *torrente voluptatis potabuntur*, qui nunc *panem suum cum fletu miscent*: & qui nunc semper Hilaria celebrât, ac Bacchanalia viuunt, tunc demû sentient, *extrema gaudij* à luctu occupari. Quis igitur non vellet, aliquid hîc pati? famere? Ecclesiæ parere? jeiunio vacare, & Deo valeditudinis suæ curam permittere? cum illi, qui medicos quiritando corrumpunt, aut quibus corporum magis, quàm animarum, curiosi medici pestiferè adulantur; aut qui iam debilitatem, iam occupationem, iam hunc, iam illum morbum, pro libitu, fingunt, &

Isa. 143

II.

M

præ-

Eccli. 3.

24

prætexunt, vt carnibus se farcire, & comestando tempus atque conscientiam fallere possint; satietatem suam nimis longa & acerba, in Acherunte, inedia sint commutaturi. Itaque *judicium patris audite filij* (Ecclesiæ) & *sic facite, vt salui sitis*. Si parum est vobis, paruo contenti estote: si multum, obedite Ecclesiæ ieiunia præscribenti.

§. V.

Frivola excusationes ieiunia præcepta detrectantium.

At seuerum est præceptum; grauis inedia; longa dies; impatiens venter; ingens consuetudo comedendi? Negantur calida. Nec panis satis conceditur. Additur pomum nanum, aut pannucium; libi buccæ; vilulum. Libare hoc est, non cœnare. Hæ voces sunt gulonum, & manduconum, & nō tam corporis fomenta, quàm libidinis nutrimenta quærentium; atque eorum, qui inediæ fræno imprimis indigerent. Nimirum, vt cæci, vident; & loquuntur, vt muti, hoc est, nihil, aut, quod ipsi non intelligunt, veri Polypi, qui, *ubi quidquid tetigerint, tenent*; seu esculentum sit illud, seu poculentum. Heu quàm multum distant nostrorum sæculorum ieiunia, ab illa sanctissima antiqui-

quitate! Paulus & Antonius, & ipse magnus Elias dapiliter sibi viuere videbantur, cum laticem libarent; cum, longo die, dimidium panem manducarent. Dei præcursor Ioannes, in vtero sanctificatus, locustas comedebat; mel siluestre. Paximacijs contenti erant, qui sanctissime, in claustris, vitam viuentes, vix habebant, quod tam seuera pænitentia eluerent. Nunc scelestissimo cuique pane & aqua contentum esse, durissimum & intolerabile videtur. Quid ergo mirum, si sunt homines, qui de Dei Prouidentia queruntur; nulla enim illis est, nisi pinguiſſimæ culinæ prouidentia. Neglexisse se arbitrantur, si non quotidie *Paulus nequitia nidum in cacabo facit*. Oeconomum agit Deus, non dulciarium: prandia mittit, non promittit conuiuia: pasci vult suos, non distendi: sustentari cibis, non opprimi. Quamobrem etiam alijs, quos, non sine miraculo, nutriuit, necessaria dedit, non curiosa; coliphia, non crustula submit, aut melimela. Et quando nos docuit orare, dixit: *Panem nostrum quotidianum* Matth. 6.
da nobis hodie, seu, vt alia lectio habet, *super substantialem*, τὸν ἐνυσσίου enim, quod alij, *quotidianum*. S. Hieronymus *super sub-*

stantialem vertit; quasi tantum de Eucharistia & pane Angelorum solliciti esse debeamus; aut certè de diario, & hodierno, non de crastino pane. Et quanquam, *panis* nomine, in diuinis, etiam alij hominum cibi intelligantur, non voluit tamen Christus à nobis peti ficedulas, aut alaudas, aut turdos, aut perdices & coturnices: multò minùs linguas psittacorum. Itaque pane prouisum est, quibus è cœlo sua missa est annona; aut certè rarissimè cibo preciosiore.

3. Reg. 17.
6. Marti
al. lib. 13.
61.

Nam vtique carnes, quas, cum pane, coruus Eliæ detulit, non erant cassitæ, aut *Ionicarum gustus attagenarum.*

§. VI.

Eremitæ à pueris & Angelis panis tantum, sed miraculosè fertur.

Seuer.
Sulp.
dial. 1.
c. 3.

Porro, quod Paulo & Antonio contigit, id solitario etiam alteri atque Abbati eius, Seuerus Sulpitius memorat euenisse. Haud longè ab eremo contigua Nilo, multa erant monasteria, è quibus, si qui maiorem virtutem mente concepissent, vt, acturi solitariam vitam, se ad eremum conferrent, non nisi permittente Abbate, discedebant. Transgressis ad eremum, Abbatis ordinatione, panis, & quilibet alius cibus ministratus.

strabatur. Cuidam duo pueri eum panem, detulerant, adeò innocentes, vt redeuntibus aspis miræ magnitudinis veniens obuiâ, quasi incantata carminibus capi se, palliôq; inuolutam ad monasterium innoxiam deportari permiserit. Duodennis puer *Monasterium*, quasi victor, ingressus, in occursum fratrum captiuam bestiam, resoluto pallio, non sine iactantia tumore, deposuit. Sed cum infantiam, fidem, atque virtutem ceteri prædicarent, Abbas ille altiori consilio, ne infirmior etas insolesceret, utrumq; virgis compescuit, multum obiurgatos, car ipsi, quod per eos operatus fuerat Dominus, prodidissent: opus illud non suæ fidei, sed diuinæ fuisse virtutis: disce- rent potius, Deo in humilitate seruire, non insignis & virtutibus gloriari; quia melior esset infirmitatis conscientia, virtutum vanitate. Hoc ubi ille frater audinit solitarius, & periclitatos infantulos serpentis occursa, & ipsos insuper multa verbera, victo serpente, meruisse, Abbatem obsecrat, ne sibi post hæc ullus panis aut cibus aliquis mitteretur. Iamq; octauus dies fuerat emensus, quo se homo Christi, infra periculum famis, ipse concluderat. Arebant membra ieiunio, sed deficere mens cælo intentæ non poterat. Corpus inedia fatiscebat, fides fir-

ma durabat: cum interim admonitus Abbas ille per Spiritum, ut discipulum visitaret, pia solitudine cognoscere cupiens, qua vitæ substantia vir fidelis uteretur, qui ministrari sibi panem ab homine noluisse; ad requirendum eum ipse Abbas proficiscitur. At ille, ubi eminus senem venire conspexit, occurrit ei obviam: agit gratias, ducit ad cellulam. Cum ingressi pariter ambo, conspiciunt palmiciam sportam calido pane congestam, foribus affixam, de postependere: ac primum panis calidus sentitur odore, tactu verò, ac si antè paululum foco esset ereptus, ostenditur. Egyptij tamen panis forma non cernitur: obstupesciunt ambo, munus cœlestecognoscunt: cum ille hoc Abbatis adventu prestitum fateretur; Abbas verò illius fidei ac virtutis adscriberet: ita ambo cœlestem panem cum magna exultatione fregerunt. Quod cum Abbas ad monasterium post regressus fratribus retulisset, tantus omnes incenderat ardor animarum, ut certatim ad eremum & sacras solitudines ire properarent.

§. VII.

Natura & castitas paucis, superbia & luxus abundantia gaudent.

Cuperem horum imitatores existere; nō qui ad eremum, sed saltem qui, in jeiunio,
seque-

sequerentur, ponerentq; illam nimiam ani-
mi curam: tanquam si inualetudinem con-
tracturi & morituri essent, si consuetis ci-
bis abstinerent. Quasi non de cœlo vires ve-
nirent meliores? quasi non Angeli ministra-
rent, vbi hominum focus deest? Quid ne-
cesse est argenteis aureisq; ferculis mensam
onerare? etiam pane viuit homo. Et quem
Deus conuiuiam facit, non replet lautitijs.
Optimum condimentum est inedia. Meliùs
istis panis sapit, quàm Apicijs nostris, *Et*
pictis anas enouata pennis; & Tuscus aper, &
pauones, & conchyliæ,

Et quæditorum terra pelagòq; ciborum

Lucan.

Ambitiosa fames, & lauta gloria mensæ.

lib. 4.

Quàm multi pauperes, ieiunantium diuitũ
mensas, epularum suarum loco, acceptarèt?
Siquidem, nec, cum festiuissimè viuunt, etiã
opifices dura opera exercentes, tot fercula
vident. Ieiunium Dominorum, & Matrona-
rum quale est? offa calida; pisces frigidi, o-
mnis generis lactucæ; vuæ passæ, amygdalæ,
pruna melle condita, omnis generis electua-
ria; omnis generis fructus; saccharei panes;
boli vino Massico ebrij; & quid non? Cum
Deus suos amicos vult mensa epulòque ho-
morare, panem apponit, & limpidi fontis

M 4

aquam

Iob. 8. 3.

aquam. Quis tantæ sapientiæ ascribat erro-
rem? nouit, quid optimum sit; nouit, quid
profit dilectis suis. *Nunquid Deus supplan-
tat iudicium? aut omnipotens subuertit, quod
iustum est?* Neque ergo habent, quod que-
rantur, qui preciosè non possunt comedere,
sed potiùs, ob quod se beatos existiment;
neque quod jactent & glorientur, qui regio
luxu lasciuunt, & conuiuantur, more Sar-
danapali. Quis venenum bibere gaudet? Cre-
dibile est, ipsum Socratem antè, quàm cicu-
tam biberet, suspirauisse. Animæ venenum
est corporis sagina; & hostem alit, qui alit

Iob. 3. 24.

carnem. Hinc dixit Iob: *antè, quàm comedā,
suspiro*; quia scilicet coactus hostem meum
nutrio, & facio fortiolem. Vt autem cibo
corpus, sic jeiunio nutritur virtus. Didacus

Bonifaci-
us lib. 2.
c. 44.

Lopesius Medinae præfectus prouinciæ, teste,
Bonifacio, tantus erat Deiparæ cultor, vt
non solùm, omnibus peruigilijs festa eius
præcedentibus, sed illis etiam diebus, qui
peruigilia ipsa præcedebant, jeiunaret, is di-
cere solebat: bis in die, præsertim noctu, co-
medenti ac saturato, difficile esse seruare in-
tegram castitatem, sine assiduo timore judi-
cij diuini ac oratione; vsque adeò jeiunium
conseruat castitatem: quam saturitas euer-

ut.

tit, *Manducavit populus & bibit, & surrexerunt ludere; lusum non notasset scriptura, nisi impudicum. Si quis existimat, se & abundantia ciborum potionumq; perfrui, & vacare posse sapientia, hoc est, versari in delicijs, & deliciarum vitijs non teneri, seipsum decipit, ait S. Hieronymus.*

Exod. 32, 6.

S. Hierō.
l. 2. in Io-
uin.

§. VIII.

Saturitatis atq; intemperantiae incommoda & turpitudine.

Hæc arma milites Christi decent; illa Veneri feruiunt. Serpens jeiuni hominis saluâ necatur; sic despuit dæmonem, qui despuit satietatem. Equi subtractâ auenâ; veneræ voluptates, ardorq; libidinis, cibi & potus abstinentia, restringuntur. *Ieiunijs, inquit D. Cyprianus, vitiorum sentina siccat; petulantia marcet; concupiscentia languent; fugitiuæ abeunt voluptates; extinguuntur ardentis Aethnæ incendium; & flammio-
mi fornax Vulcani extincta intrinsecus montes conterminos non adurit.* Sic suos athletas præparat ad certamen Deus, dum à licitis etiam eos vult abstinere; sicut faciunt, qui in agone contendunt. Orcus non cupit edomare rebellionem carnis; non spoliare tyrannidem Cupidinis; non exarmare gulam;

Plin. lib.
38. nat.
hist. c. 4.

S. Cypri-
an. de Ie-
iun. &
tentatio-
nibus
Christi.

Pfal. 58.
15.

Prou. 27.
7.

neque motus inhonestos in cippo claudere, neque arctare aut distringere vagos appetitus. Hæc iudicia sunt cœlestis Patris; virtutes frugalitate alit; vitia sinit nutriri preciosè. Et quod mireris, panis frusto pauper-culi, ac Dei serui vehementiùs delectantur, quam Vitellij isti Iouiali apparatu. Quare etiã totos dies mensis accumbant, tamen *conuertentur ad vesperam, & famem patientur, ut canes: & circuibunt ciuitatem, per plateas grassando, quærentque, post prolixũ prandium, coenam longiorem. Ita ipsi dispergentur ad manducandum; si verò non fuerint saturati, & murmurabunt; nunquam enim possunt satis lautè prodigèq; tractari, semper queruntur de cibo, semper habent in quo accusent cocum; nihil illis satis sapit, quia non ex fame comedunt, sed ad voluptatem. Anima saturata calcabit faunum; & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.* Itaque tales non possunt liberalitatem paternam Numinis accusare, sed suam insatiabilem cupiditatem. Quanquam plerumque Deus & natura his calicum trahonibus omnem eripit voluptatem comedendi; immò & facultatem. Rarò enim, qui multum bibunt, multum comedunt; nec enim pocula

cula ferculaque tot & tanta vno stomacho simul capiuntur, nisi per vices, nunc vina, nunc fercula reuomantur; vt priùs immoderatè ingesta locum faciant, immoderatiùs successuris. Sed omnium stultissimum est, reperiri, qui cum, præ quotidiana ebrietate, cœnæ obliuiscuntur, tamen existiment, se ieiunasse; obseruata scilicet lege Ecclesiastica cibos solùm prohibente, & lege naturali temperantiæ turpissimè violata. Quale hoc ieiunium est, potare, vt non esurias? offerre Deo inediam, & diabalo ebrietatem? Nunquid satius esset, carere vino, quàm non carere vitio? destitui pane, quàm distendi dapè? incendio alimenta subduci, quàm iniijci? sed pauci hoc capiunt. Illos ergo Deus concupiscentijs suis regēdos permittit; aliquando etiam, tanquam fures ac raptores, seuerissimè puniturus. Nam illud vinum ad se rapiunt abliguriuntque, in propriam perniciem, quod ægrotis, quod debilibus, atque extrema egestate in extrema deiectis debetur. Quod non prodest eis, nisi vt, velut dolia, impleantur, atque in morbos pinguescant, & naturæ suffocent vigorem. Neque enim podagra duntaxat in pedibus istorum nidulatur, sed etiam in toto corpore mille pestes

Psal. 103.
35.

Psal. 90.
30.

pestes, quæ subitas mortes, post se, trahunt. Quod per imprecantis modum prædixit Psaltes. *Deficiant peccatores à terra, & iniqui, ita ut non sint*; hanc habent intemperantiæ suæ mercedem, quibus in solo est viuendi causa palato, hoc est, qui non comedunt, ut viuant, sed viuunt ut comedant; neque à Deo escam (ipsis pullis coruorum deteriores) expectant, sed, ut abundant, etiam egenos spoliant. Talis descriptus est illis verbis: *Sedet in insidijs, cum diuitibus in occultis, ut interficiat innocentem. Oculi eius in pauperem respiciunt: insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua. Insidiatur, ut rapiat pauperem, rapere pauperem, dum attrahit eum.* Quid ergo illi continget? *Cadet cum dominatus fuerit pauperum.* Pauperum enim sanguis in venenum ei erit, non in alimentum.

§. IX.

*Quàm longè melior sit conditio pauperum
conditione diuitum?*

Matth. 5.
Luc. 6.
Matt. 19.

Hæc cum ita sint, ite iam, pauperes, & dicite, Deum vobis esse inclementem: laudate, diuites, sortem vestram, immò deplorate. Veritas pauperes *beatos* vocat, beatos qui esuriunt: de diuitibus autem quid dicit? *Va vobis diuitibus, va, qui habetis consolationem vestram*

vestram: *væ vobis, qui saturati estis. Amen dico vobis, quia dives difficilè intrabit in regnū cœlorum. Iterum dico vobis, faciliùs est, camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum. Vtrum horum, iam præstabiliùs est? vtrum consultiùs? diuitè esse, an pauperem? saturari, an macerari? O quantam hîc ganeones, Eucliones, Vitellij, epulones erubescendi atque se se submittendi causam habent? quantum macilentij, Iri, esuriones solatium! Si in eodem carcere duo sint, quorum alteri suspendium à magistratu significatum; alteri dimissio ac libertas; vter plus gaudet, vel dolet? Pincernæ in vincula dato Ioseph prædixit, post tres dies, in pristinum gradum restituendum; pistori, post tres dies, ad coruos iturum; cum vtro tu esse voluisses? nōne cum pincerna? At quid Christus diuitibus & splendidè epulantibus, quid pauperibus & tenui victu vitam sustentantibus dixerit, audiuiisti: cum quibus igitur censes fortunatiùs agi? Nōne insania est, diuites quosdam de æterno supplicio, quò sunt certiores, eò esse superbiores? Diogenes, sceleroso cuidam, probri gratia, obijcienti paupertatem: *ob paupertatem, inquiebat, neminem vidi torqueri, ob malitiam**

in m.

Gen. 49.
13.

multos; neque in gehenna quisquam torquebitur ob abstinentiam exquisitorum ciborum; torquebuntur autem multi, quia epulati sunt quotidie splendide.

§. X.

Canis & porci fabula macilentis & pinguibus accommodata,

Quadrat huc fabula rustici porcum & canem alentis. Canis interdum ouium gregem cogebatur comitari in pascua; contra lupos & aliarum ferarum incursus pugnare; sustinere æstum & frigus; nimbos & niues pati; tolerare famem & sitim. Nam totis diebus, vix buccam panis à pastore accipiebat; & plerumque, ubi etiam bestiarum dentibus faucibus oues domum reducebat, præter arida ossa, vix quidquam obsonij accipiebat, quod roderet. Porcus verò genio indulgens & cuticulam suam curans, (si tamen non corium potius) totus ocio & sagina pinguescebat; interdum semper in cœno & pastu, noctu, in stramine & somno; cum cani præforibus excubandum, & contra fures indefinenter peruigilandum esset. Impatientia ergo tandem, atque inuidia stimulatus Hylactor, non sine eiulabili latratu, rustico exprobrauit rei indignitatem, ut qui fetosum, fœdum,

foedum, otiosum, pigrum atque inutile animal, pinguissimis offis, delicatè nutrirer, fidelissimo autem custodi domus, ossa duntaxat obijceret, & indurata panis frustra, quæ alius nemo comesse vellet. Huic colonus, ne succēseas, inquit, mi fidelis, sed diem crastinum expecta, & videbis hunc tam obesum porcum in cædem faginatam, cum tibi macilentio viuere licebit. Altero die cum canis videret lanionem cultro, primùm in jugulo porci, mox etiam in ventre & vinctissimo lardo, totisque intestinis cruentissimè ludentem, subiectaque sartagine sanguinis riuos excipientem, necquicquam bestia miserabilissimè grunniante, dixit: Si hic faginæ finis est, nolo faginari; magis mihi profunt ossa & mucidus panis. Non longo epimythio opus est huic Apologo. Audite omnes pingues terræ: Hec dicit Dominus Deus ad vos: Ecce ego ipse iudico inter pecus pingue, & macilentum. Quo modo autem iudicat? Homines cum irascuntur, subducunt seruis, aut filijs cibum; Deus iratus nouit cibum dare, abundantiozem. Mirabile exemplum Israëlitarum, qui in iram excitauerunt Excelsū in iniquo, & tentauerunt Deum in cordibus suis: ut peterent escam animabus suis. Et male locu-

Psal. 21.

30.

Ezech.

34. 20.

Psal. 77.

17.

locu-

locuti sunt de Deo. Ideò audiuit Dominus, & distulit: & ignis accensus est in Iacob; & ira ascendit in Israël. Et pluit super eos sicut puluerem carnes: & sicut arenam maris volatilia pennata. Et ceciderunt in medio castrorum eorum, circa tabernacula eorum. Et manducaverunt, & saturati sunt nimis, & desiderium eorum attulit eis: non sunt fraudati à desiderio suo. Adhuc escà eorum erant in ore ipsorum: & ira Dei ascendit super eos. Et occidit pingues eorū. Vides, quid iratus faciat Deus? pingues finit fieri homines, sed pingues occidit; dum parcit ijs, qui vix ossibus hærent. De tali porco occiso legimus & alibi, cuius ipse Samuel egit lanionem: Dixitque Samuel: Adducite mihi Agag regem Amalec. Et oblatus est ei Agag pinguisissimus & tremens. Et in frustra concidit eum Samuel coram Domino in Galgala. Ne dubitate, vitiosè pingues, ex adipe vestro æternus ignis plus alimenti, est habiturus. Benè confidite, macilenti jeuniis; plus & valetudinis & virtutis habet, qui sic minus habet in cute pinguedinis.

§. XI.

Divitijs pretiosior paupertas.

Qui homini dixit: *sine iudicio, nihil facias grane,* an ipse sine iudicio patietur amicos suos

i. Reg. 15.
32.

Ecl. 33.
30.

suos esurire, saturari inimicos? opes his, tan-
 quam maius beneficium, dabit, illis negabit?
 nequaquam. Maius est beneficium minus
 habere. Plerumque qui diuitijs, idem & vi-
 tijs vicinior est. Paupertatem Diogenes ap-
 pellabat virtutem *αυτοδιδασκον*, id est, *quæ per*
se discitur, seu potius *virtutis magistram*. Di-
 uitibus opus est multis præceptis, vt fruga-
 liter viuant; vt corpus exerceant; vt labo-
 rent; ne vestium ambitioso cultu delecten-
 tur; ne potus cibique intemperantia, in li-
 tes, jurgia, homicidia, aliâq; innumera mala
 prolabâtur: quæ omnia se ipsam docet pau-
 pertas. Apud diuites, *libère & licere, idem est*.
 Pauperes, quot supra se habent, tot habent
 custodes. Grauius pronunciauit Augu-
 stinus: *seculi potentiam, esse impunitam nequi-*
tiam. Pulcherrimè Solensis Crantor vitam
 frugalem pauperemque Ithacæ Vlyssis pa-
 triæ comparabat, quæ juxta Homerum, a-
 spera quidem erat, sed bona *νοσπορεσση*, id
 est, iuuenum altrix: dum eos cōsuefecit fru-
 galiter & continenter viuere, & ad omnem
 virtutis functionem exercuit. Eapropter &
 Philosophi sapientiores olim, & Christo po-
 stea veram sapientiam homines docente,
 etiam sanctiores quique, vitam inopem di-
 uitijs;

S. Augu-
 stin. de
 Verb. Dō.
 serm. 37.

N

uitijs;

uitijs; olusculum caponibus; symposijs sitim; conuiujs centum ferculorum, panem mendicando obtentum prætulerunt. Lycurgus, ciuibus quibusdam interrogantibus, quo modo liceret hostium insultum effugere? Si, inquit, pauperes fueritis; non facile potest elabi, qui sarcinis & impedimentis retardatur. Cui ergo nec ære locus, nec crapula stomachus grauis est, is longè facilius infernū hostem fugiet persequentem, longè expeditius, per huius vitæ stadia, curret ad æternæ salutis brauium.

§. XII.

Viri à ciborum luxu abstinentes.

Hinc Pauli, hinc Antonij, hinc Macarij, hinc Paphnutij, hinc Frontonij, Pachomij, Venantij, hinc ieiunijs exenterati lignei illi & ossei Hilariones, Serapiones, Spiridiones. B. Fulgentius Ruspensis Episcopus sic vivebat, *ut inedia magnitudo siccata corporis cutem fatiscere diuersis vlceribus cogeret, ac superducta (quam dicunt) impetigine delicati corporis pulchritudo fœdaretur.* De qua seueritate cū nec æger remitteret, Scimus omnes, aiebat, ex epulis vitam solere seruari, non sanitatem posse cōferri. Nam ut sanetur infirmitas, si explenda videtur gula cupiditas; quare infir-

man-

Sur. 1. Ianuar. in vita eius. c. 6.

manantur etiam illi, qui conuiujs lautioribus quotidie saginantur? Enimuero abstinentia hæc vires extemplo recuperauit. De S. Edmundo Cantuariensi Archiepiscopo legimus, à prima pueritia ab omnibus quidem rebus creatis eum, quantum per vires licebat, præcipuè verò à sermone, somno, cibo, potu abstinuisse. Solo panè & aqua, sextis ferijs, contentus fuit. Interdum solum panem edens, nullum omnino potum admisit. Vnde id consecutum est, ut nonnunquam labia eius scissa viderentur, ut solet arida tellus humorem sitiens. Defluebant, à capite, barba & pili, medicis eius rei causam dicentibus, quòd corpus eius humoribus destitutũ esset. Cibis vescabatur vilioribus. Quòd si adessent delicata fercula & potus lautior, minùs ijs utebatur. Nolebat, ut sua causa, quisquam ex ipso perquireret, quibus in prandio vesci vellet? Et, si appositas escas quispiam commendasset, gustare eas nolebat, quòd opiperas esse, inde conyiceret. Rarissimè, in die, bis edebat, idq; non nisi honesta ratione suadente. Ipsi Imperatores Iustinianus à Procopio; Theodosius junior à Socrate; Carolus Magnus à Cranzio, & Andrea Brunnero nostro, de abstinentiæ cultu admirabiliter commendantur; tantò utiq; magistri præstantiores, quia penuriam pati

Sur. 163
Non. in
vita eius
c. 14.

Procop.
l. i. Socr.
crat. lib.
7. c. 22.
& Baron?
An. 415.
Albert.
Cranz.
lib. 2.

Saxoniz. maluerunt, cum omnibus rebus abunda-
c. 8. & l. 4. rent.

Annal

Boiorū.

An. Brun

§. XIII.

*Fœmina lautiorum ciborum abstin-
tiam docentes.*

D. Hie-
ron. ad
Marcel-
lam. c. 15.

Quin neque fœminæ defunt, quæ victus
Parsimoniam epularum delitijs prætulērūt.
De Afella virgine, sic scribit Hieronymus:
*Cum per omnem annum jugi jeunio pasceretur,
biduo triduoq; sic permanens, tum verò, in Qua-
dragesima, nauigij sui vela tendebat, omnes penè
hebdomadas, vultu latante, coniungens. Et quod
impossibile forsitan est hominibus ad credendum,
Deo autem præstante possibile est, ita ad quin-
quagenariam peruenit ætatem, ut non doletet
stomachus, non viscerum cruciaretur injuria,
non sicca humus, in qua cubabat, jacentia mem-
bra conficeret; non sacco asperata cutis furore
situmq; contraheret, sed, sano corpore, anima sa-
nior, solitudinem putaret delitias, & in vrbe
turbida eremum inueniret monachorum. In-
genibus durities camelorum, præ orandi fre-
quentia, occalluisse reperta est. Huic, merito
suo, annumeranda est Genouefa virgo Pari-
fienfis, quæ, Bonfinio teste, à quinto decimo
ætatis suæ anno, vsque ad quinquagesimum
hordeaceo tantum pane & fabis contenta,*

Bonfin. l.
5. hist.
Decad. 1.

bis

bis duntaxat, in hebdomade, cibum fume-
bat. Quæ exempla meritò in ruborem dare
possunt sæculi nostri Iunones, quæ teneri-
tudinem complexionis, & stomachi debili-
tatem prætexunt, ne ieiunio compensare
cogantur luxum luxuriémque, qua, in tri-
clinijs & recessibus, Deum grauissimè offen-
derunt. Scilicet ad centum fercula digeren-
da satis potens stomachus; ad vnâ coenam
omittendam est nimis infirmus. Quema-
modum, vt in hyeme, vnâ horâ, concioni
interfint, cœli asperitas & frigus obstat, nō
obstat, vt in campis, per totos dies, venen-
tur: & compluribus horis, in rheda, per ni-
ues, & glaciem, omnibus plateis, inter v-
rentes frigore Aquilones, circumuehantur,
quasi non heroides, sed Mænades essent.
Nimirum non cœlum, sed ipsæ sunt frigi-
dæ: cum Dianis vtique, non cum Genoue-
fis comparandæ. Si eligat quispiam, quod
Superis approbandum, sibi remunerandū,
Inferis detestandum rectè iudicat; eliget vti-
que, vt sibi diuina Bonitas frugalem potiùs,
quàm luxui deditam voluptariâmq; vitam
largiatur. Quid ergo Deum, tanquam im-
mitem, accusamus, si ab eo id habemus,
quod ipsi, si rectè calculum ducimus, cen-

Plin. lib.
8 Nat.
hist. c. 5.

femus præoptandum? Videmus, nihil de-
esse timentibus Deum; avaris autem nihil
sufficere, & ditissimos conqueri de pauper-
tate: ut vel hinc sapere possimus. *Optimum
est enim, aliena insania frui. Feliciter sapit,
qui alieno periculo sapit.*

§. XIV.

Intemperantia pereuntes.

Politian.
in Nutric.
Hermip.
apud Di-
og.

Neque animæ periculum est tantum, sed
& vitæ præsentis; quæ crapulâ acciditur.
Quid interest, laqueo, an cibo suffoceris;
fluvio, an dolio submergaris? Acino vuæ
passæ strangulatus est Anacreon Teius, teste
Politiano. Immodico vini haustu, anno
suæ ætatis LXX. iugulatus est Archesilaus
Prytanæus, ut memorat Diogenes. Aiunt
& Andobuntum Anglorum regem in cœna
quandoque tantum vini sumsisse, ut eo ob-
rutus repente excesserit è vita. Mille sunt
exempla. Sed Medicorum sententia est, pl⁹
nocere nimiam cibi, quam potus saturita-
tem. Itaque & hinc multi in morbos, im-
mo & in subitas mortes labuntur. Domiti-
um Aphrum Eusebius scribit, cibi superflui-
tate redundantem, in cœna, periisse. De Se-
ptimo Severo Imperatore refert Aurelius
Sextus, eum, dum membrorum omnium,
maxi-

maximè pedum dolorem pati nequiret, loco veneni, cibum plurimæ carnis incoctæ auidiùs deuorauisse: quem dum concoquere non posset, cruditatem passus expirauit. Ac de Valentiniano Imperatore idem author recenset, cum intemperantia cibi ac saturitate, cum Quadorum legationi responderet, voce impetu sanguinis amissa, sensu integrum expirauisse. Quod & de Iouiano Imperatore testatur Baptista Egnatius. Certè Gregorius Turonensis author est, Childe-ricum Saxonem, cum aliquando ad ambas vsque aures cibo se ingurgitasset, eo suffocatum, in lecto, mortuum, repertum. Nimirum in compendio dici potest: *Propter Eccli. 37. crapulam multi obierunt: qui autem abstinens 34. est, adiicit vitam.* Consultius etgo est & vino, & cibo nimio carere; quàm abuti, si abundes. Nec tamen seruis suis nihil dat, qui nimium non dat Deus; sicut neque improbos semper finit abundare.

CAPVT. IX.

Quàm prodigiosa liberalitate Deus seruis suis, maximeq; religiosis prouideat tempore necessitatis?

N 4

S. I.

§. I.

Diuites à Deo inanes dimitti.

Isa. 5. 10.

Ictores, vt lucidis coloribus gratiam addant, eosque faciant eminentius clarescere, illos colores iuxta ponunt, qui habent obscuritatem. Ita Deus inimicos suos, in ipsa copia, subinde penuria affligit, vt cura illius & amor tantò fiat illustrior, quando paternè prospicit amicis. Auaris, & voluptuarijs, ventremque magis, quàm Numen curantibus ita minatur. *Decem jugera vinearum facient lagunculam vnā, & triginta modij sementis facient modios tres: Vae qui consurgitis manè ad ebrietatem sectandam, & potandum vsq; ad vesperam, vt vino estuētis. Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiujs vestris: & opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis. Propterea captiuus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam, & nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius siti exaruit.* His etiam in Psalmo prædicitur. *Et famem patientur, vt canes.* Nam, etsi sint diuites, etsi abundant, tamen potest eos diuina vindicta ad incitas redigere; & è Croësis Iros facere. Quin multi, præ auaritia, quò plus habent, minùs audent comedere

Psal. 58. 7.

aut

aut bibere, malunt enim stomachum, quàm loculum inanem circumferre. Quin & illi ipsi, qui in vino & epulis commorantur, nunquam gulam ingluviemq; suam explēt. Quò vina plus bibuntur, plus sitiūtur. Hinc helluones, hinc gurgites vocātur; hinc, tanquam canes importuni, semper mensas allatrant alienas, vmbra non conuiuæ; nec socij, sed parasiti; ollares amici, non ad aram, sed ad mensam venire parati.

§. II.

Esurientes impleri bonis à Deo.

Aliter agit cum seruis suis Deus; qui non Prou. 10.
affliget fame animam iusti. Cui, apud Iob, dicitur: Iob. 5. 20.
In fame eruet te de morte, & in bello de manu gladij. A flagello lingua absconderis, & nō timebis calamitatem, cum venerit. In vastitate & fame ridebis, & bestias terre non formidabis.
 Hoc est, quod dicitur: Ps. 32. 18.
Ecce oculi Domini super metuentes eum, & in eis, qui sperant super misericordia ei. Ut eruat à morte animas eorū: & alat eos in fame. Ac rursus: Ps. 36. 18.
Novit Dominus dies immaculatorum: & hereditas eorum in aeternum erit. Non confundentur in tempore malo, & in diebus famis saturabuntur, quia peccatores peribunt. Non enim in Domino, sed in Mundo spem suam ponunt; qui autem de

Dei prouidentia & bonitate sentiunt, quod oportet, haudquaquam ambigunt, vitam sustentationemque suam multò magis curari à Deo, quàm à seipsis.

§. III.

Deum suos pascere scriptura exemplis docetur.

Quod fanè SS. PP. luculentè docuerunt.

S. August
de orat.
Domi-
nic.

Prou. 10.

Psal. 36.

Luc. 12.

4. Reg. 4.
38.

*Non potest, inquit S. Augustinus, quotidianus cibus deesse justo, cum scriptum sit: Non occidit Dominus fame animam iusti. Et iterum: In-
nior fui, etenim senui, & non vidi iustum dere-
lictum, nec semen eius quarens panem: Et iterum:
querentibus regnum Dei, & iustitiam eius om-
nia promittit apponi, & cum sint Dei omnia,
habenti Deum, nihil deerit, si DEVS ipse non
desit. Sic Danieli in leonum lacu, jussu regis, in-
cluso, prandium diuinitus procuratur, & inter
feras esurientes homo Dei pascitur. Sic alitur
Elias in fuga, cornis ministrantibus & volucris
cibum apportantibus, in persecutione nutri-
tur. Elisæus quoque, tempore famis, non-
ne filijs Prophetarum & pulmentum dedit,
& amaritudinem magnam in magnam dul-
cedinem conuertit? Neq; pulmentum tan-
tùm, sed & panes. Vir autem quidam venit
de Baalsalisa deferens viro Dei panes primitia-
rum,*

rum, viginti panes hordeaceos frumentum novum in pera sua. At ille dixit: Da populo, ut comedat. Responditq; ei minister eius: Quantum est hoc; ut apponam centum viris? Rursum ille ait: Da populo, ut comedat: hæc enim dicit Dominus: Comedent, & supererit. Posuit itaq; coram eis: qui comederunt, & superfuit, juxta verbum Domini. Imago hæc & adumbratio fuit Christi, ad eundem modum, quinque panibus hordeaceis quinque virorum millia, in deserto, pasturi; & pasturi ita, ut duodecim cophini superessent, & tantò plus restaret, quantò plus ademisset. Elisæo in pera allatum est frumentum; Christus discipulos suos, sine sacco & pera misit, & nihil illis defuit. Quare etiam de imitatore Christi & Apostolorum ait D. Ambrosius: Fide tutus putet sibi, quò minus ea requirat, eò magis panem suppetere. Curat enim Deus magis, qui Deum curant magis; & pullatis vestibus album panem pinxit, ut in proverbio est. Quanquàm enim Dei servis carnis curam non habentibus, sed jejuniis atque abstinentiæ deditis faciliùs satisfiat; cum pomo, nucibus palmarum, pistaceisue satiantur, aut cum ex jure hesterno panem atrum edunt: tamen diuina manus, cum nec ista suppetunt, miracè

Ioã. 6. 11.

4. Reg. 4.

42.

Luc. 22.

35.

rificè eis succurrit. Proderit, benignum, hunc Dei morem in exemplis docere.

§. IV.

Farina D. Benedicto diuinitus missa.

S. Greg.
l. 2. dial.
c. 32.

Agmen ducat antiquissimus & sanctissimus Benedictus, de quo D. Gregorius ita scribit: *Alio quoq³ tempore, in eadem Campania regione, fames incubuerat, magnâq³ omnes alimentorum indigentia coangustabat. Iamq³, in Benedicti monasterio, triticum deerat: panes verò penè omnes consumti fuerant, ut non plus, quàm quinq³, ad refectiōis horam, fratribus inueniri potuissent. Cùmq³ eos venerabilis pater contristatos cerneret, eorum pusillanimitatem studuit modesta increpatione corrigere, & rursum promissione sublenare, dicens: Quare de panis inopia vester animus contristatur? Hodie quidem minus est: sed die crastina abundanter habebitis. Sequenti autem die ducenti farinae modij ante fores cellæ in saccis inuenti sunt, quos omnipotēs Deus, quibus deferentibus, transmisisset, nunc usq³ manet incognitum. Quod cum fratres cernerent, Domino gratias referentes, didicerunt iam de abundantiā nec in egestate dubitare. Hæc D. Gregorius, qui infra aliud his verbis subiungit.*

§. V.

§. V.

Idem Diuus oleum dando, oleum accipit.

Eo quoq³ tempore, quo alimentorum inopia Ibid. c. 39.
Campaniam grauitè affligebat, vir Dei diuer-
sis indigentibus monasterij sui cuncta tribuerat,
ut penè nihil in cellarario, nisi parum quid olei, in
vitreo vase, remaneret. Tunc quidam subdiacono-
nus, Agapitus nomine, aduenit, magnoperè po-
stulans, ut sibi aliquantulum olei dari debuisset.
Vir autem Domini, qui cuncta decreuerat in
terra tribuere, ut in cœlo omnia reseruaret, hoc
ipsum parum, quod remanserat olei, iussit peten-
ti dari. Monachus verò, qui cellarium tenebat,
audiuit quidem iubentis verba, sed implere di-
stulit. Cùmq³ post paululum, si id, quod iusserat,
datum esset, inquireret; respondit monachus, se
minimè dedisse: quia si illud ei tribueret, omnino
nihil fratribus remaneret. Tunc vir Dei alijs
præcepit, ut hoc ipsum vas vitreum, in quo pa-
rum olei remansisse videbatur, per fenestram
proijcerent, ne in cella aliquid, per inobedientiã,
remaneret. Factũq³ est; sub fenestrâ autem
eâdem ingens præcipitium patebat, saxorum
molibus asperum. Projectum itaq³ vas vitreum,
venit in saxis, sed sic mansit incolume, ac si pro-
jectum minimè fuisset, ita ut neq³ frangi, neq³
oleum effundi potuisset. Quod vir Dei præcepit
lena-

lenari, atq; ut erat integrum petenti tribui. Tunc collectis fratribus inobedientem Monachum de infidelitate suâ, & superbia, coram omnibus, increpavit. Quâ increpatione completâ, sese cum eisdem fratribus in orationem dedit. In eo autem loco, ubi cum fratribus orabat, vacuum erat ab oleo dolium coopertum. Cumq; sanctus vir in oratione persisteret, coepit operimentum eiusdem doli oleo excrecente sublenari. Quo commoto atq; sublenato, oleum, quod excreuerat, ora doli transiens, pavimentum loci in quo incubuerat, inundabat. Quod Benedictus Dei famulus ut aspexit, protinus orationem complevit, atq; in pavimentum oleum defluere cessavit. Tunc diffidentem inobedientemq; fratrem latius admonuit, ut fidem habere disceret & humilitatem. Idem verò frater salubriter correptus erubuit, quia venerabilis pater virtutem omnipotentis Dei, quàm admonitione intimaerat, miraculis ostendebat: nec erat iam, ut quisquam de eius promissionibus dubitare posset: qui in uno eodemque momento, pro vitreo vase penè vacuo, plenum oleo dolium reddidisset.

§. VI.

Dando non perdi opes, sed augeri.

Discant hinc malè providi, immò male-

Luc. 6.38. *dicti avaritiæ ministri, quàm verum sit illud:*
date;

date, & dabitur vobis: discant inde acquirere, unde se putant perdere; nec, quæ domino- rum benigna liberalitas jubet distribui pau- peribus, ea vel in dominorum commodum, vel, quod deterius est, in suum marsupium referuent. Optimus modus accipiendi est, Dei amore, dare: dum sic minuuntur opes, augentur. Inscitia igitur, immò impietas est, dicere illud, quod apud Aristophanē legitur: *Oleum non est in lecytho*, aut decerpere ali- quid, vel totum recondere, quod in templo- rum & egenorum usus à Dominis est desti- natum. Fraudem hi faciunt Dominis suis, quos, dum micam, dum guttam, dum exi- guas opes comparcunt, opibus maioribus spoliunt. Imò tam imperiti sunt æconomi, ut, dū scrupulosissimè quærunt heros, prin- cipésque suos locupletare, eosdem ad sum- mas angustias redigant depauperéntque. Si enim Deus *centuplum*, etiam in hac vita, promittit, an non, dum vnum florenum ius- si in pauperes expendere, eum Domino suo inexpensum asseruant, eidem centum alios furantur? Et tamen, prò dolor, quid iam, frequentius fit in mundo, qui plenus est, eiusmodi fatuis. quid dico, fatuis? atheis? Politicis arcarijs, & thesaurarijs, quorū tota
 pru-

Aristo-
 phan. in
 Auibus.

Matt. 19.
 29.

prudentia œconomica in eo consistit, vt nihil dispensent, vt Ecclesiæ Ecclesiasticisque sua accîdant, demant, inuertât fauores, gratiam, dona Principum. Nempe huc ventum est rerum, hæc nunc industria censetur, vt bonum temporale, Politicumque, passim bono spirituali & Ecclesiastico anteponatur. Sic virtus it post aurum; sic anima seruit carni; sic religio subiicitur auaritiæ; sic cœlum terris, immo ipse Deus Mundo cogitur famulari. An non tales athei? an non sacrilegi? an non desperati? an non fures? an non ea restituere omnibus pauperibus obstringuntur, quæ ne pauperes à dominis donata acciperent, impediuerunt? Quàm longè præstaret, cum D. Benedicto, has vitreas opes omnes, per fenestram, aut in mare Creticum proijcere; immo spargere in pauperes. Profectò sic non frangerentur, sic in æterna tabernacula portarentur. Sic dominos suos demum verè opulenterent. Hæc esset vera fidelitas, talis quæstor quæstum faceret, essetque verè *fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam*. Qui autem hæc non credit, non facit; & qui non facit, non credit, vt proinde, cum iam totæ scholæ sint talia dicentium, & facientium,

hæc

hæc ipsa tempora esse Antichristi videantur, quibus se Christus dixit, *fidem non inuenturum in terris.* Luc. 18. 8.

§. VII.

Iter agentibus PP. Dominicanis, quomodo Deus prospexerit ?

Alia fide imbutus fuit D. Benedictus, ceterique religiosorum conditores, qui crediderunt, Dei bonitatem esse tam bonam, ut nulla se sinat liberalitate superari. Itaque religionem ingressi omnia, Christi amore, dimiserunt, Christum sibi peculiaribus studiis obstringentes, ut ipse quoque peculiarem eorum curam susciperet. In D. Dominici vita legimus, recente adhuc ordine, eum alumnos suos, Christi more, binos, ad poenitentiam prædicandam, in varia loca ablegasse. Contigit aliquando, ut horum duo, usque ad horam nonam diei, hoc est, usque ad vesperam, absque cibo, fame atque itinere, fatigati, inter se mœstis animis consultarent, vndenam, aut quid, ad corpora curanda, in regione ignota, apud ignotos pauperesque sperare possent ? Ita sollicitis & nutantibus repente superuenit vir statura procerus, forma honesta & eleganti, sed habitu peregrino, qui illorum infirmam & modi-

cam

Pf. 146. 9.

cam fidem vultuosiùs, & sermone seueriore accusans: Potuistis, inquit, credere Deo, vt eius causâ Mundum relinqueretis, nunc autem credere non potestis, illi curam esse de vobis? *qui dat iumentis escam ipsorum?* Non finet filios fame emori: quod vos ipsi hodie abunde experiemini. His acriter dictis, videri desijt (coelestis quippe Genius erat) fiduciâ magnâ in animis eorum relictâ. Prosequuntur igitur viam, & in pagum proximum, eumque haud magnum aut nobilem declinant; ingrediuntur in templum, orant; orantes loci sacerdos comiter inuitat, domumque suam vt visant, rogat. Dum eunt, obuius miles, suos vult esse conuiuas. Oritur pium certamen. Negat se id passurum sacerdos, sibi iam condixisse dictitans; se jure esse priorem. Miles, contra jus, vim ostendit; &, injecta manu, innocentem facere rapinam laborat. Hac controuersia diu agitata, superuenit, diuinâ prouidentia dirigente, oppidi Dominus, litemque dirimit, ductis in suam domum, lautèque habitis & Religiosis, & milite, & sacerdote. O quàm rara lis est, quantò potiùs nunc homines auari, eiusmodi hospites solent à se ad alios deriuare, quàm, exemplo Abrahæ, obuiam pro-

procurrere, atque ad se trahere! quoties, negant se esse domi, cum tales advenæ fores pultant? Neq; idcirco diffidendum, quia novit Deus, in cuius manu sunt corda hominum, etiam de parcos Eucliones, ad succurrendum suis, commovere. Quod eò illustrius est opus, quemadmodum & mirabilius est, è pumice, quàm è fonte, aquam elicere.

§. VIII.

Eadem PP. Franciscanis accidisse.

De D. Francisco scribitur, eum, quoties suos aliò amandaret, nullum illis aliud viaticum dare consuevisse, quàm illud Psalmi: *Iacta super Dominum cogitatum tuum, & ipse te enutriet*: cuius versiculi fides, instar omnis peculij, erat. Accidit, ut duobus ab eo peregrinatum missis, diemq; iam ferè totum, via inediâq; confectis, vires deficerent, quin ut stipe ostiatim flagitatâ, nihil à quopiam mortalium porrigeretur. Quàm pronum est, tali tempore, homines fieri subtristes & impatientes? Quàm facilè sollicitudo futuri & præsens inopia confidentiam labefactat? Et tamen, in his ipsis viris, pusillanimitatem Deus censuit castigandam. Misit igitur ex astris adolescentem ipsis astris formosiorē, qui, interrogatâ causâ, ob quam adeò

Psalm. 34i

23.

deiecti animis essent, binos eis panes exhibuit; quibus dum illi assidentes humi suauissimè vescerentur, cepit eos asperis verbis castigare: *Homines*, inquit, *modicæ fidei, cur diuinæ curæ iam diffidebatis?* Non vobis in mentem veniebat verborum illorum Prophetæ, quæ tam sæpe vobis S. Pater vester inculcauit; *Et cogitatum tuum in Domino, & ipse te eruet*, cum eius videlicet bonitas ne bestiis quidem agri desit? *Quamobrem hoc scitote, nullam ob aliam causam distulisse Dominum operam suam, nisi ut fame ipsa diffidentiam vestram puniret.* Dixit hæc, & complura alia talia; ubi loqui cessauit, cessauit pariter etiam conspici. Satis illi fuit, cum corpore mentem etiam illorum pauisse. Nos quoque inde pascamur, neque statim animis concidamus, si non illico manna è cœlo cadit, aut è nubibus nobis aduolant coturnices. Illo nos solemur, illud identidem animo volumus: *Quo modo miseretur pater filiorum, miseratus est Dominus timentibus se: quoniam ipse cognouit figmentum nostrum.* Scit ergo nos indigere; &, tanquam pater, non sinit indigere, ad desperationem. Miseretur, ut Pater; iuuat ut Dominus; præuenit, ut Deus.

Psal. 102.
13.

§. IX.

§. IX.

S. Saba, quo modo, in necessitate, à Deo fuerit prouisum?

Narrat è Cyrillo Baronius, An. Seruatoris 513. in Laura, monachis sub Saba degentibus adeò aliquando victui necessaria defuisse, vt ne quidem panis suppeteret Missæ sacrificio peragendo. Is, qui penum ex officio curabat, monuit Sabam, imminere diem Dominicum, neque præsto esse panem, qui posset in Christi corpus consecrari. Nihil ea inopia Sabam turbauit; iussit insuper sacra fidenter & sperari, & apparari. *Est fidelis, inquebat, qui iubet crastinum manere liberum à sollicitudine, quod attinet ad usum corporis.* Nondum aduenerat, Dominicus dies, & ecce adsunt quidam facie incogniti equisones, cum triginta iumentorum onere. Onus autem erat frumentum, vinum, oleum, & alia monachis idonea ad alimentum; adeò copiosè congesta, vt Laura capere vix posset. His illatis, anxio monitori suo dixit Sabas: *Quid ais? Sacrumne dimitemus ministerium?* Qua voce ita perculit diffidentis animum, vt in genua procumbens exiguae suæ erga Deum confidentiæ veniam, cum lachrymis, flagitaret.

O 3

Igi-

Baron.
tō. 6. An.
513. & Cy-
rill. in vi-
ta Sabæ,
apud Sur.
5. Decēb.
Matth. 6.

S. Augu-
stin. lib. 8.
Confess.
c. 11.

Igitur & tu, Lector, quid in te stas, & non stas? Projice te in eum; noli metuerе, non se subtrahet, ut cadas, aut fame pereas. Quoties expertus es illius opem, cum non videres, unde iuvari posses? Ne igitur impofterum diffidas, quia experientiâ sperare didicisti.

S. X.

S. Ignatio Loyola quàm providè succurrerit Deus?

Petr. Ri-
baden. l. 5.
vitæ S. Ig-
natiij, c. 2.

De sanctissimo nostri ordinis Fundatore Ignatio Loiola, in vita eius hæc scribit Ribadeneira. Atq; in hac firmissima in Deum spe, pecuniâq; despicientia, Ignatiij altitudo animi multum excelluit. Erat enim voluntate, req; pauperrimus: animo, Deiq; fiducia opulentissimus. Quapropter nullum, qui ad institutū nostrum aptus, vocatusq; à Deo videretur, à Societate unquam exclusit, propter nostrarum rerum tenuitatem. Illudq; frequenter usurpabat, Nos quidem Deo serviamus: ille certissime reget nos, & nihil nobis deerit. Iactemus cogitatum nostrum in Dominum, & ille nos enutriet. Speremus in Domino, & faciamus bonitatem, & pascemur in divitijs eius. Et cum quidam non ex externis modo, sed etiam ex domesticis vehementer mirarentur, qua fretus spe, tam

mul-

multos Ignatius nullis certis redditibus fultus
Romæ haberet, quibus alendis magnæ faculta-
tes vix sufficerent, idq₃ familiariter ex ipso qua-
rerent: an nescitis (inquit) quantas vires spes
in Deum habeat? vel ignoratis, parum illic esse
loci, ubi omnia abunde suppetant? Quæ explo-
rata si essent, & manu tenerentur, ubi nostra es-
set in Deum spes? spes enim quæ videtur, non
est spes. Nam quod quis videt, non sperat. Atq₃
ita sanè euenit sæpius, ut nostra paupertas ex
spe contra spem sustentaretur: eiusq₃ rei multa
sunt, eaq₃ clarissima exempla, quæ si persequi o-
mnia velim, longus nimis sim, pauca tantum
subijciam, ex quibus similia intelligantur. Quo
tempore bellum inter Paulum IV. Pont. Max.
& Philippum Regem Catholicum gestum est,
magna erat in urbe annonæ caritas, & domi
nostre rerum omnium penuria: itaq₃ nonnulli
ex nostris suadebant Ignatio, ut familiam suam,
quæ Romæ erat, diuideret, & partem nostrorū
ad alia collegia, ubi cōmodius ali possent, aman-
daret. Ignatius verò, hoc ipso tempore, Antoniū
Labacum Architectum apprimè nobilem atq₃
excellentem, qui filium habebat in Societate, ad
se accersiri jubet, cum eo, de solo eligendo ac de-
signando, & duobus collegijs Romano & Ger-
manico adificandis, agit diligenter jubet uti for-
mam,

mam, exemplarq³ delineet, rationes sumptuum
 subducatur, ac rem totam subscribat. Atq³ hoc fa-
 cto declaravit Ignatius, illa Dei opera altissimis
 fixa esse radicibus, & supra eam petram esse
 fundata, quæ neq³ imbrium vi, neq³ fluminum
 exundatione, & concursu obrui possunt, neq³
 ventorum impetu labefactari. Post exempla
 subjecta, quæ supra retulimus, sic pergit.
 Quotidiana experientia Ignatius confirmator,
 & in dies singulari in Deum spe erectior euade-
 bat, cum tot argumentis disceret, se, suosq³, illi
 cura esse: & ubi maiores rerum ad vitam ne-
 cessariarum angustia timeri poterant, ubi divi-
 nam providentiam largius omnia suppeditare,
 & benignius sibi præsto esse. Illud præterea, quod
 fuit maximè insigne, & Romæ nostris omnibus
 vulgatissimum, addendum puto. Anno salutis
 nostræ 1555. 16. Septemb. Ioannes Polancus pe-
 cuniam, ad sumptus collegij Romani necessarios,
 neq³ mutuam, neq³ fœneratitiam, nec ulla alia
 ratione diligentissimè conquistam inuenerat.
 Rem ad Ignatium placidissimè detulit. Ille verò
 in cubiculum se abdedit, orationi se dedit, Deum
 precatus est, ut præsentis subveniret inopia. Post
 orationem Iacobum Laynem, Christophorum
 Madridium, ipsum deniq³ Polancum ad se vo-
 cat, ipsis, quid à Polanco acceperit, exponit, seq³
 rem

rem totam Deo commendasse ait, & se quidem
neq³ prophetam esse, neq³ filium prophetarum,
sed tamen pro certo habere, Deum rebus provi-
dentissime consulturum. Et ad Polancum con-
versus: Tu (inquit) Polance, in sex proximos
menses Collegij res curato, & illi sumptus neces-
sarios suppeditato, ego te istarum rerum cura
postea liberabo. Permirum fuit, eo ipso die, qui
tamen iam vergebat in occasum, duobus ex locis,
ab hominibus nostra inopia, atq³ difficultatis i-
gnaris, sponte pecunia missa est, qua ex illis tunc
angustijs exire licuit. Profectus sum ego Octobr.
mense proximo in Germaniam inferiorem, &
mense Martio insequentis annis 1556. cum sex
mensium spatium ab Ignatio definitum, aut ef-
fluxisse iam, aut appetere videretur, Romam ad
Martinum Olanium scripsi, me ut de rei exitu
faceret certiore. Ille verò rescripsit, pridie eius
diei, quàm à me literas accepisset, magnam pe-
cunie summam, eleemosynæ nomine, Romam
nostris allatam, es alienum penè dissolutum, Po-
lancum illa anxia rerum necessariarum cura
liberatum. solutiore animo esse, res omnes fluere,
& supra opinionem omnium, quàm unquam
antea copiosius abundare. Itaq³ verba Ignatij
re ipsa & felicissimo successu adeò esse compro-
bata, ut ipse maiora miracula non requireret ad

O s

haben

habendam fidem Ignatio: sed cœleste tantum lumen, quo illustratus mentis oculis videret, quæ corporeis oculis cernebat. Hæc de S. Ignatio Ribadeneira, complurâque, eodem loco, commemorat illustrissima fiduciæ eius erga Deum exempla, quæ omnia repetere, prolixum esset. Est in manibus author. Ad alios, & alia propero, prodigijs plena & documentis.

§. X.

S. Franciscum de Paula, in ædificando canobio, quibus prodigijs adjuverit Deus?

Fons quidam perennis miraculorum erat Franciscus de Paula, per quem, & in quo, cum monasteria ædificaret, diuinam suam protectionem illustrissimè Superi ostenderunt. *Superant fidem humanam*, inquit vitæ à Paul. c. illius Scriptor, *quæ Angelorum hand dubie ministerio, in Paulani conuentus fabrica, visa sunt miracula, nihil illis aut frequentius, aut incredibilius, nam onera graua facili negotio, virtute diuina trahebantur & vehebantur frequentissimè, & collis vicinus, qui Dormitorio extruendo officiebat, ad nutum sublatus est in alium locum; alius verò, qui imminebat, facto crucis signo, medio in aëre suspenditur, & verbo eius fistitur, fons solo erumpit ad operarum vsum*

Franciscus
Victor.
in vita &
mirac. S.
Francisci.
à Paul. c.
16. lib. 1.

sum commodiorem. Calx non sine miraculo effossa terra producitur. Fornacem frequentius succensam, in qua calx decoquebatur, illæsus ingreditur, & egreditur, ut periculo, quod ingrebat paupertati tanti viri, sese opponeret innocentia & sanctimonia. In huius porrò miraculi, quod vulgatissimum est, monimentum, eò loci visitur sacellum, illincq; tellus educitur, è qua vasa opere figulino composita per uniuersum orbem deferuntur, ad febrium aliorumq; morborum presentissimam medelam. Nec vno, aut altero tantum exemplo compertum habemus ignis erga Francisci castimoniam obsequia. Nā titiones extinctos accendit, cibos sine igne excoxit, manus in ollas & lecythos olei feruentis illæsus immisit, lapides calcineos candentes è fornace eduxit, lateres & saxa in ignem injecta, & calore rubentia, è foco in vas, in quo infirmus lauandus erat, balneumq; satis disitum loco, instar rosarum, gestauit, nudis pedibus ignem periculosè spineta innadentem compressit & extinxit, nudis etiam manibus, plantisq; succensas prunas protriuit, lampadesq; ac cereos sine lumine accendit. Calcem è fornace candentem manibus illesis eduxit, & contrectauit. Accidit aliquando, ut faber ferrarius B. Francisco quicquid ferri ad Conuentus fabricam desideraretur,

tur, polliceretur, dummodo carbonem subministraret. Conuentione istiusmodi habitâ, lignorû struem in fossa profunda occludit, igne supposito. Cum autem ignis superpositum aggerem inuaderet, accurrit Franciscus, & pedibus nudis flammâs erumpentes retudit, donec unus è Fratribus terram detulisset, qua hiatus oppleretur. Narrabo aliud factum. Quidam ex operarijs fides furto sustulerat. Coniectabant pleriq, unum quempiam ex omnibus. Negabat ille acriter. At Franciscus tot repetitis mendacijs offensus, imperat ollam feruentem adferri, in quam nudus brachium primum immisit, deinde Latomo, quem coniectabat furem, dixit, fili, si furti non es reus, polliceor, te diuina ope manum tuam ex aqua, quemadmodum ego ipse, educturum in tue innocentie experimentum. Verum ille male facti conscientia tactus, non est ausus eiusmodi periculum facere, maluitque furtinum obsequium profiteri.

§. XII.

Per eundem Sanctum, in alendis mortalibus diuine potentie vis ostensa.

Idem au-
thor lib.
2. c. 1.
Eod. lib.
c. 4.

Maiora adhuc recensentur infra, quæ Paterni, in ciuitate Calabriae, gesta sunt, dum altera fabrica, construeretur. E quibus sufficit ea, quæ huc spectant, apponere. Quid

memo-

memorem? inquit author, quoties suos operarios dapibus cœlestibus, & non alia ratione, quàm Angelorum ministerio comparatis, aut miraculo multiplicatis aluit? Sanè quidem processus ad canonizationem Neocastrensis meminit Angeli missi à Christo IESU ad S. Franciscum, ut deferret frustulum panis, & vini amphoram, quibus reficerentur conducti, ad ligna in quodā monte comparanda, operarij. Verum quod in eo miraculo omnibus omnium oculis, & sensibus subiectum est, invisibili Angelorum ope perpetratum credimus, in ys, quæ subiiciuntur exemplis. Nam primo omnium, ter mille viros, aut mulieres, qui Paternum visendi Thaumaturgi gratia confluerant, unico panis cophino, atq; vini amphora ad satietatem reficit: cùm tamen postea idem cophinus, eadēq; amphora intacta remanerent. Altera autem die, cùm quendam ex fabris ostendisset, proferens ficum unā (quam alij restim ficum dixerunt) infit: Putasne me tibi & socijs tuis, ex hac ficu partem aliquam dare posse? cui iste ratus id impossibile factu, subridens: at mi Pater, inquit, si totam distribueris, quid tibi cedit? Respondit S. vir, gratia DEI, Charissime, quæ non deest inquirentibus eum toto mentis affectu. Igitur ficum istam viginti operarijs diuisit, cum ea singulorū
admi-

admiratione, ut omnibus abundè satiatis, ficus præ manibus superesset. Idem narratur de trecentis hominibus, qui operam nanabant aquæ ducti Conuentûs excavando, paucis ficibus ita reffectis, ut superessent. Præterea viginti numero fabros lignarios, quos cadendis in silva lignis addixerat, uno pane, viniq; amphora, totam diem aluit, præter omnium expectationem, qui antequam è Conuentu migrarèt, conquesti fuerant, quod parcè nimium singulorum educationi prospectum fuisset. Ad hoc memorandum est, quod in litteris Vincentij Carafe Comitis ad Leonè X. atq; alibi consignatum est, innumerabili hominum concursu confluyente, è cophino panis intacto, & vini cado inexhausto omnes comedisse & bibisse. Erátq; istud miraculi genus valde familiare S. Patri Thaumaturgo: Nam de eodè vini dolio, à mense Aprili, ad mensem Septembris, ab omnibus operarijs, & innumeris, qui Paternum confluebant, potatum est. Fabarum item parua mensura per multos menses non deficit; vinum, lactuca, & frustulum panis multiplicantur, cistula pomorum oblata à paupercula ducentis hominibus ita diuisa est, ut singulis pomum unum cederet. Deniq; in apparata mensa Guilielmo Oeconomo, & Præfecto domus Illustrissima D. Marchionisse de Polixena, nec pi-

seis

scis miraculo expiscatus, nec panis, nec vinum à comedentibus minui visa sunt. Pluráq; alia ex actis ad canonizationem colligere est, quæ noster scribendi stylus contrahit brevitatis desiderio. Hæc de S. Francisco Paulino.

§. XIII.

S. Felix una miraculosa reficiens, vicissim ipse, quàm sit miraculosè refectus?

Aliquando autem Christus, pane, aliquando vino; aliquando sua manu, suos pascit, aliquando aliena. Nota etiã in pueros est S. Othomari lagûcula. De S. Felice Nolano à Ribade-neira hæc memorantur. Postquã (sicut olim D. Petrus ex Herodiano carcere) ab Angelo è vinculis eductus ad montem pervenit, in quo S. Maximus Nolæ, in Campania, Episcopus, vitatis persecutoribus, fame confectus frigoreq; rigens in niuoso solo jacens mortuo, quàm viuo, similior, vix spirabat; illico super eum se, Prophetæ instar, jaciens manus manibus, pedibúsq; pedes, & os ori composuit, vt rigentia membra calore pariter corporis foueret & charitatis. Tamdiu ita jacuit, donec & ipse algeret: neq; tamen se aliquid proficere vidit. Itaque in preces & genua se erexit, Deúmque incensissima oratione etiam atque etiam rogauit, vt extre-

mè

Petr. Ri-
bad. 14.
Ianuarij.

mè affecto seni succurreret. Vide mihi vim
Matt. 7. 15. precum, & virtutem prouidentis Dei. *Nunc-
 quid colligunt de spinis vvas, aut de tribulis fi-
 cus?* dixit Christus, naturæ indolem inge-
 niūmq; declarans. Atqui hic felix, pro Ma-
 ximo, Deum precatus, de vicino rubo, pi-
 etissimè liuentem conspexit pendere vnam.
 Eam igitur, quasi demissum cœlo munus,
 carpens digitali prælo domuit expressūmq;
 ori senis mustum instillauit. Quàm primum
 semianimis Præsul ætherio depromptum-
 cado falernum libauit, vīmq; eius in venas
 admisit, veluti à morte reuocatus, aut alto
 experrectus sopore, cœpit grauiatos diu ocu-
 los aperire, Numinisque benignitatem re-
 diuina voce laudare. Nec minor fuit in ipsâ
 etiam Felicem Numinis prouidentia. Siqui-
 dem postquam Nolam nouus Aeneas Ma-
 ximum, tanquam Patrem suum, incedere
 pedibus non valentem, humeris susceptum
 reportauit, paulò post, noua orta est tem-
 pestas. Quærebatur tū ab Imperatoris
 milite Felix, tanquam caput Christianorū;
 neque in medio foro agnoscebatur, post-
 quam ipse de seipso interrogatus, dixit:
Sibi Felicem de facie notum non esse (vīq; adeo
 nunquam in speculo se viderat) eoque dicto
 felse

sefe captantium è manibus subduxit. Ut etiam ex oculis sese eorum subduceret, latebras circumspexit. Prope erant parietina, ibi inter rudera sese viuum cogitabat sepelire. Instabat fugienti miles, qui intellexerat, eum ipsum esse Felicem, qui cum in foro fuerat collocutus. Instantem vbi vidit, inuocata diuina ope, non tam in latibulum, quam in patentem locum intrauit. Coelesti opus erat clypeo. Mox igitur adeo densa araneorum tela diuinitus ei asylo est prætexta, ut sequi non posset crudelitas, quò se innocentia recepisset. Quis enim sibi persuaderet, opus tam citò creuisse araneorum? Pulcherrimè S. Paulinus ait:

*Sic ubi Christus adest nobis, & aranea muro est:
Aut cui Christus abest, & murus aranea fiet.*

Multi enim, intra firmissimarum urbium mœnia, non sunt tuti: Felicem opera aranearum & tenuissimæ telæ defenderunt, sub quibus utique securius, quam alij sub Orci galea, Dei seruus latitauit. Felix vbi delusos spe sua venaticos canes animaduertit, ad Deum conuersus, *Et si, inquit, ambulauero in medio umbra mortis, non timebo, mala, quoniam tu mecum es; indeque, ut S. Paulinus refert, parietinas interiores ingressus, solidum*

Psal. 12.
4.

P

illie

Gregor.
Turonés.
l. i. de mi-
rac. cap.
104.

illic semestres delituit, nulli mortalium visus cognitusue. Gregorius Turonensis, ait, cum toto trimestri inibi delituisse. At quis tam strenuum militem, tam pium Presbyterum, toto illo temporis intervallo, aluit? Audi miram providentiam. In proximo habitabat mulier admodum addicta Deo, quæ Felicis ibi latitantis prorsus ignara, non secus, ac si conscia foret, eodem, quo sanctus erat, loco, (quem suum esse penum putabat) in excessu mentis, esculanta vernis suis destinata, collocabat. Quodque mirabile erat, semper ponendorum esculentorum memor, recipiendorum semper immemor fiebat. Ita totius ignara miraculi Felicis nutrix ignotum alumnum sustentavit. Quæ, ne potus deficeret, licet sudum cœlum imbres suspendisset, & solum siccitate aruisset, Deus, æthere lactante, refecit. Siquidem adeò vberem de cœlo rorem in veterem, quæ fortè, immo consilio Altissimi, ponè aderat, testam depluit, ut omnem illo sitis ardorem temperaret. Nemo de clypeo, nemo de cibo, nemo de potu sollicitus sit. Novit Deus servos suos araneorum telâ clypeare; novit pascere cibis in alium usum preparatis, sicut Daniele alterius Pro.

Prophetæ messorumque pulmento ; nouit
cœli rorem in nectar vertere ; dummodo
illius nos curæ permittamus, neque, contra
præcepta eius, de rebus caducis ; vsque ad
desperationem, solliciti simus.

§. XIV.

*S. Lydvina liberalitas diuinâ liberali-
tate compensata.*

Neque arbitrandum est, solis eam viris à
Deo potestatem factam. Refert Ioan. Brug-
mannus, de S. Lydvina virgine, quæ in
comitatu Hollandiæ, oppido Schiedamensi,
æquè mira egit, ac passa est, eam erga indi-
gentes maximè fuisse liberalem, quos, si po-
terat, vel coctis, vel crudis iuuabat cibis ; si
non poterat, benignitate verborum solaba-
tur. Nouerat pauperum nomina, & habitacu-
la ; & quamuis jaceret in tenebris, omnia in-
tueri, omnia distinctè cognoscere videbatur,
perinde ac si versaretur inter homines. In pau-
perum usus iussit, hyeme, sale aspergi carnes, sa-
litas, cum pisis coctas illis trans mittebat. Conti-
git aliquando, ut cum vicinis diuidendæ vaccæ
quarta pars ei cederet ad alendos pauperes. Ex
ea cum ministræ eius quandam portionem cum
pisis coxissent, & triginta domibus inde ad satu-
ritatem distribuissent, quidam ait Lydvine :

P 2

quem

Ioan. Brugnā.
& ex eo
Surius
tom. 7.
12. April.
part. 2.
cap. 2.

quemadmodum iussisti, triginta pauperum domibus de carnibus, & pisis tuis ad satietatem dedimus, & tamen nihil in olla diminutum videtur. E vestigio illa respondit: Non pro meis meritis, sed pro sua bonitate id fecit Deus. An non ille dixit, date, & dabitur vobis? Comederunt sanè ex illis carnibus domestici eius, comederunt aduentantes peregrini, omnes admiratione permoti, manum Domini adesse fatebantur, quæ olim viduæ farinulam conseruârat. Porro etiam diuites, præ deuotione, petebant interdum mitti sibi de buccellis virginis nostræ. Illos verò pauperes ante omnes secretò fouere & pascere studebat, quos ex opulentis nouerat ad inopiam reductos, & verecundia à petendis eleemosynis cohiberi. Mendicabat autem etiam ipsa, si desissent carnes, quibus inopes reficeret. Orauit quandoque virum pium, ut si haberet armum porci coctum, mitteret sibi pauperibus impertiendum. Fecit ille, & mox sensit quàm sit grata Deo manus porrecta ad dandum. Ut enim ipse fassus est, cum paulò post coniecisset oculos eò, unde tulerat armum, vidit alium longè maiorem suspensum. Sciscitatur ex familia, num quis eum suspenderit. Negant omnes: agnoscit donum Dei, fit erga virginem nostram deuotior, fit in pauperes liberalior. Mulier quædam caduco labo-

rans morbo, sæpè in plateis corruebat. Accidit autem, ut magno spiritus angore correpta in domunculam Lydvina intraret, potumq; sibi dari posceret. Lydvina tum nihil cogitans de exiguo vino, quod supererat, cum sola esset, aquam monstravit fœmina, quodam vasculo contentam. Illa totam exhausit, sed sitis extincta non est. Ardet misera, plûsque sibi dari petit. Tum Lydvina recordata vini, digito ostendit; atq; illa totum bibit: rursûsq; instat pro potu. Sed cum nihil liquoris haberet virgo, dedit ei nummum quendam, ut illo sibi potum emeret; quem illa hilariter accipiens, abscessit. Deinde febribus Lydvinam corripientibus, orat patrẽ, ut pauxillum vini porrigat, quo labia arentia tingantur; non enim meminit tunc fœminam morbidam vinum omne epotasse. Porrigit pater poculum filie, unde illa mulier biberat; & ecce, plenum est optimo vino, diuinitûs in illud infuso. Stupet virgo, sentiens nullum se melius bibisse vinum, nec tamen patri indicat, unde sit, licet & ille stupens admiraretur, neq; colorem, neq; saporem eius unquam perire. Tandem cum in vasculo, longo tempore, durasset, cuiusdam fœminæ incuriã effusum est. Per id tempus adhuc parcissimè vino utebatur Lydvina: itaq; doluit illud effusum, quod nunquam habuisset sibi

accommodatius vinum. Cùm enim alia vina sine aqua admixtione bibere non posset, hoc solū purum bibit. Obseruet hic lector humanitatem sanctæ Virginis, quæ è suo poculo iussit foeminam morbo comitiali vexatam bibere. Cùm frater eius *W*ilhelmus excessisset è viniis, multo ere alieno obstrictus, filij eius in magnam inciderunt calamitatem, quam humanitus enadere vix possent. Tū *Lydvina* illorum miserta, quadam clinodia sua distraxit octo libris eius regionis. Dedit autem negotium *Nicolao* cognato suo, ut is è crumena, in quam nummos omnes condiderat, satisfaceret creditoribus. Fecit ille, ut iussus erat, & cùm omnibus esset factum satis, quod reliquum fuit pecunie in crumena, ter coram *Lydvina* numeratum est, & tantundem inuentū est, quantum illa primò imposuerat. Illa verò prohibuit, ne cuiquam id indicaretur, crumenamq; illam Domini *IESV* voluit crumenā deinceps appellari. Atq; ex illa & ipsa expendebat in pauperes & liberaliter, & Dominus *IESVS* abundè infundebat. Quibusdam specialibus amicis aliquando ex ea percunctantibus, quantum ex illa crumena post obitum fratris sui *W*ilhelmi distribuisset, sic respondit: Quandoquidem video non latere vos donum Dei, pro certo confirmo, me de illis octo libris plus quàm
quā

quadraginta libras in pauperes erogasse, præter eas, quibus dissolui es alienum fratris mei. Sex annis ante obitum virginis multis modis ex ea pecunia datum est pauperibus, & illa rursus divinitus aucta. Post decessum virginis, dimidia pars pecunie in eadē crumena reperta est. Quidam etiam eius aurei nummi coram tribus fide dignis viris numerati, illis stupentibus, visibiliter aucti fuere.

§. XV.

In mari navigantibus aqua dulcis suppeditata.

Vt famelicis prouidet, sic sitientibus clamat Deus: Omnes sitientes venite ad aquas, *Isai. 55. 1.* Nam & è petra eijcere aquas ictu virgæ potest; (& è nubibus, panem in cibum, imbrem in potum præcipitare. Audite veritatis simplicitatem. Abbas Gregorius Anachoreta Pratum narravit nobis dicens: Cum ex Byzantio descendere, ingressus sum nauim, Intrauit autem & Scriba quidam, cum uxore suâ, profecturus ad sanctam ciuitatem, orationis causâ. Erat autem Naclerus religiosus valde, multumq; jeiunans. Cum ergò nauigaremus, scribæ serui frustra consumebant aquam. Postquam verò in medium pelagus venimus, defecit nobis aqua; eramusq; in magnâ tristitiâ. Et erat miserabile

Pratum
spirituale
Moschi
Euirati
cap. 174.

spectaculum, videre mulieres & pueros, & in-
 fantes siti arescentes, & velut mortuos jacentes.
 Cum ergo dies tres in hac necessitate fuisset,
 scriba ipse tribulationem non sustinens, educto
 gladio, & nautas, & Naclerum volebat occi-
 dere. Dicebat enim: hi sunt nostra perditionis
 authores, quia non sumpserunt aquam ad suf-
 ficientiam. Ego autem orabam scribam dicens:
 noli hoc facere, sed magis deprecemur Dominum
 nostrum IESUM verum Deum, qui facit ma-
 gna, & mirabilia, quorum non est numerus.
 Ecce enim & Naclerus, ut vides, tertium
 hunc agit diem, jeiunio, & orationi vacans.
 Cumq; acquiescisset scriba, quarta die, circa se-
 xtam horam, surgens Naclerus, clamavit vo-
 ce magna dicens: Gloria tibi, Christe Deus no-
 ster: ita ut omnes mirarentur in voce ipsius. Di-
 xitq; nautis: submittite membranas. Et cum
 explicuissent eas, ecce nubes supra nauem veniens,
 tantum pluit aqua, donec impleverunt vasa ad
 necessitudinem nostram. Erat autem miraculum
 grande & terribile, quod, velificante nave, nubes
 illa consequeretur nos, & extra nauem non plu-
 ret. Sic extra vellus olim ros non cecidit, ut
 appareret, destinatum cecidisse. Impleta est
 igitur promissio illa: Effundam aquas super
 sitientem. Quod, si cui forte nubes non suffi-
 cit,

Iudic. 6.
 38.

Isa. 44. 3.

cit, audiat, tota maria dulcedinem induisse,
 ut seruis Dei in potum cederent. *Anachoreta*
 quidā erat in partibus Iordanis, nomine Theo-
 dorus Eunuchus. Hic necessitate quadam com-
 pulsus est Constantinopolim pergere, ingressusq;
 est in nauim. Cū verò nauis diutiùs detine-
 retur in pelago, defecit aqua, erantq; nautæ, &
 vectores in magnā anxietate & desperatione.
 Surgens autem *Anachoreta* & expandens in
 cælum manus suas ad Deum, qui saluat de mor-
 te animas nostras, factā oratione, signauit ma-
 re signo crucis, & ait nautis: *Benedictus Do-*
minus, haurite, quantum aquæ opus habetis.
Impleneruntq; omnia vasa sua de mari aquā
dulci. Et omnes glorificauerunt Deum. Qui
vtique reduxit prodigiū Moysis aquis Ma-
ra amaritudinem adimentis. Glorificantes
autem Deum compellare se meritò potue-
runt illis verbis: Haurietis aquas in gaudio de
fontibus Saluatoris: & dicetis in die illa: Con-
fitemini Domino, & innocate nomen eius: notas
facite in populis adinventiones eius.

§. XVI.

Mirabiles naturæ, aut Dei fontes.

Quid quòd Deus, ipsius naturæ ingenio,
 sicut pluit super justos & injustos, ita alicubi
 pijs pariter ac impijs prodigiosissimos fon-

Moschus
 Euiratus
 in Prato
 Spirit. c.
 173.

Exod. 15.
 13.

Isa. 12. 3.

Leon.
Lefsius
lib. 1. de
Prouer.
Num.
rat. 5.

tes finit pereñare, quibus sitim restinguant?
Quippe *insula* cuidam *Canarica*, quæ *FERRI*
dicitur, *omni aqua dulci destituta* subuenit di-
uina *Providentia arboris cuiusdam presidio*;
cuius ea *natura est*, ut *assiduè instar fontis*, dulci
humore *stillet*, qui *hominibus & pecoribus ad po-
tū sufficiat*. Nimirum omnia ubique subsunt
Deo; si vult, ex ipsis ignibus potest aquam
producere, ex aquis ignes.

Quis querat in arbore nectar?

Psal. 24.
14.
Iudic. 13.
19.

Sed Deus ibi potest reperire. Sicut fit, apud
Sinas, ubi ex arborum folijs *vina dul-
cissima exprimuntur*. Dummodo nos De-
um timeamus, *Non est inopia timentibus e-
um*. Potest è *maxilla*, immo è *dente fontem*
prolicere, vnde *Samsones bibant ad satie-
tatem*; immo & ad voluptatem. Nam &
illa aqua, quæ, ad *virgæ ictum*, immo *nutū*,
de *petra*, saxoq; *durissimo*, profilijt, *olei*, &
mellis dulcedinem præbuit gustantibus. Ita

Deut. 32.
13.

olim *populum suum constituit super excelsam
terram, ut comederet fructus agrorum, ut suge-
ret mel de petra, oleūq; de saxo durissimo*.
Nempe, qui in *Nuptijs*, ex aqua vinum opti-
mum fecit, facere etiam potest, ut ipsa aqua
mellis gustum adipiscatur. Cum filijs *Belial*,
cum *noctes diēsque pergræcantibus Api-
cijs*,

eijs, cum fagis & magis nocturnâ vecturâ in cellas alienas, & ad dolia non sua peregrinantibus, etiam vinum Creticum in absynthium vertatur, & sit de vinea Sodomorum, Deut. 32° vinea eorum, & de suburbanis Gomorrhæ: uva^{32o} eorum, uva fellis, & botri amarissimi. Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile. Amara enim conscientia, etiam ex Massico, aut Maronæo vino absynthiacum producit; ut etiam hîc congruat, quod de graphio Symposius Poëta dicit: Symposi in Enig^{ma}
Altera pars renocat, quidquid pars altera fecit.

CAPVT. X.

*Aliunde desertis Dei seruis, etiam
 delicias apponi.*

§. I.

Quæ à Deo sunt, suauiora sunt.

Non Christo tantum, in deserto, Angeli ministrarunt, sed etiam ipse Christus Angelis, hoc est, hominibus in deserto, more Angelorum, uiuentibus. Paut enim quinq; panibus quinq; virorum millia; immò plura postea millia Eremitarum. Neque tamen putandum est, eos, quos etiam miraculosè sustentat diuina prouidentia, aut solo pane hordeaceo, aut sine

sine dulcissima iucunditate semper sustentari. Sicut Christus, præter panes, etiam pisces apposuit suis conuiuiis, in deserto; ita subinde etiam alijs sanctis delicias fugientibus delicias facit. Docet enim Ferrariensis, ea, quæ à Deo fiunt immediatè, perfectiora esse his, quæ fiunt à Deo, mediante natura. Sicut ergo olim manna omnem suauitatem, saporis continebat, quod nulli naturali cibo contigit; ita vinum in Nuptijs à Christo ex aqua factum, fuit præstantius quouis vino naturali. Pari pacto tradit Ferrariensis, panem in deserto, piscesque Christi potestate multiplicatos, longè fuisse gustus delicatioris, nobiliorisque, & habuisse vim cibi pariter & potus. Quod postea sapius contigisse, ut dulcedinem Dei gustarent homines, exemplis docebo delicatos; ut ne istam quidè habeant aduersus Deum excusationem, & quia gustum sequuntur, vel dulcedine trahantur. Hoc enim hamo usus est etiam ille qui dixit: *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus. Quod ideò dicit, ait Emissenus, quia amor Dei, quantolibet ardore quæsitus, etiam magis ac magis sitim inflamat. Vnde & de seipso dicit: Qui edunt me, adhuc esurient; & qui bibunt me, adhuc sitient. Gustent ergo, ut vide-*

Psal. 33.

2.
Serm. de
Epiphan.

qui dixit: *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus. Quod ideò dicit, ait Emissenus, quia amor Dei, quantolibet ardore quæsitus, etiam magis ac magis sitim inflamat. Vnde & de seipso dicit: Qui edunt me, adhuc esurient; & qui bibunt me, adhuc sitient. Gustent ergo, ut vide-*

videant suauitatem; edant, vt esuriant; bibant, vt sitiant fontem salientem in vitam æternam; quicumque suauitatem sequitur.

§. II.

Ficus Eremitæ, ac vna ab Angelo allata.

Apud Palladium Helenopolitanum Episcopum, Posidonius Thebanus hæc ipse de se narrat: *Cum habitarem in loco Porphyrite, anno vno, toto anno, nullum hominem conueni, non audiui sermocinationem, non panem tetigi, nisi si quando paucis uterer dactylis, & sicubi herbas inuenirem agrestes. Quo quidem tempore, cum mei panes, aliquando defecissent, egressus sum è spelunca, ut venirem in orbem terræ habitabilem, & cum toto die ambulassem, vix aberam à spelunca duo millia. Cum ergo circumspexissem, video equitem militis habitum præferentem, habentem in capite galeam tiariferam: & cum coniectassem, eum esse militem, profectus sum usq; ad speluncam, & inueni canistrum vuarum, & ficum nuper decerptarum: quod cum accepissem, letus rediui ad speluncam, habens, duobus mensibus, cibos illos ad meam refectionem. En vt etiam obsonijs suos recreat cœlestis Pater! Ficus in paradiso, ad delicias creauerat (quod vel è folijs ficus intelligimus, quæ primi parentes consue-*

runt,

Palladius
cap. 77.
hist. Lau-
siacæ.

runt, vt facerent sibi perizomata) nunc ē
Paradiso per Angelum ficus mittit in ere-
mum. Post diluuium, Noë cœpit exercere
terram, & plantauit vineam, vt vinum bi-
beret cum iucunditate, en sine vinea vuas
Angelus, non iam Christo, sed Posidonio,
in deserto ministrat. Quid debuit vltra fa-
cere, etiam illecebris Deus homines allicit
ad sibi seruiendum. Cur non sequerentur?
vel ad pictas vuas etiam aues aduolarunt;
ad veras vuas homines, satis alioquin appe-
tentes vini, se non sinunt inuitari.

§. III.

*Panis, oliua, poma, herba dulces seruīs Dei
diuinitus ministrata.*

Ruffin.
lib. 2. c.
11. Pal-
lad. 59.

Abbas Hellen, de quo Ruffinus ac Palla-
dius meminit, idem expertus est. Cū enim
aliquando panes ei defecissent, in spelunca, An-
gelus, in figura fratris eius, attulit nutrimentū.
Rursus autem ipsum aliquando quærentes fra-
tres decem numero, errabant per solitudinem,
septimo iam die, ieiuni permanentes. Cū verò
eos inuenisset, iussit in spelunca refici; illi verò
eum victus admonuerunt. Ille, qui nihil habe-
bat, quod eis apponeret, dixit eis: Potens est
Deus mensam parare in deserto. Statim autem
quidam adolescens, pontone, ipsis orantibus, pul-
sanit

ſauit fores. Cū autem aperuiſſent, viderunt,
adoleſcentem habentem magnam ſportam pa-
nis & oliuarum. Iis autem ſuſceptis, comede-
runt, Deo agentes gratias, cū adoleſcens ſta-
tim euaniſſet. Vides, præter panem, oliuas?
Vis adhuc aliquid dulcius? Audi eundem,
Palladium, de eodem Hellene. *Abijt in Ibid.*
deſertum, atq; ibi, tanquam pro concupiſcentia
carnis puniēda, jeiuuijs ſemetipſum capit af-
fligere. Tertia autem ſeptimana jeiuuij ſui, vi-
dit in deſerto jacere diuerſa poma ſparſa: & in-
telligens dolos inimici, ait: Non manducabo,
neq; contingam, ne fratrem meum, hoc eſt, ani-
mam meam ſcandalizem. Scriptum eſt enim,
quia non in cibo ſolo uiuit homo, ſed in omni ver-
bo Dei. Cūq; & ſequenti ſeptimana jeiuna-
ret, paululū in ſomno deductus eſt, & ecce An-
gelus Domini aſtitit ei, per viſum, dicens: Sur-
ge iam, & quæ tibi appoſita inueneris, nihil du-
bitans veſcere. Surgens autem, vidit aqua fon-
tem lenibus repletum fluentis, eiūſq; ripas in-
circuitu herbis quibuſdam teneris odoratiſque
prætextas. Et accedens decerpere capit, & ede-
re, ſimiliter & ex fonte poculum ſumere. Con-
firmabat autem, ſe nunquam in omni vita ſua
tanta dulcedinis aliquid, & tanta ſuanitatis
habuiſſe. Inuenit autem in ipſo loco etiam ſpe-
luncam

*luncam quandam, intra quam aliquamdiu
quieuit. Et cum reficiendi corpusculi tempus &
necessitas adfuerat, per Dei nihilominus gratiam
nihil deerat eorum, quae poscebat à Domino.
Quid iam volumus amplius? pascit suos
Deus; & nectare atque ambrosia pascit, si
necesse est. Quid alibi delicias quaerimus?
quaeramus ibi, ubi est torrens voluptatis. Vna
ex hoc torrente gutta, totis fluuijs Mundi
antecellit.*

§. IV.

Manne suauitas.

Sap. 16.
20.

De Israëlitis ait Scriptura: *Angelorum
esca nutriuisti populum tuum, & paratum pa-
nem de caelo praestitisti illis, sine labore, omne
delectamentum in se habentem, & omnis sapo-
ris suauitatem. Substantia enim tua dulcedi-
nem tuam, quam in filios habes, ostendebat: &
deseruiens vniuscuiusque voluntati, ad quod quisque
volebat, conuertebatur. Itaque manna illud,
mellis in aliorum palato, piperis in aliorum,
in aliorum piscis, in aliorum carnis, in alio-
rum melopeponis, aut alterius suauissimi
fructus saporem efficiebat. Renouatum est
hoc miraculum non semel tantum, apud
Christianos; Deo suis prouidente, & tan-
quam paruulis lac aut melimela dante.*

Nam

Nam pueris melimela damus ; & crustula ; Horat. lib.
elementa velint ut discere prima. 1. Sat. 5.

§. V.

Eremita, in miraculoso pane, suum meritum,
& peccatum ostenditur.

Dulcissimi eiusmodi panis & accepti, Pallad. c.
& periti meminit etiam, apud vetustissi- 46. & seq.
mum authorem Palladium, in Lausiaca, in Lusiac.
historia, Ioannes Thebaidis clarissimus il- hist. qui
lustrator ; his verbis : Fuit quidam mona- vixit An.
chus, (imitatione Christi, ad jeiunandum, 390. tem-
in desertum secedentis) qui in eremo hac, que pore S.
præ ceteris interior est, habitabat. Hic dum plu- Hierony-
res annos in abstinentia perdurasset, & prone- mi, quem
tus tempore, prope iam ad senilem venisset eta- etiam ci-
tem, omni virtutum flore adornatus, ac totius tat Epi-
continentia magnitudine sublimatus: cum ora- phan. ep.
tionibus & hymnis sedulo Deo serviret, tanquã ad Ioan.
emerito militi suo Dominus remunerationes pa- Hieroso-
rat ; utpote qui in corpore adhuc positus, ad in- lymira-
star Angelorum incorporea vitæ fungeretur of- num.
ficys, & dignum iudicans annonam cœlestem
præbere in deserto ei, qui cœlestem Regem perni-
gilibus præstolabatur excubijs. Quod & Chri-
sto factum est, cui, postquam 40. dies je-
iunavit, Angeli cibos, utique esurienti, mi- Matth.
nistraverunt. Volens ergo Deus, qui olim, in 4.
deserto

I. Cor.
10. 12.

deserto Israëlitis è nubibus, Eliæ, per cor-
uum, panem suppeditauit, etiam in hoc sa-
culo remunerare eius Monachi fidele propositum,
ad prouidentia sua sollicitudinem quotidiani
victus eius renocat curam. Vt enim ei cibi u-
sum preposuisset natura necessitas, ingrediens
speluncam suam inueniebat mensæ panem su-
perpositum, miræ suauitatis, omnes mundi
delicias superantis, miriq; candoris: ex quo
refectus, non surrexit ludere, non saltare &
choreas ducere, non poposcit fritillos; sed,
in exemplum eorum, qui saturati & satu-
randi Deum laudant, gratias diuina prestan-
tia referens, rursus ad hymnos & orationes con-
uertebatur. Ad quem diuina etiam reuelatio-
nes, multaq; de futuris rebus, à Deo pramon-
itiones fiebant. Quàm benè monuit Apосто-
lus: *Qui stat, videat, ne cadat?* Siquidem etiã
sanctissimi viri nonnulli, diabolo tentante,
ceciderunt. Quod etiam huic eremicolæ ac-
cidit. In his enim talibus & tantis profecti-
bus positus, quia sibi placere ac gloriari quasi de
meritis suis cœpit, & cœlestis beneficii munus,
vitæ suæ debitum duxit, laxatæ sunt tentatori
habenæ. Qui, vt mille artifex, quasi tenui
terebra, initio paruum, ac sensim maius
foramen factururus, ab exiguis censuit ordi-
endum.

endum. Itaque continuo subintrat eum parua
 quedam desidia animi, tam parua, quam nec
 posset aduertere. Post hac (vt sensim & per
 gradus iretur) creuit maior negligentia, ita vt
 tardior iam fieret ad hymnos, sed & ad oratio-
 nem pigrius surgeret, Psalmi quoq; ipsi non eâ,
 quâ prius, vigilantia ab ipso canerentur, sed ubi
 parum quid exhibitum fuisset soliti ministerij,
 anima eius quasi nimio labore fatigata, requi-
 escere festinabat: quia sensus eius reprobus effe-
 ctus, de sublimioribus ad inferiora ceciderat,
 & cogitationes suæ per diuersa eum præcipitia
 rapiebant. Erat enim iam in corde eius clande-
 stina quedam, turpis ac nefanda cogitatio, con-
 suetudo tamen prior; velut si decursus aquæ,
 etiam cessante remigio, adhuc priori impetu na-
 uigium ferat, ita & vetus institutio ad consueta
 hominem officia trahebat. Ob quam causam
 & stare adhuc in suo statu videbatur. Hic ergo,
 cum post orationes cibum solito requisisset ad
 vesperam, ingressus locum eum, in quo refici
 consueuerat, inuenit solito panem mensæ super-
 positum, ex quo refectus, nihil eorum, quæ in
 corde suo versabantur, emendatione curauit,
 neq; immutationis suæ damna persensit, sed sper-
 nentem se minima, paulatim casurum non in-
 tellexit. Interea, cum graui iam libidinis incen-

dio stimularetur, & inflammatus turpi concupiscentiâ raperetur rursus ad seculum, illâ interim die cohibuit se, & solita hymnorum & orationum ministeria ex more persoluit, atque ingressus ut cibum sumeret, panem quidem inuenit mensæ superpositum, sed aliquanto sordidiorē; admiratus est, & tristis effectus: intellexit enim quod ipsum respiceret, hoc genus monstri, tamen cibo sumpto refectus est. Post diem tertium triplicatis urgeri stimulis cepit: occupauerat enim cogitationes eius quasi iam præsens, & secum posita, secumque accumbentis imago mulieris, quam complecti sibi videbatur, & ad turpes usus habere substratam. Processit tamen & sequenti die ad solita psallendi & orandi officia, sed stabat oculis, & mente captiuus. Cumq; solito ingressus ad Vesperam requireret cibum, panem quidem inuenit super mensam, sed sordidissimum ac aridissimum, & quasi a muribus vel canibus undiq; corrosus. Tunc ille ut hoc vidit, ingemuit, & lacrymas fudit, sed non ita ex corde, nec ita uberes, quæ possent flammam tanti ignis extinguere. Verantamen sumit cibum, sed neq; quantum volebat, neq; qualem solebat: cum interim cogitationes eum, tanquam cohors barbarica, undiq; circumuallant, & omni ex parte in eum tela jaculantur, ac

vincuntur.

vinctum captiuūq; eum ad sæculum retra-
hunt. Exurgens ergo, cœpit iter agere noctu, per
eremum, & tendere ad ciuitatem: sed ubi dies
facta est, ciuitas quidem longè adhuc aberat.
Ipse verò, cum rapidissimo æstu coqueretur, &
fatigaretur in cremo undiq; versus, conside-
rare oculis cœpit, & requirere, sicubi esset in vi-
cino monasterium: & cum conspexisset fratrum
quorundam cellulam, tendebat illuc, ut apud
eos requiesceret. Quem ubi adesse senserunt,
serui Dei, continuo procurrunt in obuiam, &
velut Angelum DEI excipientes adorant, pedes
lauant, ad orationem inuitant, mensam ponunt,
atq; omnia secundum diuinum mandatū com-
plent charitatis officia. Verum ubi refectionis est,
& paululum requieuit, ex more quasi eruditis-
simo & opinatissimo patre cœperunt verbum,
edificationis expetere, ac monita salutis inqui-
rere. Interrogauerunt quoque eum, quomodo
quis diaboli laqueos possit effugere, aut si quan-
do turpes injecerit animo cogitationes, quomodo
depelli possint & abijci? Tum ille, ut compulsus
est monita fratribus dare, & salutis eos viam
docere; ac de insidijs demonum (quas seruis
Dei intendunt) facere sermonem, illos quidem
plenè & sufficienter edocuit, sibi verò ipsi stimu-
los compunctionis incendit, & in semetipsum.

Q 3 regres-

regressus ait: Quomodo ego alios moneo, & ipse decipior? aut quomodo alios corrigo, qui meipsum non emendo? Age ergo, miser, facito ipse prior, quæ facere alios doces. Cùmque huiusmodi increpationibus uteretur aduersus semetipsum, & intellexisset, se miserabiliter supplantatum, valedicens fratribus, continuo se rapidissimo cursu in eremum dedit, & ad speluncam, de quâ discesserat, rediit: prosternens se Domina in oratione, dicens: Nisi Dominus adiuuisset me, paulo minùs habitasset in inferno anima mea. Et iterum. Paulò minùs fui in omni malo; & paulò minùs consummauerunt me, in terra. In hoc verò completum est, quod ait Scriptura: Frater fratrem adiuuans exaltabitur, ut ciuitas munita & fortis. Frater qui adiuvat fratrem, quasi ciuitas firma, & iudicia quasi verctes urbium. Post hæc ergo permansit omniuita suâ in luctu & lacrymis, videns diuinitus sibi concessum cœlestis mensæ beneficium perdidisse: coepit enim in labore rursus & sudore vultus sui manducare panem suum. Conclussit autem se intra speluncam, atque in cilicio & cinere iacens, tamdiu lugens flensque permansit in orationibus, donec assistens ei Angelus Domini, diceret ei: Suscepit Dominus pœnitentiam tuam, & repropitiatus est tibi: sed caue, ne ultra elatus de-

rus decipiaris. Venient autem ad te fratres, quos tu ipse docuisti, deferentes tibi benedictiones, quas suscipere ne recuses, & sumens cum eis cibum, age gratias Deo tuo.

§. VI.

Quàm noxia sit securitas putantium, se à tentatione securos?

Multorum fructuum hortus est hoc exemplum. Ex eo decerpi potest cognoscique; primò, cura Dei, qua, in deserto, desertos alit. Secundò Dei delicatus amor, delicatissimo pane suos alentis, & velut manna dantis, juxta illud Psal. 67. *Parasti in dulcedine tua, pauperi Deus.* Tertiò ministerium Angelorum, qui, in solitudine, non Christo solum, sed etiam seruis Christi ministraverunt. Quartò, infelicitas, ut ita dicam, magnæ felicitatis, in nimiam non rarò securitatem inducentis. Supra dictus enim Eremita securitate periclitatus, & felicitate miser factus est, & coepit demereri, ipsorum meritorum occasione. Quintò, humani ingenij virtutisque inconstantia: nam de virtute, superbus, virtutem amisit; meruitque cadere, ut humiliaretur, qui stando superbiuit: denique in turpia lapsus est, qui vescebatur pane Angelorum, Quo exemplo meritò

Q 4

multi

multi mortales deberent fieri cautiores. Si cadit, qui mundum fugit; quomodo stabit, qui mundum ambit? Si peccat in eremo, ab omni hominum illecebra remotus; quid fiet illi, qui in medijs turbis jactatur? Si labitur, qui in intimis solitudinibus se abscondit, vt declinet labendi occasionem; quid ei continget, qui præcipitia vltro adit? Si vincitur à Venere, tam abstinens; quid sperare potest, qui se quotidie ingurgitat vino, in quo est luxuria? Si non extinguit ignem impurum aqua; an non magis jungentur vinum & Venus? Sternitur sobrietas; & ebrietas firma consistet? Decipitur Eremita tam diu multumque exercitatus; quid fraudis non patietur, qui vix scit duos fidei articulos, in negotio spiritali prorsus peregrinus? Fædatur, in quo omnis virtus fuit; quò non impelletur omni flagitio cooperatus? Vir tantæ orationis intrat in tentationem; quibus modis tentabitur turpiloquus, detractor, blasphemus? Desertor factus est, qui quotidie manducauit panem Angelorum; quàm constans erit, qui quotidie vel cum diabolis, vel cum hominibus diabolo deterioribus versatur? Illum superbia & libido rapuit, cui Deus arcana cœlestia ac res futuras

futuras reuelavit; an parcat ei, cui omnes turpitudines instillantur? Nempe hæc est mortalium pernicies, securi sunt, nec sollicitè ambulant, cum in medio tentationum, periclitantur. Maxima pars hominum putat se non tentari; cum nemo sit, qui non tentetur. Tentati sunt, in statu innocentia, primi parentes. Tentatus est castissimus Ioseph. Tentatus est Dauid. Tentatus Salomon. Tentati Petrus, Iudas, & omnes Apostoli: omnes Eremitæ: omnes Religiosi: ipse Christus: & est, qui se à tentatione iudicet immunem? Falleris, ô miser. *Tentatio est vita hominis super terram.* Omni momento tentatur. *Sicut leo rugiens circumit tentator.* Sed ita subtilis est, ut laqueum abscondat; ita callidus, ut fraudem astu colat: & ut, qui diu in aquis versantur, non sentiunt se esse madidos, ita qui maximè tentantur, nesciunt, quid sit tentari. Tentari, ô infelices, est ad peccatum allici. Cur toties delinquitis, si non allicimini ad peccandum? cur iussi estis orare: *Et ne nos inducas in tentationem*, Matth. II. si nulla est tentatio? Hostis, ubicunque potest, nocet; & hostis infernalis parcat? Quin neque vnus tantum, sed sæpe mille tentant. Vnde quidam interrogatus, quod illi no-

Gen. 39,
3. Reg. II.

Matth. II.

Marc. 5. 9.

Q 5

racm

men esset, dixit, se vocari *Legionem*. Ita totis legionibus quidam ad superbiam, auaritiam tentati, adhuc se à tentatione liberos arbitrantur. Sextò, Dei leuiter sensimq; monentis; & corrigentis magis, quam punientis clementia. Neq; enim panem illico subduxit negligenti, sed minuit, sed minus condiuit. Septimò, vis diuinorum colloquiorum, paternusq; Dei erga filios prodigos ad frugem redeuntis animus. Vbi enim suamet exhortatione motus est desertor, ubi ad poenitentiam ac cellam se recepit, iterum eum diuina bonitas suscepit, & nutrit, sed iam pane mortali manu confecto, ne diuino prodigio iterum ad insolentiam abuteretur.

§. VII.

*Vita religiosa suauitas, acquisita,
vel perdita.*

Septimò, in hac etiam historia, tanquam in viua quadam imagine, sese intuentur Religiosi, qui, quia corporis sui curam negligunt, merentur curam Dei. An non enim liberimè vacant studijs & orationi? an non, dum illis nulla culinæ cogitatio, ne dum cura est, mensam paratam inueniunt? Addo, illis summam esse in pane & cibo suauitatem;

tem; vt non ficta pietate, sed verissimo testimonio profiteri possint, plus sibi frugales domi dapes sapere, quàm si splendidissimis Principum epulis adhibeantur. Accedunt suauissimæ illustrationes mentis, & dulcissimi motus animorum; spes certa futuræ retributionis; mirifica vitæ securitas, *quasi iuge conuiuium*. Hæc omnia illi habent: sed multi, sua culpa, vel minuunt, vel penitus amittunt; dum dormire largiùs, orare, parciùs, ingurgitare se cibis ac potu intemperantiùs, deserere consueta virtutum exercitia, fugere solitudinem, quærere humana solatia, sectari alloquia, amare conuenticula; aucupari noua, frequentare profanorû conuentus, amare conuiuia, adire aulas incipiunt. Quantò enim magis dominatur, caro, tantò minùs spiritus potest emergere; &, sicut qui vili olere repleuit famelicû ventrem, neque ficedulis, neque phasianis aut saccharo potest delectari, cum locus, in sacco non superfit comedendis meliorib⁹; ita qui mundi filiquis se distendit, non est capax cœlestis dulcedinis. Ad Deum, atque ad se redeat, qui vult redire ad diuinas voluptates; aut se dignum efficere epulis Angelica manu aut missis, aut paratis: vt dicere possit;

Psal. 67.
11. Ios. 5.
12.

possit: *Parasti in dulcedine tua pauperi Deus,*
De filijs Israël dicitur: & comederunt de
frugibus terra. Quid sequitur? Defecitque
manna, postquam comederunt de frugibus ter-
ra, nec usi sunt ultra cibo illo filij Israël, sed co-
mederunt de frugibus presentis anni terra Cha-
naan. Sic contingit filijs Dei: manna ha-
bent, sed manna subducitur, quando, coele-
stibus neglectis, ad terrena gaudia conuer-
tuntur. Nec enim diuina delectatione dignus
est, qui præponit humanam.

CAPVT. XI.

*Alia diuina, erga Dei seruos, dulcedi-
nis exempla.*

§. I.

Varij modi, quibus Deus homines alit.

Nemo queratur de suis temporibus,
neque præferat nostro æuo sæcula
antiquiora, quasi iam minus dul-
cis sit Deus, aut non ita beneficus, sed bene-
faciendo fatigatus. Adhuc idem est Numen,
quod fuit semper; adhuc, sicut omni æuo,
Mundum gubernat. Primum terræ; horto-
rum; arborum; agrorum fructibus; deinde
piscibus aquarum; tum etiam auibus, per
aërem, aduolantibus, denique feris
dome-

domesticisque animalibus alit homines; & quosdam quidem otiosos, quibus quodammodo victum *tellus inarata* gignit; alios autem manuum labore ac *sudore vultus* panem vult comparare. Alijs, per amicos, & beneficos, alijs, per piorum liberalitatem mittit escas. Non rarò, per Angelos, eos, qui Angelicam vitam instituerunt, aut cibis, aut non visibili alimento, alit.

§. II.

Nicolai Helvetij victus.

In pueros notum est, quid Nicolao Heluetio, propè nostris temporibus, factum sit. Omnis illi cibus, omnis gustus erat SS. Eucharistia. Nihil esculenti, per tot annos, sumebat, nihil quod vel alere, ne dum delectare palatum posset. Pro nectare & ambrosia fuit illi Christus. Sed, quia vita illius à P. Petro Hugone nostro copiosè descripta, in manibus est, nolo hîc paginas implere. Satis est, monere, nihil delicatius, dulcius, exquisitiùsve à Deo homini dari potuisse, quàm filij sui, in Eucharistia, corpus, quod quò sæpius dignè, eò etiam suaviùs manducatur; neque nauseatur, nisi à stomacho vitioso, & mel, tanquam fel, respiciente.

Petr. Hugo
in vita
eius.

§. III.

§. III.

SS. Eucharistia percepta mira dulcedo.

Casarius
Heisterb.
l. 9. c. 39.

Ibid.
c. 40.

Fœminam cibis humanis pastam, sed diuinis prodigiosè recreatam, sic fide dignus author recenset: *Novi quandam sanctimonialem ordinis nostri, quæ illam à Domino accepit gratiam, ut quando communicat, tantam ex ipso sacro corpore dulcedinem sentiat, ac si mel reciperet. Non saporem panis, sed mellis, ut dixi, in masticatione, sentit, tota illa die: maximè ante perceptionem cibi corporalis, salinam habens mellifluam. Nec mirum, legitur enim de manna, quòd gustus eius fuerit quasi simila, cum melle.* Pergit paulò post author: *Similem gratiam, & fortè maiorem, audiui collatam fuisse domine Alheydi primæ Abbatissæ monasterij civitatis Vestualie. Hec, quotiescunq; corpus Domini à sacerdote suscepit, non panis soliditatem inter dentes, neq; panis saporem inter fauces sensit, sed ipsum Sacramentum, quasi fauus mellis, sine masticatione, per guttur eius in ventrem defluxit; sic, ut mira suavitate omnia eius interiora replerentur. Quando defuncta est, dominus Florentius Abbas de Campo S. Mariæ, qui pater eius fuerat spiritualis atq; confessor, post sepulturam eius, orantibus, qui confluerant, eandem gratiam predicavit.* Subij-

cit

cit his Apollonius: *Si de cadauere leonis egres-*
sa est dulcedo, non miror, si de corpore Christi,
qui est leo de tribu Iuda, dulcedo egreditur. Et
planè non sine caussa dicitur: *Fauus distil-*
lans labia tua, sponsa, mel & lac sub lingua tua.

Iudic. 14.
Apoc. 5.

Cant. 4.
11.

Hanc enim dulcedinem, in Sacramento, ef-
ficiebat ardor charitatis. Dulcis enim est a-
mor, & omnia facit amanti dulcia; quem-
admodum vana amanti amarissimum est
Eucharistiæ manna degustare, debet enim
alia relinquere, quæ illi, tanquam exfurda-
to palato, videntur dulciora. Monendi ta-
men mihi, hîc, sunt simplices, ne putent se
sensibilem, in sumendo sacro hoc ferculo,
experiri debere dulcedinem. Spiritualis ci-
bus est, & splritualis dulcedo, hoc est, cha-
ritas in eo, coniunctiôque cum Deo quæ-
renda est; quam vtique significat dulcedo
illa, quæ ore percipitur à nonnullis, nec ap-
petenda, si deest; nec, nisi cum magna hu-
militate, si adest, acceptanda. Solet enim
Deus, etiam per corporum sensus, subinde
animas refocillare: quam ob caussam man-
na de cœlo misit Israëlitis.

§. IV.

Christus hordeaceum panem vulneri intin-
ctum reddit suauem.

Hoc

Idem Ce-
sarius lib.
4. c. 80.

Hoc pacto, in D. Francisci vita legimus, An-
gelum, vni⁹ chordæ vel tractu, vel tactu, cor
Francisci ita tetigisse, vt omnis molestia,
quam patiebatur, obliuisceretur. Hoc pa-
cto egit cum Clerico illo, qui ad claram val-
lem venit, vt, relictis seculi curis, Deo soli
famularetur. Is, quia corpus antea delicatè
habere asseuerat, à communi fratrum pane
pisq; vehementer abhorrebat. Duo igitur
metuebat æquè, famem scilicet, & famis
medicinam, refectionem. Nocte ergo qua-
dam, cura propemodum tabescenti, Mundi
Reparator Christus comparuit manu te-
nens frustum eiuscemodi panis, quo ceteri
solebant vesci Religiosi. Hoc ei porrigens
dixit: *Comede panem istum.* Ad quæ cum:
Nouitius responderet: *Domine, nequaquam*
vesci potui pane hordeaceo; Christus vulnere
lateris sui panem eundem intinxit, & porre-
ctum comedere iussit. De quo cum gustasset, fa-
ctus est sicut mel dulcis in ore eius. Itaq; ex illo
tempore, & panem atrum, & fabas, & reli-
qua legumina, cibosq; regulæ conformes,
quos prius digitis attingere, nausea illi erat,
magna delectatione, comedit. Nempe nihil
dulce non est, quod sanguine Christi imbui-
tur. Dixerat olim Deus: *In sudore vultus tui*
vesceris

Gen. 3. 19.

vesceris pane; falsus sudor amarum tunc fecit panem; nunc dulcis Christi sanguis panem dulcem reddit; quem ab illo acceptum, læti edimus.

§. V.

Amara in dulcedinem verti, Deum amantibus.

Venit aliquando populus in Mara, nec Exod. 15.
 poterat bibere aquas de Mara, eò quòd essent 23.
 amara. Et murmuravit populus contra Moysen dicens: *Quid bibemus? At ille clamavit ad Dominum, qui ostendit ei lignum: quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt.* Mara est Mundus, in quo quid non amarum? Venit Christus, & ostendit nobis suæ Crucis lignum, dicens: *Jugum meum suave est, & onus meum leve.* Qui ergo cruce illius scit uti, suaue jugum facit, & suaue illi est, quidquid est alijs amarum. Salsæ solent esse atque amara lachrymæ, sed Cruce sanguineque Christi dulcescunt. *Dulciores sunt lachrymæ orantium,* inquit S. Augustinus, *quàm gaudia theatrorum.* Terrenis hominibus mentem leuare, graue est; leve crucis baculo nitentibus. *Orando enim,* ait S. Bernardus, *bibitur vinum latificans, vinum spiritus, quod inebriat, & carnalium infundit oblivionem.*

*Matthæ
11. 30.*

*S. Bernard.
serm. 18.
in Cant.*

R

Ama-

Amarus & falsus est panis sudore vultus permixtus; sed Crucis lignum in panem missum (non quemadmodum à Iudæis toxicum, quo panis inficiebatur) ad Moyfis figuram, amaritiam pellit, nectar facit & ambrosiam. Cui enim non fiat dulce pati, pro eo, qui ut pati posset, homo factus est? Qui autem vicissim pro eo pati optant, pati gaudent, & spe condiunt amaritudinem laboris. Immo & Deus illis laborem condit, compensatque, quod tolerant, æternæ voluptatis cogitatione.

§. VI.

Cibi vice, Deo sacra Virgo, dulcedinem percipit divinam.

Recito in hanc rem eiusdem authoris **Cæsarius.** historiam. Ordinis sui cœtum, ait, fuisse Virginum Deo sacrarum. In eo, quæ penum curabat, promi condi loco, ova frixa, toto conuentu, diuiserat. Dum negotiosa est, dum fatagit rerum, vnam obliuione præteriiuit. Quid illa famelica? num impatiens facta, num ex odio se negligi suspicata est? num cellam execrationibus, sorores reliquas Diris impleuit, aut querelis? Nequaquam. Sed negligentia alterius, in suum meritum, vsa; sibi met, quod neglecta esset, gratula-

gratulata est; Deoque, quasi, ob beneficium, gratias retulit. Adfuit illico præmium virtutis. Nam summus ille paterfamilias, tanta os eius faucēsque dulcedine compleuit, ut nunquam aliquid suavius, in omni vita sua, se meminerit, gustauisse. Neque corpori duntaxat ea data est dulcedo; sed menti insuper deliciæ sese tam infunderunt copiosæ, ut diceret, se omnibus eiusmodi esculentis, usque ad extremum obitus sui diem, carere velle, dummodo adhuc semel, gaudiū animi simile liceret persentiscere. O quàm verè dixit ille: *Parasti, in dulcedine tua, pauperi Deus!* Qui enim nouit & sustinere, & abstinerere, qui gaudere paupertate, qui inopiā delectari; ei Deus & cocus est, & medicus, & opsonator. Adeo homines paupertate uti ad meritum, vel abuti ad impatientiam possunt; &, sicut, ex eadem arundine, vel fistula fieri potest, vel sagitta; ut aut canat, aut lædat; ita ex eadem rerum inopia delectari potest quispiam, vel cruciari.

Psal. 67.

II.

§. VII.

Agroto agricola Deus fraga mittit.

Duo hic commemorabo, vnum est de simplici, sed pio agricola. Vdalrico nomen est, & eius memoria habetur sancta, in sacello,

R

2

non

non procul Abusiaco, intra montium primas fauces sito; ibi, vbi Iulij Cæsaris imensus, de rupe, trans Lycum, saltus monstratur. AEgrotabat is agricola, media hyeme, cum omnia niuibus cooperta horreret. Incessit eum alieni temporis cupido, nempe fraga comedendi. Et illico fraga de niuium candore rubentia reperta sunt. Facit nimirum Deus voluntatem timentium se; & omnia seruiunt illi, qui seruit Deo.

§. VIII.

*Ægroto Petro Canisio aduolat auicula
in cibum futura.*

Alterum de nostro Petro Canisio, in eius vita refertur. Accidit id ei senio morboque graui, & penè morti vicino. Nam, cum stomachus iam auersionibus laboraret, sepius à ministro cubiculi fatigatus, ut significaret, quo cibi desiderio teneretur, auiculam tandem nominauit. Prodiit in forum Oeconomus, nullaq; reperta, tristis domum rediit; cum ecce ad vesperam, aperta fenestra cubiculi, anis quasi diuinitus immissa se nullo negotio capiendam, tantùm non ultro offert, &, ut Poëta canit:

*Illæ ter, illæ quater per inane cubile vagatæ,
Ambiunt humanas cœnæ futura manus.*

Qua

Matth.
Rader.
lib. 3. de
vita Petr.
Canisij
c. 3.

Iacob.
Biderm.
lib. 1. E-
pigr. 119.

Qua in cœnam apposita, & parua & unica contentus, nihil prater ea gustauit, ille tamen lautè se opiparèq; eo vespere epulatum affirmabat. Sic Deus delicias facit seruis suis. Quin & auicula, vt Poëta de eadem scribit:

*Nusquam alibi Nidum maluit esse sibi,
Nec potuit tumulto nobiliore frui.*

Certè, si mentem haberent atque intelligentia præditæ essent, & aues, & omnes creaturæ in escam homini datæ, mallent utique bonis in cibum cedere, quàm sepeliri in impijs. Sic enim ad Dei gloriam magis seruirent, & quò ipse in se non sunt destinatæ, in Sanctis tamen, Sanctorumq; corporibus, per nutrimentum additæ, ad cœlum venirent; quod utique præoptarent, quàm cū adipatis damnatorum ventribus, æternum ignominiosissimè & miserrimè cremari; fit enim ciborum materia, materia damnatorum.

§. IX.

Servorum Dei magna, Mundi parua dulcedo.

Ob hæc talia diuinis obsequijs addicti identidem exclamant: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te?* Est enim & magna dulcedo,

Psal. 30.

20.

R

3

cum

cum in Mundo vix stilla sit dulcedinis, adeo-
que parua. Est *multitudo* dulcedinis & varie-
tas; nam & anima eam sentit, & corpus, &
omnes sensus corporis: cum Mundus, quan-
do corpus delectat, animum stimulet & cru-
ciet. Est dulcedo aurium, vt apud S. Franci-
scum; est dulcedo in gustu Eucharistiæ, in
ouis, & fragis, in auibus, in pane diuino san-
guine tincto. Magna ergo multitudo dulce-
dinis diuinæ; parua & rara dulcedinis mun-
danæ, vel potius nulla; siquidem, quam pa-
rit, extinguit eodem instrumento. Sicut qui
eodem oris flatu ignem excitat, & necat.
Nam dum vino delectat, vino eodem cru-
ciat, oculorum lippitudine, capitis dolore,
podagra, & mille malis inductis.

§. X.

Fames mater saporis, cibos condit.

Quid quòd, sine miraculo, ipsa fames
est optimum cibi condimentum, quæ dulce
facit, quidquid comedunt *esurientes*, quos
Deus replet bonis? *Dulciores, post famem, epu-
la fiunt*, ait S. Ambrosius, *quæ assiduitate fa-
stidio sunt, & diuturna continuatione vilescunt.*
*Condimentum cibi ieiunium est. Quanto au-
dior appetentia, tantò esca iucundior. Com-
mendat sitis poculum, nescit vinum querere.*

Et

Luc. 1.
S. Am-
bros. in
tract. de
Helia &
ieiun.
cap. 9.

Et mox: *Usu etiam pretiosa degenerant: quorum autem difficilis possessio est, eorum grata perfunctio. Ipse sol, post noctem, gratior: ipsa lux, post tenebras, splendidior: post vigilias, sopor dulcior: ipsa salus, post aegritudinis tentamenta, jucundior. Ab ipso mundi conditore didicimus, saepe diuersitatibus cumulari gratiam. Patrocinator ergo & conuiuio fames, ut gratior fiat mensa ieiunij.* Hæc S. Pater. Narrat Thomas Cantipratanus, venisse se, in ignotum, sibi pagum; & quia pedibus id iter confecerat, longitudine viæ adeò fuisse lassatum, ut, animo fugiente, moriendum sibi putaret. Fratres, qui eum comitabantur, quæ proximè patebat ingressus, domum presbyteri subeunt; sed, aperta janua, reperiunt clausum miserationi pectus. Neque enim vel nigerrimi panis frustum, pro homine inediâ deficiente, potuerunt obtinere. Inde ergo digressi longè latèq; ostiatim circumcunt; nec quidquam accipiunt. In extremo pagi angulo casa hærebat, ita pauperis foeminæ contubernium, ut ipsa stipe digna esset. Et tamen hæc, quæ minimum habebat, maximè omnium extitit liberalis. Fragmentum fortè vnicum furei panis illi erat: hoc ipsum dabat; magnum donum, si dantis ma-

Thomæ
Cantiprati
lib. I. A-
pum. c. 10.
§. 9.

num aspicias ac facultatem. Hoc ergo viventi Thomæ obsonium attulerunt. Ille annonam cum socijs diuidendam ratus, omnes ad communem mensam vocavit. Et audi ipsum loquentem. *Resedimus. sub dumo, ait, panem comedimus. Et, licet palearum aristæ, quæ erant in pane, palatum comedentium stimularent, nunquam tamen in vita mea sum tam suavi deliciarum edulio delectatus.* Optimus coquus est appetitus, quo carent Apicij & manducones, qui nunquam bene cœnant, quia nunquam esuriunt. Est ergo & hæc utilitas paupertatis, quòd egenis faciat meliùs sapere cibum quemcunque, quàm diuitibus epulas Iouiales: immò & diuitibus, si volunt esse abstinentes. Hinc Artaxerxi & Ptolomæo aqua & panis delitiæ fuerunt; & à Lacedæmonijs coquus omnis juris nigri perpetuo decreto proscriptus est.

Plutarch.
in Laco-
nic. Cic.
§. Tusc.

§. XI.

*Animi letitia in minoribus sæpe maior,
quàm in magnis.*

Accedit ad hoc libertas animi, & vitæ curis vacua, quæ est vel hinc pompæ aulicæ preferenda; quia illa anxietate libera omnia reddit jucunda: hæc autem nunquam quiescit stimulis atque intemperijs exagitata.

Appono

Appono hîc talia expertum & confitentem Augustinum. *Inhiabam, inquit, honoribus, lucris, coniugio, & tu irridebas. Patiebar in eis cupiditatibus amarissimas difficultates, te propitio tantò magis, quantò minùs sinebas mihi dulcescere, quod non eras tu, &c.* Et paulò infra: *Quàm ergo miser eram! & quomodo egisti, ut sentirem miseriam meam, die illo, quo, cum pararem recitare Imperatori laudes, quibus plura mentirer, & mentienti faueretur abscentibus: easq; curas anhelaret cor meum, & cogitationum tabificarum febribus aestuaret. Transiens per quendam vicum Mediolanensem, animaduerti pauperem mendicum, iam credo saturum jocantem atq; letantem: & ingemui, & locutus sum cum amicis, qui mecum erant, multos dolores insaniarum nostrarum: quia omnibus talibus conatibus nostris (qualibus tunc laborabam, sub stimulis cupiditatum, trahens infelicitatis mee sarcinam, & trahendo exag gerans) nihil vellemus aliud, nisi ad securam letitiam peruenire, quo nos mendicus ille iam præcessisset, nunquam illuc forte peruenturos.*

S. Augustin. l. 6. Confess. cap. 6.

§. XII.

Dinitum æque malis, ac nummis, carent pauperes.

Ex his exemplis perspicuum est, quàm

R 5 verum

verum sit illud adagium; *Vallus vitem decipit*. Vt enim valli, quibus vites alligatae fulciuntur, nonnunquam, radicibus actis, ramis ac frondibus suis vitem strangulant, aut prostrati palmitem secum trahunt; sic diuitiae & rerum abundantia quibus opulenti nituntur, dum lätitias & voluptatem sperantur pariturae, plerumque curas gignunt, & mille sollicitudinum procellas. Vbi enim plures curae, quam apud opulentos? vbi rarior quies, quam apud opulentos? vbi somnus interruptior, quam apud opulentos? vbi ciborum maius fastidium, quam apud opulentos? vbi frequentior nausea vini, quam apud opulentos, qui, postquam se ad summum gutturem, vt Comicus ait, ingurgitarunt, omnia conuomunt? vbi lites acerbiores, quam apud opulentos? Et hæc vita non sit amara? cum tamen pauperes, nec tinea metuant, nec furem; & totas noctes securi dormiant, postquam mucido, tãquam Deorum cibo, & limpida, tanquam nectare, sese suauissimè refecerunt. Videte igitur, quàm sit *dulcis & rectus Dominus: is*, qui sunt sine solatio auri atque argenti, *dulcis*: qui autem spem in auro incertam & sollicitam habent, *rectus*. Dispícite ergo, quàm
amarum

Psal. 24. 8.

*amarum sit, relinquere Dominum Deum, ac
fodere sibi cisternas dissipatas. Duo enim,
ait, mala fecit populus meus: Me derelique-
runt fontem aquae vivae, & foderunt sibi cister-
nas dissipatas, quae continere non valent aquas.*

Ierem. 2.

19.

Ierem. 2.

13.

C A P V T XII.

*Non solum Religiosos & peculiare Dei
servos, sed & seculares prodigiose
curatos & pastos.*

§. I.

Nihil deesse timentibus Deum.

NE quis autem existimet, Prophetis
tantum, atque Apostolis, virisque
Eremitis, & Religiosis hanc à Deo
curam impendi, suppetunt & rationes, &
præter ea, quæ de Lydwina diximus, alijsq;
alia exempla, quæ demonstrant, hanc pater-
nam filiorum alendorum providentiam, in
alios quoq; fuisse corruatam. *In præmissis*
veritatis nemo dubitet, inquit D. Hierony-
mus. *Sit homo, qui esse debet, & mox addentur*
ei omnia, propter quem facta sunt omnia. Quid-
quid est in hoc terrarum orbe, hominis caus-
sâ, conditum est. Nihil igitur se hominis v-
tilitati subducet, nisi ille se Dei obsequio
subducatur. Igitur si homo ad eam, quam Deo
debet,

Supra.
c. 18.

S. Hieron.
in c. 6.
Matth.

debet, seruitutem redeat, jure quodam suo, etiam cætera, tanquam sua, sibiq; debita recuperabit, siue religiosus is sit, siue cõmuni hominum lege, extra omnem religiosum ordinem, viuat. Siquidem generali prouidentia Deus omnibus consulit; peculiari verò filijs suis. Quo quis enim magis filij nomine dignus est, eò magis eum curare, vniuersi parens debet.

§. II.

Magis curari à Deo, qui Deum magis curant.

Mat th. 5.
45.

Quòd si Deus etiam lilijs, & passeribus, & capillis capitis intendit, prouidentiamq; præstat; quòd si solem suum oriri facit etiã super inuitos; quantò magis iustis omnia necessaria prouidebit? Illud quidem fatendum est, sanctiorem quemque, ab omni cura temporali impensiùs mentem auellere, vt eam totam possit impendere Deo. Quare sicut ille solum Deum curat, ita obligat vicissim Deum, vt illum ita curet, quasi solum curet. Non negligit tanta bonitas eos, qui se totos in illam projecerunt. Itaque magis tales curantur, quàm si seipsos curarent; & maiorem eorum rationem habet Mundi Gubernator, quàm illorum, qui curas animiq;

minimq; suum quodammodo diuiserunt, aut toti negotijs immerfi seculo seruiunt. Quamquam bonus Deus magis hos etiam ipsos curat, quam ipsi Deum.

§. III.

Obsessa ciuitatis insperatum auxilium.

Nec enim desunt exempla. Quam insperato succurrit vsque ad desperationem obsessæ ciuitati? *Facta est fames magna in Samaria: & tamdiu obsessa est, donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, & quarta pars cabi stercoreis columbarum quinque argenteis.* 4. Reg. 6. 25.

Si fames hæc non satis magna, considera à matre filium coctum; considera verba ducis, Elisæo magnam rerum omnium abundantiam in sequentem diem promittente, dicentis: *Si Dominus fecerit etiam cataractas, in cælo, nunquid poterit esse, quod loqueris?* Et 4. Reg. 7. 2.

tamen, totis repente Syriorum castris exteritis, fugienteq; & rege & exercitu, quanta omnium cibariorum copia in prædam relicta est? Vnus dies totam sustulit calamitatem; nec citius sol noctem pepulit, quam abundantia penuriam; & inopia rerum omnium, in omnium rerum copiâ est commutata.

§. IV.

Mulier per Prophetam prospectum.

Neque

4 Reg.
8.1.

Neque toti tantum ciuitati prouisum est, sed etiam exiguae mulieri, ad quam Elias dixit: *Surge, vade tu & domus tua, & peregrinare ubicunque repereris: vocauit enim Dominus famem, & veniet super terram, septem annis. Quae surrexit, & fecit juxta praeceptum hominis Dei: & vadens cum domo sua peregrinata est, in terra Philistym diebus multis.* Curauit utique haec mulier familiam, sed vna etiam à coelo curata est, per Prophetam, dum missa est, fame dominante, ubi aleretur. Quod quidem apertis verbis Propheta huic mulierculae antè dixit. Quàm plurimis, non quidem per sermonem hominis, sed per Angeli suggestionē, indicat Deus, ut locum mutent, & migrent aliò, ubi eos vult sustentare; qui si ibi manerent, vnde, tacita cogitatione suadente, abeunt, fame essent perituri.

§. V

Apostolis à Christo pisces prouisi

Luc. 5, 5.

Ipsi Apostoli, cum labore manuum suarum victum quærerent, cum retia in undas jactarent & piscarentur, nonne à Domino aduti sunt? Ad Simonem ait: *Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam. Et respondens Simon dixit illi: Praceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem*

autem tuo, laxabo rete. Et cum hoc fecissent, con-
cluserunt piscium multitudinem copiosam, rumpebatur autem rete eorum. Et annuerunt socijs, qui erant in alia naui, ut venirent, & ad-
juuarent eos. Et venerunt, & impleuerunt ambas nauculas, ita ut penè mergerentur. Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad
genua IESV, dicens: Exi à me, quia homo pec-
cator sum, Domine, stupor enim circumdederat eum, & omnes, qui cum illo erant, in captura piscium, quam coeperant. Post resurrectionem quoque, stans in littore, Apostolis, qui iterum tota nocte ceperunt nihil, dixit: Mit-
tite in dextram nauis rete, & inuenietis. Mi-
serunt ergo, & iam non valebant illud trahere, præ multitudine piscium. Laborantibus igitur, & pro victu sollicitis succurrit, & quasi manum porrexit. Quin postquam descenderunt in terram, viderunt prunas positas, & piscem superpositum & panem; & dixit IESVS: Venite, prandete. En cocum factum! en factum piscatorem, in gratiam piscatorum! Aut enim piscem, prunis postea superpositum, manu sua è mari extraxit, aut creauit, & piscem utique magnum, qui tot famelicis piscatoribus sufficeret, saturandis.

§. VI,

§. VI.

*Pauperibus, in Natali Christi, epulum, & quæ
ad illud pertinebant, mira dispositione
Dei, & Francisci à Puerio IESV
SV paratum.*

**Ioseph. à
Iesu Ma-
ria de vi-
ta Fran-
cisci à
Puer. Ie-
su. c. 5. 6.
lib. 1.**

Possent hîc innumera alia exempla af-
ferri. Vnum non prætermittam valde re-
cens, quod in historia vitæ ac virtutum
Venerabilis Fr. Francisci à Puerio IESV
Carmelitæ discalceati R. P. F. Ioseph à Iesu
Maria, item Carmelita Discalceatus refert,
Franciscum scilicet à Puerio IESV, inter mul-
ta pietatis exercitia, in die Natali eius, E-
quitatui & militiæ IESV (ita pauperes vo-
cabat) commune instruere solitum epulum,
quo non solum Complutenses, verum etiã
totius prouinciæ pauperes, modò factæ in
eam diem confessionis schedulam testem o-
stenderent, excipiebat. Aliquot antè diebus
religiosissimo candore Paruulum suum con-
ueniebat, eique narrabat, se pauperibus fe-
stiuam mensam, in illius honorem, promi-
sisse: illius partes esse vigilare, vt creditori-
bus sumptum suppeditantibus satisfiat.
Eiusmodi oratione facta, omnem deinceps
cogitatum suum in Dominum jactabat.
Minimùm veruecibus triginta, bobus duo-
bus,

būs, frumenti sextarijs quindecim aut viginti illi opus erat, cum capreolis, larido, rapis, carbonibus. Quæ omnia Puer IESVS ad eum direxit, etiam per ignotos, & pauperes: Ipsi pastores ruris illi de grege suo afferebant, quidquid liberet, & quocunque tandem precio, quandocunque soluendo. Denique ad miraculum omnia suppetebant, licet numerus conuiuiarum, ad mille ducentos excreceret; quos omnes ad laudandum Puerulum IESVM exhortabatur. Præter cibos autem, etiam singulis Regalem vnum in chartula complicatum offerebat. Quodam anno, in summa annonæ caritate, nocte quadam Natiuitati Christi proxima, in ipso sacello nosocomij, sic paruulum suum est allocutus: *Domine; nostrum festum, & dies cibanda militiæ tuæ ecce est in foribus, Franciscus autem ne vel vnum obolum habet: & nemo ei quidpiam adhuc obtulit, aut promisit, sicuti alias factum est; nescio igitur, quid mihi, hoc anno, affuturum sperem ab ipsomet Domino meo; maxime cum ipse mei prorsus oblitus videatur.* Sic oranti repente affusus est maior fiduciæ spiritus, quem tamen Orcinus spiritus, obiecta hominum penuria, dictitansque, voluntatem, hoc anno, pro opere

S fore;

fore, extinguere est conatus. Sed fortitetur
 eum repellenti, mox ad fores adfuit ignoti
 vultus homo, qui aureos illi in manus dedit
 refulgentes, vnà iubens hoc epulum, hoc
 anno, nequaquam omittere. Cum dicto se
 è conspectu subduxit. Secuti dein alij atque
 alij, qui omnia necessaria affatim fuggere-
 bant. Solus bos deerat, & instabat iam dies.
 Ergo frater, qui eum adiuuabat, identidem
 instans dicere non cessauit: *Itaq, hoc epulum,*
Francisce, bouem non videbit? Respondit
 semper Franciscus: *Bouem habebimus.* Scit
Puer IESVS, eo nobis opus esse. Ne dubites,
missurus est bouem. Quin eo ipso die, quo
 singulorum portio præparabatur, adfuit
 frater, qui diceret: *Hoc anno bouem pauperes*
non comedent. Immò, ne despera, ait Franci-
 scus. Cum alter non cessaret vrgeri, diffi-
 dentiam eius reprehendens, à se repulit, &
 mox adfuit, qui vltro bouem, non alio pre-
 cio, quàm, vt pro se oraret, obtulit.

§. VII:

Bos emptus se ipsum sistit emptori.
Vice altera, ait ibidem author, *Madrito re-*
uertens, ad Complutenses suos, paucis ante na-
talem Dominicum diebus, pro instruenda ordi-
naria mensa pauperum, ad Turregum, quod
Complu-

Compluto tribus dimidiatis milliaribus distat : animaduertit illic arantem rusticum in gemino boue; quorum alter, quia obesus valde atque abunde bonus ipsi videbatur, optimum putauit, si ex eo conuiuium istius anni instrueret. Conuenit ergo ea de re agricolam; agit de pretio, bonem emit; & numeratā pro eo pecuniā, non alia obligatione adstringens eum rusticum, quam quod quatuor diebus ante festum Domine Natiuitatis veniret Complutum, atque emptam illam, ac iam persolutam bestiam adduceret, latibundus abit. Atque ita, nulla alia conditione superaddita, omnis timoris expers, nihil vel de ipso subalci nomine sollicitus, iter suum prosequitur. Stabat interim secū cachinans pagan⁹ (sicuti postea narrauit) & de homine tam sincere ac simplicis farina, qui sine alia præcautione, emptū bonem ac pretium eius, in nunquam visi, nunquam auditi hominis manibus reliquisset, sibi ipsi risum faciebat, nihil minus, quam de tradendo pecore cogitans. Instabant Natalitia, & qui à conuiuio erat, Franciscum nostrum, ut de boue emendo ageret, commonebat: ipse autem iam emptum eum esse dicebat. Ventum erat, ut iam singulis præscinderentur portiones sue, & vestigium bonis necdum apparebat, & Franciscus venturum eum assenerat.

bat. Pridie igitur natiuitatis, presentibus in hospitali fratre nostro, & altero Francisco de Cuenas familiari suo, cum pluribus alijs, bos ingens, & omni ex parte bonus ad mensam, tanquam in propriam penetrat, sine ductore, domum. Vidit, & subito, ipsissimus ille est, inquit, noster Franciscus, emi illum, & pretium solui, ligate, macerate, diuidite. Venit autem & infidelis ille rusticus, multo post tempore, anhelus totus, & multa super profugo suo bone queritans. Ad primum autem F. Francisci colloquium compunctus usque ad cor, abiecit se coram in genua, sinistrae suae intentionis accusator factus; & ut delictum sibi remitteretur, supplex precator institit; confessusque est ijs, qui tum aderant, quomodo, cum primo diluculo istius diei egressus est ad opus suum, bos iste, qui alioquin mansuetissimus erat, Complutum versus sese arripisset. Quem toto nisu insequutus nullatenus assequi potuisset, ad quem Fr. Franciscus conuertens sese pacifice, & super caput humiliantis se, & reatum suum publicantis manum imponens. Quid, amice, hoccine igitur tibi in animo erat? festina igitur ad templum, & ostende te paruulo IESV, ut istam tuam iniquitatem propitius tibi, ut petis, remittat, inuit autem & ipse pro gratia illa, & pro tam insigni prouidentiae suae symbolo gratiam

gratiam Deo relaturus. Vnde factum est, ut quotquot ibi reperti sunt, noua admiratione ac stupore corriperebantur.

§. VIII.

Bos datus pauperibus, illico compensatur.

Addam hîc domesticum ac simile de boue, longeq; luculentius exemplum. P. Andreas Ouyedus, qui anno 1579. sanctissimè vitam finiit in Salembri, à Iulio III. Pontifice in Patriarcham suffectus, ab vniuersa gente Goana verè sanctus & vir Apostolicus habitus, præter ardentissimum zelum animarum, erga pauperes præcipua fuit charitate. Aliquando ita omnia in illos profuderat, ut nihil omnium, quod daret, superesset, præter vnicum adeò bouem, qui ei erat, ad sacra ornamenta deportanda, pernecessarius, si quando ex vno loco ad alium erat proficiscendum. Quia tamen viscera eius pati non poterant, ut miseros egentes oculis aspiceret, eum ipsum clitellarium bouem mactari iussit, atque in pauperum escam distribui. Adfuit tum illi, qui hæc ipsa postea de eo est testatus, monuitque: ne iumentum adeò necessarium occidi fineret. Huic Ouyedus respondit: *Sine, fili, eum, cadi atq; distribui: quippe cras manè Deus alium bonem*

S 3 prou-

prouidebit. Vaticinio euentus respondit. Intellexit enim nobilis quidam Patris charitatem pariter ac necessitatem, tantòq; benignissimæ liberalitatis, in pauperrimo Patriarcha, exemplo permotus, ad eum quadraginta boues, pecudésq; alias octoginta, præter alium com meatum, misit; quibus inopinatò auctus, in plures potuit alédos esse liberalis.

§. IX.

Mercatoris in pauperes liberalitas compensata, illiberalitas punita.

In l. 2.
c. 4. vitæ
Francisci
à Puero
1557.

Sic Deus submisit, non tantum homini Religioso, sed etiam omnis generis hominibus extra Religionem degentibus, per Religiosum, festiuas epulas. Et quod mirum est, qui ad eum confluebant, non ad dandam, sed ad accipiendam eleemosynam confluere videbantur; cum tamen non accipiendi, sed dandi animo venirent, qui non ipsi erant indigentes. Illud etiam illustre est. Compluti erat quidam pius ac copiosus mercator, Matthæus Pontanus, apud quem acceptas eleemosynas Franciscus deponere solebat, ut reciperet, si proximi id indigentia postularet. Quodam difficili anno, & penuria rerum ingenti pressis hominibus nosocomiòq; infirmis redundante, tantum à thesaurario suo argenti

argenti acceperat, vt non solùm fiscum proprium exhauriret, verùm etiam mutuum à mercatore peteret, fide Pueri IESV, in cautionem accepti, datâ. Omnia mercator inrationes inferebat diligentissimè. Tandem reperit se Franciscus millenorum ducatorum debitorem; nec territus, in dies debita augebat, mercatorq; petenti diu dabat; donec, mala cogitatione animum subeunte, vnde soluendo esset, cœpit dubitare. Redeuntî ergo atque iterum petenti Francisco dixit: Vnde tot nomina expunges, Frater? quis tibi tantam pecuniæ summam promisit? Nemo, inquit, Franciscus, sed habeo bonum, fidejussorem Puerum IESVM; qui me non deseret. Hoc responsum vbi ad amicos retulit mercator, derisui habitus est, vt qui se verbis sineret lactari, propriamq; familiam ac liberos in extremam cōijceret necessitatem, eique argentum suum concrederet, cui, præter peram, fundus nullus erat. His talibus sarcasmis exacerbatus Matthæus, redeunti, pro mutuo, Francisco, negavit se deinceps quidquam daturum; datis vtiq; iam abunde depauperatum despoliatumque. Abijt vacua manu Franciscus, & Puero IESV necessitatem suam exposuit, à quo missus est, alium pa-

tronum quærere. Quæsiuit, & inuenit alium mercatorem Rodricum Nunnez, à quo æquè ac à priore omnia liberaliter accepit. Interim ex quo à Matthæo repulsus est Franciscus, cum Francisco etiam omnis fortuna abiit. Nihil in taberna ampliùs vendebatur; nec, quæ debita fuerunt, extorqueri poterant, filebat negotiatio, cessabant lucra, nulla in domo prosperitas, nulla in domesticis sanitas. Ipse Matthæus inquietus & conturbatus, quasi mente videbatur excidisse. Vsq; adeò damnosum est, lucro nimis inhiare, & parcum esse erga Deum, est opes profligare. Quod cum agnosceret Matthæus, Franciscum iam ultro conuenit, dixitq;, vt, solito more, pro mutuo, ad se rediret, se & sua omnia deinceps fore in illius, & Pueri IESV potestate. Quod ubi factum, & lucrari mercator iterum cœpit, & pauperum procurator, acceptis largissimis eleemosynis, intra mensem, debitum omne dissoluit, adeò, vt etiam centum coronatorum summa superesset. Videant hîc mercatores, discant magnates, vnde possint opulescere; neque cum nostris Politicis existiment, se rem aucturos, dum minuunt sumptus in pauperes & Ecclesiam faciendos. Discant hinc ipsi pauperes, Dei curam etiam

etiam ad eos alendos extendi, qui extra religionem religiosè vivunt. Quisquis Deo vivit, Deo fidat; cuius verbum est: *Si volueritis, Isa. i. 19. & audieritis me, bona terræ comedetis.*

§. X.

Principum promissa, in Deo stabilienda.

Ne longum faciam, complura alia omitto, quæ Francisco huic, in hoc genere, acciderunt; illud tribus verbis perstringam potius, quàm dicam, eum, si spem suam in Principibus posuisset, nec totum se in Dei manum, tradidisset, nihil impetrasse opis. Quare cum Sabaudus, cum Catharina Austriae infantissa matrimonium initurus, Madritum venisset, & eodem venienti Francisco multa promississet; Madrito discessit, Francisci oblitus; qui iam Complutum redierat, pecuniæ accipiendæ cura alij demandata. Quare moestus Franciscus, ad Puerulum suum IESVM confugit, atque in sinum eius querelas deposuit, didicitq; , ideò nihil se accepisse, quia carnem brachium suum posuisset. Quàm primùm ergò posthac constituit, in solo Deo fiduciam omnem collocare, adfuit à Sabauda cursor, qui liberali sanè eleemosyna in pauperes assignata eum subleuavit. O mortales, quid speratis in Principibus! in Deo

S 5 sperate,

S. Hierō.
in c. 6.
Matth.

sperate, & bona terra comedetis. In promissa veritatis, ait D. Hieronymus, nemo dubitet. Sit homo, qui esse debet, & mox addentur ei omnia. Non est autem homo, qui esse debet, si in Deo non sperat. Immo impietas est, post tot exempla luculentissima, post tot clarissima Scripturæ Sacræ, sanctorumque Patrum testimonia, de diuina prouidentia dubitare. De qua qui dubitat, an Deus sit memor suarum promissionum; dubitat, an sit liberalis; dubitat, an sit Deus; si enim Deus est, fidelis est, diues est, liberalis est; amans est suorum filiorum. Merito igitur eiusmodi Dubitantium his verbis compellat D. Augustinus:

S. Augu-
stin. lib.
de Elec-
mosyna.

Tu Christiano, tu Dei seruo, tu bonis operibus dedito, tu Domino suo charo aliquid existimas defuturum? An putas, qui Christum pascit, à Christo ipse non pascitur? An putas terrena deerunt, quibus cœlestia & diuina tribuuntur? Vnde hac incredula cogitatio? Quid facit in domo Dei perfidum pectus? Sed fortasse non sunt tales in Ecclesia Dei? Diffidunt curæ & prouidentia Dei, quicunq; furtis, rapinis, fraudibus, aliisque malis artibus diuites volunt fieri. Si enim à Deo necessaria sperarent, non raperent aliunde. Sperarent autem, si non ipsis bestiis se se iudicarent indigniores. Si-
quidem

quidem de brutis animalibus sciunt verè dici
ad Dominum: *Dante te illis, colligent: appe-* Pl. 103.
riente te manum tuā, omnia implebuntur boni- 28.
tate. His se æquiparare non audent, quia
non tantum comparati sunt animales isti e-
quo & mulo, & jumentis insipientibus, sed
etiam, infra bestiarum vilitatem, se se abje-
cerunt. Si in Deo spem collocarent, non so-
lùm ad eos alendos pij homines, sed etiam
corui, cerui, lupi, leones, aliāq; bruta anima-
lia, & ipsa elementa excitarentur.

§. XI.

*Dei in extrema fame, notabilis mi-
sericordia.*

Et fuerunt excitati. Recensebo in hanc Pithæus
rem exemplum, quo vix quidquam in diui- in Anna-
næ providentiæ testimonia luculentius po- lib Frac.
test afferri. Habeo illud ex Annalibus Fran- Baron.
corum Pithæi, nec Baronium id suis Anna- tom. 10.
libus inferere piguit. Anno reparatæ salu- Anno
tis 850. sæuissima fames Germaniam inua- 850. n. 15.
sit; sed præcipuè eos infestavit, qui Rhenum
accoluerant. Ibi vnus frumenti Moguntia-
ci modius decem siclis argenti vendebatur.
Sed memorabilis fuit charitas Archiepiscopi
Rhabani. Is in quadam parochiæ suæ villa,
Wincella dicta, commorabatur, & præter
dome-

domesticos ac familiares suos, quotidie pl⁹ quàm trecentos alimentis sustentabat. Itaque ingenti contentione illuc pauperes undique confluxerunt. Inter hos visa est & mulier inedia consumpta, quæ filium parvulum gestans, refici cibo cupiebat, sed exhaustis viribus, in ipso limine concidit. Puerulus igitur adrepens mamillam matris mortuæ, quasi adhuc viventis, de sinu protrahens ac fugere tentans omnes gemere & flere coëgit, qui miserabile illud spectaculum intuebantur. Nimirum minus beneficium alij existimarent, esse in alimentis positum, nisi alij fame interirent: & luculentiùs succurrit Numen, dum, alijs inedia morientibus, alios ab ipso penè capulo reducit ad vitam. Itaque, eo ipso tempore, alius quispiam de Grabfelden famem fugiens, vxore & tenero adhuc filio comitante, in Thuringiam proficiscebatur. Quàm verè locutus est, qui famem *malesuadam* appellavit? Nā audi, quid huic suaserit. Si mensā Thyesteam cogitas, minùs cogitas. Alienis ibi manibus mactatus est puer, & ab ignaro parente absumtus. Hic, pater suismet manib⁹ & dentibus gnatum lacerare constituit. Ventum erat ad siluam densis arboribus horridam & vel

vel ab ipsis umbris formidolosam. Procul
ab hominibus, nec feram conspiciebant.
Quid non suadet solitudo? quid non cogit
fames? Fractus jeiunio parens inedia tabe-
scens uxorem intuens, puerumque aut
mortuo similem, aut iam morituro, sic con-
jugem affatur: Quid vivimus, mea charissi-
ma, immò quid morimur tamdiu? an non
satius est, hanc citò finire calamitatem? Et
finienda est profectò omnibus tandem, si nò
vnius morte duorum vitam redimimus. Pau-
lo post animam iam fugientem exhalabit,
nobis hic puer, & nos cum illo, ni quali-
cunque cibo vires restauramus. Nuncquid
igitur satius est, pueri mortem accelerare, ut
eius carnibus vivamus? vitam illi dedimus,
sic vices ibunt, sic vitam dabit & ille nobis:
immò sic longo eum pariter, & nos cruciatu
liberabimus. Ad hæc verba, vehementissimè
viscera materna cohorrerunt: neque vo-
luit pia parens in ijs eundem filium bis ge-
stare. Obtestata est igitur, quantis maximis
precibus potuit, maritum, ne tantum scelus
in Deum, in proprium sanguinem, in inno-
centem puerum admitreret: potiùs omnibus
occumbendum vnà, quàm tale facinus au-
dendum. Vim peroranti prolis lachrymæ ac
eiulatus

eiulatus addiderunt. Caucasum commotus-
set pallida mater, pro teneri filij vita, apud
patrem, apud coniugem supplex. Sed fames
patris in rabiem cessit. inijcit coniugi, inijcit
proli manus, & de maternis brachijs, filium,
per vim, rapit; necquidquam clamantem,
vxorēq; frustra reclamante, & superos ob-
testante. Efferatur, in summis malis, non ex-
tinguitur penitus hominis natura. Quamob-
rem & iste fame vāsaniens, ne vno ictu &
matrem occideret; & prolem, filium a pa-
rentis conspectu longiūs asportauit, vt, ex
tra oculos illius, eum deartuaret. Quin e-
ducto iam gladio, manu ipsa, ad tantum faci-
nus, trepidante, aliquandiu in ancipiti hæ-
sit, deliberauitq; cōsultiūsne esset, ferire, an
perire? fuitq; crudele certamen, inter amo-
rem patrium, & furorem comedendi. In tali
mentis lucta, sinistra gnatū trahens, feri-
rum nudatum dextera tenens dum progre-
ditur, adest repentē de cœlo auxilium, & ec-
ce, quasi pro Iphigeniæ mactatu cerua sub-
stitueretur, ita inopinatō conspicit duos lu-
pos eminus ceruæ instantes, eāq; recens
occisam lacerantes. Quis eo tunc latior? il-
lico manu mittit filiam, eūq; vitæ, liber-
tati, matri, immō & sibi donat; sublatōque
clamore,

clamore, strictum enssem intentans, quātum,
per vires, licuit, accurrit, lupos fugat, & fe-
rina cruda stomachum placat. Mox partes
alias atque alias secat, easque, ut erant, cruo-
re manantes ad coniugem, affert, iam nati-
cidium pridem esse peractum existimantem.
Cum autem etiam videret maritum venien-
tem, carnesque recentes sanguine perfusas
manibus ferentem, quid aliud arbitrari po-
tuit, quā filij occisi eas esse? Ergo, animo
fugiente, sensibusque destituta retrorsum col-
lapsa est, non secus ac fulmine dejecta. Ad-
uolat maritus, consolatur vxorem, quā non,
nisi filio adducto conspectoque, credere,
voluit, filium viuere. Filium ubi vidit, tum
dum illi remigrauit ex integro spiritus;
tum in pedes erecta, tum in has voces effusa
est. *Exultauit cor meum in Domino: infirmi*
accincti sunt robore: & famelici saturati sunt.
Dominus mortificat, & viuificat: deducit ad
inferos, & reducit. Egit & maritus Deo gra-
tias, & quod tam immani facinore se non
passus esset contaminari, & quod filium sibi
conseruasset: dixitque ex animo: *Oculi om-*
nium in te sperant Domine, quia tu das escam
illorum in tempore opportuno. Lauda Domi-
num mecum & tu, vxor, & tu, fili, per hac e-
nim

1. Reg. 2.1.

Ps. 144. 15.

Iob. 36. 31.

nim iudicat populos, & dat escas multis mortalibus. Post eiusmodi laudes, mensæ accubuerunt, testatique sunt postea, nunquam se suavius epulatos esse, quam cum incoctis carnibus, in silua, vescerentur. Sic Deus ipsos lupos voluit esse famelicorum hominum laniones. Nec mirum est à lupis homini prædam relictam, si à lupa Romulum ac Remum lactatos esse Romani crediderunt.

C A P V T XIII.

Mirabile iudicium Dei, per simplicissimos, sæpe efficientis, quod per sapientes sperari non potuisset.

§. I.

Dei ars est, contraria è contrarijs elicere.

Non subuenit igitur tantum ijs diuina misericordia, quibus alij non subueniunt; aut qui aliunde deserti sunt, sed sæpe etiam subuenit, per lupos, per ceruos; aut si per homines, certè per illos, de quibus minimè sperauisses; sicut in contrarium sæpe nocent, quos credidisses tibi profuturos, vt pro perca, quod dicitur, *scorpium capias, & ex ipsa vipera medicinam*, hoc est, *ex inimicis salutem*. Ars maior est, remedijs minoribus succurrere: maxima autem; si non

si non tantum contraria contrarijs curentur, sed etiam ipsi artis præcepto contraria adhibeantur. Sic Seruator *expuens in terrā* Ioan. 9. 6. *fecit lutum ex spūto*, ad oculos cæci illuminandos, cum alioqui luto oculi excæcentur; nihil enim illis magis est contrarium. Sic cum nihil sit, quod aquas magis reddat amaras atque impotabiles, quam sal (vt ex marinis aquis est manifestum, quas nemo potest bibere) tamen Elisæus eas, immisso 4. Reg. 2. 20. in amaras aquas sale, dulces potabilésq; effecit. Si artem sequi humanam, aut pharmacopolas voluisset imitari, saccharum inspersisset, mel infudisset, mulsum, non sallem indidisset. Habet ergo præcipuam admirationem diuinæ prouidentiae illud coeleste iudicium, quo *vocat ea quæ non sunt, tan-* Rom. 4. 17. *quam ea quæ sunt*; & utitur ijs, qui sunt contentibiles, in hominum oculis, vt eos confundat, qui sibi videntur esse sapientes. Nam quemadmodum, apud Strabonem, *Crot-* Strab. lib. 6. *niatarum postremus, reliquorum primus est*; Matth. 19. 30. ita sæpe, apud Deum, *primi fiunt nouissimi*; & *novissimi primi*.

§. II.

Innocentis Monachi ridicula simplicitas malitiosissimi Nobilis iniquitatem emendat.

T

I

Cæsarius
lib. 6.
cap. 2.

In quam rem *VVido* Abbas Cisterciensis, postea Cardinalis, cum missus esset Colonias, ad electionem confirmandam, quæ facta fuerat contra Philippum in Othonem, retulit ibidem, quandam sanctæ simplicitatis historiam satis jucundam, satisque mirabilem. Dicebat enim, Cisterciensis ordinis domum quampiam, in ditioe sitam Nobilis, sed Deum ac diuina non curantis viri. Is, cui jus & vis idem erat, cœnobium multis miseris vexabat modis; per præfectos ac ministros reliquos, de annonâ, de vino, de pecoribus Monasterij, quatum libuit, abstulit, atque vsurpauit; idque toties, quoties vâsana in eum incessit, libido rapiendi. Religiosis reliquit, quantum ipsi videbatur, non quantum ad eos pertinebat. Quem ad modum haud rarò hodièque fieri videmus, ab ijs, qui, vt ipsi pereant, perdere Religiosorum redditus, omni, quâ possunt, ope, nituntur. Diu iam ea durauerat, tyrannis; & pœnè lex erat, nullum jus esse Monachorum, eorûmque jura, sine injuria posse violari. Quid facerent, contra vim tantam, pauperculi? Crabronem irritassent, aut ignem gladio fodissent, nisi querelas intra septa monasterij continuissent. Itaque gemitum silentio prementes, velut inclusam flam-

flammam, conabantur suffocare. Sed ea tandem, tanquam ruptis repagulis, se se effudit potentiùs, quando idem Nobilis, more hostis, in armenta ipsa monasterij palam inuasit, partemque haud exiguam, prædæ instar, in suam arcem, nouus Cacus abduxit. Conuocat Abbas fratres, in cōcilio existunt querelæ; mox turbæ, itur in diuersas sententias. Mittendum vnum, è toto cœtu, censuerunt. Sed non erat, qui mitti vellet. Abbatis præcipuam fore auctoritatem arbitrabantur. At ille prouinciam detrectauit, dictitans, nihil se, apud Caucaseum pectus, profecturum. Destinatur Prior, sed & ille noluit actum agere. Designatur is, qui *cellæ præfectus* vocatur; excusauit. Ad vltimum, Nemōne hīc est, ait Cœnobiarcha, qui nobis ire aut velit, aut adire hunc Verrem audeat? Cunctis altum silentibus, indignante ironia, vnus: Ille, inquit, eat, & digito simul hominem senio ingenioque simplicissimum, ac inde ineptissimum ostendebat. O quanta est vis simplicitatis! Nescit tergiversari, dum nescit suspicari. Hinc, qui simplicior, idem est obedientior.

Igitur, ceteris omnibus iter detrectantibus, iste solus negotium suscepit. In ipso abi-

T 2

tu, ex

tu, ex Abbate quærit: Quid sibi, si non totum, sed pars duntaxat eorum, quæ ablata erant, restituatur, faciendum? Respondet Abbas: *Quidquid reddiderit, accipe, in Nomine Domini.* Præstat aliquid recipere, quàm amittere totum. Sic instructus it monachus. Ad arcem ubi peruenit, immò & ad conspectum honorati prædonis, coepit Præfulis sui, Fratrumq; ei in primis orationes offerre; tum etiam mandata, quæ acceperat, exponere.

Iob. 12. 4. Audit ouē vulpes, &, quia *deridetur iusti simplicitas, quæ est lampas contempta apud cogitationes diuitum, parata ad tempus statutum*, ideò & tunc superba astutia, querelas Religiosi parui pendens, & cum sarcasmo eleuans, video te famelicum, inquit, Pater, igitur prius prande, & tum responsum accipe. Profuit & hîc, simplicem fuisse, vt iniquus depeculator **Iob. 5. 13.** *in astutia sua comprehenderetur.* Condixit.

1. Cor. 3. 19. Mansit. Hora prandij iubetur accumbere; apponuntur consueta carniū fercula; nulla hospitis carne alioqui abstinentis habitatione, immò in muscipulam, qua non conuiuia, sed conuiuator caperetur. Haud immemor erat Monachus aut regulæ, aut consuetudinis suæ; sed obedientia simplicissimo homini, & præceptum Abbatis præcipuè ante

ante oculos versabatur. Itaque cum carnes appositas, de monasterij sui pecoribus esse, haud ambigeret, intrepidè eas, non tantum ad satietatem, sed etiam, supra naturæ appetentiam, contruncare institit, idque, non ut se, sed ut Superioris mandatum impleret. Sedebat, cum vxore sua, Nobilis, in diuersa mensæ parte, identidem tuburcinantem & obseruans, & admirans, temerèque secum cogitans, ita Religiosos, cum foras prodeunt, libertate in peccatum abuti, è claustris sui cauea emissos. Absoluto prandio, remotisque mensis, Monachum ab arbitris seductum, eiusmodi sermone aggressus est. Dic mihi, bone vir, *solétne Conuentus vester manducare carnem?* Nequaquam, ait Monachus. Addit Nobilis: *Quid, cum exeunt?* Neque domi, neque foris carnibus vescuntur, inquit Monachus. Ratus Nobilis, se eum in nassam, compulsum tenere: Cur igitur, tu, hodie, inquit, Milo mihi factus bouem propemodum solus integrum, in mensa mea, deuorauisti? Dixit hæc vocaliùs, ut ceteri quoque audire ac ridere possent. Verum alia consilia Dei fuere. Voluit enim *tyrannum* (sic author, vocat bonorum Ecclesiasticorum inuasores) innocentissimi viri simplicitate, erudire; non titillare ad cathinos.

Iob. 8. 20.

Audi, quid simplicitas versutiae responderit. Cum Abbas meus, inquebat, huc me mitteret, praecepit mihi, ut quidquid ex pecoribus rehabere possem, accipere non recusarem, & quia mihi constabat, carnes appositae fuisse monasterij mei; item quia timui, nil amplius mihi fore restituendum, nisi quantum dentibus capere possem; comedi, propter obedientiam, ne omnino vacuus redirem. Superavit tam sincera simplicitas omnes eloquentiae profanae artes & colores. Nam quia Deus non proijcet simplicem, nec porriget manum malignis, ea vis, fuit responsi, ut adamantinum Nobilis petrus penetrarit. Illico enim dicti candore, immò S. Spiritu per os Monachi loquente, commotus, praestolari tantisper eum iussit, donec rem ad uxorem referret; sine cuius utique nutu ac tribunali nihil audebat facere. Vxori igitur, recensita senis responsione, dixit: Tantae virum innocentiae ac simplicitatis repulsam pati, indignum est, & periculosum. Quippe praesentem Dei vindictam metuo, si hunc offendo. Idem censuit & vxor, viro, ad miserandum, proclivior. Ergo ad senem reuersus hac oratione usus est. Venerande senex, optime Dei serue, vicisti, non Tullium eloquentem, sed Paulum simplicem imita-

imitatus. Si vi egisses, si disertis verbis, si compositis ad persuadendum figuris, si tropis me aggressus esses, lapis fuisset. Vfus obediētia, vsus sinceritate, me totum emollijsti. Vidi enim te hominem esse misericordia dignum. Itaque Monasterio tuo & abacta pecora, quæ supersunt, restituā, & quidquid vnquam damni intuli, quā licuerit, integrum sarciam; neq; posthac quidquam turbæ in vos mouebo. Ex eā igitur horā, non solum bona sua, sed etiam constantem cœnobitæ pacem ac quietem habuere.

§. III.

Cur Deus quibusdam frænum laxet in Religiosos, itémque, cur per simplices saepe plus efficiat, quàm per mundi sapientes?

Duo mihi hinc sumo documenta. Primum, sicut paterfamilias eadem clauis aperit clausa, & aperta claudit, ita eodem opere laxare aliquando Deum secularibus frænū, in Religiosorum prouentus, aliāque bona grassantibus; vt, dum inuasores rapiendo currunt in Infernum, Religiosi tolerando cœlum promereantur, & in Domino ponere spem suam assuescant, solenturque se illo cantu: *Quoniam non in finem obliuio erit pauperis;* Ps. 9. 19.

peris; patientia pauperum non peribit in finem. Succurrit tandem cœlestis Pater, per illos ipsos etiam, qui presserunt, dummodo non Megarensium, sed veris lachrymis calamitas ploretur, nec pro Parni scaphula, quod dicitur; bellum instituatur. Alterum documentum est, magnam esse cœli potentiam, quæ per simplices æquè novit juvare, ac per prudentes. Allegoria vetus est, *Ne pueri gladium commiseris*, quo docetur, imperitiis ac fatuis non mandandam esse rerum magnarum potestatem. Hæc proba est monitio, si viribus humanis negotium geratur. Deo autem perinde est, etiam *ex ore infantium & lactentium* potest perficere laudem. Et sæpe per hos facit, quod non facit per disertos. Per paruos, cum magna gerit, tantò plus illi tribuendum est, quantò minus illis, per quos gerit. Sic testatur Marcellinus Comes, etiam per adolescentem, cui Rex Hunericus jusserat linguam exscindi, fidem Christi clariùs prædicatam. Itaque *videte vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ignobilia mundi*

Ps. 8. 3.

Vide Baronium
tom. 6.
An. 484.
1. Cor. I.
26.

mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret: ut non gloriatur omnis caro, in conspectu eius. Non gloriatur in stemmate suo sanguis regius; non in eloquentia sua Demosthenes; non in gladio suo Alexander: Deus per simplices & piscatores Apostolos totum mundum subiugavit: hodieque non infrequenter, de stercore eleuat pauperem, ut solium gloria teneat, de quo potentes deponit. Inter Angelos ea est subordinatio, ut superior illuminet inferiorem, non autem inferior superiorem. Quia ubi iam nullum est superbiæ periculum, neque debet esse causa humiliationis. Inter homines autem facile doctior est inflatior; & pronissimum est, ut superior despiciat inferiorem. Quamobrem divina sapientia constituit, ut sæpe simplicior erudire debeat prudentiorem; & vel eruditissimus discat ab omnium scientiarum imperito. Sunt enim eruditi, tegulæ domus in alto positæ, simplices, terræ subjacenti similes. Super tegulas pluviæ de cælo cadunt, sed citò delabuntur in terram, quam faciunt virere. Ita contingit in alta cathedrâ constitutis, cœlestis doctrina, instar pluviæ, per mentem eorum transit, non imbuunt voluntatem.

I. Reg. 1. &

tatem. At simplices, minùs quidem intelligunt, plus tamen volunt. Possunt igitur docere affectu, à quibus intellectu superantur.

§. IV.

Deiparæ Virginitas à simplici Fr. Aegidio defensa.

Sur. in
vita S.
Ægidij
23 April.
tom. 7.

Venit aliquando ad AEGIDIUM D. Francisci simplicissimum discipulum, quidam ordinis Prædicatorij valde eruditus Sacre Theologia, qui multis annis mire vexatus fuit hesitatione quadam de perpetuâ Matris DEI virginitate. Videbatur enim ei fieri non posse, ut simul Mater esset & Virgo. At tamen dolebat ei plurimum, utpote viro bene Catholico, isthac hesitatio, cupiebatque ab homine diuinitus illustrato de hac quæstione doceri. Audierat verò, fratrem Aegidium egregiè illuminatum, & sapiùs rapi in DEVM, itaq; statuit ire ad eum, confidens, eius sermonibus hac ambiguitate liberatum iri. Cùm autem iam esset in viâ, Aegidius spiritu cognouit, & tentationem & aduentum eius, procedensque ei obuiam, priusquam quicquam diceret, baculo terram percussit & ait: Frater predicator: S. MARIA Virgo est ante partum, moxque illic ortum est elegans liliu. Iterum humum cadens, Frater Predicator, inquit, S. MARIA Virgo est in partu, & con-

& confestim alterum erupit lilium. Tertiò so-
lum feriens. Fr. Predicator, ait S. MARIA
Virgo est post partum, simulq, tertium enatum
est lilium. Mox autem Egidius aufugit, &
Doctor ille curatus est. Postquam autem didicit.
eum fuisse Egidium, multò deinceps amore, &
illum & ordinem eius complexus est. Consimili
modo, in Campania Galliarum Prouincia, in
monasterio Cisterciensis ordinis, quod Argenso-
les dicitur, Abbatissam vidimus, ait Cantipra-
tanus, quæ, sine ulla litteratura artis Gram-
maticæ, non solum libros Theologia; verum
etiam libros Augustini de Trinitate plenissimè
intelligebat, & difficillimas quæstiones eorum,
lucidissimis solutionibus exponebat.

§. V.

Sapientia diuina paruulis reuelata.

Quàm verè dixit Christus: Confiteor tibi, Matth. 11.
Pater, Domine cæli & terræ, quia abscondisti 25.
hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti
ea paruulis? Ita Pater, quoniam sic fuit pla-
citur ante te. Quem locum exponens S.
Augustinus ita scribit: Nomine sapientum &
prudentum superbos intelligi, ipse exposuit, cum
ait: Et reuelasti ea paruulis. Quid enim par-
uulis, nisi humilibus? Addit D. Gregorius:
Nec dixit: Reuelasti ea stultis, sed paruulis, tu-
morem

Thom.
Canti-
prat. lib.
2. cap. 46.
§. 5.

S. Augu-
stin. serm.
8. de verb.
Dom. S.
Greg. c. 9.
sup. lob.

36. l. 27.
Moral.

morem se damnaſſe innotescens, non ingenij acumen. Perpendant ergo, qui se supra ceteros sapere arbitrantur, quàm exiguam causſam habeant, se circumspectiendi, quasi plus alijs ſciant; cum diuina Sapientia, in rebus maximis, plus reuelet paruulis, & piscatoribus Apostolis, quàm tumidis Philosophis; plus Aegidio, quàm Theophrasto; plus Paulo Simplici, aut mulierculæ rudi, quàm Socrati ſapienti; immo cum per pueros doceat senes. Sic constituit iuuenem Ioseph principem domus Pharaonis, ut erudiret principes eius, sicut ſemetipſum, & senes eius prudentiam doceret, in medio ſapientium Aegyptiorum. Sic cum Suſanna innocens duceretur ad mortem, suscitauit Dominus Spiritum sanctum pueri iunioris, cuius nomen Daniel. Et dixerunt ei senes: Veni, & ſede in medio noſtrum, & indica nobis, quia tibi

Pſal. 104.
22.

Dan. 13.
45.

Luc. 2. 46.

Deus dedit honorem ſenectutis. Sic ipſum puerulum IESVM parentes inuenerunt in templo ſedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos. Stupebant autem omnes, qui eum audiebant, ſuper prudentia & reſponſis eius. Et videntes admirati ſunt. Ita enim interrogando diſcipuli egit partes, ut ab omnibus Doctor Doctorum eſſe videretur. Et fuit

fuit hic ipse quoque, ni fallor, puerulus, qui magnum illum Augustinum docuit, non nimis alta de SS. Trinitate disputare. Dabo authorem pium, ea de re, quæ alioqui controuertitur, non dubitantem. Cuius hæc sunt verba:

§. VI.

S. Augustinus à paruulo eruditus.

Quid te inflas, humana superbia? quò assurgis fortiùs, tantò turpiùs conquassaris. Audi, quid de Beato Augustino S. Volusianus in Laude mirabili testatur, dicens: In alijs sacerdotibus per mundum quomodocung, toleratur, inscitia, id est ignorantia, cum autem ad Augustinum ventum fuerit, Legi Dei deesse creditur, quidquid eum contigerit ignorare. Quid autem tam magnifico viro, super profunditate sermonis & arduarum rerum disputatione, contigerit, audiamus. Inter miracula quaedam Beati Augustini tale quid de eo reperitur. Eo in tempore, quo Beatus Augustinus librum de Trinitate composuit, illi tale miraculum Deus ostendit. Hipponensis ciuitas Africa nobilis, in quâ Beatus Augustinus Episcopatum administrabat, super littus maris pulcherrimè sita erat. Beatus autem Augustinus in consuetudine habebat, vt, post diurnum studium ac laborem, vespere super lit-

tus

Thom.
Canti-
prat. lib.
2. Apum.
c. 48, §. 3.

tus maris, sequentibus eum à longè Episcopis &
 Clericis, qui eum, pro consilio & negotio uni-
 versalis Ecclesie, frequentabant, solus antee-
 dens deambularet: ne scilicet eius contemplatio-
 nem & studium fabulatio impediret. Cum er-
 go sic solus, vice quadam, incederet, puerulum
 miræ pulchritudinis super littus maris seden-
 tem inuenit, qui factâ in terrâ fossâ parvulâ,
 sicut pueri in plateis ludentes solent, cochleari
 argenteo aquam de mari hauriebat, & in illam
 fossam parvulam effundebat. Quem ut Beatus
 Augustinus ita seriôsè sedentem vidit, pedem
 mox pressit, & stetit. Procedensq; inde, pue-
 rum salutât, & inquit, quid agat? Et puer
 eum magno serio respondens, volo, inquit, totum
 mare istud exhaurire, & isti fossæ, si possum, in-
 fundere. Quo responso, quasi puerili, vir san-
 ctus in risum decentissimum concitatus, respon-
 dit: Et quomodo inquit, ô bone puer, hoc po-
 teris? ingens mare est, paruum cochlear, quo
 exhauris, parua etiam fossa, in quam infundis.
 Et mox puer: possibilis, inquit, mihi est hoc
 facere, quod intendo, quàm te implere, quod
 cogitas. Ad hoc Beatus Augustinus mirabiliter
 stupefactus, quid hoc esset, interrogat. Et puer:
 Cogitatu, ait, volui, & æstimas volumine bre-
 vi concludere, quid sit illud indiuidua Trinitatis
 inexpli-

inexplicabile Sacramentum. Et hoc quidem antequam possis, isti fosse paruula potius totius maris undas infundam. Hæc dicens puer repente disparuit. Beatus verò Augustinus Christum in facto glorificans, quam verum puer dixerat, mox aduertit.

§. VII.

Præcedentis historia veritas trutinata.

Hæc ad Liburnum, portum Pisanorum contigisse tradit Iacobus Philippus Bergomensis. Quidquid sit de loco; de puero IESV ei apparente res probabilior est, quam quòd S. Hieronymo apparuerit; non solum quia epistola illa D. Augustini ad Cyrillum fictitia est; sed quia etiam vetustissima, in Ecclesia, pictura est D. Augustini, cum puero ad littus & pedes illius sedente, atq; cochlear tenente, quo mare in effossam scrobem colligit: quidquid nonnulli etiam hanc imaginem sublæstæ fidei esse arbitrentur. Quod si ergo historiam esse ponamus. voluit & hunc Doctorem Puer IESVS docere, & voluit utiq; sanctus hoc Doctor libenter ab hoc Puero doceri, tanquam à Sapiencia Patris, magistroque veritatis, qui per veros, aut ætate, aut sapientia mundana, pueros, complures alios, in humanis oculis grandes instru-

In tom. 2.
D. Augustini
Appendice
epist. 17.
Io. Molæ.
de hist.
SS. Imaginum
lib. 3.
cap. 36.

filendo plus efficimus, quàm loquendo. Igitur quàm sincerâ ingenuitate petitionem suam explicauit, tam prudenti patientia, repulsam passus tacuit. Existimauerat Imperator, homini aquam hæsisse, nec iam argumenta solùm, verùm etiam verba deesse. Erras, erras, ô Imperator, non est stultitiæ signum, posse, tacere. Garrulorum sermo, vti vilis; ita & excors est. Solus ille verè sapit, qui habet linguam in potestate. *Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est: & preciosi spiritus vir eruditus. Hinc, stultus quoque si tacerit, sapiens reputabitur: & si compresserit labia sua, intelligens.* Pro. 17. 27.

Amphilochius igitur, tanquam elinguat, abijt; sed silens consilium coxit, toti Ecclesiæ profuturum. Paulo enim post facinus dignum memoria fecit; & vtrique alijs quoque imitandum, si mortales tam facile pro Christi gloria, quàm pro Principum oblectatiunculis, stulti sustinerent reputari. Quippe occasionem captauit, vt, cum alijs Præsulibus in aulam venientibus, & ipse veniret. Ibi, vti mos, & parerat, cum alijs Episcopis Imperatorem quàm decentissimè consalutauit. Recta inde ad filium ipsius,

V

qui

qui admodum nuper ad Imperiū lectus fuerat, digressus, eum impolitè atq; inurbanè gestūque subrustico tractare cœpit. Neque enim eadem illi, quæ patri eius, obseruantia honorisque signa exhibuit; sed tanquam si de vulgo, aut coloni terræue filius esset, ita cum eo, quasi cum puero colloquēs, manūque eum, contra omnes leges aulicas, demulcens: *Saule & tu, ô puer*, inquebat. Hæc cum videret Theodosius, senem Amphilo-chium ætate desipere existimabat, & vtique rudiore animo, rusticum, non aulicum, in aula, agere cogitabat. Itaque simplicitatem hominis instruendam censuit, docuitque, quibus cærimonijs filius esset salutandus. Iterum erras, ô Imperator, non tu illum, ille te docebit: tui, non illius mores, sunt culpandi.

Audijt igitur Amphilo-chius Imperatorem, instructionemq; illius, leui risu, refutans, quasi per contumaciam, respondit: sufficere filio eius iam exhibitum à se honorem. Hoc dicto Theodosius ira percitus, & non secus, ac si filius atroci iniuria affectus esset, grauiter commotus, Episcopum delirantem, cum conuicio, abduci iussit. Cithara vt sonet, percutienda est: idem huic Episcopo

copo accidit. Tangebatur iam & satellitum manu ignominiosè foras protrudebatur, cum renidente ac sereno ore conuersus, consiliùmque in animo occultatum sonantissima voce proferens: *Videsne, ô Imperator, inquiebat, quàm tu indignè illatam filio tuo injuriam feras? Vides, quàm vehementer & incensè, ob compellationem minùs urbanam decentemque, in me, exardescas? Sic scilicet existimare te oportuit, succensere etiam cælestem Imperatorem, & Patrem Unigeniti, propter eos, qui non communem illi tribuunt honorem, sed dissimilem & longè minorem Patre vocare audent.*

Hic vidisses, quid diuina possint. Etenim Imperator, cum inde rem actam intelligeret, & verba illa confidentissimè aptissimèque prolata admiraretur, velut fulmine ictus, ita quàm primùm sacerdotem Dei ad se accersuit, atque ad pedes eius accidit veniam petens, publicaque voce professus est, non Episcopum, sed se simplicem fuisse atque ignorantem; neque aliter, quàm ipse dixisset, se rem habere. Igitur in ea sententia confirmatus, postea eos, qui aliter, quàm Nicææ statutum fuerat, opinarentur, extremè auersatus est. Contentiones in foro, & inanes

conuentus inhiuit; disputationibus, de Deo & natura eius, finem omninò imposuit, & constitutione publicè proposita, periculum, qui ei non parèrent, denunciauit, poenâsque, contra hoc edictum acturis, seuerissimas est comminatus. Ita factum, vt, Arianis & Eunomianis pulsis, τὴν ἀποστολικὴν *consubstantialis* fidei professores Ecclesias moderarentur. Ita astutiam simplicitas supplantauit.

§. IX.

Quantum esset saepe emolumentum; si, qui possunt, Principibus auderent veritatem ingerere?

Liceat saltem mihi, ex hac historia, aliquid discere, si alij nolunt. Nempe illud disco, vt non diffidam simplicitati meae, sed quæ ad diuinum honorem; quæ ad Religionem orthodoxam, & conseruandam, & propagandam; quæ ad iustitiam pacis & belli obtinendam faciunt, & quæ mihi à bono Genio, immò à bono Deo suggeruntur, ea, cum locus, aut tempus iubet, liberè proferam. Si apud Principum aures, si in curia Regum, si in maximis aulis mihi locus non est; saltem illis identidem occinam, & circa illorum aures circumsonabo, qui pro-

ximi

ximi sunt Principibus, qui Regum aures
 tenent apertas, qui cuiuscunque Dynastæ
 aut curiam, aut animam habent, occupant-
 que. Non sum exercitatus in schola Machia-
 uelli; non didici gryphos; non sectatus sum
 artes & ambages Politicas; at meliorem
 magistrum Spiritum S. humilibus promif-
 sum inuocabo, quia *inspiratio omnipotentis*
dat intelligentiam. Beatus homo, quem tu eru-
dieris, Domine, & de lege tua docueris eum.
 Sapientior enim euadet, quàm Athenienses,
 & omnes Mundi sapientes. Timebat Moy-
 ses, cum eum Deus mitteret ad Pharaonem,
 & dicebat: *Obsecro, Domine, non sum eloquens*
ab heri & nudius tertius. Etsi enim eruditus
 esset, omni sapientia Aegyptiorum, &, vt
 Origenes ait, eloquentia incomparabili, ta-
 men *ab heri, & nudius tertius*, postquam
 Deum loquentem audiuit, intellexit rudita-
 tem suam; sicut rusticus, licet, cum jumen-
 tis suis comparatus, sapiens videatur; colla-
 tus tamen Doctoribus imperitiam suam
 agnoscit; ita Moyses vidit, omnem huma-
 nam sapientiam, coram Deo, stultitiam esse.
 Sed Deus illi dixit: *Quis fecit os hominis, aut*
quis fabricatus est mutum? Age igitur, quod
 agis, tu linguam dabis, ego suggeram verba.

Iob. 32. 8.

Ps. 93. 12.

Exod. 4.
10.

Quo pacto etiam Christus Apostolos suos
 Matr. 10. animavit dicens: *Nolite cogitare, quo modo,*
 19. *aut, quid loquamini: dabitur enim vobis in illa*
hora, quid loquamini. Non enim vos estis, qui
loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loqui-
tur in vobis. Hoc idem & alij, quibus cum
 magnatibus est negotium, aut occasio col-
 loquendi, debent secum cogitare, insisteré.
 Act. 2, 4. que viæ Apostolorum, qui *cœperunt loqui va-*
rijs linguis, prout Spiritus S. (non prout Spi-
 ritus Mundi) *dabat eloqui illis.* O quanta fa-
 cerent, pro pauperibus, Principes, pro popu-
 lis Reges, pro Ecclesia Imperatores, si Am-
 philochios multos haberent; si essent, qui
 eorum vultus, rugas, iras, fulminantes ocu-
 los possent pati; si Episcopi ipsi, si Ecclesia-
 rum præfides, si Concionatores, si conscien-
 tiarum moderatores, non essent *canes muti,*
 Isa. 56. 10. *non valentes latrare;* qui magis Principis,
 quàm Numinis gratiam captant; idque illi-
 co rectum esse pronunciant, quod Regi, nō
 quod juri & æquitati vident cōvenire; apud
 quos, quidquid Domino illorum displicet,
 injustum est, rectum, quidquid placet. Sic
 nimirum sapiunt Mundi sapientes. Sic ca-
 nunt, similes ranis, quæ etsi multum canant,
 parum laudantur. Nec enim ranæ, nisi ranis
 placent,

placent. At Paulus sic loquitur: *Gloria nostra* 2. Cor. 13
hac est, testimonium conscientiae nostrae, quod in 12.
simplicitate cordis & sinceritate Dei, & non in
sapientia carnali, sed in gratia Dei, conuersati
sumus in hoc mundo. Quid quod & bonae
 mentis Principibus, magis probatur sincera
 simplicitas, quàm astutia vulpina?

§. X.

Spiridonis Episcopi simplicitate mysterium

SS. Trinitatis defensum.

Sæpe deridetur *justi simplicitas*, interim, Iob. 14. 44
re ipsa, simplicitas justorum dirigit eos. Nam, Prou. 11. 3.
 talibus utitur diuina sapientia, cum & mi-
 nus superbiant, & magis veritati, quàm sub-
 tilitati obediant, conscij propriae imbecil-
 litatis. Sed & Dei virtus, illis aliquid, quod
 vires sapientum excessit, efficientibus, ma-
 gis elucescit. Minus enim simplex addit de
 suo; & plus gloriæ Numini relinquit inex-
 ploratus homo, quàm de quo fuit magna
 expectatio. Qua ratione Anno 325. Catho-
 lica Religio, per Spiridonem Episcopum, I. 1. c. 1.
 Trimithuntium triumphauit. Cōfluxerant, Ruff. l. 1.
 eo anno, ad Nicænam Synodum, non so- Euseb.
 lum Episcopi Catholici per litteras accersi- I. 10. c. 3.
 ti; sed etiã ex Philosophis pleriq; , qui apud Niceph.
 Gentiles pro sapientibus habebantur, dispu- I. 8. c. 15.

tationibus, in hoc Concilio, agitatis, dedita opera, interfuerunt. *Quorum nonnulli, quam tandem esset Christiana doctrina, admodum scire auebant: alij odio in Christianos propterea animati & inflammati, quod superstitiosa Gentilium religio nuper antiquari coepta erat, questionem de fide Christiana propositam, ad inanem quandam verborum cōcertationem deduxerunt: adeo ut ipsi, inter se, digladiari, & secum pugnare viderentur.* Inter hos vnus, tanquam nouus Goliath, in medium processit, & insolenti dicendi arrogantia se jactare, magnasque glorias verborum flare coepit. Dixisses militem gloriosum. Neque se duntaxat circumspiciebat ac prædicabat, sed sacerdotes insuper Dei præ sanè confidenter ac proteruè eleuabat, contemnebat, irridebat. Spiridon nequaquam Suadæ filius, artisque dicendi, multoque minùs fallendi, ac præstigiarum omnium expers, hanc Philosophi superbiam non tulit, sed & ipse, ad certamen cum eo ineundum, surrexit. Habuit diuersos ea res motus. Petulantes risu, modestos impleuit metu. Veriti enim sunt, ne iuueni senex, homini facundissimo & eloquentissimo indoctus atque indifertus succumbens ludibrio exponeretur. Itaque ceteri,

ceteri, qui aderant Episcopi, libenter receptui cecinissent. Sed veneranda eos canities illustris Confessoris absterruit, reuerentiâq; ipsa illi fecit auctoritatem. Data est ergo illi, liberè, quæ vellet, loquendi potestas. Ille, sine exordijs, sine colore, sine arte, eiusmodi oratione eum contriuit: *In Nomine IESV Christi, Philosophè, audito. Vnus est Deus cœli, terra, & omnium rerum tam oculis subjectarum, quàm eorum aciem fugientium opifex: qui hæc omnia, & virtute Verbi fabricatus est, & sacro Spiritus S. afflatu stabilivit. Quare hoc Verbum: quod nos Filium Dei nuncupamus, misertum humani erroris, & belluine vinendi rationis, ex Virgine nasci, cum hominibus unà versari, proq; iisdem, mortem oppetere voluit. Est quoq; iterum venturus, de ijs rebus, quas quisq; gesserit in vita, dicturus sententiam. Ista ita se habere, sine vlla alia curiosa indagatione pro certo credimus. Noli ergo in his, quæ fidentaxat rectè intelliguntur, curiosè refutandis, laborem frustra consumere, querere, qui ista fieri, aut non fieri possint? Quod si credis, mihi quidem sciscitanti responde. Quasi de cœlo tactus, ita sapientissima dictionis simplicitate obstupefactus Philosophus, illico respondit: Credo. Mox etiam amplissimas illi*

gratias egit, quòd ipsum & vicisset, & erudijsset; protestatus, se eadem cum sene sentire. Quin consilium etiam illis dedit, qui perinde erga fidem Christianam, atque ipse antè, affecti erant, adhortatúsque est, ut doctrinæ Christianæ assentirentur, jureiurando confirmans, se non modò non sine diuino Numine mutatum esse; sed etiam vi ac virtute quadam inexplicabili ad Christianam fidem conuersum.

§. XI.

Ipsos sapientes à simplicibus erudiri.

I. Cor. I.
19.

Eant nunc Mundi sapientes (quorum tamen non nisi septem numerantur) & spernant simplicitatem. Eant Stoici, Peripatetici, Academici, & disputationes acutissimas vanitati vendant. Eant & doctissimæ subtilitatis Theologi, &, quæ nemo intelligat, scribant, dictent, explicant. Præ illis Deo, cuius est *cum simplicibus sermocinatio*, Spiridones, Pauli Simples, Simeones Sali, Iacobi placuerunt. *Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Ubi sapiens? ubi Scriba? ubi conquisitor huius seculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius Mundi? Supercilium igitur ponant, qui sibi de magna eruditione tumide*

tumidè plaudunt, ac fastidiosè despuunt, in-
 eruditos. Deus sapientissimus, sicut per
 simplicitatem Spiridonis, acutissimum So-
 phistam conuertit, quem tot ac tanti, in eo-
 dem Concilio collecti Patres conuertere,
 non potuerunt; ita & nunc sæpe, per non
 admodum doctum, sed pium ac zelosum sa-
 cerdotem, plurimos hæreticos ad fidem,
 peccatores ad pœnitentiam, pereuntes ad
 salutem trahit; cum plurimi Theologiæ
 Doctores grandia de Deo loquentes, ne v-
 num quidem hominem conuerterint, aut
 ad vitam traduxerint meliorem; ne dicam,
 conuertere dignati sint. Quod non eò intel-
 lectum volo, quasi eruditionem aut erudi-
 tos eleuem; sed ne scientia inflati, simpli-
 ces putent à Deo minùs æstimari; atque ipsi
 beneficiis saginati pecunias magis, quàm
 animas venentur, curàmque religionis in-
 doctis relinquunt; quasi qui plùs sciunt,
 minùs facere teneantur; cum, Christo te-

ste, *omni, cui multum datum est, multum
 queratur ab eo: & cui commen-
 dauerunt multum, plus pe-
 tant ab eo.*

Luc. 12.
 14.

CA.

CAPVT XIV.

*Per bestias, etiam illas, à quibus aliqui
cauemus, Deum nonnunquam suc-
currere, & miranda ex-
hibere.*

§. I.

*Homines à bestijs nutriti, vel ducti
per inuia.*

Pro. 8. 31.

Sup. c. 18.

Iustin. l. 1.

Gell. l. 5.

c. 4. Plin.

l. 8. c. 17.

post Li-

nium lib.

1. Aloy-

sius Lipo-

manus

ex Sime-

one Me-

taphrast.

Vemadmodum, in hominibus, ita
& in ipsis etiam bestijs, contrari-
os sæpe euentus ostendit *ludens in*
orbe terrarū diuina sapientia; qua duce pro-
sunt ipsæ noxiæ animantes. Supra dixi, per
coruos, voracissimum animal, Prophetæ &
Eremitæ, perq; calidissimam bestiam, Chu-
thberto cœlestem œconomū, cibos misisse.
S. Aegidium cerua sustentauit. Cyrum ca-
nes, Androdum, vel, vt alij legunt, Andro-
clum leo nutriuit. Vestalis Romulum & Re-
mum parvulos in Tyberim abiecit, quos aqua
in sicco reliquit; ad vagitum lupa accurrit, eosq;
uberibus suis aluit. In vita S. Athenogenis
Abbatis ac martyris legimus, imperante
Diocletiano, in ciuitate Sebaste, eundem
Abbatem, antè, quàm ad martyrium rape-
retur, ceruæ suæ, quam aluerat, benedixit
se, ei-

se, eique à Deo precatum, vt stirps eius non deficeret. Ab eo tempore quotannis, die 17-
Iulij, quo S. Athenogenes, cum suis fratribus, Christi caussa, interfectus est, quando Euangelium canebatur, venit cerua in templum, cum hinnulo, quem inibi reliquit; quasi Numini, in memoriam Sanctorum Martyrum, sacrificium obtulisset. Vrspergensis aliique historici scribunt, Hunnos citra Mæotidem paludem habitasse, venationibusq; suis contentos, de alijs regionibus sollicitos non fuisse, immo neque putasse, in altera ripa, terram cultam aut homines reperiri. Verum, cum fortè venatores quidam conspicerent ceruam, lento gressu, paludes transeuntem, atque interdum, quasi vadum exploraret, subsistentem, donec in alteram ripam euaderet, idque illis mirum & insolitum videretur; eius semitam subsequuti regionem amplam & à Scythis habitatam inuenerunt. Hunni ergo rati, à cerua sibi vadum diuinitus indicatum esse, coacto exercitu, traiecto que lacu, Scythas & finitimos nihil tale opinantes oppresserunt, eoque progressi sunt, vt toti orbi formidabiles redderentur. Ammonius refert, simili modo, ceruam Clodouæo Franco-

17. Iulij.

Sozom.

l. 1. c. 37.

ait boue
cestro
percitum
fuisse.

Ammon.

lib. 1. c. 27.

Franco-

de gest.
Franc.

Fazell.
de reb.
Sic dec. 2.
l. 9. cap. 6.

Francorum regi, contra Gothos pugnaturo, vadum in flumine Vigenna demonstrauisse. Quod etiam S. Itæ à Tokhenburgensi arce innocenter præcipitate accidit. Nam, ceruâ præuiâ, aptum solitudini locum inuenit. Capitolium olim anser, Casiblim accipiter, contra hostes, defendit.

§. II.

Hortus à serpente, non Hesperidum, sed verè defensus; homines ab aquilis & cornis adiuti.

S. Greg.
l. 1. Dial.
cap. 3.

Fundensis monasterij monachus, cui excolendi hortos cura erat, cernens, in eo lera paratim sublata furto, & , reperto aditu, quo fur ingredi consueuerat, serpenti præcepit, ut illum custodiret, nec inde nisi iussus discederet. Pro pudor! Irrationale animal seruo Dei obediuit, homo damnum irrogare non dubitauit. Fur ergo peruersus, cum serpentem conspexisset, præ timore, se retro ferre voluit; & , pede vepribus implicato, pronus pependit, donec ab ipso olitore superueniente expeditus fuit. Sic serpens, qui in primo horto hominem fecit nocentem, in hoc horto, innocentis excubitor fuit; & qui olim furtum pomi suasit, nunc obstitit, ut homo neque olusculum posset furari. Educata à Virgine, apud Seston urbem, Aquila retulit

Plin. l. 10.
cap. 5.

retulit gratiam, aues primò, mox deinde venatus aggerens. Quin, dum mortua Virginis cremarentur ossa, in defunctæ rogam se coniecit volucris, simulq; conflagrauit. Aquila hæc, beneficij memor, gratam se exhibuit; alia nullo beneficio obligata, idē beneficium sponte præstitit Pyrrho Epirotarum regi; & idem alia Ptolomæo Soteri Arsinoës filio. Ast alia (Xiphilino, Suetonio, & Dione testibus) Octauio Augusto, cum puer adhuc ruri, quarto ab vrbe lapide, via Campana educaretur, in nemore prandenti, ex improviso de manibus panem rapuit, mōxque altissimè euolauit, quæ paulò post leniter delapsa ex improviso eundem ei reddidit. Quod non solum, cum Imperij portento, ei accidit, sed etiam vt constaret, eadem animalia cibum auferre, & offerre posse. S. Me-

pluiijs, Iosephum Anchietam à Solibus, expassis alis, aquila defendit. Atq; vt rursus à nostris, ad Ethnicorum mira regrediamur, Zonaras, Anno, ante Christum 346. tempore Alexandri M. pueri nouem annorum, narrat, Gallis Italiam populantibus, Romanisque resistentibus, Gallum processisse magnitudine atque armis insignem: qui

Sur. tom.
3. in vita
eius.

qui quatiens scutum hastâ, cum silentium fecisset, prouocauit, per interpretem, vnum ex Romanis, qui secum ferro decerneret. Ibi M. Valerius, Tribunus militum, adolescens; prius sciscitatus consulis sui (L. Furij Camilli, M F.) voluntatem, in medium armatus processit. Ei repente coruus in galea confedit, in hostem versus: qui non solum tenuit semel captam sedem: sed quotiescunque certamen initum est, leuans se alis, os oculosque hostis rostro & unguibus appetijt; donec territum prodigij talis visu, oculisq; simul ac mente turbatum Valerius obtruncavit. Ales è conspectu elata, orientem petijt. Inde, victis Gallis, laudatus Tribunus, & decem bobus aureaque à Consule coronâ donatus *Coruini* cognomen accepit.

§. III.

Ninibus inclusum, mirabili magisterio, docent serpentes nutrimentum querere.

Ioan. Fischer. l. 4.
contra
Oecolampad.
c. 22.

Quia luculentum est diuinæ prouidentie ac bonitatis, in alia historia, exemplum, neque fortasse in omnes notum, aut non ita credibile indoctis, auctores, & aliam historiam verbis non meis dabo, quam, ex Ioannis Fiseheri Roffensis Episcopi opere, quod Anno 1526. aduersus Oecolampadium edit

dit (qui se à Wilhelmo Gronyensi docto
Frisone probatæque fidei viro accepisse, te-
statur) Ludouicus Richeomus ita refert :
*Is sacerdotem, ait, quendam, cum, sub initium
hyemis, Italiam versus iter ageret, niuis & al-
gorum adactus necessitate, dum in alpibus er-
rabundus, mitiorem à ventis, & niuibz val-
lem reperire sperans, desiliisset, neque reducem
quaqua versum exitum comperisset, neq, unde
desilierat, propter altitudinem, ascendere po-
tuisset, sub exesam, & propendentem rupem se se
fame moriturum coniecisse, ac desperasse. Sed, ut
erat luna plena, vidit noctu serpentum diuersa
genera, qui ad ipsius cauernam tendebant niue
super repentes; exterritus hoc visu, munivit se
signo S. Crucis. Neq, enim sibi persuadere statim
potuit, naturales esse serpentes, nullam fingere
causam valens, qua naturaliter cogerentur,
tali tēpestare, antris suis exire, & sic per niues re-
pere. Phantasmatum igitur nocturnorū quan-
dam credidit illusionem, aut spiritus forte ma-
lignos, qui tali specie simulatā ad se inquietan-
dum accederent. Rursum igitur signum Crucis
sibi imprimens, commendabat se, toto mentis
affectu, Deo ac Beata Virgini. Serpentes rectā
versus lapidem spelunca sue vicinum conten-
debant, ibiq, aliquot factis reflexibus, cœperunt*
X *eundem*

Ludouic;
Richeō.
in Pere-
grino
Laureta-
no c. 138.

eundem lingere. Ipse interim anxie eos respiciens horam prestolabatur, quâ impetu facto ingrederentur speluncam, ad se deuorandum. At ubi illi aliquandiu lapidem linxissent, regressi sunt, eâdem, qua venerant, viâ, in sua antra. Summas igitur Deo agit gratias, qui tali eum metu liberasset, dormiuitq; nonnihil, per noctis reliquum, absq; cibo diem sequentem transiens, nihilque, prater candorem nivis terram latè operientis, & lucem cœli videns. Secundâ & tertiâ nocte, horâ eâdem, reuersi serpentes fecerunt similiter, & abierunt. Tum demum credidit naturales serpentes, sed mirabatur, quidnam ita lapidem lingerent. Iam penè viribus destituto incidit cogitatio, quòd fortè animalia illa ostenderent, quid sibi faciendum esset; in sua necessitate; tûmq; ad lapidem accedens cœpit eundem similiter lingere, & ecce (res stupenda) inter lingēdum, ita fuit restitutus quasi cibo refectus. Tali itaq; modo, totâ hyeme, sub rupe, latitans contra frigus & famem se defendebat, donec, in fine Aprilis, nîne solutâ, peruijs iam factis alpibus, quosdam audiret in vicino colloquentes, iisque se comitem præbuit ad peregrinationem suam cōplendam. Hæc Richeomus.

§. IV.

Cur noxia animalia condiderit Deus?

Ergo,

Ergo, si vult Deus, serpentes, quos in aliorum supplicia immisit, in auxilia immit- tit aliorum. Nullius igitur temeritas accu- sare debet Mundi Conditorum, quod noxia animalia creârit, quemadmodum Manichæ⁹ quidam, apud D. Augustinum, simplici cui- dam Catholico, Deum malum esse, persua- sit, quod muscas, quas ille tunc infestas pa- tiebatur, condidisset. Hunc errorem fusè impugnat S. Chrysostomus, S. Edmundus, S. Damascenus, Philo, & alij. Nemesis sunt ista: *Si aliqua sunt, quæ fructus non ferant, contrariâq; perniciem homini important, sciendum est, cum quæ ad hominum usus valent, primario loco creata essent, tum cetera omnia, quæ natura ferebat, esse condita; ut ne res vlla, quæ fieri pos- set, ab hoc opificio abesset. Quanquam ne ista quidem planè eiusmodi sunt, ut nullam ex ijs homo utilitatem capiat. Nam etiam venenata bestia emolumentum illi faciunt, propterea quod eis ad curanda vulnera ab illis ipsis illata, cete- rósque morbos sanandos abutitur. Tales sunt theriaca quedam compositiones, quæ vocantur, quas ratio excogitavit, ut per eas etiam illis do- minaretur, & velut à devictis hostibus commo- dum perciperet. Sed habet homo infinitas vires bis contrarias à Deo acceptas, quibus arcere, &*

S. Augu-
stin. tract.
1 in Ioan.
S. Chry-
som. 12.
ad pop. S.
Edm. in
Speculo
Eccl. c. 6.
tom. 3. Bi-
blioth.
Damas-
cenus 2.
Fid. c. 10.
Phil. lib.
de Pro-
vid. Ne-
mesius l.
de homi-
ne. cap. 16

Lactant.
lib. de Ira.
cap. 13.

Deut. 32.
37.

Psal. 90.
13.

ulcisci, & corrigere eorum injurias possit. Alia enim alios usus habent, communiter tamen omnia ad hominis commoditatem natura conferunt, etiam illa, quorum alioqui nulla utilitas

appareat. Lactantius proposita hac Stoicorum, ut ait, responsione: *Quod nihil sit, cuius non sit aliqua utilitas, tametsi occulta plerumque lateat*, & ideo purgari Deum à calumnia, ex rerum noxiarum productione ipsi illata, scribit, hanc responsionem esse ineptam, & respondendum potius fuisse, istiusmodi mala facta fuisse, ut homo haberet, in quo datam sibi sapientiam & rationem exerceret. Est quidem hæc aliqua etiam ratio, sed tamen neque Stoicorum responsio est rejicienda, quàm tot SS. PP. & ipsæ experientiæ approbaverint. Certè documenta & medicamenta ab eiusmodi bestiis habemus. Si Scorpij malum est venenum, est & oleum. Scorpij bonum. Quin idem Scorpius dum fauciat, sanat, si, in ipso ictu, vulneris facto interatur. Certè qui dixit: *Dentes bestiarum immittam in eos: cum furore trahentium super terram atque serpentium*; idem etiam dixit:

*Super aspidem & basiliscum ambulabis:
& conculcabis leonem & dra-*

gonem.

§. V.

§. V.

Inaudita leonum ac luporum obedientia.

De dracone victo & contemptim interfecto, historia Danielis Prophetæ loquitur. Et de serpentibus, paulo supra docui. Idem etiam Daniel, inter famelicorum leonum rictus, in lacu, illæsus mansit. Abbas Sergius leoni, in via jacenti, panem porrexit, & recedere, iussit, ut jumenta salva transire possent. Accepit leo panem & mandatum. Simonidem quoque Monachum, scribit Theodoretus, viatoribus in viam reducendis duos leones, è nemore aduolantes attribuisse, qui eos non deseruerunt, donec rectum denuò iter tenerent. Narrat Hugo Præmonstratensis Abbas, Norbertum Archiepiscopum Magdeburgensem, cuidam puero ouium pastori petenti, in gregis custodiam, sibi canem dari, respondisse: *Cum lupo aduenerit, rapueritque, ex grege aliquid jubeto ei, nostro nomine, ne quid attingat.* Felix simplicitas pueri fuit. Paruit Norberto; ob quod, etiam lupo paruit puero. Iam lupo in gregem irruptionem fecerat, iam ouem ore arreptam, asportauerat, cū puer præcepti memor cursu prædonem persequi & clamare imperiosissimè cœpit, ut domini ouem dimitteret,

Supra n.
2. & 3.
Dan. 14.
Io. Eui-
rat. in
prat. Spir.
cap. 125.

Theodo-
ret. in
hist. Re-
lig. cap. 6.
Hugo
Præmon-
str. in vita
Norberti
cap. 73.

Chron.
Minor.
lib. 10.
cap. 29.

sic dominum mandare. Audita hac voce, lupus ouem illæfam reddidit. Est scilicet ita, qui Deo obedit, etiam creaturas facit sibi obsequentes. In statu iustitiæ originalis, omnia animantia, quantumuis fera, hominis imperio erant subiecta. Quod idem obtinere multi viri sanctitate præditi, quibus bestia ad nutum paruerunt. Admirandum est, quod, in Chronico Minorum legitur, de S. Francisco. Lupus quidam fame rabidus ciuitatem Eugubinam velut obsederat; ut nemo vel ingredi, vel egredi, ac ne comitatus quidem, posset. Superuenit D. Franciscus. Audita feræ immanitate, statuit urbem liberare. Eo ad bestiam in campum prodeunte, vndique ciues è turribus atque fenestris, tanquam ad funestum prælium, prospexere. Vix in conspectum belluæ venit, cū illa truculentè in eum irruit. Expalluerunt, qui spectauerant. At Franciscus venientem hostem vltro, & nominatim vocauit, ferocientemque signo crucis compescuit. Vidisses miram illico metamorphosin. Nam lupus extemplo caput dimittens, neque aliter ac si in agnum esset mutatus, ad S. Viri pedes sese prostravit. Ita supplicem, de illata vastitate, verbis acribus castigauit, expostis ci-

tis ciuium querelis. Postea indicauit ei, venisse se, vt pacem inter ciues & ipsum componeret. Pacis conditiones erant, vt lupo posthac nulli damnum inferret, ciues ei non nocerent, sed injuriarum obliuiscerentur. Addidit, fore, vt alimenta nunquam deessent. Post hæc audita, & velut intellecta, lupo capitis inclinatione, aurium, caudæ, & totius corporis gesticulationibus annuebat, vt signis eiusmodi omnia approbare videretur. Quin & petenti dexteram in signū fœderis, sancto viro dextrum pedem porrexit; inuitantēque, in oppidum, vt coram pactas conditiones firmaret, velut agniculus, secutus est. Fit concursus totius ciuitatis. Ibi *D. Franciscus* grauitè denunciavit populo, huiusmodi plagas à Deo immitti puniendis mortalium criminibus; alios esse in inferno lupos; rabiem inferni barathri ardentisq; fornacis voraciorem rictu infauisto huius belluæ, quæ præter vitam mortalem, auferre nihil posset. Tunc exposuit, quas cum lupo extra portas iniisset conditiones utrimq; pactas. Easdem probauerunt ciues. Isdem quoque indicijs, quæ ediderat, assensus est lupo, pedēque rursus poscenti *B. Francisco* eleuauit, & in eius manu reposuit. Omnes letitia exilientes benedixerunt Dominum.

Neque hactenus tantum pertinuit cicuratio. Siquidem, ab eo die, lupus quotidie, canis blandidissimi instar, urbem obiit, atque ad singulorum fores subsistens, alimenti sui portionem ostiatim emendicauit. Quocumque ibi, gratissimus adueniebat, & cum applausu, in omnium ædibus, excipiebatur. Quodque mireris magis; nullus unquam cum canis allatrauit, nulli & ipse unquam ferox visus est. Duos annos id miraculum, tenuit; postea lupus desijt viuere. cum magno populi luctu; nam in eius innocentia plebs D. Francisci intuebatur sanctitatem.

§. VI.

Insignis aquila & lupi gratitudo.

Quid autem dubitemus de eiusmodi facto, cum non sit impossibile, apud Deum, omne verbum? Possunt homines dicere:

Plaut. A-
finar. Lā-
prid. in
Helioga-
balo.

Reddam ego te, ex fera, fame mansuetem; & Heliogabalus, teste Lampridio, habuit leones & leopardos, quos edoctos, per mansuetarios, subito ad secundam mensam jubebat accumbere; cur id Deus non posset? cuius clara

Marc. 16.
17.

est promissio: signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur, &c. serpentes tollent, & si mortiferam quid biberint, non eis nocebit.

Ser.

Serpentes tollent, inquit Theophylactus, Theoph.
 sicut Paulus viperam in manu sustulit, nihil in cap. 16.
 ab ea offensus. Et si mortale quiddam bi- Marci.
 berint, non nocebit eis. Sæpe enim & hæc facta Act. 12.
 sunt, ut in historijs inuenimus. Multi enim &
 venenum bibentes, per signaculum crucis, illæsi
 conseruati sunt. Atque, ut hæc tanta mira-
 cula fide sint digniora, ea naturæ vis est, ea
 industria artis, ut ipsum virus proffit. Nam
 & in veneno inest medicina; & pernicio-
 sissimæ animantes sanare possunt, cælo di-
 rigente. Cuius etiam beneficio bestia homi-
 nem, contra bestias, defendunt. Nam, con-
 tra serpentes, hominem ab aquila defensum
 Crates Pergamenus historia insigni docet,
 quam etiam Stesichorus Poëta poemate
 prosecutus est, & Aelianus, in hunc modum
 recitat. Decem & sex viri frumentum in area
 perticis excutientes, in maximis solis ardoribus, Ælian.
 cum ardentissime sitirent, unum ex suis, ut a- l. 17. c. 37.
 quam de proximo hauriret fonte, miserunt. Is de ani-
 m- mal.
 messoriam falcem in manibus habebat, & in
 humeris situlam gestabat. Ubi verò ad fontem
 venit, offendit aquilam quàm strictissime, cau-
 tēq; serpente circumplicatam, iam iam proxi-
 mam, ut strangularetur. In eam enim aquila
 innolauerat: veruntamen non compos voti &

X 5

infi

insidiarum, in ea ipsa expugnanda, euaserat: neque pullis, ut Homericè dicam, epulas attulerat: sed spiris illius, ceu laqueis, circumuenta, vicina erat, ad pereundum. Agricola, vel quòd non ignoraret, vel quòd auditione accepisset, Aquilam Iouis nunciam & ministram esse: & item, quòd egregie teneret, feram & improbam bestiam esse serpentem, falce eam dissecuit: & vinculis aquilam, unde effugere non poterat, exoluit. Quùmque his obiter gestis reuertisset, atque haustâ aquâ vinum temperatum omnibus ministrasset; ij quidem avidissimè copiosèque in prandio bibere ingrediuntur: is autem, qui aquam haussisset, iam post illos bibiturus erat. Ad labia igitur poculum cum admonisset, seruata aquila circum locum illum etiam nunc versans, ut hanc mercedem suae salutis persolueret, sic in poculum inuolauit, ut potio effunderetur. Ille, quòd grauiter sitiret, indignatus ait: Hancne gratiam, cum sis illa (nam anem recognoscebat) tuo conservatori refers? itane Iouem gratiarum inspectorem & praefectum vereris? Quum hac locutus in siti, se ad alios conuerteret, videt ex venenata potione palpitantes, extremum spiritum efflare. Serpens, ut conycere licebat, suo veneno fontem imbuerat. Itaque redemptionis præmium ei, qui se conseruasset, Aquila cum pari salute compen-

compensavit. Quod beneficium longè inexpectatius est in lupo, qui puellam adultam inuasit, dentibus brachium illius tenens; quam cum secum traheret, quoties illa clamare coepit, clamantem durius pressit, & tacenti pepercit. Quid plura? ducta est ab eo in siluam ad alium lupum, cuius gutturi os fuerat infixum; qui cum nimis torqueretur, per os alterius lupi manus puellæ in guttur hiantis mittitur, a qua os, quod inhaeserat, extrahitur. Sanatus verò mox cum suo collega puellam ad villam propriam reduxit.

§. VII.

Aristomenem aquila portat, vulpes carcere liberat.

Verum hoc iterum, uti & aquilæ commemoratæ, gratitudinis & relati beneficii exemplum est; alia aquila, beneficio non accepto, benefica fuit; quin & vulpes, licet inuita, sed à Mundi Domino vel docta, vel ducta. Siquidem Pausanias author est, Aristomenem, miro ab aquila modo, è Ceada (sic altè dehiscientem foueam vocabant) liberatum. Cuius rei historia cum insolens sit, ac auditu perjucunda, placet verba scriptoris apponere. *Aristomenem, ait, qui sæpè aliàs, idem & tunc Deus seruauit: cuius, qui res gestas magnificentius extollunt, aduolasse aquilam*

Cæsius
l. 10. c. 66.

Pausan.
lib. 4.

aquilam dicunt, quæ cadentis corpus passis alis
subiens, ita illum liberauerit, ut omni ex parte
illasus ad eius barathri ima delatus fuerit. Fato
certè nescio quo exitus ei è tetro illo hiatu mon-
stratus est. Nam cum in imo iam specu consti-
tisset, veste obuolutus decubuit, extremam,
quam proximè adesse putabat, vitæ horam ex-
pectans. Triduum erat ibi iam commoratus,
cum audito strepitu quodam, reiecta facie, per
sublustres tenebras, vulpem vidit cadauera ap-
petentem. Cogitans itaq, per ostiolum omnino a-
liquod bestiam illuc penetrasse, ut ea quantisper
propius accederet, operiebatur. Id, cum, uti vole-
bat, accidisset, feram manu altera comprehen-
dit; altera, quoties se illa conuertisset, chla-
mydem mordicus prensandam obiciebat, &
currentem quidem, qua se via dabat, cursu
consequeretur; trahendum verò se belluæ, per
inuia, præbebat. Vidit postremò cuniculum ni-
hilo ampliorem, quàm unde posset vulpes eua-
dere, per quem luminis se aliquid ostendebat.
Per illum quadrupes, ut primum dimisit eam
quasi manu missam Aristomenes, lustrum suum
repetijt. At ille angustam illam, & minimè per-
uiam cauernulam manibus aperiens intrans, ad
suos tandem enasit. Fuit eius fortuna, cum ca-
ptus est, mira & inopinata; maior enim viri spi-
ritum

ritus erat, maior, ex rerum gestarum magnitudine, audacia, quam ut quisq; capi illum posse sperare debuerit. Sed nihil fuit admirabilius; nullum certius præstantiæ huiusce argumētum, quam quod è Ceada elabi potuerit. Huc vsque Pausanias. Nimirum sicut, qui, castigante Deo, in roibunt in inferiora terra, tradentur in manus gladij, & partes vulpium erunt; ita vicissim, pro quibus Deus pugnat, vel ipsis vulpibus hostes vastabunt, quod legimus Samsoni accidisse; qui, per faciferas vulpes, longè latèque incendit segetes Philisthæorum.

Ps. 62. II.

Iud. 15. 4.

§. VIII.

Omnia homini servire, si Deus velit.

Ex eiusmodi historijs elucet varia diuine bonitatis iudicia. Nam 1. ostenditur, Deum in omnibus creaturis esse laudabilem, etiam ijs, quæ noxiæ vocantur. Hinc Dauid non ait tantum: *Laudate Dominum de cælis, &c.* sed etiam: *Laudate Dominum de terra: dracones, & omnes abyssi: nec reges duntaxat, & omnes populos, Principes, & omnes iudices terra, sed etiam bestias, & vniuersa pecora, itémque serpentes ipsos in Dei laudes trahit.* 2. Si vtilia magis laudamus, demonstrat talibus euentis vniuersi Gubernator, posse se etiam de ipsis perniciosiss eruere hominum emolumenta.

Ps. 148. I.

lumenta.

S. Ambrosius. li. i.
de Genes.
cap. 18.

Inmenta. Hoc nimirum est etiam inter homines discrimen. Probi norunt etiam malis bene uti: impij autem ipsa bona rapiunt in malum. 3. Hinc intelligimus, omnia homini seruire, si Deus velit; dominiũq; illud ab initio hominibus datum, in peccati poenam à justo iudice, subductum aut limitatum. Manichæi solebant dicere: *Quomodo accepit homo potestatem piscium maris, & volatiliũ cœli, & omnium pecorum & ferarum; cum videamus à multis feris homines occidi, & à multis volatilibus nobis necessaria rapi, quæ volumus vel vitare, vel capere, & plerumq; non possumus? Quo modo ergo in hoc accepimus potestatem? Hoc illis primũ dicendum est, ait S. Ambrosius, quòd multum errant, qui post peccatum considerant hominem, cum in huius vite mortalitatem damnatus est, & amisit perfectionem, qua factus est ad imaginem Dei. Sed si dominatio eius tantum valet, ut tam multis pecoribus imperet: quamuis enim à multis feris propter fragilitatem corporis possit occidi: à nullis tamẽ domari potest, cum ipse tam multas, & prope omnes domet. Si ergo hæc hominis dominatio tantum valet, quid censendum est in statu innocentie valuisse? Timemus, inquit Ioan. Constantinopolitanus Episcopus, bestias*

bestias & pauemus, non contradico. Sed non hoc ostendit legem Dei esse mendacem. Ab initio enim non ita res erant dispositæ, sed timebant & tremebant, & subycebantur Domino. Et quoniam à fiducia decidimus pro peccato, profectò & ab honore. Unde hoc manifestum est? Adduxit enim Deus bestias ad Adam videre, quid eas vocaret, & non resiliuit Adam tanquam timens. Hoc unum signum; quod non fuerunt hominibus ab initio terribiles bestie. Secundum aliud isto manifestius, quæ fuit ad mulierem, per serpentem disputatio. Si enim essent bestie terribiles hominibus, non utiq; mulier viso serpente mansisset, nec accepisset consilium, non ei cum tanta sermocinaretur fiducia, sed statim ad eius expauiisset & resiliisset aspectum. Nunc autem & disputat, & non timet. Nondum enim erat timor iste, sed quia peccatum ingressum est, ablata sunt ea, quæ honoris sunt. Quamdiu quidem habebat ad Deum fiduciam, terribilis bestiis erat; sed quia offendit, extremos etiam conseruorum suorum iam paueat.

§. IX.

Cur bestie hominibus cœperint nocere?

4. Hinc discimus, penes Deum esse, ut nos creaturæ illius vel lædant, vel defendant.

Itaque de generibus animalium venenosus & S. Ambr.
pernis.

Apud S.
Ambros.
lib. 1. con-
tra Iulian.

brof. li. 3.
super
Genes.
cap. 15.

pernicosis queri solet, utrum post peccatum hominis, ad vindictam creata sint, an potius, cum iam creata essent innoxia, non nisi postea peccatoribus nocere ceperint? Neque hoc mirum est, quandoquidem in temporibus huius vitæ & laboriosa atque erumnose, cum sit nemo ita iustus, ut se perfectum audeat dicere: unde exercenda atque infirmitate perficienda virtuti, necessaria sunt tentationes & molestie corporales: tamen & S. Daniel, inter leones saluus atque intrepidus vixit: qui non utique Deo mentiens in oratione, non tantum peccata populi sui, sed etiam sua fatetur. Et Apostoli manui mortifera vipera inhaesit, nec laesit. Potuerunt ergo etiam ista creata nihil nocere, si causa non extitisset, vel terrendorum puniendorumque vitiorum, vel probanda perficiendaque virtutis: quia & exempla sunt demonstranda patientiae, ad profectum ceterorum: & ipse homo sibi in tentationibus certius innotescit; & iuste salus illa perpetua, qua turpiter amissa est, per voluptatem, fortiter recipitur, per dolorem. Totum ergo penes Deum est, ut nos bestiae ledant, vel protegant; protegant, cum iubentur; non laderent, nisi nos earum Authorem laessemus. Postquam contra illum pugnavimus, non iam grus contra pygmaeum duntaxat, sed mus quoque pugnat

pugnat contra elephantum; seu, vt apertè dicam, mure minor musca mordere audet. Pharaonem, elephanto superbiâ maiorem.

§. X.

Bestias etiam nocendo prodesse.

§. Deniq; negari non potest maxima mortalibus damna ab eiusmodi belluis sæpe prouenire. Alibi leones itinera faciunt infesta; vrsi alibi: alibi lupi: &, in Paraquaria, integri siluestrium equorū exercitus, quidquid offendunt, proterentes. Sed & draconum metuendæ sunt insidiæ; tigridum item velocitas, immanitas leopardorum. Sunt in sacris & profanis innumeræ historiæ. Nilominus hæc ipsa tam præsentia vitæ discrimina summam pariunt vtilitatem. Nam incommodis maximis, quæ inferunt, fastidium pariunt vitæ terrestris, desideriumque excitant, vt ex hac peregrinatione ad cœlestem patriam, ex hac lachrymarum valle ad æternam securitatem, ad summum illud bonum, quod omni molestia carebit, tantò impensius anhelemus. Quo desiderio roborati martyres ad bestias damnati, inter leonum rictus, cum S. Ignatio Episcopo Antiocheno; inter virulentos angues, cum D. Thecla; inter mille aliarum belluarum lani-

Y

atus;

atus, cum alijs Dei athletis, exultauerunt. Et vniuersim, esse maximum bonitatis Dei & affectûs, in optimos quosque, quos hîc varijs incommodis exercet, argumentum, præter D. Dionysium, & alios, Gazæus declarat. Philo ita loquitur: Oportebat, quo magis elucerent meliora, etiam deteriora produci a potentia bonitatis summa, qua Deus est.

Areop.
De diu.
non c. 8.
S. Aug.
q. 82. ex
83. Gazæ-
us in suo
Theo-
phrasto.
Philo l. 2.
Allego-
riar.

CAPVT XV.

*Mirabile diuina æquitatis & boni-
tatis, per Lupos, auxilia fa-
cientis exemplum.*

§. I.

Sequentis historie Author laudatus.

Voniam superiore capite ex profano authore ostendimus, diuinam bonitatem, etiam in vulpe libera- trice, succurrentem, atque è barathro, siue Ceadâ educentem, addam hîc, quod ab ho- mine fide digno, pio, docto, & verè Religio- so, eoque Societatis nostrę candidissimæ men- tis sacerdote, ac sene audiui, quem meritò omnes ex Iouis tabulis testem dicebant esse potuisse, in quo dolus non erat, & in cuius ore non est inuentum mendacium. Is, cùm ali- quando nobis sermo, de varietate Dei ho- mines

Io. 1. 47.
Apo. 14. 5.

mines ad Societatem nostram vocantis, incidisset, cum alto suspirio, mihi dixit, narraturum se admirabilem vocationem, stupendo modo, miserantis Dei, si ei promittere velim, me nomen eius non interrogaturum, de quo historiam verissimam vellet recitare; nam & nomen sibi constare, & notum virum; sed causas esse; cur non proderet. E quibus dictis, aliisque rebus, quas de eo noveram, aliud conijcere non potui, quàm illum ipsum esse; cui id evenisset. Præsertim quia sæpius postea rogantem me, ut nomen & personam interrogandi potestatem faceret; ille ipse me longè vehementiùs rogavit, ne interrogarem: ut proinde visus sit, mihi, malle Deo taciturna humilitate, quàm, apud homines, vocatione prodigiosa notus esse. Quare, imitatione D. Ioannis Euangelistæ (qui & ipse, quæ de se refert, tanquam de tertio, solet commemorare) eum, cui ipsi omnia reliqua narrationi adiuncta quadra-
bant, in hunc ferè modum, & ordientem, & perorantem, sitientissimis auribus, audiui.

§. II.

*Lupus adolescentem, ex arcto carcere, & valida
latronum manu, Dei providentia mis-
sus liberat.*

Y

2

Ado-

Adolescens erat, in terra Germania, non obscuris natalibus oriundus; neque opibus destitutus, si eum parentes pecunijs corrumpere voluissent. Sed illi alienis exemplis cautiore, cum eum, à se, ad studia litterarum, amandarent, quia intelligebant, quàm magnum sit vectigal parsimonia, bonæ frugis filium facere maluerunt, quàm comessatorem. Itaque scholas adeunti rerum necessariarum nihil deesse patiebantur, sed neque luxu diffluere sinebant. Sic factum est, ut breui, in scientijs & pietate, pari progressu, proficeret, desiderioque se magis perficendi incensus animo circumspiceret, qua viuendi ratione potissimum posset etiam in alios olim scientias ac pietatem deriuare. Quia autem virtus illi placuit, mores primum seculi displicuerunt, mox ipsum etiam seculum desipuit. Statuit ergo animum conferre ad Ordinem aliquem Religiosum, in quo & bibliothecæ vigerent, & morum disciplina non negligeretur. Itaque multarum Religionum statuta, leges, vestiendi & habitandi genus; sed præcipuè Religiosos ipsos etiam atq; etiam considerauit. Nec diu anceps stetit. Illorum se decreuit vitæ addicere, quorum assueuerat doctrinæ; ratus nullos sibi

los sibi esse perspectiores, quàm quos in scho-
la atque de cathedra noscere didicisset. Cer-
ta iam erat illi hæc sententia; & quiescebat
animus, immò, *nunc dij beati*, gaudens di-
cebat.

Ceterùm quis nescit cereas esse mentes
adolescētūm, præsertim cū nullum du-
cem directorēue admittunt consiliorum?
Nam sicut vites vltimo non alligatæ in terra
jacent, & computrescunt ignauæ; ita etiam
florentissimorum iuuenum animi, si non
habeant, à quo erigantur, in fructus spera-
tos non maturescunt: aut, quemadmodum
excussa è filice scintilla, etiam in bonum fo-
mitem incidens facilè extinguitur, si flatu
oris non foueatur; ita ardentes hominum
etiam proborum cogitationes diuino igne
conceptæ citò vanescunt, si illis non dete-
gantur, quorum ignito eloquio possunt in-
validam flammam promoueri, sed velut
cinere sepultæ prunæ sepeliantur, & suffo-
centur. Itaque & huic adolescenti euenit.
Pasetis semiobolus dici poterat. Spem in flo-
re fecit, in messe propemodum decepisset.
Nam, vt sibi prudentulus videbatur, men-
tis suæ arcana quàm secretissima habuit,
consiliūque religionis ineundæ, neque illi

quidem, qui ei à sacris confessionibus erat, patefecit. Interim non defuere socij, qui in contraria omnia eum impellerent. Inuitabant ad hortos suburbanos; trahebant ad haustus frequentiores; inde ludo chartarum eum implicabant; tandem ad choreas ventum est, & pro virginibus Musis, virgines interpoles placuerunt. Sicut ventus nubes abstergit, ita deliciae omne Deo, in religione, feruendi consilium abstulerunt. Iam sapius abesse lectionibus, morbos fingere, negotia prætendere; causari occupationes, negligere res diuinas, nimium curare res humanas; emere chirotheculas, & sindones preciosas; cultius incedere, & in Nympharum cultus pecunias perdere, neque libros quidquam pensi habere, denique alius esse passim dicebatur.

Neque latebat hæc mutatio parentum vigilantiam, qui mirabantur, sumptus priores non sufficere, ad se rariùs à filio litteras venire; earumque loco varias undique monitiones, suspensiones, querelas emergere. Igitur non dormiendum rati, gnatum vnicè dilectum ad alias Athenas migrare iubent, cum loco atque socijs sperantes vitia quoque deserturum. Et, vt seueritate terrorem iniicerent,

cerent, viatici exiguitate puniunt. Viam igitur pedes, & solus ingressus, quâ

Prominet Hercynia confinis Rhetia silua,
rectum quidem tenuit tramitem, sed opinione prolixior. Itaque die destitutus, angustissimo animo coepit, & compendia, non sine dispendio quaerere. Sed nec in eo ipso dispendio diuina consilia defuere. Nam Deus *acceleravit coruscationes emittere iudicii sui; Eccli. 43.* & errore errorem voluit corrigere, ut animam illius in viam reduceret, cuius pes exorbitaret. Per inuia multa, per tesqua densa, per paludosa, caeca illum nox duxit, molestissimis ambagibus, donec tandem, per rariora arborum, conspexit, nescio unde, lumen quoddam allucere. Hominum habitationem inuenturum se ratus, sequi coepit, quod radij inuitabant, tandemque difficulter eluctatus ad magalia peruenit, in quibus existimauit, pastores cum pecoribus suis habitare. Adit. pulsat. sperat. Sed mox intelligit, ad Orci se januam delatum esse. Nam ad ostium, cum lumine, progressa anus, ubi iuuenem vidit, haud illiberalem, miserta, periclitantis, illico facescere iussit, & aliud properare. Iuuenis inhumanitatem rusticae Baucidis interpretatus, impensius rogare,

institit, vt id noctis admitteretur, promittens, se sine molestia mansurum, stramine, aut feno, in lecti vicem, contentum esse posse, & si quid panis aut offæ daretur, pecuniâ abunde compensaturum. Non est, mi fili, aiebat anus, quòd ista excuses: mihi à te, nullum metuo incommodum; tibi, tibi metuo, cui certum est exitium, si hîc diuertis. Non sunt hæc pastorum mapalia, vt arbitraris, non colonorum casæ, sed immanissimorum latronum receptacula; qui, cum bona tua fortuna, nunc absunt, aurigæ insidiantes, quem eorû vnus, in pago proximo explorauit, hac nocte, transiturum. Iuerunt ergo ad funestam homicidij tragœdiam, cui tu tuo exitio epilogum addes, si vel hîc permanferis, vel in eorum hinc abiens incideris crudelitatem. Dixit hæc anus, & flens iuueni, manum simul ac panem dedit, lachrymis testata dictorum veritatem. Sed, vt periculum declinaret, semitam ostendit, in diuersum à latronibus ducentem.

Quid tunc animi fuisse desertissimo adolescenti putatis? Ibat solus. viam ignorabat. tempus erat nocturnum. magna siluæ densitas & longitudo horrorem incutiebant; sola latronum formido ab itinere atq; inedia fa-

dia fatigato pedes restaurabat; cui accessit creperum lumen lunæ iam iam se se supra terras attollētis. Viam igitur volare potiùs, quàm ambulare cœpit, timore pedibus alas faciente. Spatium iam sufficiens se existimauerat euasisse, cùm repentè animaduertit, euenisse sibi, quod sphæræ per præcipitium volutæ solet contingere: ad calamitatem enim suam fuit celer. Nam in eos ipsos latrones, quos fugit, incidit, adhuc occisum aurigam terra adobruentes. Illi, siue quia, inter nocturna silētia, strepitum euntis perceperunt; siue quia per emissitios ac venaticos excubitores prædam odorati; extemplo iuueni manus iniecere. Frustra ille elabi, frustra innocentiam, frustra inopiam, frustra adolescentiam obtendere conabatur. Tanquam molossi Anglici metuentem ceruam, cinxerunt, insolentissimisque clamoribus, veluti latratibus externarunt. Ibi mox prædonum vnus, qui ceteris videbatur immanior, mutato sermone, fictitiâq; lingua, & syllabis præposterè pronunciatis, ceteros adhortabatur, vt pecuniâ, vestibûsque detractis contenti, vitam tam teneræ donarent ætati. Cui alius mollem animum, & insulsam misericordiam opprobrans dicebat:

proditorem se dimissuros, si viuum dimitterent. Tertij consilium placuit, suadentis, vt vacuum è curru dolium deijceretur, cui, velut caueæ inclusa præda, tantisper sineretur viuere, donec, cœna repleti, ad eum, cum ludo ac voluptate, ad plures mittendum reuerterentur. Hæc dum sua lingua dicerent, intelligi se ab adolescente non putabant. At ille inter æquales dudum sic nugari didicerat: omnia proinde intelligebat.

Vix pedibus in eam sententiam iuerant, cum illico dolium de curru, & adolescens in dolio fuit. Discedunt ad latibulum suum latrones. Adolescens in capulo, non in dolio se reperit, viuūque sepultum credit. Et, vtinam, inquebat, sepultus essem, nec in liberam mihi auram prodeundum foret! Nihil metuerem, lanienam non expectarem, neque carceris mei angustias sentirem. O quàm crudeliter mecum ludent! ô per quot vulnera, sanguis, exhibis! ô quot ficas purpurabo! aut fortasse de tot aridis arborum ramis ignem suscitabunt, qui illis luceat, mihi ardeat? Certè immania mihi minati sunt. Nihil tam crudele est, quod timere non possim ab ijs, quibus cruor in desiderio; homicidia sunt in voluptate. At quid parentes

tes mei charissimi facient? ubi me quærent?
Nulla vnquã Ceres pro sua Proserpina tam
solicita fuit, quàm mea pro me mater erit;
quæ si me reperiri volet, ad Proserpinam
ipsam & generum Cereris debebit descen-
dere. Sodales verò mei, illi dulcissimi com-
potores, quò me locorum deuenisse dicent?
Sed non curanda mihi est ampliùs fama,
postquam actum est de vita. In singula mo-
menta cultrum expecto, cur moror, quid
de me dicant homines? Hæc nox in eternam
mihi noctem claudet lumina. Vixisti, miser.
Et, vt mortem magis sentias, in flore ætatis
tuæ, occumbes. Huccine nascimur, vt pe-
reamus? & desinimus, postquam vix capi-
mus viuere? ô spes inanes! ô stulta mortali-
um vota! destinatis, quid in senecta ætate
facturi sitis, & in prima iuuentute è vita ex-
turbamini. Sed cur hæc fiunt? naturamne
accusabo, an Deum? neutrum meritò pos-
sum. Natura me diutiùs sineret vitam pro-
rogare. Deus, sine quo, ne capillus quidem
de capite nostro perit, vtique causam ha-
bebit, cur ita permittat. Sine illius volun-
tate, ne passer quidem de tecto cadit; mul-
tò minùs ego, sine illius nutu, in latrones
incidi. Ita me magistri ab ineunte pueritia
docue-

Eccli. 8.

17.

docuerunt. Qua verò id permisisse de causa putem? Dudum memoriae iussus sum mandare aureum illud dictum: *Non indices contra indicem: quoniam secundum quod iustum est, indicat.* Cur igitur hanc meam calamitatem iustam esse putem? Lusi? sed permissa est adolescentibus honesta relaxatio. Potavi? sed semper citra ebrietatem. Multa puellis donavi? sed mea erant. sed non memini, limites honesti me transiisse.

Luc. 9. 62.

Hæc talia omnia, cum infra miserie sue meritum esse existimaret anxius adolescentis animus, tandem, velut orta luce, clarius videre cepit fundum totius calamitatis. Nam meminens, se antehac à Deo vocatum ad Societatem IESU ingrediendam, applicatæque ad aratrum manu, retrò respexisse, enimverò etiam procul resiliisse, illico in has voces erupit. Ah video, Domine, quid in me plectas. Contempsisti te: hinc reus sum. Extendisti & porrexisti mihi manum, non aspexi. Annuisti, renui. Habuisti, deserui. Præter æquum igitur nihil facis, si deseris desertorem, & vitam mihi abscindis illam, quam tibi vivere negavi. Hoc dudum, prædixisse, te, audiui. Tua enim sunt illa: *Quia vocavi, & renuisti: extendi manum meam,*

Prou. 1.

26.

& non

& non fuit qui aspiceret. Despexistis omne con-
 silium meum, & increpationes meas neglexistis.
 Ego quoque in interitu vestro ridebo; & subsan-
 nabo, cum vobis id, quod timebatis, aduene-
 rit. Cum irruerit repentina calamitas, & in-
 teritus, quasi tempestas ingruerit: quando ve-
 nerit super vos tribulatio & angustia: in quali
 ego nunc sum. Suscipiam igitur, quod me-
 rui, & qui religiosè nolui viuere, conabor
 saltem religiosè mori: &, dum spiritus su-
 perest, inconstantiam meam non desinam
 plangere; peccataque, quæ lachrymis nequeo
 delere, sanguine ac nece lubens expiabo.
 Dixerat hæc calentibus verbis adolescens;
 cum ei in mentem venit, non ita ad extre-
 mum omnia ducta esse, ut Deo non supersit
 modus succurrendi. Subibat, è medio leo-
 num lacu, Daniele; ex incendio Babylo-
 nico, tres pueros; ex ipsis ceti visceribus vi-
 uum atque incolumem Ionam Propheten,
 eductum esse. Occurrit & illud: Dominus
 mortificat & viuificat: deducit ad inferos, &
 reducit. Hinc spes illi accensa, hinc oratio
 in hunc ferè modum effusa est: Cum angu-
 stiaretur in me anima mea, Domini recordatus
 sum: ut veniat ad te oratio mea. Itemque Vi-
 uet anima mea, & laudabit te: & iudicia tua
 adiuna-

Ion. 2. 1.

1. Reg. 2.

Ion. 28.

Psal. 118. *adiuuabunt me.* Moxque voto se obstrinxit; in proximo Societatis domicilio, si ferale illud claustrum manusque sanguinarias euasisset, se petiturum, ut in album Sociorum reciperetur; addiditque illud Propheticum: *Quaecumque vovi, reddam pro salute Domino.*

Ioan. 2. 10.

Vouerat, & extemplo serenitas menti reddita est, nondum etiam cognita securitate. Erat tunc non sine luna coelum, & per os cupæ radij clariores in captum incidebant. Ea dolij apertura, pro fenestra, vsus, ad luporum accurrentium vlulatum excitatus prospexit. Ibi nouus cum horror inuasit; nam complures vidit lupos dolium vndique; in omnem partem, circumeuntes, & naribus hariolantes, quid intus esset. Cœnam nimirum famelici, ex odore, indagabant. Ibi demum cæpit iuueni carcer suus esse charus, cuius effractores nolebat esse lupos. Sed intelligite potentem Dei sapientiam atque bonitatem. Quàm ex exiguo malo ingens procurat bonum? Ex metu iocum. ex ioco quantum attulit beneficium? Dum lupi circa dolium suisque deque vagantur, casum dicam, an diuina manu, vnus appendiculæ summitatem, per os vasis, immergit, eaque faciem

faciem adeò ipsam intus prospectantis leniter demulsit. Ibi, seu natura, seu bonus potius Genius suggestit, ex templo iuuenis palpum utraque manu arripit, caudamque lupi omnem, aduersis pilis, intro ad se trahit, ante, interitum suum, ultimò lufurus. Lupus, ubi se captum sensit, primò horrendum caput ululare; ad quam vocem ceteri omnes in fugam se dederunt; deinde conari institit, an se posset è vinculis liberare. Lepidum erat, funesto tempore, certamen, hinc lupi trahentis, inde retrahentis adolescentis, lupumque, quanta maxima vi poterat, tenentis. Bestia, quò magis se se astrictam colligatamque animaduvertebat, eò magis nitebatur in contrarium euadere; tantòque impetu ferebatur, ut doliù ipsum, vnà cum suo incola, post se, ad abruptum aliquem, saxosumque locum raperet. Ridebat intus vector, mirabatúrque, tam citò è cupa rhedam esse factam, & ex victima aurigam. At ubi, acto, per præceptis, & lupo, & dolio, impactòque identidem in scopulos, ac tandem etiam rupto solutòque vase, se in auras editum vidit, lupum manu misit; qui, libertate accepta, ne respiciens quidem diffugit.

Adolescens autem in pedes pariter & spē
euaden-

euadendi erectus, per auia & inuia, se quàm longissimè inde proripuit, inter currendum Deo laudes dicere non oblitus, sed illud, aut aliud quid simile identidem vsurpans:

Ion. 2. 3.

Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, & exaudiuit me: de ventre inferi clamavi, & exaudisti vocem meam. Abiectus sum à conspectu oculorum tuorum: veruntamen rursus videbo templum sanctum tuum. Nam, quod voui,

exequar, non executurus; nisi me in extremum discrimen coniectum sapere docuisses: Nullus enim vnquam Diogenes, in dolio tam vtiliter est philosophatus. Hæc ærumna mea, fuit schola tua. Maxima gratia fuit, in latrones incidisse; illi me ex laqueis diaboli, ex ipsis incendijs inferni, eripuerunt.

Psal. 118.

Cognoui, Domine, quia equitas iudicia tua: & in veritate tua humiliasti me. Hæc angustia cor meū dilatauit. Hæc nox mentem meam illuminauit. Proximus morti, didici viuere. Viuam, & vt tibi viuam, Domine, Mundo moriar. Hæc talia, per totam noctem, cum Deo, & secum est locutus, diēque reddita; aliò, quàm prius iter instituit. Nam ad proximum Societatis Collegium profectus; admitti in tirocinium flagitauit. Admissus est; & in religione constanter viuens, Deo,

pro

pro tam mirabili vocatione, nunquam se satis esse gratum posse, agnouit, vt qui eum, per errorem siluæ, in viam salutis; per captiuitatem lupi, in libertatem; per latronum pericula, ad veram securitatem reduxisset. Dubium non est, latrones postea ad iuuenem è custodia eximendum atque contrucidandum reuersos capere non potuisse, quibus alis, dolium è loco suo auolârit: cum ne vespertilio quidem, qui sine plumis volat, volet sine alis.

Scio consuetum multis, vt Tellenis cantilenas canant, qui utiq; hanc à me narratam historiam dicent, esse pulchram fabulam. Cum illis non contendam. Suo nimirum pede alios metiuntur: nam cum ita se gerant, vt nemo illis possit credere, etiam ipsi credunt nemini. Qui autem norunt, quàm sit *mirabilis Deus in sanctis suis*, diuina opera, nequaquam humanis iudicijs temerant, sed suspiciunt ac venerantur dicentes: *mirabilia opera Altissimi*. Qui & alios complures *deduxit in via mirabili*. Nam prope simillimam historiam prolixè describit Ludouicus Richeomus, de Tristano, qui itidem prius in latronū manus incidit, quàm nunc eum Mundo remitteret; immo præsentiori

Z

pericu

Psal. 67.

36.

Eccli. 11.

4.

Sap. 10.

17.

Ludouic.

cus Ri-

cheomi

in pere-

grino

**Laureta-
no. 147.**

periculo ereptus est. Etenim Vincentius, Theodosius & Lazarus eum repperunt, in silua, *sub ingenti & procera quercu, solo indusso tectum, terra porrectum, & instar eorum, qui rota supplicio afficiuntur, palis quatuor alligatum*, ac lupum manu tenentem, qui eum, cum alijs quatuor, deuoraturus erat, nisi diuinitus ereptus fuisset. Historiam curiosè jucundam, cum & longa sit, & author in manibus habeatur, piget exscribere. Sufficit, quod ego narraui, exempli similitudine confirmauisse; eiusque bonitatem laudauisse, **Iob. 9. 10.** *qui facit magna, & incomprehensibilia, & mirabilia, quorum non est numerus; illiq; partuisse, qui ait: Confitemini Domino, & inuocate* **Isa. 12. 4.** *nomen eius: notas facite in populis adinuentio-* **Pl. 104. 2.** *nes eius. Cantate ei, & psallite ei; & narrate omnia mirabilia eius: neque aliquid fortuitum vocate, si in casum inopinatum inuoluamini; sed agnoscite hominis casum, Dei esse consilium; Fortunam mortalium, Numinis aut gratiam, aut poenam; stultorum deniq; Fata, non esse, quod ipsi fingunt, tollentia, sed punientia malè vsurpatam peccantium libertatem. Neque enim in casibus humanis Fortuna aut Fatum, sed diuinæ prouidentiae iudicia dominantur, quibus alij vtuntur, alij abutuntur,*

CAP.

C A P V T XVI.

*Summa Dei etiam in malos bonitas,
quàm immeritò nonnullos
offendat?*

§. I.

Pharisæi Christi bonitate offensi.

Vid miremur, his judicijs alios v-
ti, alios abuti? cum nonnulli ipsam
DEI bonitatem trahant in malitię
suę nutrimentum. Quod videns Seruator,
Ioanni renunciari iussit: *Ceci vident: claudi* *Match. ix.*
ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, *6.*
mortui resurgunt, pauperes euangelizantur: &
beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me.
Nempe fuerunt etiam tunc, qui, mortis oc-
casionem acceperunt, vnde vitam haurire
debuissent. An non enim miraculis tam
splendidis, ad credendum moueri eos oport-
uit? illi verò scandalizati, etiam moti sunt,
ad accusandum. Ea scilicet fuit Scribarum,
ea Phariseorum malitia, vt offenderentur,
quòd ad peccatorem diuertisset; quòd cum
peccatoribus manducaret; quòd à muliere pec-
catrice se tangi pateretur; quòd sabbatis homi-
nes curaret: denique in principe demoniorum
dicebant, eum *demonia eicere.* adeò *petra* *Isa. 8. 143*
Z a scandale

Rom. 9. 33. *scandali, & lapis offensionis, positus in ruinam multorum* fuit: sed non credentium. nam, Luc. 2. 34. credentibus *lapis summus, angularis, electus* fuit, teste S. Petro. 1. Petr. 2. 6. 7.

§. II.

Cur Deus sæpe differat punire peccatores?

D. Dionys. ep. ad Demoph.

Tales Pharisei etiam nunc reperiuntur, qui inde scandalum rapiunt, ex Mundi gubernatione; unde maximè rapi deberent in admirationem immensæ bonitatis Dei. Ut enim quibusdam nimis seuerus, ita alijs nimis clemens esse videtur. Non repetam hîc, quod alibi attuli è D. Dionysio, de Carpo Episcopo, Idololatram, & eum, qui se ab Idololatra seduci passus est, vita indignos iudicante, ægrèque ferente, quòd eos terra sustineret. Ad cuius morem multi vindictâ ardentes, offendi se non dissimulant, si non toties Deus sua fulmina mittat, quoties homines peccant. Non habet Dominus iram tam compendiosam; longanimis est, patiens est, bonus est, misericors est, iustus est; differt, ne præcipitare videatur; patitur, ut det exemplum; expectat tempus, quia expectat poenitentiam; quæ si non sequatur, moram poenâ compensat. Hoc pertinet ad infinitam

finitam illius excellentiam, qui, quia in se optimus est, est etiam alijs summè bonus, bonitate, ut vocant, *respectiva*. Hac omnibus creaturis se communicat, sed intelligentiâ præditis, modo insuper peculiari; nempe sub ultimi finis ratione, ad quem ut nos dirigat perducâtque, donis cumulat, & ijs, quibus nos, tanquam causa efficiens naturalis, conseruans, prouidensque regit; & per quæ efficimur *diuina consortes natura*, ut dixit, quem S. Dionysius *Theologorum decus supremum & antiquissimum columnen* nominavit. Inter hæc dona autem, sunt variae virtutes, quas nos vult (etiam indignis benefaciendo) docere.

S. Dionysius cap. 3. diuin. nom.

§. III.

Ex clementia Dei, bonitas illius agnoscitur, nostra excitatur.

Prima est, ut hanc ipsam bonitatem, in Deo agnoscamus & credamus. Nam, ut Clemens Alexandrinus dixit: *bona facere, est Dei natura, ut ignis calefacere, & lucis illuminare*. Sic multorum natura, aut malitia potius velut in naturam versa, est *mala facere*, omnes accusare, omnes calumniari, omnes offendere, instar echini, ubicunque eum tangas, aculeati; immò instar *decem cornua* Apoc. 13.

Clem. Alex. 1. Strom. c. 8.

Z 3

haben= 3:

In Pimā-
dro c. 4.
Plotin.
Ennead.
6.1.7.c.22.

habentium diabolorum. Secunda caussa est, ut sciamus, unde & nos boni fieri possimus, atque ita in spem erigamur. Nam, ut vel Hermes tradidit, Deus est *bonum bona faciens, bonum efficiens*: vel, ut Plotinus docet, *Deus est bonum, cetera bona, ut amari possint, quasi colorans, & hoc ipso amabilia reddens*. Apelles te bonum pictorem; Praxiteles bonum sculptorem, aut statuarium; Galenus bonum medicum; Deus bonum hominem, faciet, ut nōris, à quo magistro discere debeas pietatem. Tertia caussa est, ut homo, se, cum diuina gratia, bonitatis illius capacem faciat. Siquidem, ut ex mente Platonis Alcinous loquitur, *Deus bonus est, quoniam in omnia, pro cuiusq; facultate, sua beneficia, confert, cum omnis boni caussa sit*. Ut ergo minus vasculum minus balsami capit, & in maiore plus potest comprehendi; sic diuina bonitas in eos se se copiosius effundit, qui sinum magis dilatant. Audi Saluatorem: **Lue. 7. 47.** *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Vbi D. Gregorius ait: *Tanto ergo amplius peccati rubigo consumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur*. Nam utique qui ex amore Dei magis dolet, se Deum offendisse, venia se reddit dignio-

digniore, capaciorque fit maioris gratiæ
diuinæ infundendæ. Sic oleum stetit, cum 4. Reg. 4.
vas non superesset; quod tam diu fluxit, 5.
quàm diu filij matri suæ oleum infundenti
vasa offerre potuerunt.

§. IV.

*Clementia Dei docet nos etiam in-
gratos esse beneficos.*

Quarta causa est, ne nos à benefaciendo
excusemus, dicentes, littus frustra arari, &
nequicquam in saxis seminari: esse enim ho-
mines quosdam, sicut ficum aridam, sicut
terram sterilem, inutiles, ingratos, immò
qui tanquam militares illi Leopardi, bene-
ficijs peiores fiant. Quis actum libenter a-
git? quis Aethiopem lauare, aut laterem
conatur? Hæc omnia refutat diuina boni-
tas, quæ quos redemisset, nisi etiam pro ini-
micis suis voluisset Dei Filium, in cruce, im-
molari? Philo, qui Hebræorum Plato dictus
est, in hunc modum differit: *Benignus cum* Philo. l. i.
sit Deus, largitur bona omnibus etiam imper- allegor.
fectis, inuitans eos, ut æmulatores virtutis, atq;
participes fiant, ostentansq; immensas suas diui-
tias, quod sufficiant etiam ijs, qui non magnam
utilitatem inde capiunt. Hoc autem alijs rebus
declarat manifestissimè; quoties enim pluit in

Z 4

mare,

Matth. 5.
44.

Pl. 138. 17.

mare, fontes producit in desertissimis locis, tenuem & asperam, sterilemque terram rigat inundans fluminibus, quid aliud exhibet, quam nimietatem diuitiarum benignitatisque sue? Eadem est causa, ob quam nullam animam sterilem boni creauit, quamuis sint quaedam, quibus hoc est inutile. Vides pulcherrimum summi DEI exemplum, cuius imitationem ipse vrgens ait: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos: ut sitis filij Patris vestri, qui in caelis est: qui solem suum oriri facit super bonos & malos: & pluit super iustos & iniustos.* Imitare, ô homo, tuum Conditorum, benefac etiam beneficia contemnenti. Si malus est ille, tanto tu melior esto. Factu, quod boni solent, si vis esse bonus; si ille respuit tuum munus, non tu idcirco desinis esse bonus; sed ille se malum esse demonstrat. Imitetur ille diabolum, tu imitare Deum, qui ad poenitentiam prouocat amando, nec raro indulgendo corrigit. Quinta causa est, ut nos manu ducat ad cultum, inuocationemque Sanctorum, per quos, etiam desperatissimis manum porrigit, ut resurgant.

Sic nimis honorificati sunt amici tui Deus; & præcipue tua atque misericordia Mater Maria, Virgo

Virgo clementissima, & refugium peccatorum,
 à te constituta, per quam non riuulos, sed
 fluuios immensæ bonitatis tuæ effudisti:
 quos huius voluminis angustijs includere,
 planè temerarius sit conatus. In confesso
 est, angustius illam, quàm per tam prodi-
 giosam beneficentiam, inclarescere non po-
 tuisse. Nam sicut in Psal. 49. 15. Deus af-
 flicto dicit: *Ernam te, & honorificabis me;* ita
 meritò etiam Mater Dei, ab ijs, quos eruit,
 in toto orbe terrarum honorificatur.

§. V.

*Christus adulteræ clemens, Phariseos
 in ruborem dat.*

Eant nunc Aristarchi, murmurent Theo-
 nes, & dentem exacuant; inde Deo gloria
 nascitur, vnde illi occasionem sumunt con-
 uitiandi. Primum exemplum est, quia hac
 mente adduxerunt Christo *Scribæ & Phari-* Ioan. 8. 3.
sæi mulierem in adulterio deprehensam, & sta-
tuerunt eam in medio, fingentes scilicet, se
Christi iudicio stare velle; quamuis scrupu-
lum subijciebant: In lege Moyses mandauit
nobis huiusmodi lapidare, quid tu dicis, ap-
probasne legem, an reprobas? Hoc, totum
dicebant tentâtes eum, ut possent accusare eum.
Sciebant enim eum misericordiam profiteri Ita S. Aug.
 Z 5 & man-

Serm. 47.
de verb.
Dom.

S. Augu-
stin. tract.
33.

& mansuetudinem. Quare si, lapidandam, dixisset, clamassent, eum tam misericordem, clementemq; non esse, quàm videri vellet, ut qui mulierem capitis damnasset; si non lapidandam, ipsum igitur lapidandum, ut qui legem Moy sis violaret. *Sed Dominus in respondendo, & justitiam servaturus est, inquit S. Augustinus, & à mansuetudine non recessurus. Non dixit: Non lapidetur, ne contra legem dicere videretur. Absit autem, ut diceret, Lapidetur. Venit enim non perdere, quod inuenerat, sed querere, quod perierat. Quid ergo respondit? Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. Hac scilicet vox justitiae est: Punietur peccatrix, sed non à peccatoribus. Audiuimus vocem justitiae, audiamus & mansuetudinis. Nec ego, inquit, te condemnabo. Sed quid est, Domine? faues ergo peccatis? Non planè. Attende, quod sequitur: Vade, & amplius noli peccare. Ergo & Dominus damnauit, sed peccata, non hominem. Sic veritas, sic sapientia, sic ipsa, cui calumnia perabatur, justitia, & adulteram pariter, & adulteræ accusatores emendauit. Illa bonitate correctæ est; istis ad propriam conscientiam remissis, vel apertè in terræ puluere scriptum, vel tacitè in pectore dictum est: Festucam,*

qua

Matth. 7.
5.

qua in oculo est fratris tui, vides, trabem autem, qua in oculo tuo est, non vides? Hæc est imago Sap. 7. 26. bonitatis illius, quæ etiam, inter ipsam Scribarum & Phariseorum malitiam; enimvero, in adulteram in flagranti delicto deprehensam, explendescit.

§. VI.

Christus Magdalena, contra Phariseum patronus; & cur uni Deus donet, non item alteri, quod peccauit?

Alterum exemplū offensi bonitate Pharisei Lucas exhibet, in Magdalena, quæ erat Luc. 7. 38. in ciuitate peccatrix, quæ stans retro secus pedes Christi, lachrymis capit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & unguento ungebat. Videns autem Phariseus, qui vocauerat eum, ait intra se, dicens: Hic si esset Propheta, sciret utiq, quæ & qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est. Vides hîc bonitatem Christi, & peruersum iudicium Pharisei? Ille suscipit resipiscentem; iste indignatur Pastori ouem suscipienti. Christus fidem & dilectionem mulieris; Phariseus peccatricis delicta intuetur. Christus clementer, Phariseus S. Aug. 1. temerè & impiè iudicat; nempe putat, 50 homil. norare Christum, qualis sit mulier, cum ille 23. non

non solum mulieris mores, sed ipsius etiam
 Pharisei cogitationes perspectas haberet.
 Dio. l. 41. Caium Iul. Caesarem laudant Scriptores,
 quod, cum in scrinijs Pompeij secretae litte-
 rae repertae essent, ex quibus, quo plerique
 animo, & erga Pompeium, & contra se fuif-
 sent, deprehendere potuisset, neque lege-
 rit eas, neque descripserit, sed extemplo
 cremavit, ne quid acerbius in quenquam sta-
 tuere cogeretur. Quantis laudibus dignus
 Ierem. 31. est Deus, cuius illa vox est: *propitiabor ini-*
 34. *quitati eorum, & peccati eorum non memora-*
bor amplius? Igitur Phariseus peruersè Chri-
 stum, & non ex vero, sed de suo ingenio iu-
 dicauit. Cum enim turgido inflatus Spiri-
 tu, sanctum se esse profiteretur, quasi pro-
 pheticum illud dicens: *Discede à me, & noli*
 Isa. 52. 11. *me tangere, quia mundus sum;* offende-
 tur, quod se Christus à muliere peccatrice
 contrectari pateretur: quemadmodum &
 Matth. 5. illi alij, qui dicebant: *Quare cum Publica-*
 30. *nis & peccatoribus manducatis & bibitis?* At
 non tali spiritu erat humilis & humilitatis
 Magister; ut medicus aegrotos, oues ut Pa-
 stor, peccatores recipiebat ut Saluator; &
 pro hac bonitate sua, qua amari merebatur,
 hominum linguas passus est. Nempe ut, qui
 oculis

oculis malè affecti sunt, luce; ita pessimi quique ipsa offenduntur bonitate. At ignoscit vni, non ignoscit alteri? *Quòd DEVS alijs gratuita vocatione conuersis misericordiam largitur indebitam, non ad dispensatoris iniustitiam, sed ad donantis misericordissimam liberalitatem, veritatis ratione referendum est. An audebit debitor creditorem iniquitatis arguere? si alteri donans ab eo, quod debitum exegerit? Si ergo inter contractus hominum, nullus ex hoc presumptionis locus est, ut à se dicat debitor iniuste exigi, quia scit alij debitori ab eodẽ, quod debebat, creditore donatum: quis in tantam insaniam prophane vocis erumpat, ut iniustitia Deum arguat, si vni indebitam donauerit gratiam, & alteri debitam reddiderit pœnam? Ita est, & tamen est, qui murmuret.*

§. VII.

Deus patri Filium prodigum recipienti similis iniustos patitur murmuratores.

Sed non idcirco Deus desinit esse bonus, qui eiusmodi murmuratori respondet: *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? itẽmque: Non licet mihi, quod volo, facere? Quod est tertium exemplum, cui, ut quartum addam: Verum est, multos, cum filio illo adolescentiore, accepta substantia sua, peregrẽ,*

S. Aug. l.
de. Præ-
dest. &
gratia.
cap. 3.

Matt. 20.
15. Luc. 15.
12.

peregrè, à Deo proficisci, atque *in regionem longinquam*, & ibi dissipare substantiam suam (omnes dotes spirituales, cum ipsa diuina gratia animaque sua) *uiuendo luxuriose*: neque dignos esse, qui, fame coacti, domum reuertentes à Patre cœlesti recipiantur. Deus tamen sua bonitate dignum iudicat, vt etiam tales recipiat. Cum igitur adhuc longè est talis, videt illum pater ipsius, & misericordia mouetur: vnde vltro accurrens cadit super collum eius, & osculatur eum. Gaudet enim conuersione hominis à peccato relapsantis. Et tam prompta est illius misericordia, vt præstò sit ad se venire volentibus, illisq; obuiam occurrat, qui consilia, de vita mutanda moliri incipiunt. Nam, *desiderium pauperum exaudivit Dominus*, preparationem cordis eorum audiuit auris tua, ait David. Et iterum: *Dixi: confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei*. Et erit, inquit Deus, antequam clament, ego exaudiam; adhuc illis loquentibus, ego audiam. Qua de caussa dicebat Nathanieli Seruator: *Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te*. Certè sit licet indignus peccator, quem respiciat summa illa maiestas, tamen tantò est miseri-

or, &

or, & hinc miserabilior, quantò ipsa miseratione indignior. Vbi enim maior miseria, ibi maior est causa miserendi. Et quem decet misericordiâ magis tangi, quàm Patrè? quem magis par est, miserrimis succurrere, quàm felicissimum? Si, apud Angelos, *ma-* Luc. 15. 7.
ius est gaudium, super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem iustis, qui non indigent pœnitentia; cur non idem gaudium sit, apud Dominum Angelorum? Qui tamen de hac ipsa bonitate sua necessarium ducit, se excusare, sicut pater ille, tum apud seruos, tum, apud maiorem natu filium, se se excusavit. Ne enim serui mirarentur, tam splendidum, propter vnum seminudum adolescentem, & degenerem gnatum, apparari conuiuium, dixit: *Quia hic filius meus mortuus erat, & renixit.* Nimirum etsi veste scissili & lacera amictum, etsi vultu squallidum, & pallore extremam famem restante luridum; tamen filium suum agnoscit; & quem dudum perditum atque pro mortuo habuerat, non aliter censet accipiendum, ac si à mortuis extitisset. Quid ni serui mirati essent tantam bonitatem? cum *filius ipse eius senior in agro æstum diei &* Luc. 15. 25.
laborem passus, re intellecta, indignatus sit,
 & no-

& noluerit introire, patrique ad eum egredienti, ac ad conuiuium roganti dixerit: *Ecce tot annis seruiro tibi, & nunquam mandatum præterini, & nunquam dedisti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer: sed postquam filius tuus hic, qui deuorauit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.* Ad hunc modum, multi, qui se putant semper vitā vixisse illibatam, tacita cogitatione, indignantur, quando vident grauissimos & publicos peccatores maximis donis diuinis ornari, & sæpe beatissima morte, post exactos, in omni scelere, multos annos, decedere. Sed defendit se Deus, à misericordia non nisi in miseros exhibenda; & tranquillat animum vel in inuidias, vel in indignationes ebullientem. *Fili, inquit, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt: epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus erat, & reuixit: perierat & inuentus est.* Noli ergo indignari, tu Iudæ; si populi Gentilium maiore gratia diuini luminis ac fidei illustrantur. Noli tu, qui tibi iustus videris, putare, Deum iniustum esse, si peccatores recipit ad se reuerentes. *Tolle, quod tuum est, tuæque gratia contentus esto; Deum non vis esse Deum, si non*

non vis esse misericordem. *Dominus patiens* Num. 14
est multa misericordia, auferens iniquitatem 18.
& scelera, inquit Moyses. Quid quod neq;
 se iustum esse ostendit, qui iustum Deum ac-
 cusat; qui peccatoribus inuidet; qui deniq;
 se iustum existimat, & tanquam iustum ia-
 ctans ait: *Nunquam mandatum tuum pre-* Luc. 15. 29
terui. Nihil mihi conscius sum; ait Aposto- 1. Cor. 4
 lus, *sed non in hoc iustificatus sum*. Quid ergo 4.
 alijs vult misericordiam inuidere, qui ea
 ipse indiget? *Dicendum est*, ait S. Chryso-
 stomus, *quod nullus sanctorum dolet in talibus,*
immo bona aliorum sua existimat.

§. VIII.

Misericordia Christi erga latronem in cruce.

Nostri igitur existimemus omnia eius-
 modi bona, quæ, dum alijs à bono Deo ex-
 hibentur, nostra fiunt charitate, nostra i-
 mitatione; ut discamus, non desperare, e-
 tiam si in peccatis consenuerimus. Hinc in
 quintum exemplum, Latro ille manifesta-
 rius iam iam acturus erat, in patibulo, ani-
 mam, & vix agere cæperat pœnitentiam,
 paucula illa pronuncians: *Domine memento* Luc. 23.
mei, cum veneris in regnum tuum, cum sta- 42.
 tim à mitissimo IESU audiuit: *Amen dico ti-*
bi, hodie mecum eris in Paradiso. Petiuerat il-

S. Ambrosius in c.
23. Luc.

S. Augustinus. serm.
37. in
Ioan.

le, non ut statim, sed ut, cum in suum regnum veniret, recordaretur sui, respondit, Christus: *Hodie mecum eris in Paradiso*: adeo pronus est ad dandum, ut citius det, quam petatur. Et vide cui det? homicidæ, latroni, illi ipsi, qui paulo prius Christo in cruce pendenti, ipse etiam pendens ac desperatè propemodum petulans convitiatus erat. Ita enim loquitur S. Ambrosius: *Mattheus & Marcus duos convitiantes inducunt latrones, Lucas unum convitiantem, & unum reprehendentem. Fortasse & iste prius convitiatus est, sed repente conversus. Pulcherrimum autem datur affectanda conversionis exemplum. O Deus, quam promptus es ad ignoscendum! quam tardi nos ad veniam à te flagitandam! & tamen ignoscis illi linguæ veniam petenti, quæ, eodem penè momento, te sacrilegè laceravit? Quis hanc bonitatem tantam potest comprehendere, nisi qui te credit infinite bonum? Credens autem, quis desperet, si in cruce latro saluatus est: antè paululum homicidæ, post paululum accusatus, convictus, damnatus, suspensus & liberatus. Noli mirari, ubi damnatus, sed ubi liberatus, ubi mutatus. Hæc pius*

Afer.

§. IX.

§. IX.

Alterius latronis conuersio.

Eadem bonitas, in sexto exemplo atque alio quodam latrone, ad accendendam, in maximis etiam peccatoribus, spem eluxit.

Moses Ethiops, conditione seruus, propter naturæ suæ improbitatem, ex heri sui domo profugit: atq; ubi prædari didicisset, paulo post prædonum cohortis Præfectus fuit. Et cum nefaria multa scelera peregisset, & ad cædes patrandas audax factus esset, ex præfracta quadam temeritate monasticam ingressus est vitam, philosophariq; prorsus incepit, strenuè admodum ad virtutem grassans. Quod autem priore vite instituto, & corporis valida constitutione, rursum ad voluptatem per imaginationes incitatus alliceretur, varijs exercitijs carnem domare summoperè contendit. Et quandoq; quidem solo pane, absq; obsonio usus, quandoq; autem, plurimo opere perfectò, ad quinquaginta, diè quolibet, preces fecit. Et sex continuis annis, noctes totas, per uigilio exegit, stans atq; orans: ita ut neq; genna inclinaret, neq; prorsus oculis ad somnum propendens conuinceret. Porro noctu Monachorum domicilia circumiens, clam uniuscuiusq; hydriam auferebat, eamq; aqua repletam in locum suum reponebat. Idq; ingen-

Nice-
phor.
list. l. ii.
hist. Ec-
cles. c. 36.

tis laboris fuit, propterea quòd inde locus, ubi aqua fluebat, alijs quidem decem, nonnullis autem viginti, quibusdam etiam triginta studijs abesset. Perlongo verò tempore pristinum suum retinuit robur; quamuis multum studij in hoc collocaret, ut id debilitaret, & carnem diuturna arumna extenuaret. Dicunt autē aliquando prædones eum quatuor, qui officinam quietis sue percurrerant, cepisse, vinxisse, atq; in humeros, sublato in Ecclesiam deportasse, & Patribus, quid de eis statuerent: permisisse: nefas esse dicentem, ut in posterum mali quidquam alicui ipse inferret. Neq; unquam quemquam fuisse ferunt, qui tantopere mutatus a vitijs ad virtutem summam quam pertigit, pervenerit. Incredibilis verò fuit demonibus terror. Et, quod supra opinionem omnium est, presbyter etiam in Sceti factus est, cum quidem quàm plurimos, eo tempore, quo latronum manū duxerat, interemisset. Et quia talis erat, multos eòsq; optimos post se reliquit sectatores.

§. X.

Magnorum peccatorum conuersione perpensa, ingredi & alios in spem venia peccatores.

Hoc est, quod supra dicebam: nostra existimanda esse, omnia eiusmodi bona, quæ dum

dam alijs à bono Deo exhibentur, nostra
fiunt imitatione. Nam quantæ spei non est
argumentum? quis non obstupescat, ad tan-
tam metamorphosin? Latro tam immanis
fit exemplum summæ charitatis? Qui antè,
nocturnis in tenebris, aliorum bonis & vitæ
insidiabatur, nunc per totas noctes perui-
gilat, vt alijs possit aquam præstare? Tot
cædium reus, nunc se suumque corpus ca-
stigmat? Is qui intemperantissimus vino se
ingurgitabat, epulis lacertos ædificabat,
nunc solo pane contentus est? æquè in vir-
tutem fortis, ac in flagitia priùs fuerat au-
dax. Herifuga famulus antè; nunc redit ad
Dominum vniuersi, & ei famulari incipit,
quem in tot crudelitatibus, si quiuisset, ip-
sum occidisset? Sic Aethiops pellem mu-
tat? sic prædo fit præda? sic homicidarum
ductor, fit ductor Anachoretarum? & qui
vias infestauit, nunc in seipsum grassatur?
ex face nebulonum, nunc lux Monacho-
rum? Prope ipse Abbas non credidit, ex tam
infami prædone aliquid boni fieri potuisse.
Timuit cum illo colloqui: trepidauit, illum
ad fores, ne dum in interiora domus, admit-
tere: nec supplici ac omnia promittenti cre-
didisset. Reiecit, vt pestem, horruit vt latro-

Matth. II.
12.

nem, nec sibi persuadere potuit, illas manus ad coelum sublatas, Numini gratas esse posse, quæ toties humano sanguine fuerunt cruentatæ. Itaque ille, quod precibus non potuit, minis imperravit; non admittendus, nisi formidatus. Censuit nempe illud ad se pertinere: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*; serius in peccando, ferriam quoque pœnitentiam egit. Qua in re multos eoque optimos, post se, reliquit sectatores; qui quamvis grauibus cooperti flagitijs, quamvis fulmina meriti & Tartara, quamvis sexaginta, aut octoginta annis Deum ad iracundiam prouocauerunt, tamen cogitatione pia tacti, post calumnias, post adulteria, post cædes, post sacrilegia, repente dixerunt: *Nunquid in aeternum projiciet Deus; aut non apponet, ut complacitior sit adhuc? Aut in finem misericordiam suam abscindet, a generatione in generationem? Aut obliuiscetur misereri Deus? aut continebit, in ira sua, misericordias suas? Et dixi, Nunc cœpi: Hec mutatio dexterae Excelsi*; quæ neminem respuit, sed latronem de nemore, latronem de cruce, plus quàm latronem ex ipsis quodammodo inferni faucibus recipit ad misericordiæ diuinæ fores pulsantem.

§. XI.

§. XI.

*Quanta patientia Deus ad cordis nostri ostium
pulset & expectet?*

Immò tam excellens est diuinæ bonitatis
magnitudo, vt ipsa pulset, & recipi flagitet.
Emulare ergo, & pœnitentiam age. Ecce sto
ad ostium, & pulso, inquit, si quis audierit vo-
cem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo
ad illum. Abraham & Loth, ille in ostio taber-
naculi sui, iste in foribus ciuitatis sedit, vt ho-
spites Angelos introducerent; vterq; *cucur-*
rit in occursum eorum: vterque pronus in
terram, summis precibus, rogauit, vt diuer-
tere dignarêtur. Nunc ipse sæpe Deus stat ad
ostium, ipse pulsat, ipse hospitium rogat; &
sui eum non recipiunt, nec est locus in diuersorio.
Quid facere posset, quid deberet, si rem hu-
mano affectu vellet æstimare? Samaritani
aliquando Christum in ciuitatem non rece-
perunt. *Cum vidissent autem discipuli eius Ia-*
cobus & Ioannes, dixerunt, Domine, vis dicimus
ut ignis descendat de cœlo, & consumat illos? Et
cōuersus increpauit illos, dicens: Nescitis, cuius
spiritus estis. Filius hominis non venit animas
perdere, sed saluare. Itaq; etiam repudiatus
stat ad ostium, & pulsare perseuerat; idque
non solum ob suam immensam bonitatem,

Apo. 3.
20.

Gen. 18. 1.
Gen. 19. 1.

Ioan. 1.
Luc. 2.

Luc. 9. 54.

Matth. II.
22.

sed etiam ob preces & bonitatem suorum. Cum enim vel Sancti eò mansuetudinis perueniant, ut neq; de extremè desperatis desperent; quantò magis decet ipsum Magistrum Sanctorum (qui dixit: *Discite à me, quia mitis sum*) esse in eosdem benignum, atque misericordem?

§. XII.

Magnorum est, ut sint in aduersarios benigni.

Suspiciuntur homines, & laudibus in cælum tolluntur, qui se ipsos vincere, aduersarios benignè habere, & facilè ignoscere possunt ijs, à quibus violati fuerunt. Et, Poëta teste, *Quò quisq; est maior, magis est placabilis ira.* Certè Ecclesia S. Stephani, pro lapidatoribus suis Deum precantis, exemplum intùita, ita nos docet orare: *Da nobis, quesumus Domine, imitari, quod colimus, ut discamus, & inimicos diligere: quia eius natalitia celebramus, qui nouit etiam pro persecutoribus orare.* Si ergo pulchrum est hominibus, benefacere ijs, à quibus maleficio affecti sunt; quantò id ad Numinis gloriam erit conuenientius? Neque enim potest, in vlla virtute, infinitis modis perfectus Deus, à mortalibus superari. Nihil ergo mirum, si
summa

summa maiestas illius læsa, non tantum veniam petentes in gratiam recipit, sed si etiam ultro eos quærit, & ad ostium cordis illorum stans pulsat, & rogat, ut aperire velint, gratiamque recipere, quam à se, cum maxima iniuria, excluderunt. Igitur ut septimum exemplum addam.

§. XIII.

Luculentum diuinæ bonitatis, etiam in desperatissimos, exemplum.

Luculenta eiusmodi res accidisse legitur, in B. Catharinæ Senensis vita. Erat Senis, Anno Christi 1370. ciuis, cui nomen Andreas Naddini, opes copiosæ, si aurum spectes, nullæ, si consideres virtutem. Nam plerumq; quibus aurum nimis charum est, non est nimis chara virtus. Itaq; hic homo cum alijs plerisq; flagitijs coopertus, tum etiam præcipuè tesserarum ludò ita erat, mancipatus, ut si ludendo, perderet nummos, Diuos, Deumque ipsum conuijs proscindere identidem, cælumq; detestabili execratione implere non vereretur. Quadragesimum iam ætatis suæ attigerat annum, cum eum diuina vindicta censuit, non diutius differendum. Graui igitur morbo affecit, quo cruescente, depositus iam videbatur.

Raymūd.
è Capua
apud Sur.
19. Apr.

Aa

5

Nec

Nec minùs anima, quàm corpus ægrotabat. De corpore Medici desperauerant, non item de anima Religiosi. Venerunt itaq; ad eum multi homines pij, inter quos etiam vtriusque sexus cænobitæ, atq; inprimis Parochus illius. Hi eum, vt fit, præsentis periculi, instantisq; mortis admonuere; hortati sunt, vt peccata sua in memoriam, se in pœnitentiam reduceret, sacerdotique confiteretur, quæ alioqui æternùm luenda essent. Surdo loquebantur. Ille enim, qui sacras ædes adire, aut sacris initiatos honorare nunquam, consueuerat, pronum habuit etiam sacrorum sermones contemnere. Itaque sana suadentes, quasi importuna loquentes, repulit, & à se exire iussit, nihil sibi cum Deo esse, dictitans, nihil Deo secum. Peruenit hæc desperationis fama ad aures F. Thomæ, qui S. Virgini Catharinæ Senensi à sacris confessionibus erat. Hic, insigni animæ huius percunctis zelo, Catharinam adiuit, rogauitque, vt diuinam desperatissimo homini miserationem precibus quàm enixissimis impetraret. Paruit illa, neque precari cessauit antè, quàm Christus illi se sisteret, causamq; redderet, ob quam meritò miser perire sineretur. An non pereat, inquebat, cuius blasphemum

num os, si posset, me ipsum perditum iret, cuius flagitia mundum implent, & ad cælum vsque pertingunt? qui, vt alia fileantur, etiam tabulam, in qua mea, Matris meæ, aliorumque Diuorum imagines impictæ erant, ausus est, sacrilega manu, in ignem iactare? nonne & ipse dignissimus est, vt æternis gehennæ flammis exuratur? Nonne par est, vt, quod mihi fecit, ipse quoq; patiatur? Hæc atque alia talia Virgini dicebat Christus, vt peccatoris ostenderet abominandam fœditatem. Verùm Catharina, & salutis animarum sitientissima, & gnarissima diuinæ misericordiæ esse inexhaustam immensitatem, cum precibus, etiam vberrimas lachrymas fudit, neq; desijt antè, quàm mitissimus Dominus huic tam impio peccatori decumbenti appareret, atque, in vicem Parochi, ad peccata confessione delenda hortaretur, veniam, si id faceret, liberalissimè pollicens. Quem non flecteret tanta bonitas? quis conditionem tam fauentem non acceptaret? Ergo ille paulo priùs saxo durior Andreas repentè mollescit, erumpit in vocem, clamat, se Christum videre, enimuerò etiam audire monentem, ne Confessionem insuper habeat, sed viam sibi paret ad veniam tot,
scele-

S. Augu-
stin. lib.
de vera
innocent.
cap. 184.

scelerum obtinendam. Itaque quantocyus
Confessarium acciri postulat, quem modico
prius eliminârat. Curritur. adest sacerdos.
confitetur Andreas, ingenti animi dolore:
condit testamentum sanctissimè, malâmq;
vitam, optima morte, consignat. Verè igitur
ille dixit: *Non est desperandum de malis,
sed pro ipsis, ut boni fiant, studiosius supplican-
dum, quia numerus Sanctorum semper de nu-
mero auctus est impiorum.*

§. XIV.

*Promptiorem esse Deum ad misericordiam nobis
exhibendam, quam nos ad eam accep-
tandam.*

S. Atha-
nas. orat.
contra
idola.

Psal. 76.

Pl. 110. 2.

Num. 14.

18.

Pl. 144. 9.

Acta personis rebusq; respondere necesse est,
inquit S. Athanasius, *ut quis author fuerit,
ex opere ipsius contestatum reddatur, & ex au-
thore vicissim, quale sit opus agnoscatur.* Quod
cum ita sit, meritò, audita eiusmodi hi-
storia, exclamari potest: *Hac mutatio dex-
tere excelsi; neque enim alia manus talia fa-
cere potest: itémque Magna opera Domini
magnum testantur operatorem. Tantò e-
nim maior est Deus, quantò misericordiam
ostendit ampliorem. Vnde cantatur: Do-
minus patiens, & multa misericordia, aufe-
rens iniquitatem & scelera: Et miserationes
eius,*

eius, super omnia opera eius; dummodo nos
 ijs velimus vti, aut eas acceptare. Nam pla-
 nè ita est, promptius dat Deus beneficia, quã
 homines illa acceptent. Eo fine Balthasar
 Aluarez vidit Christum Dominum nostrum,
 praeclaris donis valde onustum, & onere illo quo-
 dammodo afflictum, ac desiderantem exonerari,
 & propensum se ostendentem ad gratifican-
 dum exoneranti. Et quamuis magno desiderio
 id cuperet, non tamen onus deponebat; eò quòd
 vasa deessent, in quibus eius dona reponerentur.
 Pronior ergo est Deus, ad offerenda benefi-
 cia, quàm nos ad ea auferenda. Vnde rectè
 Propheta: *Deus meus, misericordia mea. Pec-*
camus grauitèr, inhaeremus peccato pertinaci-
ter, gaudemus de peccato, post peccatum am-
bulamus. Extensò collo peccatum nostrum pre-
dicamus, nec abscondimus, & tu placatus es?
 ait ille. *Nos te prouocamus ad iram, tu au-*
tem conducis nos ad misericordiam: nos irrita-
mus te ad furorem, tu autem differs vindictam.
Iusto exterminio punire poteras peccantes, sub-
uertere negligentes: sed patientia tua expectat,
ut corrigamus penitentes. Deus ergo meus, mi-
sericordia mea! Nunquid non hac est iniustitia?
sed nunquid est iniustitia, apud Deum? Absit.
Quodenim sustinet Deus, index iustus patien-
 ter,

Ludouic.
 de Ponte
 in vita
 Aluarez.
 c. 7. §. 2.

Psal. 58.
 S. Augu-
 stin. in
 tract. de
 Visitatione
 ne infir-
 mi. serm.

ter, totum Deus est. Neq³ enim aliter Deus
esses, nisi flectereris, nisi patereris, nisi misere-
reris. Quodcumq³ igitur facis, tuum est: quod
tuum est, bonum est. Quod igitur facis, bonum
est, Deus meus misericordia mea.

§. XV.

*Admiranda Turca ad fidem nostram vocatio,
& conuersio.*

Sicut, octavi exempli loco, prorsus bo-
num & admirabile erat, quod Româ Dilin-
gam perscriptum fuit, Neapoli An. 1640.
(an. 1641?) accidisse. Ibi Turca mancipi-
um, curiositate populi allectus, cum reli-
qua turba, domum quandam sacram, in
qua, Natalibus Christi Domini festis, ra-
rissimi artificij elegantiaq³; Præsepe viseba-
tur, ingressus oculos à longè stans, ignota
pietate, impleuit. Nulli vnquam sua curio-
sitas felicior fuit. Nam ecce procul confi-
stentem Turcam, atque nihil minùs cogi-
tantem fabrefactus è materia Christus in-
fans, è præsepio respicere; tum etiam, pro-
tensa manu, & indice digito annuere, atq³
ad se vocare cepit: quin & vocem claram
addidit, cunctis, qui aderant, in stuporem
raptis. Neque verò annuere cessauit antè,
quàm ille attonitus ac tremens accederet.

Vbi

Scriptit
hoc An-
tonius
Ceschi,
18. Janu-
ar. An.
1643.

Vbi accessit, egit Christus ipse Catechistam, hominem Turcam res fidei necessarias docuit, monuitque, vt Baptismo se quàm primum tingi curaret; fore enim, vt, intra breue tempus, secum in cælo esset. Profecit insigniter, sub tali magistro, Turca; rem disertè narravit; baptismum petijt, obtinuit; & paucos post dies, grauiter ægotans, iamque ipsi morti vicinus, palam professus est, mori se non posse prius, quàm Sacrum viaticum accepisset. Accepit, & spiritum cælo reddidit. Miraberis, Lector, hanc tantam Dei bonitatem. at scito, omnibus ad præsepe Christi confluentibus annuere misericordem Dominum; omnibus documenta diuina tradere. Non vident, neque audiunt hoc omnes? in ipsis culpa est, quia sponte cæci sunt, & vitijs obturati non habent *aures audiendi*. At, qui *aures audiendi* habent, audiunt puerulum IESVM è præsepio non solum vagientem, sed etiam pannis paupertatem, frigoris tolerantiam patientiam, lachrymis pœnitentiam, denique vultu, gestu, totius corporis habitu, omnes virtutes docentem; incensique amore tam immenso infantis, iam tum, pro Mundo, patientis, toti, se proijciunt in mare diuinæ boni-

bonitatis. Philæni, aut, vt Athenæus eos appellat, Philotoconistæ, optauerant olim, vt in balænas conuerterentur, dummodo mare in pretiosissimum vinum mutaretur, in quo se se possent continuò volutare. O quantum est mare amor Dei; ô quàm dulcis Oceanus, immensitas diuinæ bonitatis? omnes prorsus in eum se conijcerent, omnes in eo, velut pisces, natæ optarent, si eius agnoscerent suauitatem. Immo omnes in eo submergi, & animam, amore ebriam, ponere cuperent; quemadmodum Georgius Clarentiæ Comes, qui (ob suspicionem affectati regni, ab Eduardo I V. huius nominis rege Angliæ, fratre suo, iussus mori, & genus mortis, quod sibi magis placeret, eligere) voluit vino Cretico, seu, vt vulgò vocant, Maluatico, suffocari, coniectusque in vas plenum huius vini, illud sensim forbendo suauiter submersus est; ita, præ amoris dulcedine, toti in Deo mergerentur omnes, *si quàm suavis sit Dominus*, gustauissent; neq; etiam mille mortes sentirent charitate inebriati.

§)(o)(§

CAP.

CAPVT. XVII.

*Quanta, ex consideratione Dei summè
boni, summèq; misericordis, etiam alio-
qui desperatis, spes venia & fidu-
cia addatur?*

§. I.

*Ab alijs videri ab alijs non videri diui-
nam bonitatem.*

Vdiui nonnullos, qui nauali præ-
lio interfuerunt, quod Ioannes de
Austria, contra Turcas, felicissi-
mè gessit, narrantes, cadauera in mari na-
tanta internosci potuisse. Siquidem cor-
pora Turcarum prona, at Christianorum
supina, atque cœlum aspicientia dicebant
natitauisse. Eadem res quotidie accidit ijs,
qui in diuinæ bonitatis mare incidunt; alij
enim ibi eriguntur ad spem in Deo ponen-
dam; alij suo pte pondere euertuntur, & ita
deprimuntur, vt, ad quam oculos habent,
non videant bonitatis profunditatem.

§. II.

*Diuinæ misericordiæ, & humanæ malitiæ
magnitudinem simul intuemdam
esse.*

Hanc vtique non vidit Cain, qui dixit:

B b

Maior

Gen. 3. 13. *Maiores est iniquitas mea, quam ut veniam merear; quasi aliquid maius esse possit magnitudine diuinæ bonitatis. Merito quidem ante oculos versari debet peccatori scelerum enormitas, sed iuxta etiam ponenda est misericordiæ Dei magnitudo. Si quis iam lapsus, et nimio sceleris pondere oppressus desperare iam coepit, ait Hipponensis Præsul; attendat vulneris magnitudinem, sed non desperet medici potestatem: peccatum enim cum desperatione, certa mors est. Nemo dicat, ego, si iam aliquid mali feci, iam damnatus sum; Deus malis talibus non ignoscit. Cur non addo peccata peccatis, fruor seculo, in voluptate lasciuia, in cupiditate nefaria. Iam perdita spe reparationis, vel hoc habeam, quod video; si non possum habere, quod credo. Deus enim noster sic cautos fecit, quando ceciderunt: sic desperatos esse non vult, qui ceciderunt.*

S. Augustin.
fin. l. 50.
homil.
hom. 21.

§. III.

Nolle Deum, ut quisquam spe veniæ deturbetur.

Quemadmodum neq; Iudam sic voluit esse desperatum: voluit tamen ipse desperare Iudas penitentiâ ductus, sine diuinæ misericordiæ recordatione. *Habebat lachrymas Petrus pio, quas fundebat, affectu: ait D. Ambro-*

Ambrosius, non habebat proditor fletus, qui-
bus sacrilegium fateretur: ut, dum suo reus ju-
dicio damnatur, & spontaneo supplicio expia-
tur facinus: pietas Domini, qui se ipse nollet vl-
cisci, & diuinitas probaretur, qui conscientiam
mentis inuisibili potestate interrogaret. Usque
adeo magna est Domini pietas, ut vel, in ipso
proditore suo, se se nollet vlcisci; usque; adeo
magna vis conscientiae, ut, ubi carnifex de-
est, laqueo se ipsa plectat. Non vult tamen
hoc Deus, qui ait: *Nolo mortem impij, sed ut*
conuertatur impius a via sua, & viuat. Itaque
de illis non est desperandum, qui adhuc mala sua
non solum corrigere nolunt, sed etiam defendere
non erubescunt. Sic nec illa ciuitas desperata
fuit, de qua dictum est: *Adhuc triduum, & Ni-*
nive subuertetur. In ipso tamen triduo idonea
fuit conuerti, orare, plangere, & de poena immi-
nente misericordiam promereri. Ita Augusti-
nus, qui alio loco addit: *Nemo de peccati sui*
dimissione desperet, quando & veniam merue-
runt, qui Christum occiderunt. Item: *Quid*
autem conuerso non ignoscitur? Quis homicida
desperet? si in spem redditus est, a quo etiam
Christus occisus est? At sunt quaedam scelera,
& quoddam genus sceleratorum, de quibus
plerique desperant? cum & ipsi (scilicet

S. Ambrosius
broch. 1. 102
super Lucam
can. 6. 13.

Ezech. 33.
11.
S. Augu-
stin. 1. 50.
homil.
hom. 20.

Tract. 30.
in Io. 8.
serm. 36.

auari, luxuriosi, venefici & magi) plerumque soleant desperare? Esse tales, non nego; desperandum tamen illis esse, pernego.

§. IV.

Quanam genera peccantium maxime de spe decidant?

Baronius
1017.

Circa annum Christi 1017. in Aquitania, ante D. Io. Baptistæ festum, tribus diebus, è cælo, pluuia sanguinis cecidit; qui cum in lapidem aut carnem incidisset, non poterat elui; si verò supra lignum lapsus esset, lauabatur. De hac re consultus Fulbertus Episcopus Carnotensis, *per lapidem, inquit, impij, per carnem fornicarij significantur; per lignum medij, qui neq, molles, ut caro, neq, ut lapis duri.* Addit *impios, & fornicarios indelebili nota, in sanguine suo, morituros; medios, per mortis angustiam, saluandos.* Verè lapides sunt homines impij, & indurato corde; apud quos *sanguis sanguinem tetigit*, qui peccatum peccato addiderunt; postquam enim toti sunt scelere, velut impuro cruore, inquinati, addunt alium sanguinem, qui priorem deleri non sinit, desperationem. Quod etiam carni deditis accidit; qui adeò plerumque molles sunt, ut existiment, se voluptates corporis non posse abdicare, atque

que idcirco, in sanguine suo moriantur. Impij illi adamante sunt duriores: adamas hirci sanguine dicitur liquefcere; illi autem neq; Christi quidem sanguine molliuntur. Homines autem carnales Adonidis sanguinem sanguini Christi anteponunt. Hinc ineluctabili desperationis nota maculantur; quæ est totius malitiæ complementum. Nam vt D. Chrysostomus ait, *Peccantes non dolere magis Deum exacerbat, quàm peccare. Hominem quidem exacerbens, & amicos, & vicinos rogas: & siue semel, siue amplius te repulerit iratus, non recedis, sed auges supplicationem; Deo verò tuo exacerbato, oscitas, & recedis, & delicijs vacas: quomodo non ex hoc ipso magis irritabis eum? Quapropter dignus es terram subire, nec hunc solem intueri, neq; penitus spirare; quòd tam facilem habens Dominum, & eum exasperas, & exasperans pœnitentiam non agis.*

S. Chry-
sost. hom.
46. ad po-
pulum,

§. V.

*Sanguis Christi optimum antidotum
contra desperationem.*

Quid ergo tanta Dei facilitas? quid patientia? quid clementia exigit? vt ne impij quidem, & toti carnei desperent. Ad hoc Deus homo factus est, ad hoc sanguinem fudit, vt impijs iratum iudicem placaret, vt

Bb 3

homi-

hominem animale spiritualem faceret: ut nemo, quantumvis flagitiosus, damnaretur. Qui igitur desperant, desperant tantum quia volunt, non quia debent. Immo non potest desperare, quisquis vult misericordias Domini ante oculos ponere, atque id expendere, quod peccatoribus gravissimis tam benignus pater exhibuit. Si enim eos ex coeno extraxit, qui toti in eo erant sepulti; an non poterunt extrahi, qui pedibus duntaxat luto immerguntur? In altera vita iustitiam suam magis, in hac magis misericordiam suam vult ostendere: quam ut maximè manifestet, manifestat erga maximos peccatores. Pertinacissima sunt quædam scelera, fateor; sed longè potentius est antidotum sanguis Christi ad sanguinem peccati abluendum. Quid sanguis Christi non posset, si sanguis martyrum tam efficax est, à Christi sanguine vim trahens? Nam vel istum legimus, duos tales, saxeosq; emoluisse, atque molles solidasse in virtutem; ut, infinita Numinis bonitate cognita, omnem mollitiem voluptatēque improbam, in fortitudinem, patientiamq; commutarent; martyrum Deum, usq; ad tormenta exquisitissima, mortem amantium, exemplo.

§. VI.

Sanguis Martyrum quanta sit potentia ad homines à peccatis abducendos, admirando exemplo ostenditur.

Aglais Romana, mulier claritate nataliū, formæ elegantia, fortunæ beneuolentiâ, copiâ diuitiarum insignis; ex genere nimirum patricio, & eorum, qui proconsularem honorem erant consecuti; eam à prima ætate vultus gratiam acceperat, quæ insidias facere & pati posset. Ac, ne malorum vel irritamenta, vel fomenta deessent, tantæ suppetebant opes, vt ad omnem luxum sufficerent. Accedebat, super omnia, periculosissimum iuuentuti venenum, libera viuendi potestas. Absque parentum oculis, absque mariti custodiâ degebat. Vno verbo, sine vlllo metu, domina erat; & quidquid libebat, faciebat; ipsa domi pariter, & pater, & mater familias. Rarò fortuna, quos nimis amat, seriò amat: nam fauor illius, hamus est vitiorum. Cœpit itaque Aglais pecuniâ vt ad voluptatem; cui cum cupediæ non satis facerent, etiam illecebræ turpes quærebantur. Quid expectatis? in tali domo non habitant simul honestas & potestas. Quid aurem non faceret præmortui pудо-

Surius ex
Meta-
phrasæ
§. Iunij

ris muliercula? quid non efficeret excetra,
quæ delinimentis permulcebat omnes?
præcipuè eos, quibus poterat imperare:
inter quos illa nec coniux, nec vidua, nec
virgo fuit.

Dipsas serpens est, ad inferendam perni-
ciem summè velox: nam quos momordit,
siti inardescunt adeò vehementer, vt paulò
post moriantur. Talis erat serpens Aglais,
immò longè perniciosior; neque enim illi
morsu opus erat, sed ex oculis incendia ja-
culabatur, & tanquam Medusa, aspiciendo
necabat. Habuit hæc, in familia sua, ali-
quem bonorum suorum procuratorem Bo-
nifacium nomine, qui ingenij solertiam, in-
signi in eam fidelitate ac beneuolentiâ, red-
diderat amabiliorem. Inuietus in eo animus,
à solo amore & vino vincebatur: cui & for-
ma promotionem dedit, vt ambiretur; &
vinum stimulos, ne frustra ambiretur. Si-
quidem, vbi ebrietas, ibi rarò diu venustas
& castitas sociantur. Accedebat occasio do-
minæ ad vitium, cum authoritate, allicien-
tis. Itaque Bonifacius ceteris in rebus Iose-
pho par, sola constantia temperantiâque,
toto cœlo, ab illo distabat. Sinebat enim se,
pro pallio, teneri. Cetera cur verbis expri-
mam,

Antipat.

nam, quæ ne cogitari à quoquam velim? Thef. e.
 Quod de aquila legimus in polypum ruen- pig. anth.
 te, quæ circumPLICANTIBUS & pertinaciter lib. 1. tit.
 adhærescentibus cirris, vnà cum polypo in Piscis.
 profundum maris tracta periit; id de Aglai-
 de, deque Bonifacio affirmare possemus,
 nisi hanc labem quantamcunque, sanguine
 elui posse, ille ostendisset, de quo meritò di-
 citur: *Confitemini Domino, quoniam bonus:* Pl. 106. 1.
quoniam in seculum misericordia eius. Nam
 etsi rectè indelebiles cruentati imbris notas
 exposuerit Fulbertus de impijs, deque ijs,
 qui omne tempus Cereri & Libero deberi
 arbitrantur, quos difficile est corrigere; at-
 tamen tantum, *apud homines, hoc impossi-* Matt. 19.
le est; apud Deum autem omnia possibilia sunt; 26.
 cuius mirabiles sunt viæ, quibus hominem
 reducit.

Vigebat, ea tempestate, persecutio Chri-
 stianorum, & sacrilegus simulachrorum cul-
 tus totum simul occupabat Orientem. Ibi
 erat tormentorum officina, dirum seculis
 spoliarium; theatrum crudelitatis; omnis
 immititatis sedes. ibi in corpora humana
 inagebantur feræ. ibi conspiciebantur de-
 rosa Martyrum corpora. ibi semiustulati ia-
 cebant, qui in tunica molesta coacti sunt

ambulare. Nec expleuit sanguinarios editionis dies vnus, menses, anni insumebantur. Ipsæ etiam feminae, sexus rudis, insci-
usq; ferri, ferrum pati cogebantur. Denique
minio arenæ, & nouo semper flore, Marty-
rum sanguine, purpurabantur. Audiit to-
tus orbis de hac Martyrum constantiâ, &
tyrannorum laniena. Peruenit fama etiam
ad Aglaidem: quæ, tametsi à Martyrû vir-
tute longè abesset, capit tamen Martyrum
cruciatu atq; pugnas admirari, victorias
æstimare, reliquias desiderare, vt saltem ve-
nerari posset, quos voluntas non erat imi-
tari. Iam enim, vel per nuncios, intellecto
Martyrû sanguine, calescebat. Quidquid
feminae desiderant, vehementer desiderant.
Quare etiam Aglais omnino statuit, nulli
labori, vel sumptui parcere, vt eiusmodi
martyris corpus posset adipisci. Nullus ad
id negotium Bonifacio vel fidelior, vel ap-
tior videbatur. Quapropter, sicut ei impu-
ros amores, ita etiam hunc sanctum amo-
rem concedidit; ita igitur, remotis arbi-
tris, eum est allocuta. *Scis, frater, quali-
bus simus coinquinati peccatis, nec nobis cura
esse aliquid, quod expectamus futurum, vt si-
stamus ante Deum, & pro his gratia subeamus*
suppli-

supplicia. Ceterum audiui à quodam viro pio, quòd si quis eos, qui propter Christum passi & affecti sunt martyrio, in honore habuerit, & coluerit, magna quedam & præclara eum illinc ex eo manet remuneratio, & eadem, qua illi fruetur beatitudine. Multi autem nunc quoque, ut aiunt, pro Christo, pulchra adeunt certamina. Tu verò (etenim iam venit tempus, ut meus ostendat Bonifacius, qua sit in nos affectione) ad hæc mihi inserui, & omni studio eò vadens, prope ad me afferre aliquid è sacris his reliquijs : ut cum eas honorifice deposuerimus, & sacras ædes eis edificauerimus, eos semper habeamus custodes & seruatores. Hæc illa.

Nihil Bonifacius consueuerat Aglaidi negare. Annuenti igitur & hîc, aurum, vnguenta & sindonas, ac duodecim equos tradit. Etenim magnus Christianorum amor in reliquias Diuorum, occasionem præbuerat lucri impijs, qui nulli eas, nisi magno precio emtas, dabant. In digressu, dum Bonifacius Aglaidi suæ vltimum vale dicit, per iocum, an vaticinium? addidit: Quid si, ô domina, hoc cœpto frustrareris; *secunda* verò, ut aiunt, nauigatio, meum ad te corpus afferret: fueritne hoc tibi mediocre tui instituti ac scopi solatium, & apud te habendum in honore?

Non

Non res ista sibi ludos nunc poscit, respondit Aglais: *Deus qui serui formam, propter nos, accepit, & suum effudit sanguinem, ipse ad mea non aspiciat delicta, & mittat Angelum suum ante te, & dirigat gressus tuos.* Dum proficitur Bonifacius, sentit & ipse vim sanguinis per Martyres effusi. Subibat enim eius mentem cogitatio eiusmodi: *Qualia sunt, quæ feci? & qualia sum impuris manibus portaturus?* Hac reuerentiâ tactus sensim cæpit nimiam corporis sui curam deponere; enimuerò eidem pabulum subducturus, carnibus ac vino abstinuit, totâ via; non infrequenter etiam omni cibo. Quod ieiunium, oratione assiduâ ad Deum, decorabat.

In Asiam, & adeò Tharsum vbi venit, tot martyrum fertilem ciuitatem, socijs & equis in hospitio relictis, ipse illico, ne absterfo quidem itineris puluere, in eum se locum contulit, in quo martyres decertabant. In stadiû ingressus conspexit magnam hinc populi multitudinem; inde sanctos varijs quidem tormentis discruciatos, vnum tamen omnibus crimen obijci, *pietatem veramq; religionem.* Tanta erat suppliciorum varietas, vt nemo ferè eosdem, cum altero, subiret cruciatus. Vna interea omnium erat

VOX

vox, Christum Deum esse, profitentium. Itaque vnus pendeat capite in terram verso, igne subtus accenso. Alius quatuor lignis extensus cælum sublimis amplectebatur. Erat, quem ductilis ferra medium secabat. Quibusdam manus, quibusdam pedes amputabantur. Nonnullis oculi eradicati diem negabant. Huic palus per collum transactus, pro clauo, erat: illi brachia in diuersum circumacta & crura in dorsum retorta formam monstri inducebant. Fuerunt, quibus ossa omnia plumbeis cæstibus minutatim conterebantur. Quorundam corpora ita erant mutilata, vt, per terram, ritu globi, deuoluerentur. Hæc atq; alia talia generosi athletæ patiebantur, sine gemitu & clamore; immo quasi eorū corpora fierent, inter cruciatus, vegetiora, ita læti ipsi hilaresque, diuinā virtute eos roborante, hymnos, laudesque Deo concinebant.

Quod tam mirabile, atque humanæ naturæ vires longè excedens spectaculū postquam attentissimè considerauit Bonifacius, perspicuè profectò ostendit, etiam molles olim, & carni totos immersos, posse ad frugem redire, neq; iam poenitentiae tantum, sed etiam martyrij capaces esse, diuinā gratia

tiā aspirante. Itaque primū ad tantam Martyrum constantiam obstupuit; deinde diuinæ opis vim agnouit; postea totus Deo afflatus, ad pares pugnas ineundas, similēsque coronas consequendas, exarsit. Non diu deliberant inflammata desideria: & ignes magni citò erumpunt in propatulum. Itaque & Bonifacius, extemplo in arenam descendit; & cum se fecisset manifestū omnibus, Martyres, qui erant omnes viginti, singulatim amplectitur. Deinde etiam, omnibus audientibus, magna voce, Magnus est, inquit, Deus Christianorum: Magnus est, qui athletas, sua ope, adiuvit. Hæc cum dixisset, rursus latus adhaerebat Martyribus, cum magno desiderio prensabat, & amplectebatur pedes. Quibus autem deerant pedes, eas, quæ restabant, partes corporis, rogans, ut eorum socius esse, in supplicij coronisque posset. Citatus extemplo, ad iratum Præsidem, denuo se Christianum profitebatur; dijs thura se daturum negat; promissa, minas, carnifices, cruciatus ridet, spernit. Suspenditur ergo pedibus, cæditur fustibus, virgis, flagris, adeo diriter, ut detecta carnibus ossa conspicua essent, oculisque omnium intestina patenterent. Marmor cædi putauisses. nam, velut
rupes

rupes, immotus nihil se sentire ostendit; illud solum dolens, se à reliquis Martyribus loco seiunctum esse, quos velut pulchrum fortitudinis exemplar, fixissime intuebatur. Cum nihil videt ictibus effici iudex, iubet vincula relaxari, darique illi tempus respirandi; ac denuò, num vel iam sacrificare dijs velit, interrogat? Sed iterum dentem solido illidit. Respondet enim Athleta: *Ego ad Deos accedam, cum vel sola eorum appellatio sit auribus intolerabilis?* Accensior rursus Præses acutissimas arundines mandat ei, intra ungues, infigi; quod est tormentum longe grauius. At Martyr cælo oculos animumque affigens facilius cruciatum tolerauit, quàm Præses imperium, quod exerceuit. Ipsa ergo Bonifacij patientiâ impatientior factus, liquidum in os eius plumbum infundi imperat. Quo tam immani decreto excitatus heros iterum manus in sublime, cum oculis, extulit, atque ita orauit: Domine mi IESV Christe, qui me præcedentibus tormentis reddidisti fortiozem; nunc quoque ades, & palam ostende, te mihi opem ferre aduersus sathanam & Præsidentem sathanæ ministrum. Vos quoque, ô fortes Christi milites, qui me exemplo vestro, ad
hunc

hunc agonem, inflammauistis, nunc & precibus adiuuate certantem. Acclamauerunt illi, & victoriam finemque martyrij precabantur. Clamorem hunc secuta est tota populi multitudo, quæ, omnibus iam, ad diritatem, paratis, cum & præsidis crudelitatem, & Martyrum incredibili lætæque constantia commota esset, vna & mente, & voce, in hæc verba erupit: *Magnus est Deus Christianorum: Magnus es rex, Christe: omnes in te credimus.* Vix ita clamauerant, cum aram impiam euerterunt, & Præsidem durum lapidibus sunt persecuti; qui vitam suam in fuga positam videns, grandini tam periculosa se subduxit, relictôque theatro, domi asylum quæsiuit.

Quis non putaret vel Busridem, tanta multitudinis consensione, placatum iri? Habent autem hoc tyranni, vt, ad Pharaonis ingenium, ipsis prodigijs indurentur, fiantque inde peiores, vnde alij emendantur. Interuenit nox; nec quies furorem sedauit, nec diurnæ seditionis recordatio; sed multò hæc magis animum exacerbans, ita irritauit, vt vix lucem expectaret. Cæpta die, iam armatior in theatrum prodit, aduocatôq; Bonifacio, multa contra Christum

flum effutit; plura tamen vicissim, contra inanes Deos, audit. Paratur feralis scena; lebes pice impletur, flamma subijcitur; Martyr iniicitur. Sed contra Deum nulla vis, nulla potestas vnquam præpotuit. Renouata sunt igitur & hîc triumphorum in camino illæforum miracula. Siquidem Angelus de cœlo lapsus, Bonifacium quidem incolumem, in bulliente pice, seruauit; flammam autem in astantes lictores carnificesque excutens, eadem fecit, quæ olim in Babylone. Nimirum ignis meliùs sciuit tyranno, qui nocentes essent, vel innocentes. Nondum tamen iudex etiam hoc miraculo didicit sapere, sed iussit tanta iam in reliquis mēbris passo caput amputari. Qui, cū duceretur, mora ad precandum impetrata, stans Orientem versus, alta voce dixit: *Domine mi, Domine Deus, citò me præueniant miserationes tue, & nunc ad sis mihi adiutor, ne mihi malignus aliquid afferat impedimenti, propter ea, quæ in insipientia mihi præcesserunt peccata: sed suscipe animam meam in pace, & inter eos, qui pro te sanguinem effuderunt, & fidem vsque ad finem conseruarunt, me quoque annuera.* Dixit, ceruicem præbuit, è qua secta sanguis & lac fluxit, quo nouo prodigio

gio rursum quingenti quinquaginta viri Christo nomen dederunt; immò à Christo nomen acceperunt. Talis tàmque gloriosus exitus fuit illius, qui paulò priùs vitam duxerat minimè gloriosam. Ita mortem, quam vel jocando, vel metuendo prædixerat; est consecutus; sanguine Martyrum, sanguinem illius, ad martyrium, prouocante.

Abluit ergo hic sanguineus imber, è carne, sanguinis notas; & ablutum Deo charum esse miracula docuerunt: vt nemo de diuina miseratione desperet, quisquis hanc tantam audit, vel legit diuinam bonitatem, & dexteram excelsi; cuius mutatio, è coruis columbas; ex immundis Angelos; è scortatoribus martyres facit, denique etiam ex Veneris mancipijs, sanctos. Nam comites, qui cum Bonifacio missi fuerant, pridie in hospitio relictì, harum omnium rerum penitus ignari, per omnem eum ciuitatem, die postero, quæsiuerunt. Non reperiens autem illum, existimauerunt, ambulare per popinas, & vt solebat, bacchari in voluptate, donec in Commentariensem inciderunt, cognoueruntque, martyrem esse, quem illi putauerant scortatorem. Immo cum ille, descripta eius forma habitùque, martyrem
factum

factum affirmasset, vix adduci potuerunt, ut ei fidem adhiberent: *Non nosti*, inquit, *Bonifacium*, qualisnam sit ei vita, & quam propensa ac proclivis ad voluptates, & quam è diametro vitæ repugnet martyrice. Verùm cum postea ad locum ipsi adducti & corpus, & reuulsum inde caput agnouissent, insperata virtute obstupuerunt, ac metuere cœperunt. Timebant enim, ne eis aliquid succenseret, quod eius mentem accusassent, eum iudicantes ex eo solo, quod præcesserat, & nescientes, quali vitæ principio, qualem & quam jucundum finem imposuisset. Sed mox metum ademit Martyr, se placide & benigne in eos gerens. Nam postquam caput fuit coniunctum corpori (*Tu es omnium Dominus, ô Christe rex, qui glorificas eos, qui te glorificant*) sensim quidem 1. Reg. 2. aperit oculos: eos autem intuetur amice & placide loquentis speciem præ se ferens, & ostendens, se eis bene velle, & probrorum, quæ in eum ingesserant, minimè meminisse. Illi verò acerbè flentes, & calidas lachrymas effundentes: *Ne memineris*, dicebant, *serue IESV, nostrarum iniquitatum, neque probrorum, quibus te diuinum & sacrosanctum caput stulte sumus insectati.*

Fuerunt igitur comites quoq; atq; socij
C C 2 huius

huius Bonifacij in ea opinione, non posse, ablui tantas impuritates: sed reipsa edocti, stultitiam suam defleuerunt; & contrarium se expertos, professi sunt, docueruntque, non solum neminem debere desperare, sed etiam de nemine desperari à quoquam o-

Pf. 106. 8. portare; vt *confiteantur Domino misericordia eius, & mirabilia eius filiis hominum.* Sunt enim misericordiæ eius infinitæ, & omnia mortalium scelera incomparabiliter excedunt. Quare, sicut nullum flumen tam est profundum, quod à mari non absorbeatur, ita nullum peccatum tam est enorme, quod diuinæ bonitatis abyssus non possit abolere.

**S. Chry-
sost. hom.
40. ad po-
pulum.**

Magna remedia pœnitentiæ, fratres ait S. Chrysostomus, igitur de se ipso desperet nemo. Nullum enim est animæ incurabile vulnus. In corpore quidem multa sunt talia; in anima verò nullum, & pro illis quidem laborare non desinimus; & pro his torpemus. Nonne vides latronem, quam brevi tempore curatus est? Non intueris martyres? Non meminit priorum peccatorum Deus; non est, sicut homo, Deus: neque enim exprobrat praterita: neque dicit reuertenti: Quare tantum temporis distulisti? sed cum accesserimus, diligit: & de his non tantum in nouo, sed etiam in veteri testamento habemus exempla.

exempla. Quid enim Manasse deterius? Deum 2. Paral.
tamen propitium habuit. Quid Paulo miserius? 33.
sed factus est Euangelij praeconis. Quid Mattheo
deterius? at constitutus est Apostolus. Propterea Jerem. 8.
dico, neque scenicus desperet; ait enim Ie- Ephes. 5.
remias: Nunquid qui cadet, non adiciet, ut
resurgat? Et Paulus: Surge, qui dormis, &
exurge à mortuis, & illuminabit te Christus.
Licet igitur triginta & octo annos habeas in in-
firmitate tuorum peccatorum, si modo sanus fie-
ri studueris, adest & nunc Christus, & dicit:
Tolle grabatum tuum: tantum velis exur-
gere, ne desperes. ait enim: Vis sanus fieri?
Si non ergo habes hominem, habes tamen Deum.
Nec poteris dicere: Dum ego vado, alius ante
me in piscinam descendit. Nam si volueris in
fontem poenitentiae descendere, nemo prohibet.
Non absumitur, nec minuitur gratia. Est enim
fons perenniter emanans, & ex illius abundan-
tia omnes sanantur.

Verè hæc Chrysostomus. Nam, ne Boni-
facium duntaxat, è vitæ liberioris licentia,
sanctum esse factum putemus; Aglais quo-
que, cum qua turpiter consueverat, à vitio
inolitro destitit; & poenitentiam illustrem
egit. Siquidem illi, qui Bonifacium comitati
erant, reliquias eius, corpus scilicet ac caput

quingētis aureis emptū, atq; amomo, alijsq;
 odoriferis vnguentis conditum, lineisq;
 inuolucris candidissimis circumdatum, ac
 capsæ impositum, Tharso Romam perue-
 xerunt, nullas vllius alterius Martyris reli-
 quias, præ his, eligendas arbitrati. Dum
 sunt in via, Angelus prænuncius è coelo se-
 stitit Aglaidi, eamque iussit suscipere veni-
 entem, dominum iam & fratrem Angelo-
 rum, quem famulum dimiserat; qui ab ea
 honoratus, illi esset futurus vitæ seruator,
 & animæ custos. Exterrita illa festinandum
 rata, cum clero, Martyri obuiam procedit,
 ædem materia insignem, structura elegan-
 tem erigit: in illa Bonifacius conditus mira
 multa patrauit. Sed maximè mirum erat,
 quòd non corpora tantum, verum animi
 etiam inibi sanarentur. Illud mirissimum
 extitit, quòd ipsa Aglais, eo loci, alia à se
 facta sit. Nam, distributis suis, in pauperes,
 opibus omnibus, de cetero honestè vixit, &
 ex virtute. Neque enim voluptates tantum
 illicitas à se abdicauit; sed, per ipsos quin-
 decim annos, ita etiam asperum vitæ genus
 amplexa est, delicijs cilicia; conuiuijs jeiu-
 nia; sermonibus lasciuis orationes oppo-
 nens; vt & ipsa miraculis coruscaret. Quam-

is miraculum pulcherrimum vtilissimū-
que fuit; è tali fœmina, quæ libidinis sta-
bulum fuerat, exemplum pœnitentiæ vir-
tutūque factum esse; in quo diuinæ bo-
nitatis profundissima consilia splendue-
runt.

§. VII.

*Nullum esse tantum peccatum, quod per pœ-
nitentiam non possit deleri.*

Quæ meritò vnumquemque animare
possunt, ne, cum Cain aut Iuda, à diabolo se
finat adigi ad desperationem, quasi graui-
tas peccatorum maior sit, quàm Dei mise-
rationes. Ades igitur, peccator, etiamsi, in
peccatis atatem omnem contriuiisti; etiamsi
cum adulterijs homicidia, & omnis generis
crimina cumulauisti; habes misericordem
Deum, qui iurans ait: *Vino ego, nolo mortem* Ezech. 33.
impij, sed ut conuertatur impius à via sua, & 10,
viuat. Conuertimini à vjs pessimis vestris, &
quare moriemini, domus Israël? Nullum pec-
catum est tantum, quod non remitti possit
à tanto. Quid maius est adulterio & homici-
dio? Audi igitur Dauidem de his pœnitentem:
Dixi, inquit, confitebor aduersum me iniustitia S. Chry-
meam Domino, & tu remisisti impietatem pec- sost hom.
cati mei. Propterea Christus peregrinatus in 6. de pœ-
terra, maxima peccata remisit; latronem in nit.

Idem S.
Chrysoft.
hom. 3. de
Pœnit.

Isa. I.

Paradisum duxit; Publicanum fecit Euangelistam; Paulum blasphemum Apostolum orbis: ut tu peccator, minus desperes, sed peccatum faciendo deleas, & salubrem ingrediaris viam. At magna est multitudo iniquitatis tuæ, & super arenam maris? Maior est misericordia Dei. Nam Dei clementia pietasque mensuram non suscipit, neque ipsius bonitas verbo interpretari potest. Tua quidem malitia mensuram habet (cum & Arithmetici profiteantur, se numerum arenæ maris posse dicere) Dei verò clementia & pietas incircumscripta est; ipsa igitur tuam malitiam superat. Cogita scintillam, si in mare ceciderit, num poterit stare & apparere? Quantum scintilla ad mare se habet, tantum hominis malitia ad Dei clementiam & pietatem: immò verò non tantum, sed & longè supra: nam & pelagus, tametsi magnum sit, recipit mensuram, Dei verò clementia, & pietas mensuram non habet. Hæc S. Chrysostomus. Ob hanc bonitatis suæ immensitatem, Deus, apud Prophetam, postquam dixerat: Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis, dereliquerunt Dominum, blasphemarunt sanctum Israël &c. subiecit: Lauamini, mundi estote &c. si fuerint peccata vestra, ut coccinum, quasi nix dealbabun-

albabuntur, & si fuerint rubra, quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Obseruat D. Basil. lius, colorem coccineum & rubrum, inter omnes colores, esse maximè tenaces, ac ferè indelebiles, immò velut in natiuum colorem conuerti. Quare & peccatum ita adhæret, præsertim impijs, & fornicarijs, quos Fulbertus, supra, dixit, *indelebili nota, in sanguine suo morituros*, ni diuina scilicet gratia vtantur; hac tamen pœnitentiâque qui vtuntur, lauari, mundariq; possunt, & quasi nix aut lana dealbari; etiamsi peccata illorum pondere grauia, enormitate cruenta, numero multa, consuetudine inolita, & velut in naturam conuersa videantur. Verè S. Cyprianus: *Quæcunq; necessitas cogat ad pœnitentiam; nec quantitas criminis, nec breuitas temporis, nec vitæ enormitas, nec hora extremi-
tas, si pura fuerit voluntatis mutatio, excludit à venia, sed in amplissimos sinus suos mater charitas reuertentes suscipit prodigos, & velut nolit Nonatus hereticus, semper verè pœnitentes suscipit Christus.*

S. Basil.
homil. de
pœnit.

Vide su-
pra §. 4.

S. Cypri-
an. serm.
de cœna
Domini

§. VIII.

*Quanta sit, non solùm diuina, sed etiam hu-
mana misericordie vis?*

Itaque quisquis vel de se, vel de vllò pec-
catore,

catore, rem desperatam esse putat, huc oculos reflectat, & respiret. Neque offendi debet quisquam, si videt multa ac grandia quædam peccata, à sic conuerso, antè fuisse perpetrata. Talis ardentius dicere potest:

Pl. 106. 1. *Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius.*

In magni peccatoris conuersione, magna misericordia ostenditur. Neq; quidquam magna Dei misericordia, magnæ eiusdem iustitiæ prerogat. Vtraque illius est, vtrius potest vti, pro libertate. Neq; verò iustitia in talibus nulla ostenditur. Bonifacius magna contritione, magno amore Dei, magna potuit

Luc. 7. 47. peccata compensare, vt diceretur: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.*

Deniq; inter tot tormenta, facile potuit luere tot delicta; & tanto sanguine tanta peccata lauare. Quòd si etiam considerare volumus, quid de congruo Aglaidi & Bonifacio fecerit Deus; duas in ijs causas

**Surius in
eius vita
5. Iunij.**

reperiemus. Nam Bonifacius, etiam cum vino & Venere caleret, pecunia erat contemptor magnificētissimus, & ad eas egentibus distribuendas longè liberalissimus, & hospitalitati deditus, si ullus alius. Si quando ergo vidisset aliquos ex viatoribus, aut æstu & siti eliquatos,

aut

aut niue, & frigore concretos, aut alia ratione itinere grauatos, ipse festinans hilariter eis ibat obuiam, & rogabat, ut à labore requiescerent: & cum cessissent, in domum suam introductos hospitio benignè accipiebat, & verbis, & factis eorum omnem propulsabat molestiam. Quare non sustinuit Dominus, despicere animam hanc: neque animam Aglaidis, quæ & ipsa in Bonifacij liberalitatem consensit, & multum auri tradidit, ut etiam haberet, quod distribueret pauperibus.

§. IX.

Si Deum erga se volunt misericordem peccatores, sint ipsi misericordes, erga pauperes.

Nimirum beati misericordes, quoniam ipsi Matt. 5. 7. misericordiam consequentur. Hæc sunt iudicia diuinæ bonitatis, ut si quis pauperi det obolum, emat cælum; si panem porrigat, aut aqua frigida haustum, mercede sua non careat. Matth. 9. 40. Qua mercede? Nimirum huius & alterius vitæ. Hinc nihil speciatim dixit, quando dixit: *misericordiam consequentur*; ut utrumque dixisse censeatur. Quando enim dixit: *Beati pauperes spiritu*; non addidit, quoniam illorum est regnum mundi & cæli, sed limitatè addidit: *Quoniam ipsorum est regnum cælo-*

cælorum. At cum ad misericordiam venit, non ad regnum cælorum duntaxat misericordes remittit, sed misericordiam vicissim sponndit, quæ utique sapissime, etiam in hac vita, exhibetur. Vnde & illud habemus:

- Pf. 40. 2.** *Beatus qui intelligit super egenum & pauperẽ; in die mala liberabit eum Dominus.* Dies mala, cum Cassiodoro, potest dies iræ, diēsque iudicij quidem intelligi; sed non tantum illa dies mala est. Mala est omnis dies, in qua malum patimur; nec, quando in oratione dicimus: *Libera nos à malo*, à iudicio tantum liberari petimus; sed multò maximè à peccato, & peccati pœnis. Itaque, etiam **1. Tim. 4. 8.** apostolo teste, *pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futura.* Qua de causâ Pater ille filio suo hoc documentum dedit: **Tob. 4. 7.** *Ex substantia tua fac elemosynam, & noli auertere faciem tuam ab ullo paupere, ita enim fiet, ut nec à te auertatur facies Domini.* Siquidem eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis, ait Servator. **Prou. 21. 13.** Vnde etiam, *Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur;* sicut non exauditus est Epulo clamans: **Luc. 16. 24.** *Pater Abraham, mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret*

frigeret linguam meam; quia ipse prius non exaudiuit Lazarum ante fores clamantem. Iustè negata est gutta, à quo negata fuit mica. At alijs, quibus frustra dictum non est: *Date, & dabitur*, quia dederunt pauperi, idcirco dat & Deus, siue cum esuriunt, siue cum sitiunt, siue cum ægrotant, siue cum calumniam patiuntur; siue cum periclitantur de æterna damnatione. A Bonifacio igitur, & Aglaide, ô mortales, discite esse misericordes: quia *eleemosyna est, quæ facit inuenire misericordiam*. An ignoras, inquit, os aureum, qui iudicem mitigare volunt, non ipso examine caussæ, sed priusquam iudiciy ingrediantur locum, beneuolum sibi facere, vel amico, vel mediatore, vel præfule, aut modo alio, sibi iudicem conciliare. Igitur & Deo, non sessionis tempore, suadendum. Ante iudiciy tempus mitigabilis est, & ideò David ait: *Praoccupemus faciem eius*. Illum magnum iudicem ars rhetoris nulla decipiet, & nullius potentia mitigatur; dignitati non condescendit, non veneratur personam, sed tremendum & implacabile iusti iudicium. Nunc verò iudicem exorabimus, & placabimus, non pecunia; magis autem, (si verum dicere oportet) clemens & pius ipse pecunia suadetur, non ipse manu sua, sed

Tob. 12. 9.

S. Chry.

solt. hom.

5. de poe-

nit.

Ps. 94. 2.

sed per inopes accipiens. Da pauperi pecuniam,
& indicem mitigaueris. Hoc & Aglais fecit;
& si facerent aliæ quoque, in malo Aglai-
di pares feminæ, fortasse & ipsæ misericor-
diam consequerentur.

§. X.

*Quam utilis etiam peccatoribus, sit cultus
reliquiarum?*

Sed aliud quoque fecit Aglais, quo sibi
patrocinia conciliauit. Subijt enim illam sa-
lutaris cogitatio ac vehemens quoddam & inui-
ctum desiderium reliquiarum Martyrū. Hinc
Bonifacium ita est allocuta. Scis, frater,
qualibus simus coinquinati peccatis, nec nobis
cura esse aliquid, quod expectamus futurum,
ut sistamur ante Deum, & pro his grania su-
beamus supplicia. Ceterum audini a quodam
viro pio, quod, si quis eos, qui propter Christum
passi sunt martyrium, in honore habuerit & co-
luerit, magna quadam & praeclara eum illinc
ex eo manet remuneratio, & eadem qua illi,
fruetur beatitudine. Hæc est altera causa,
ob quam Aglaidem à Deo non negligi con-
gruum fuit; quia scilicet ipsa Sanctos
Sanctorumque reliquias non neglexit.

Apud
Andream

Quod i. fecit, exemplo Patriarcharū. Nam
Iacobus Edyssenensis Syrus memorat, Patri-
archam

archam Noë, tempore diluuij, ossa primi parentis Adam, intra arcam reclusisse, finitoque diluuiio, illa inter filios suos diuisisse, caputque, tanquam præcipuam partem, præcipuo ac primogenito filio donauisse. Cuius facti, sunt qui dicant, causam fuisse, venerationem reliquiarum protoplasti. Procopius Gazæus referens diuitias, quas filij Israël ab AEgyptijs mutuò acceptas, in terram promissionis secum deduxerunt, ait: *Hebraei, quia carnalia sectabantur, iussi sunt mutuò accipere argentea, & aurea vasa: Moyses elegit viri iusti Ioseph ossa, quæ prætulit immensis thesauris AEgyptiorum.* Habétq; huius rei aliquod, in diuinis litteris, fundamentum; dicitur enim: *Tulit quoque Moyses ossa Ioseph secum.* Hos, aliosque Sanctos imitata est Aglais, in Diuorum reliquijs venerandis.

2. Has venerata est reliquias, quia, vt discretissimus Pater ait: *Deus, quia est in humanum genus benignitate, inter alias, quas infinitas nobis salutis nostræ occasiones dedit, & hanc quoque viam nobis a se munitam esse voluit, idoneum ad virtutem capeffendam stimulum; relictis scilicet interim, apud nos, Sanctorum reliquijs.* Nam, post sermonis facultatem, ipsæ certè Sanctorum reliquie proximum locum obtinent, ad animas

Masium
super c.
vltim.
Iosuz.

Procop.
Gazæ.in
Exod. 13.

Exod. 13.
19.

S. Chry-
soft. lib.
contra
Gentiles.

animas hominum, in ipsos Sanctos intuentium, ad virtutum earundem emulationem, excitandas; sepulchri enim sancti aspectus in animam nostram inuadens percellit, & exsuscitat, ac perinde afficit, ac si, qui ibi mortuus jacet, preces simul fundat, præsensq; adesse cernatur. Deinde fit, ut qui se sic affectum cernit, mira alacritate gestiens, & quasi alius ex alio recedat. Hoc contigit Bonifacio, qui martyrum certamina spectans, martyr euasit. Hoc euenit Aglaidi, quæ dum voluit martyres, in suis reliquijs, honorare, Martyrum preces meruit; inque ossibus Bonifacij perpetuum habuit vitæ sanctioris exhortatorem. Nam anima quidem illius, in cœlo, pro ea, Deum orauit; corpus autem, ex ipso tumulo, ad quem illa quotidie suplex jacuit, eam exemplo, ad imitationem pœnitentiæ prouocauit. Sic correctæ peccatricis incontinentia, *gloriam ex culpa inuēnit*. Si autem hoc sanguis Martyrum potuit; sanguis Christi quid non valebit, qui sanguini Martyrum vim omnem, virtutemque contulit? Seculi sapientes aiunt: *Piaculum est, misereri nos hominum rem malè gerentium*; & aliorum sanguis ad cœlum clamat, ut vindictam impetret: sanguis Christi, clamat ad cœlum, ut

veniam

Plaut. in
Trucul.

veniam impetret; estque tam mitis, ut gloriosum ducat, *misereri hominum*, etiam *rem male gerentium*. Hanc indolem à Magistro suo Sancti trahunt, qui sciunt, misericordiæ esse officium, miseris succurrere.

C A P V T XVIII.

Deum, infinita sua clementia, omnes ad pœnitentiam gratiarumque actionem inuitare.

§. I.

Anima balneum, lachryma pœnitentis.

Sanguis Christi Seruatoris tantæ est efficacitatis, ut non ille solum delere peccata mortalium possit; sed etiam vim conferat sanguini Martyrum peccata propria abluendi, & alienis veniam impetrandi. Neque sanguini tantum, sed etiam aquis Baptismi, & lachrymarum hanc virtutem indit. Scribit Aristoteles, fontem esse in Sicilia, in quo si aues aliæque animantia suffocata immergantur, reuiuiscant. Et multos audiui oculatos testes, qui se vidisse affirmarunt, canes in antrum quoddam Italiæ inductos viuos, reductos pestilenti aurâ velut mortuos; qui, si in proximum stagnum iniiciantur, ad se & vitam pristinam redeant.

Aristoteles in Admirandis cap. 28.

De

Quis

Quis hîc non agnoscat magistrâ poenitentiae atque lachrymarum naturam? Defun-

Luc. 7. 38. cta erat Deo Magdalena; *lachrymis cœpit rigare pedes Christi, & reuixit: audiuit enim: Remittuntur tibi peccata. Fides tua te saluam fecit: Vade in pace.* Mortuus erat Deo Petrus,

Matt. 26. 75. quando cœpit detestari & jurare; quia non no-

uisset Christum; sed reuixit, ubi egressus foras fleuit amare. Nimirum sciuit benignus Pa-

ter, non omnes adeo fortes fore, ut per mar-

tyria, & sanguinem fusum, peccata sua pos-

sint eluere; voluit ergo contentus esse, si

vel lachrymis ea ablueremus. Hoc signifi-

cauit fons ille, qui de latere Christi exiliens

nos miseros mortales toties lethalibus pla-

gis affectos, toties exanimatos ad vitam re-

uocauit. Nam quando *unus militum lancea*

latus eius aperuit, continuo exiuit sanguis &

aqua. Fons sanguinis Martyrium, fons aquæ

Baptismum & Poenitentiam expressit. Si-

quidem, ut D. Augustinus ait: *Poenitentia*

languores sanat, leprosos curat, mortuos susci-

tat, sanitatem auget, gratiam conseruat, claudis

gressum, aridis copiam, cecis restituit visum, vi-

tia fugat, virtutes exornat, mentem unit &

roborat. Hoc conciliationis remedium Deus

inimicis suis largitus est. Pro sanguine suo,

lachry-

**S. Aug.
lib. de
Pœnit.**

lachrymas nostras exposcit, quæ & ipsæ sanguis esse cordis perhibentur, & balneum sunt, quo animæ vulnera persanantur. Olim veteres, in amicitiae signum, sanguinem è venis extractum permiscuerunt. Vult Deus etiam nobiscum amicitiam inire, si cum precioso illius sanguine lachrymas nostras coniungamus. Hoc antidotum est totius nostræ calamitatis.

§. II.

Nûm lachrymæ etiam viros deceant?

Ad acidulas & thermas, quàm cupide homines proficiscuntur, ut corporis impetrent sanitatem? ad lachrymas cur sunt tam segnes? quibus tanta vis inest, ut Gehennæ flammæ possint extinguere? In Lycia quondam, teste Seneca, nulli fas erat lachrymas fundere, nisi muliebre vestem induisset; quod lachrymæ debilis & effeminati essent argumentum, & viros dedecerent. Nempe nulla res temporalis est tanti, ut fletum mereatur. At verò peccatum generans mortem æternam, utique tanti est, ut debeat, à quocunq; etiam sanguineis lachrymis defleri. Nemo aquæ parcat, cum domus suæ incendium est restinguendum: &, cum ignis inferni est opprimendus, lachrymis parcemus? Quis Da-

uide, vrforum, leonum, Gigantis, Philisthæ-
orum victore fortior? & tamen cum de
peccato ageretur, non erubuit scribere: *la-*

Pfal. 6. 7.

Pfal. 118.

236.

chrymis meis stratum meum rigabo; noctu
nempe, interdiu autem ait: *Exitus aquarum*
deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt
legem tuam: sic noctes, diēsque lachrymas
fudit, & quidem tam copiosas, vt lecto la-
uando sufficerent. Igitur etiam

Utar ego lachrymis, sed nō muliebriter utar:

Est quoq; qui deceat mascula corda dolor.

Nam etsi, ex communi Theologorum sen-
tentia, exterior pœnitentia, seu confessio
Sacerdoti facienda, & satisfactio pro pecca-
tis, tantum ad tempus, & secundum peccati
mensuram debeat necessariò durare; tamen
pœnitentia interior, quā quis de peccato
commisso dolet, debet durare vsq; ad finem

S. Thom.

3. p. q. 8.

a. 8.

Pf. 41. 4.

vitæ, vt S. Thomas docet. Semper enim de-
bet nobis displicere, peccauisse. Hinc ait,
Dauid: *Fuerunt mihi lachryme meae panes die*
ac nocte, dum dicitur mihi quotidie: Ubi est
Deus tuus? Adeò, sicut corpus pane, ita a-
nima lachrymis pascitur amorem Dei dete-
stationemq; peccati significantibus, & mi-
nuentibus timorem diuini furoris. Sicut e-
nim, cum cœlum nubibus obtenebratum,
fulgura

fulgura oculis, auribus tonitrua ingerit, tam diu etiam fulmina metuuntur, donec, nube in imbres resolutâ, dies iterum clarescit, & sol cœlo reddit serenitatem: ita meritò peccator, qui in conscientia versatur tempestate & mentis caligine, diuini iudicii fulgura, timores mortis, & inferni pericula formidat: at, cum compunctus in lachrymas prorumpit, spem habet diuinæ consolationis. Sinit enim se illicò molliri Deus, quando videt, mollitum esse cor peccatoris.

§. III.

Vis lachrymarum.

Quis tantæ clementiæ rex vnquam fuit, vt eodem ferè momento, flagrantissimè iratus, & rursus eidem summè placatus esset?

At de Deo dicit: *Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi; conuersus est furor tuus, & consolatus es me. Ecce Deus saluator meus, fidentialiter agam.* Quid ita? quia posuisti lachrymas meas in conspectu tuo; tanquam rem tibi acceptabilem, & tuo conspectu dignam, tibi que in primis charam. Siquidem, sicut ea, quæ in odio nobis sunt, auersamur; ita vicissim illis, quibus animus, iisdem etiam oculus adhæret. AEgrotauerat Ezechias, & veniens ad eum Isaias iam dixerat: *Dispone* Isa. 22. 1. Psal. 55. 9. Isa. 3. 8.

D d

domui

& 4. Reg. 20. domui tua, quia morieris tu, & non viues: Ezechias autem conuertit faciem suam ad parietem, & cum lachrymis adorauit Dominum, & antequam exiret Isaias per mediam partem atrij, factus est sermo Domini ad eum dicens: *Reuertere, & dic Ezechie: Hec dicit Dominus Deus David patris tui: Audiui orationem tuam, & vidi lachrymas tuas, & ecce sanavi te, &c.* Alia lectio habet: *vidi lachrymam tuam*, quasi propter primam lachrymam statim conciliatus, & sanitatem, & quindecim annos, & liberationem ab Assyrijs donarit. Potestne maior bonitas cogitari? Illata infinito Deo injuria, æterna damnatione, æterno supplicio digna, lachrymis, immò lachrymâ vnâ compensatur.

§. IV.

Etiam de malis benè sperandum.

S. Augu-
stin. lib.
de vera
innocent.
c. 184.

Hæc cum ita sint, boni nunquam de salute sua desperant, sed oculos semper in cælum erigunt, semper misericordem esse iudicem credunt, atque ad pœnitentiæ remedia, ad lachrymas, ad transfusiones pectoris, ad confessionem recurrunt. Deniq; etiam non est desperandum de malis, ait S. Doctor, sed pro ipsis, ut boni fiant, studiosius supplicandum: quia numerus Sanctorum, semper de numero auctus est impio-

impiorum Hæc est ars omnipotentis, è lapi- Matt. 3.9.
dibus filios Abrahæ suscitantis; hic diuinæ mi-
sericordiæ fructus, vocantis ea, quæ non sunt;
hæc dextera Excelsi, de stercore pauperem eri-
gentis. Cuius, in luculenta historia, & exem-
 plum accipe, peccator, & documentum.

§. V.

Sceleratissima filia, ex misericordia Dei bre-
uis & efficax pœnitentia.

Dedit id, ante me, ex idoneo authore,,
 Iulius Mazarinus, de quadam puella, quæ Iul. Ma-
 venustate vultus pariter, & juvenilibus ad- zarin. in
 huc annis florens, affinis earum rerum, quas Psalm. 50.
 fert adolescentia, malæ educationi, malam p. 1. dis-
 reposuit mercedem. Nam in delicijs, à ma- curs. 10.
 tre, & vitæ licentia, enutrita, nimiam indul- ex lac.
 gentiam eximio dolore compensavit. Itaq; Vitriac.
 assueta facilè flecti, improbo parentis suasu, Cardinal.
 haud ægrè permota incæsto animam pol-
 luit flagitio. Nempe aptum matris suppli-
 cium erat filiæ peccatum. Quid ergo Agal-
 ma mater (nam hoc illi fuit nomen) nefan-
 di coitus exploratè gnara fecit? Dolorem,
 quem non potuit premere, in verba effudit;
 quibus acerbissimis filiæ aures identidem
 flagellavit, nefarium ac inauditum crimen
 comperisse se clamitans: facinus vtrique.

D d non

non castâ, sed Iocastâ dignum, & flammis
expiandum ab eâ perpetratum esse: & quæ
alia muliebris furor suggerebat. Filia cri-
men audaciùs facere, quàm patientiùs au-
dire docta, scelùsq; suum propalatum acer-
bè ferens, tollere, cum matre, exprobratio-
nem statuit. Aberat tunc pater. optima oc-
casio vindicandi. Igitur, parricidali conatu,
matri vitam lucisq; vsum, virulento phar-
maco, aufert. Vbi pater domum redijt, va-
cuàmque matrefamiliàs inuênit, tam inex-
pectato casu perculsus, filiam vultu, voce,
minis iracundissimè obiurgauit. Infelix pu-
ella vltro citròque malè se verbis acceptam,
&, quæ metus augurabatur, non ferens, ad
vltimam desperationē progressa patri quo-
que, à quo vitam acceperat, vitam adimere
decreuit. Captatâ occasione, remotisq;
arbitris, ceruicem incæstam parentis sicâ
abscindit. Facinore patrato, se se in fugam
dat, asportatâ secum præcipuâ suppellectilis
parte. In ignoto loco incognita, omni fron-
tis honore valere iussu, voluptatibus extre-
mè indulgit. Neque enim aliud supererat,
quod sperare vellet. Ita diu vitam brutorum
vixit, verè errans, sicut ouis, quæ periit. Et
periisset, nisi eam summus pastor errantem
quæsiisset.

quæsiſſet. Vagabatur vbique miſera, &, fal-
lendi magis temporis, quàm Numinis pla-
candi gratia, aliquando curioſè in templum
intrabat, eo ipſo tempore; quo diuini verbi
præco, Dei miſericordiam, vehementi ora-
tione, exaggerauit, addiditque, neminem
vllum eſſe, ſub cœlo, ita profundè peccato-
rum cœno immerſum, cui ſalutis ſpes ſit
interciſa. Affectâ concione, continuò illa,
omnem moram exoſa, ad concionatorem
acceſſit, atque ex eo percontata eſt: *Num,*
quæ dixiſſet, omnia de Dei in peccatores beni-
gnitate, vera eſſent? Veriſſima reſpondit ille,
eâque, quæ publicè dixerat, pluribus inſu-
per argumentis confirmauit. Tum illa, *Si,*
inquit, ita res eſt, uti confidenter aſſeris, te ob-
nixe rogo, Pater, ut excipias confeſſionem me-
am, ac me à peccatis abſoluas, ut pro me ſias pius
interceſſor, apud tantam miſericordiam. An-
nuit ille: confitetur illa: quâ auditâ, ſubſti-
tit aliquanto temporis ſpacio Pater, & co-
gitare cœpit, qualiſnam pœnitentia eiufce-
modi peccatrici eſſet præſcribenda? Suspe-
ctum fuit hoc ſilentium puellæ, quæ illico.
Quid hoc, inquiebat, Pater, iam miſericordi-
am valde extollebas, & nunc videris de ſa-
lute mea deſperare? *Non ita, non ita,* ait Con-
feſſa-

426 Cap. XVIII. A Dei clementia amnes-
fessarius; ô filia, sicut cogitas, sed in tua anima
bonum opto, ut ad concionem audiendam, cra-
stino die, iterum te sistas. Quod tibi, pro salutari
pœnitentia, iniungo. Hac tam clementi pœ-
nitentiâ intellectâ, atque, ut per eius exigui-
tatem, cum nefandis flagitijs suis, compara-
tam, in diuinæ bonitatis potentias immen-
sitatēque ingressa, tanto, ob peccatorum
recordationem, dolore vri, atque in tanta
suspiria vrgeri cœpit, ut è templo pedem
efferre non posset, sed illico cœlesti amore,
vel liquefcens, vel contabescens, animam
efflaret. Accurrunt ad cadentem homines,
& adhuc, per mortuæ genas, vberimè cur-
rentes lachrymarum riuos deprehendunt.
Nunciatur ea mors Concionatori; qui de-
functæ animam cœnobij sui Religiosis com-
mendauit. His ergo, pro ea, orantibus, de
cœlo eiusmodi vox venit: *Non est opus, ut
oretis pro ipsa; potius ipsa orabit pro vobis.* Hic
huius tragoediæ epilogus est; tam citò ex
lupa agnam fecit diuina clementia, immò
vel vnica diuinæ clementiæ cogitatio.

§. VI.

*Sceleratissimi parentis brevis & efficax
contritio.*

Ac ne mulieres duntaxat delicati huius
amoris

amoris contritionisque tam potentis capaces esse videantur; etiam apud viros, *fortis* Cant. 8. 6. *est, ut mors dilectio*; adeò vt, præ dolore tam mitis Dei offensi, & ipsi, dissiliante in partes corde, emoriantur. Refert exemplum Thom. Cantic. prar. lib. 2. apum. cap. 51. §. 7. sui temporis author, qui non minùs ipse fecit, ab alijs, laudanda, quàm narrauit ab alijs cum laude gesta. Memorat igitur, in Gallia, id *fidelißima relatione traditum* accidisse. Ad Petrum de Corboel Senonensem celeberrimi nominis Archiepiscopum (qui, in tabulis Democharis numero septuagesimus secundus est, obiitque anno 1221.) vir quidam venit, qui parum honestè pudicitiam habuerat, vitiòque crescente, vim vitiũque propriæ filiæ intulerat. Is, conscientia stimulante, ac tam nefarij criminis magnitudine perculsus, poenitentiaque tactus, prædicto Archiepiscopo, delicta sua ingenti cum dolore animi, lachrymarumque effusione, confessus, quæsiuit, an adeò grauis peccator *unquam* posset, *ullo dolore, vel poena, a Domino veniam impetrare?* Cui Præful: Ne dubita, fili, inquiebat, veniam impetrabis, *si tanti mali poenitentiam subire volueris.* Et ille vehementer exclamans: *Volo, inquit, etiamsi mille mortes me sustinere volue-* ris.

ris. Tanti est, Deum verè dilectum offendisse. Confessarius, hominis contritione cognita, confitenti, & ipse calidissimè collachrymatus: *Et ego, inquit, septennem tantum tibi pœnitentiæ pœnam impono. Tunc ille, quid ille? num ad nostri seculi morem & frigus vel octidui pœnitentiam detrectauit; aut questus est, pœnam esse nimis diuturnam? Nequaquam. Sed, Quid est, ait, quòd pœnitentiam mihi flagitiosissimo septennem tantum iniungis; qui si virem usque in finem mundi, tantum facinus pœnis innumerabilibus diluere non valerem. Hoc tanto tamque, ad satis faciendum, parato animo intellecto, Præsul, Vade, inquit, & tres dies tantum in pane & aqua ieiuna. Minuit pœnam, auxit dolorem pœnitentis, & ad tam fœdum facinus luendum, nullam pœnam sufficere iudicantis; qui proinde longè impotentius plorans eiulansq; ac pectus pugnīs contundens, enixissimè rogauit, ne sibi parceret, neue culpa minorem pœnam decerneret, sed ut pœnitentiam iniungeret salutare. Tam accensum diuini amoris affectum supra modum admirans antistes, sciens multa dimitti multum diligenti, tandem imperio usus, præcepit homini, ut abiret, & vnum tantum*
Pater

Pater noster diceret, sciretq³ pro certo, peccatum iam sibi esse dimissum. Ad hanc tam immensam Dei misericordiā ita obstupuit incaluitque confitens, vt magnitudinem diuini ætus non caperet mortale pectus. Nec mora, dirum ille eimittens einlatum, & in terram procidens, expirauit. Nec dubia fides est, sicut Deo dignus Episcopus postea predicanit, quin idem poenitens, sine vlla alia Purgatorij poena, validissima tantum contritione purgatus, ad gloriam euolârit.

§. VII.

Quantum possit, apud diuinam misericordiam, vera contritio?

Quid primum, quid postremum dicam? quantus hîc dicendi campus? Quanta Numinis clementia? An non verè Deus rex est ille, ad quem accedens, qui decem millia talentorum debebat, debitum sanè ingens, & vrgens pondus æris alieni, tam citò, quid quid petijt, impetrauit? Siquidem *Procidens seruus ille, orabat eum dicens: Patientiam habere in me, & omnia reddam tibi: Misertus autem Dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.* Atqui seruus, non remissionem, sed dilationem solutionis tantum petierat: Dominus autem, atque in eo Christus,

Matt, 18.

26.

stus, ait, *omne debitum dimisi tibi.* cur? *quoniam rogasti me.* non, quia triduo in pane & aqua in ediam sustinuisti; non quia vigilijs te macerasti; non, quia longis peregrinationibus corpus tuum fatigauisti; non, quia multis annis te, cilicio & cinere, virgis & flagris, castigauisti; non, quia in eremum ac solitudinem secessisti; sed *quoniam* animo tam contrito *rogasti me.* Merebaris quidem illis omnibus te expiare; & agnoscebas, te meruisse. Quia verò tam paratus, tamque promptus eras, pro facto, acceptavi voluntatem faciendi. *Cor contritum & humiliatum non despexi.* Tam miserante sum animo,

Ps. 50. 19. *sufficiat mihi, confessio tua, contritione tali stipata.* Verus animi peccata retractantis dolor, apud me, ceteris rebus omnibus antecellit. Hoc puella illa patris, hoc

pater iste filiae toro abominandus experti, iam mihi æternum canunt: *Delictum meum cognitum tibi feci: & iniustitiam meam non abscondi.* Dixi: *Confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei.* Pro hac tanta misericordia hominibus impetranda, orabit ad me *omnis sanctus, in tempore opportuno, antequam scilicet tempus misericordiae finiatur, dum hæc*

Ps. 31. 5. *vita*

vita durat; dum gemitus, dum suspiria, dum lachrymæ sunt salutare. Sic patri huic incæstuoso, sic incæstuosæ filiæ salutare fuerunt, ignemque & Inferni, & Purgatorij extinguere potuerunt. A morte pater iste transijt ad vitam; ab ipsis inferorum portis, hæc filia, ad superos, migravit. Itaque *Non est opus, ut oretis pro ipsa; potius ipsa orabit pro vobis; iam sancta, iamque exemplum, quæ paulò prius fuit scandalum.* Hæc, ad peccatorem, Christus de cælo clamat.

§. VIII.

A Concionatoribus misericordiam Dei peccatoribus impensè inculcandam esse.

Videtur mihi, cum ista voce, ipsa quoq; illa beata puella, & hic diuino vir amore confossus contritioneque ipsa extinctus, de cælo, clamare: *Venite, & videte opera Dei: Ps. 65. 4. terribilis in consilijs super filios hominum. Venite, audite, & narrabo, omnes, qui timetis Deum: quanta fecit anima mea.* Atq; in primis, vos Concionatores, qui meritò sæpe fulminatis in peccatores, & illis iustitiam iramq; diuinam inculcatis; illud etiam sedulò memento, ut homines in spẽ erigatis, altissimisq; vocibus identidem clametis: *Quoniam tu, Ps. 85. 4. Domine, suavis & mitis: & multa misericordia*

die omnibus inuocantibus te. Multi magis se
 sinunt duci spe, quàm impelli timore. Res
 violenta est metus, quæ non diu durat, nisi
 amore fulciatur. Amorem conciliat occasio
 sperandi. Sperandi maxima & occasio, &
 causa est agnitio diuinæ bonitatis, ob v-
 num gemitum, & vnam lachrymulam, mil-
 le flagitia condonantis. Hanc, vos Dei præ-
 cones extollite; hanc mortalibus ob oculos
 ponite: hanc omni arte, omnibus coloribus
 exornate. dici nimium non potest, vbi est
 infinitum. Non tot desperarent, si scirent,
 Deum promptiorem esse ad dandam veniam,
 quàm homines ad accipiendam. Verè Deum
 nouit, qui in Deum confidit. *Ille negat Deum,*
qui eum peccata dimittere non credit. Item Dei
miser cordia est, ut peccata nostra dimittat.
Nam si vellet pro meritis agere, non inueniret,
nisi quos damnaret. Denique Dauidem audi-
 te: *Deus meus, misericordia mea,* inquit. Non
inuenit impletus bonis Dei, quid appellaret
Deum suum, nisi misericordiã suam. O nomen,
sub quo nemini desperandum! *Deus meus,* in-
 quit, *miser cordia mea.* Hæc beata illa mihi
 videtur ad Concionatores, de cælo clamare.
 Agite, concionatores, idem clamate ad pec-
 catores: vt qui Dauidem secuti sunt peccan-
 tem,

S. Augu-
 stin. serm.
 4. de Na-
 tiuit. Do-
 min. su-
 per Ps. 94.
 Idem Au-
 gustin. in
 Psal. 58.

tem, sequantur etiam poenitentem. Esto Bethsabæam vitiarint, esto Vriam occiderint, & adulterium homicidio cumularint; possunt tamen lachrymis & illam foeditatem, & hunc sanguinē emundare, ut multos antecedant, qui sibi de innocentia superbè ipsis applaudunt. *Mulierunt nouissimi primi.* Hoc autem dicebat, ut nec illi torperent, tanquam redire non possent; nec hi præsumerent, tanquam stent immoti. Hoc & Ioannes exclamans aiebat: Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahe. Ne igitur confidamus stantes, sed nobis dicamus: Qui stat, videat, ne cadat. Neque iacentes desperemus, sed dicamus: Nunquid qui cadet, non adiiciet, ut resurgat? Nam & Indas prius filius regni erat, & postea factus est gehennæ filius: & multi, postquam in ipsum ascenderunt celi verticem, & in desertis morati sunt, quod paulò torpuerint; supplātati sunt, & ad ipsum malitiæ barathrum denegerunt. Alij rursus illinc ascenderunt in celum, & ex orchestra, ad Angelicam migrare conuersationem; & tantam virtutem exhibuerunt, ut expulerint demones, & alia multa fecerint signa.

☩):(o):(☩

Ec

§: IX.

Matt. 19.
30. S.
Chrysost.
hom. 77.
ad populum.

§. IX.

*Confessarijs cum confitentibus paternè
agendum esse.*

Sed neq; Confessarios non compellat v-
traque hæc historia, monétque, vt se Patres
esse, aut paternos iudices oportere, memi-
nerint. Si Dei vices agunt, Dei clementiam
imitentur, neque sint in homines, homines
ipsi, Conditore suo, immitiores. Sciant se
quoq; iudicandos. Qualem ergo ipsi cupi-
unt habere iudicem Deum, tales & ipsi se se
iudices exhibeant. Quid medicus prodest,
qui vulnera non sanat, sed exasperat? &
piagas detegenti plagas accumulat? Itaque
qui paternè vult agere cum poenitente, con-
tritionem eliciat, non indignationem: in
ipem peccatorem erigat, non conijciat in
desperationis abyssum. Etsi enim nonnullis
in saxum induratis malleo opus, est, vt con-
terantur; cum quibus si leniter agas, lauda-
re eos videberis, & in peccatis confirmare;
qui vtique fortiter tangendi sunt, vt, per-
callum, dolorem persentiscant: sunt tamen
alij, qui acri monitione penitus franguntur,
quos quocunque flectas, si diuini amoris ac
misericordiæ adhibeas suauitatem. His &
concionator, & confessarius Deum iustum
quidem,

quidem, sed, in hac vita maximè, clementem ante oculos ponat; illum nempe Deum, qui vocat auersos, donat peccata conuersis. patiens est super peccatores, donec conuertantur.

Quandocunque conuersi fuerint: prætèrita obliuiscitur, futura promittit. Hortatur pigros, consolatur afflictos, docet studiosos, adiuvat dimicantes, neminem deserit laborantem & exclamantem ad se: donat unde sibi sacrificetur, ipse tribuit, unde placetur. Hoc magnum misericordie tempus, non nos transeat. Venturum est enim iudicium. Et tunc erit pœnitentia, sed infructuosa. Huiusmodi conciones, hamus sunt, quo trahuntur etiam in magno peccatorum pelago natantes: prunæ sunt, quibus bona indoles liquefcit: flammæ sunt, quibus etiam frigida corda incenduntur.

X.

Mundum beneficijs diuinis plenum ad gratiarum nos actionem vocare.

Quis beneficium nouit, & non amat? Quidquid huc usq; laboratum est, laboratū est, ut Deum bonum, justū, misericordem, facientem omnibus bene, nosceremus. Vel Seneca hunc ex hac notitia fructum agnouit: nam contra Epicurum disputans, qui Deum non esse de nobis sollicitum, nec conferre nobis

Ec

vlla

S. Augu-
stin. in
Psalm. 32.
serm. 1.

Senec.
lib. 4. de
benef. c.
3. 6. 7.

vlla bona, sacrilegâ inscitiâ, docebat, negat vllum esse, ad quem aliquid, ex illo benignissimo fonte, non manarit. *Non dat Deus beneficia*, inquit, *sed securus & negligens nostri auersus à mundo aliud agit, aut (quæ maxima Epicuro foelicitas videtur) nihil agit, nec magis illum beneficia, quàm iniuriæ tangunt. Hoc qui dicit, non exaudit precantium voces, & undique sublatis in celum manibus vota facientium priuata ac publica. Quod profectò non fieret, nec in hunc furorem omnes mortales consensissent alloquendi surda numina, & inefficaces Deos, nisi nossent illorum beneficia nunc ultro oblata, nunc orantibus data, magna, tempestiua, ingentes minas interuentu suo soluentia. Quis est itaq; tam miser, tam neglectus, quis tam duro fato, & in poenam genitus, ut non tantam Deorum munificentiam senserit? ipsos complorantes, sortem suam, & querulos circumspice, inuenies non ex toto beneficiorum cælestiū expertes, neminem esse, ad quem non aliquid ex illo benignissimo fonte manauerit. Parum autem id quidem nascentibus ex æquo distribuitur? ut quæ sequuntur in æquali dispensata mensura transeamus, parum dedit natura, cum se dedit? Non dat Deus beneficia? Vnde ergo ista, quæ possides? quæ das? quæ negas? quæ seruas? unde hæc*

hæc innumerabilia oculos aureis & animum
mulcentia? Vnde illa luxuriam quoq; instruens
copia? neq; enim necessitatibus tantummodo no-
stris prouisum est, vsq; in delicias amamur. Tot
arbusta non vno modo frugifera, tot herbe salu-
tares, tot varietates ciborum, per totum annum
digestæ, ut inertî quoque fortuita terra alimen-
ta præberent. Iam animalia omnis generis, alia
in sicco solidoque, alia in humido innascentia, a-
lia per sublime dimissa, ut omnis rerum nature
pars tributum aliquod nobis conferret. Flumi-
na hæc amœnissimis flexibus campos cingentia,
illa præbitura commercijs viam, vasto & na-
uigabili cursu vadentia, ex quibus quadam, sta-
tis diebus, mirabile incrementum trahunt, ut
anhela & feruenti subiecta cœlo, loca subita vis
æstui torrentis irriget. Quid medicatorum tor-
rentium venæ? quid in ipsis littoribus aquarum
calentium exundatio? Te, Lari maxime,
tèque, Fluctibus & fremitu, assurgens Bena-
ce, marino. Si pauca quis tibi donasset iugera,
accepisse te diceres beneficium, immensa terra-
rum latè patentium spatia negas esse beneficia?
si pecuniam tibi aliquis donauerit, & arcam
tuam (quoniam id tibi magnum videtur) im-
pleuerit, beneficium vocabis. tot metalla defo-
dit, tot flumina emisit in aëra, super quæ decur-

E e 3 unt

runt sola aurum vehentia: argenti, aris, ferri
 immane pondus omnibus locis obrutum, cuius
 inuestigandi tibi facultatem dedit, ac latentium
 diuitiarum, in summa terra, signa disposuit. ne-
 gas te accepisse beneficium? Si domus tibi do-
 netur, in qua marmoris aliquid resplendeat, &
 tectum nitidius auro aut coloribus sparsum, num
 mediocre munus vocabis? Ingens tibi domici-
 lium, sine ullo incendiij aut ruine metu, struxit,
 in quo vides non tenues crustas, & ipsa, qua se-
 cantur, lamina graciliores, sed integras lapidis
 pretiosissimi moles, sed totas varie distinctaq;
 materiae, cuius tu paruula frusta miraris, te-
 stum verò aliter nocte, aliter interdum fulgens:
 negas te vltimum munus accepisse? & cum ista,
 quae habes, magno aestimes, quod est ingrati homi-
 nis, nulli debere te iudicas? Vnde tibi istum,
 quem trahis spiritum? Vnde istam, per quam
 actus vitae tuae disponis atque ordinas, lucem?
 Vnde sanguinem, cuius cursu vitalis contine-
 tur calor? Vnde ista palatum tuum saporibus
 exquisitis ultra satietatem laceffentia? Vnde
 haec irritamenta iam lassae voluptatis? Vnde ista
 quies, in qua putrescis ac marces? nonne, si gra-
 tus es, dices? Deus nobis haec otia fecit.

Namque erit ille mihi semper Deus, illius

ALAM.

Sape

Sæpe tener nostris ab ouilibus imbuet agnus.
 Ille meas errare boues, ut cernis, & ipsum
 Ludere, quæ vellem, calamo permisit a-
 gresti.

Ille Deus est, non qui paucas boues, sed qui per
 totum orbem armenta dimisit, qui gregibus v-
 biq; passim vagantibus pabulum præstat, qui
 pascua hibernis æstiva substituit, qui non calamo
 tantum cantare, & agreste atque inconditum
 carmen, ad aliquam tantum oblectationem, mo-
 dulari docuit, sed tot artes, tot vocum varieta-
 tes, tot sonos, alios, spiritu nostro, alios, externo,
 cantus edituros commentatus est. Neque enim
 nostra ista, quæ inuenimus dixeris, non magis,
 quam quòd crescimus, quam quòd ad constitu-
 tum tempus sua corpori officia respondent. Nunc
 puerilium dentium, nunc ad surgentem iam
 ætatem, & in robustiorem gradum transuen-
 tem pubertas, & ultimus ille dies fugienti viæ
 terminum ponens? Insita sunt nobis, omnium æ-
 tatum, omniumque artium semina, magisterque
 ex occulto Deus producit ingenia; immò pro-
 ducit omnia, & producit sapientissima bo-
 nitate temporata, ut jure ubique dicere

possimus: Domine Dominus noster, quàm Psal. 8. 12
 admirabile est nomen tuum, in
 vniuersa terra?

Ec 4

§. IX.

§. XI.

Nomen Domini, & de beneficijs, & de seipso, amabile atq; admirabile esse.

Immo, quàm amabile? Idcirco dicitur:

Cant. i. 3. *Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentula dilexerunt te; quæ oleo atque odore tantæ benignitatis vbique spirantis suauissimè trahuntur. Quamquam adolescentula, vocan-*

Orig. in
lib. duar.
homil. in
Cantic.
S. Gre-
gor. Nyss-
sen. orat.
1. in Can-
tic.

tur, vt exponit Origenes, animæ in virtute nondum perfectæ, sed incipientes. Hæ enim, teste S. Gregorio Nysseno, sunt, quæ idcirco Deum diligunt, quia sentiunt nominis illius effusionem, fragrantiam, & suauitatē. Perfecti non spectant eiusmodi suauitates. Amant enim Deū propter Deum; amant, vt ament: quippe amor verus non est mercenarius, sed liberalis. Amor verus

Rom. 14.
8.

ille est, qui ait: *Siue viuimus, siue morimur, Domini sumus.* Siue extollimur, siue deiici-
mur, Dominum diligimus. Siue percutiat, siue sanet, Dominum amamus. Siquidem,

S. Chry-
sost. hom.
1. ad po-
pul. Rom.
8. 35.

vt Chrysostomus ait: *Amantis est, nunquam ab his absistere, quæ placent amato: sed dicere: Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculū? an persecutio? an gladius? Quare de his, in alijs libris differendum est; vt disca-*

disca-

discamus & illud dicere, quod sequitur: *In his omnibus superamus, propter eum, qui dilexit nos. Diligit enim etiam, cū punit. Quam ob causam, multo magis exclamandum est: Domine Dominus noster, quā admirabile est nomen tuum, in uniuersā terrā? Quod etiam vt, hoc titulo, admirabile esse, scias. LECTOR,*

Psalm. 8. i.

*Id quod maxime, in orbe, miror, hoc est:
Oderunt homines Deum, nec vllam
Nouerunt odij inuenire causam.*

F I N I S.

**OMNIA AD MAIOREM DIVINAE
BONITATIS GLORIAM.**

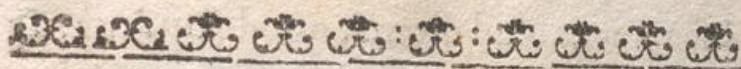
Cum facultate Superiorum.

Ff 5

INDEX

INDEX CAPITVM

I N D E X

CAPITVM ET PARAGRA- PHORVM.

CAPVT. I.

Aliunde maximè relictos, à Deo maximè curari, ostenditur exemplis veteris Testamenti.

§. 1. *Nec nihil, nec omnia curare homines debere.* pag. 1.

§. 2. *Auxilia etiam in alijs, spem in solo Deo ponendam.* 2.

§. 3. *Dei, erga Mundum magnum & parvum, cura monstratur.* 3.

§. 4. *Ubi alij desunt, Deum non deesse.* 4.

§. 5. *Lepida historia foemina ab alijs minùs curatos, magis curantis.* 6.

§. 6. *Cura Dei erga Adamum, Noë, Agar, & Isaac Patriarcham.* 8.

§. 7. *Dei, pro Patriarcha Iacob, cura.* 9.

§. 8. *Patriarcha Ioseph à fratribus derelictus, à Deo adiutus.* 11.

§. 9. *Israelita, contra Egyptios, prodigiosè defens.* 12.

§. 10. *Ad*

E T P A R A G R A P H O R V M.

- §. 10. *Ad terram conuersos, à cœlo deferri.* 15.
 §. 11. *Luculentum Dei, in rebus desperatis, per
 viduam succurrentis exemplum.* 16.
 §. 12. *Aliud in alia Heroide, quæ & Deiparæ
 Maria figura fuit, in summo discrimine,
 miserentis Dei exemplum.* 21.

C A P V T. II.

Aliunde relictorum Deo maiorem curâ esse,
 etiam noui Testamenti exemplis, hoc est,
 ex Incarnationis, Passionis & missionis
 S. Spiritus mysterio, ostenditur.

- §. 1. *Status hominis in iustitiâ originali exi-
 stentis.* 24.
 §. 2. *Cur homini libertas arbitrij à Conditorè
 data?* 26.
 §. 3. *In quanta homo mala, per peccatum,
 lapsus sit?* 28.
 §. 4. *Solus Deus hominem à peccato liberare
 potuit. Et cur?* 29.
 §. 5. *Admirandum Dei, pro hominibus tam
 sceleratis, humanam naturam suscipientis
 consilium.* 32.
 §. 6. *Incomprehensibile diuine bonitatis Indi-
 cium esse, in mysterio Incarnationis.* 35.
 §. 7. *Passio Christi, & S. Spiritus missio, quan-
 tum beneficium?* 40.

CAP.

INDEX CAPITVM

CAPVT. III.

Alijs noui Testamenti exemplis ante oculos ponitur, mirabile iudicium Dei, quo ipse succurrit, quando alius nemo succurrit.

- §. 1. *Beatissimam Dei Matrem, Angelus apud Iosephum defendit.* 45.
- §. 2. *Magi, peculiari diuinâ curâ, ad praesepe ducti.* 47.
- §. 3. *Christus Herodi, Petrus carceri, per Angelum ereptus.* 49.
- §. 4. *Deus, etiam cum dormire videtur, pro nobis vigilat; quod exemplo, in navi dormientis Christi planum fit.* 52.
- §. 5. *D. Catharina Senensi Christus maximè adfuit, cum maximè abesse videretur.* 54.
- §. 6. *Hæmorrhøissa à medicis desperata, ad Christum confugiens sanatur.* 57.
- §. 7. *Hæmorrhøissa exemplo, Reliquias sacras, diuinitus salutare, esse venerandas.* 58.
- §. 8. *Etiam de aliorum Sanctorum veste virtus exit, quæ morbos sanat.* 62.
- §. 9. *Mirabilis potentia Christi, in hominibus persanandis, quos nulla vis alia sanitati restituere potuit.* 64.

CAPVT. IV.

Exempla prouidentissimæ in homines diuinæ bonitatis, circa alimenta, §. 1.

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 1. *Tentatio ac sollicitudo hominum, pro pane quotidiano, quo modo, curanda?* 68.
- §. 2. *Dei suos alentis exempla, è diuinis litteris, petita.* 70.
- §. 3. *S. Frontonius, spe diuinae prouidentiae, septuaginta viros in desertum trahit.* 71.
- §. 4. *Tentatio fratrum, metu famis.* 74.
- §. 5. *S. Frontonij, ad fame tentatos, exhortatio.* 75.
- §. 6. *Ex differentia in Deum, fames fit male suada.* 77.
- §. 7. *Angelus diuitem admonet, ut seruis Dei fame laborantibus succurrat.* 79.
- §. 8. *Sollicitudo, apud homines, magna, apud Deum sepe non satis magna.* 81.
- §. 8. *Quam seriam sollicitudinem, in exequendis mandatis suis, Deus exigit?* 82.
- §. 10. *Camelorum, in summa inedia, absque duce, commeatum Dei seruis portantium prodigiosum iter.* 84.
- §. 11. *Fluctuans eleemosynæ dator, miraculoso camelorum reditu, prouidentiaq; Numinis, mirificè recreatur, & confirmatur.* 86.
- §. 12. *Deo mancipati, Deo potissimum curam culina debent relinquere.* 88.
- §. 13. *Seculares quoque, esca non nimiam debent habere curam; nec putare, tempus pœni-*

INDEX CAPITVM

poenitentia ad se nihil pertinere.

91.

CAPVT. V.

DEVM, tam in omni, tum etiam in pecuniaria necessitate, egentibus mirabiliter subuenire.

- §. 1. *Ubinam spes nostra potissimum sit ponenda?* 93.
- §. 2. *Deus, omnia est omnibus.* 94.
- §. 3. *A consanguineis deserti, à Deo non deseruntur.* 96.
- §. 4. *Opificum instructio, ut ditescant.* 97.
- §. 5. *Cur, & quo miraculo, Christus statuerem e pisce dederit?* 98.
- §. 6. *B. Virgo, per Angelum, egenti monasterio aurum mittit.* 100.
- §. 7. *B. Virgo pecuniam suppeditat B. Hermann.* 102.
- §. 8. *Ubi verum Fortunati marsupium reperitur?* 104.
- §. 9. *S. Ignatij Loyola in Deum fiducia.* 105.
- §. 10. *Iterum pecunia S. Ignatio, a Deo mittitur.* 106.
- §. 11. *Virginibus, contra inopiam & infamiam, succurrit Virgo Virginum.* 107.
- §. 12. *Fabula dantis, quod auferre volebat, & historia accipientis, quod, templi adeundi causa, à labore abstineret.* 109.
- §. 13.

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 13. Deo fidens inuenit, quod nimis sollicitus negligit. 111.
§. 14. Vtilissima pecunia, per piam usuram, augenda ars, dare pauperibus. 113.
§. 15. Vxores quantū viris possint prodesse? 117.
§. 16. Non malis, sed bonis artibus, pecunias esse quarendas. 118.

CAPVT. VI.

Diuinæ bonitatis iudicia, in sacramento Baptismi & Confirmationis, gratiæque diuina, mirabiliter suppeditatis.

- §. 1. Saulo fidei, Eunuchō baptismi gratia, quā inſperatō oblata? 120.
§. 2. Fides & miraculoſus baptiſmus, à Petro Apoſtolo, cuſtodibus, in carcere, miniſtrantur. 122.
§. 3. Miſericordiæ opere, baptiſmus à peccatrice impetratus. 123.
§. 4. Bonitas diuina, etiam in operibus, quibus de condigno nihil debetur, remunerandis. 126.
§. 5. Nulli, ob opera à ſe præſtita, præſumptuoſè agendum, nulli deſperandum eſſe. 127.
§. 6. Geneſij mimi mira conuerſio, & Baptiſmus. 130.
§. 7. Philemonis triplex Baptiſmus. 133.
§. 8. Ad confirmationis ſacramentum chriſma di-

INDEX CAPITVM.

- ma diuinitus augetur.* 136.
 §. 9. Confirmationis sacramentum non esse ne-
 gligendum. 137.

CAPVT. VII.

Prouidentia iudiciiue diuini Bonitas, in
 spirituali S. S. Eucharistia alimento mi-
 rificè subministrato, declaratur. Vbi eti-
 am docetur, quàm grata sit Deo Spiritu-
 alis communio.

- §. 1. Epulum Eucharisticum desiderabile. 139.
 §. 2. Eucharistia ab homine negata, à Deo con-
 cessa, & data. 139.
 §. 3. Missa mirabiliter SS. Eucharistia mori-
 turis. 142.
 §. 4. Desiderio Eucharistia quantam vim
 inesse, docuerit D. Franciscus? 145.
 §. 5. Desiderium S. communionis, commu-
 nionem mereri ostendit S. Laurentius In-
 stinianus. 146.
 §. 6. Desiderio SS. Eucharistiam attraxit Mo-
 nachus. 148.
 §. 7. S. Catharina Senensis desiderio Euchi-
 stia, Eucharistia potitur. 149.
 §. 8. Realis & spiritualis communionis diffe-
 rentia. 151.
 §. 9. Onuphrio, singulis Dominicis diebus
 Angelus S. S. Eucharistiam ministrat. 156.
 §. 10.

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 10. *Bertrande desiderium communicandi
diuinitus impletum.* 157.
§. 11. *Angelorum manibus quinam SS. Eucha-
ristiam acceperint?* 159.
§. 12. *Christi manu, humilibus, & aliunde
destitutis SS. Eucharistia ministrata.* 161.
§. 13. *S. Spiritus, & S. Thomas Apostolus, SS.
Eucharistiam præbentes, itémque dignè &
indignè communicantium discrimen.* 163.
§. 14. *Quàm grauitè peccent indignè com-
municantes?* 165.
§. 15. *Magnam in Deum spem accendit, cura
Dei erga derelictos.* 166.
§. 16. *Etiam in temporalium rerum cura Deo
nitendum esse.* 168.

CAPVT. VIII.

Cur amicos suos parcè ac frugaliter, inimi-
cos autem lautè permittat viuere Deus?

- §. 1. *Diuersa Dei & hominum, homines in
conuiujs tractandi, ratio.* 169.
§. 2. *S. Guthberto, ac socijs alendis Deus, per
aquilam, piscem mittit.* 171.
§. 3. *Frugalissimum S. Pauli & Antony Ere-
mitarum conuiuium.* 172.
§. 4. *Proemia & pœna ieiunium quadragesi-
male obseruantium, aut violantium.* 176.
§. 5. *Frivola excusationes, ieiunia præcepta,*
Ff derre-

INDEX CAPITVM

- detrectantium.* 178.
- §. 6. *Eremita à pueris & Angelis panis tantum, sed miraculosè fertur.* 180.
- §. 7. *Natura & castitas paucis, superbia & luxus abundantia gaudent.* 182.
- §. 8. *Saturitatis atq; intemperantia incommoda & turpitudine.* 185.
- §. 9. *Quàm longè melior sit conditio pauperum, conditione diuitum?* 188.
- §. 10. *Canis & porci fabula macilentis & pinguibus accommodata.* 190.
- §. 11. *Diuitijs pretiosior paupertas.* 192.
- §. 12. *Viri à ciborum luxu abstinentes.* 194.
- §. 13. *Fœmine lautiorum ciborum abstinentiam docentes.* 196.
- §. 14. *Intemperantiâ pereuntes.* 198.

CAPVT. IX.

Quàm prodigiosâ liberalitate Deus seruis suis, maximèq; religiosis prouideat, tempore necessitatis?

- §. 1. *Diuites à Deo inanes dimitti.* 200.
- §. 2. *Esurientes impleri bonis à Deo.* 201.
- §. 3. *Deum suos pascere, Scriptura exemplis docetur.* 202.
- §. 4. *Farina D. Benedicto diuinitus missa.* 204.
- §. 5. *Idem Diuus oleum dando, oleum accipit.* 205.
- §. 6. *Dando non perdi opes, sed augeri.* 206.
- §. 7.

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 7. *Iter agentibus P.P. Dominicanis quomodo Deus prospexerit?* 209.
- §. 8. *Eadem P.P. Franciscanis accidisse.* 211.
- §. 9. *S. Sabæ, quomodo, in necessitate, à Deo fuerit prouisum?* 213.
- §. 10. *S. Ignatio Loyola, quàm prouidè succurrerit Deus?* 214.
- §. 11. *S. Franciscum de Paula, in adificando cœnobio, quibus prodigijs adiunxit Deus?* 218.
- §. 12. *Per eundem Sanctum, in alendis mortalibus, diuina potentia vis ostensa.* 220.
- §. 13. *S. Felix una miraculosè reficiens, vicissim ipse, quàm sit miraculosè refectus?* 223.
- §. 14. *S. Lydvina liberalitas, diuinâ liberalitate compensata.* 227.
- §. 15. *In mari nauigantibus aqua dulcis supeditata.* 231.

- §. 16. *Mirabiles natura, aut Dei fontes.* 233.

CAPVT. X. (poni.)

Aliunde desertis Dei seruis etiã delicias ap-

- §. 1. *Quæ a Deo sunt, suauiora sunt.* 235.
- §. 2. *Fic' Eremitæ ac una ab Angelo allata.* 237.
- §. 3. *Panis, oliua, poma, herbe dulces seruis Dei diuinitus ministratæ.* 238.
- §. 4. *Mannæ suauitas.* 240.
- §. 5. *Eremitæ, in miraculoso pane, suum meritum & peccatum ostenditur.* 241.

Ff 2 §. 6.

INDEX CAPITVM.

- §. 6. *Quàm noxia sit securitas putantium, se
à tentatione securos?* 247.
§. 7. *Vitæ religiosæ suauitas, acquisita, vel
perdita.* 250

CAPVT. XI. (ēpla.

Alia diuinæ, erga Dei seruos, dulcedinis ex-

- §. 1. *Varij modi, quibus Deus homines alit.* 252.
§. 2. *Nicolai Heluetij victus.* 253.
§. 3. *SS. Eucharistia percepta mira dulcedo.* 254.
§. 4. *Christus hordeaceum panem vulnere in-
tinctum reddit suauem.* 255.
§. 5. *Amara in dulcedinem verti, Deum a-
mantibus.* 257.
§. 6. *Cibi vice, Deo sacra Virgo, dulcedinem
percipit diuinam.* 258.
§. 7. *Ægroto agricola Deus fraga mittit.* 259.
§. 8. *Ægroto Petro Canisio aduolat auicula
in cibum futura.* 260.
§. 9. *Seruorum Dei magna, Mundi parua
dulcedo.* 261.
§. 10. *Fames mater saporis, cibos condit.* 262.
§. 11. *Animi letitia in minoribus sæpe maior,
quàm in magnis.* 264.
§. 12. *Dinitum aquè malis, ac nummis ca-
rent pauperes.* 265.

CAPVT. XII.

*Non solum Religiosos & peculiare Dei ser-
uos*

ET PARAGRAPHORVM.

uos, sed & seculares prodigiosè curatos
& pastos.

- §. 1. *Nihil deesse timentibus Deum.* 267.
- §. 2. *Magis curari à Deo, qui Deum magis curant.* 268.
- §. 3. *Obsessa ciuitatis insperatum auxiliũ.* 269.
- §. 4. *Mulier per Prophetam prospectum.* ibid.
- §. 5. *Apostolis à Christo pisces prouisi.* 270.
- §. 6. *Pauperibus, in Natali Christi, epulum, & quæ ad illud pertinebant, mira dispositione Dei & Francisci à Puero IESV, paratum.* 272.
- §. 7. *Bos emptus se ipsum sistit emptori.* 274.
- §. 8. *Bos datus pauperib⁹, illicò cõpensatur.* 277.
- §. 9. *Mercatoris in pauperes liberalitas compensata, illiberalitas punita.* 278.
- §. 10. *Principũ promissa, in Deo stabiliẽda.* 281.
- §. 11. *Dei, in extremâ fame, notabilis misericordia.* 283.

CAPVT. XIII.

Mirabile iudicium Dei, per simplicissimos, sæpe efficientis, quod per sapientes sperari non potuisset.

- §. 1. *Dei ars est, contraria è contrarijs elicere.* 288.
- §. 2. *Innocentis Monachi ridicula simplicitas malitiosissimi Nobilis iniquitatem emendat.* 289.

Ff 3

§. 3.

INDEX CAPITVM

- §. 3. *Cur Deus, quibusdam frenū laxet in Religiosos, itémque, cur per simplices saepe plus efficiat, quàm per Mundi Sapientes?* 295.
- §. 4. *Deipara Virginitas à simplici F. Agidio defensa.* 298.
- §. 5. *Sapientia diuina paruulis reuelata.* 299.
- §. 6. *S. Augustinus à paruulo eruditus.* 301.
- §. 7. *Præcedentis historiae veritas trutinata.* 303.
- §. 8. *Amphilochij simplicissimi profunda & audax sapientia.* 304.
- §. 9. *Quantum esset saepe emolumentum; si, qui possunt, Principibus auderent veritatem ingerere,* 308.
- §. 10. *Spiridonis Episcopi simplicitate mysterium SS. Trinitatis defensum.* 311.
- §. 11. *Ipsos Sapientes à simplicibus erudiri.* 314.

CAPVT. XIV.

Per bestias, etiam illas, à quibus alioqui cauemus, Deum nonnunquam succurrere, & miranda exhibere.

- §. 1. *Homines à bestiis nutriti, vel ducti per inuia.* 316.
- §. 2. *Hortus à serpente, non Hesperidum, sed verè defensus; homines ab aquilis & cornu adiuti.* 318.
- §. 3

ET PARAGRAPHORVM.

- §. 3. *Niuius inclusum, mirabili magisterio, docent serpentes nutrimentum querere.* 320.
§. 4. *Cur noxia animalia condiderit Deus?* 322.
§. 5. *Inaudita leonum, ac luporum obedientia.* 325.
§. 6. *Insignis aquila & lupi gratitudo.* 328.
§. 7. *Aristomenem aquila portat, vulpes carcere liberat.* 331.
§. 8. *Omnia homini seruire, si Deus velit.* 333.
§. 9. *Cur bestie hominibus cæperint nocere?* 335.
§. 10. *Bestias etiam nocendo prodesse.* 337.

C A P V T XV.

Mirabile diuinæ æquitatis & bonitatis, per
Lupos auxilia facientis, exemplum.

- §. 1. *Sequentis historie author laudatus.* 338.
§. 2. *Lupus adolescentem ex arcto carcere, & validâ latronum manu, Dei providentiâ missus, liberat.* 339.

C A P V T. XVI.

Summa Dei, etiam in malos, bonitas, quàm
immeritò nonnullos offendat?

- §. 1. *Pharisei Christi bonitate offensi.* 355.
§. 2. *Cur Deus sæpe differat punire peccatores?* 356.
§. 3. *Ex clementia Dei, bonitas illius agnoscitur,*

Ff

tur,

INDEX CAPITUM

tur, nostra excitatur.	357.
§. 4. Clementia Dei docet nos etiam in ingratos esse beneficos.	359.
§. 5. Christus adultera clemens, Phariseos in ruborem dat.	361.
§. 5. Christus Magdalena, contra Pharisaum, Patronus; & cur uni Deus donet, non item alteri, quod peccauit?	363.
§. 7. Deus patri filium prodigum recipienti similis, iniustos patitur murmuratores.	365.
§. 8. Misericordia Christi erga latronem in cruce.	369.
§. 9. Alterius latronis conuersio.	371.
§. 10. Magnorum peccatorum conuersione perpensa, ingredi & alios in spem venia peccatores.	372.
§. 11. Quanta patientia Deus, ad cordis nostri ostium, pulset, & expectet?	375.
§. 12. Magnorum est, ut sint in aduersarios benigni.	376.
§. 13. Luculentum diuina bonitatis, etiam in desperatissimos, exemplum.	377.
§. 14. Promptiorem esse Deum ad misericordiam nobis exhibendam, quam nos ad eam acceptandam.	380.
§. 15. Admiranda Turca ad fidem nostram vocatio & conuersio.	382.
	CAP.

ET PARAGRAPHORVM.

CAPVT. XVII.

Quanta, ex consideratione Dei summè boni, summèq; misericordis, etiam alioqui desperatis spes veniæ & fiduciæ addatur?

- §. 1. *Ab alijs videri, ab alijs non videri diuinam bonitatem.* 385.
- §. 2. *Diuina misericordia, & humana malitiæ magnitudinem simul intuendam esse. ibidem.*
- §. 3. *Nolle Deum, ut quisquam spe veniæ deturbetur.* 386.
- §. 4. *Quenam genera peccantium maximè de spe decidant?* 388.
- §. 5. *Sanguis Christi optimum antidotum contra desperationem.* 389.
- §. 6. *Sanguis Martyrum quanta sit potentia, ad homines à peccatis abducendos, admirando exemplo ostenditur.* 391.
- §. 7. *Nullum esse tantum peccatum, quod per pœnitentiam non possit deleri.* 407.
- §. 8. *Quanta sit non solùm diuina, sed etiam humane misericordie vis?* 409.
- §. 8. *Si Deum erga se volunt misericordem, peccatores, sint ipsi misericordes erga pauperes.* 411.
- §. 10. *Quàm utilis, etiam peccatoribus, sit cultus reliquiarum?* 414.

INDEX CAP: & PARAGRAPH.

CAP V T. XVIII.

Deum, infinita sua clementia, omnes ad pœnitentiam gratiarumque actionem inuitare.

- §. 1. *Animæ balneum, lachrymæ pœnitentis.* 417.
- §. 2. *Num lachrymæ etiam viros deceant?* 419.
- §. 3. *Vis lachrymarum.* 421.
- §. 4. *Etiam de malis bene sperandum.* 422.
- §. 5. *Sceleratissimæ filia, ex misericordia Dei, brevis & efficax pœnitentia.* 423.
- §. 6. *Sceleratissimi parentis brevis & efficax contritio.* 426.
- §. 7. *Quantum possit, apud diuinam misericordiam, vera contritio?* 429.
- §. 8. *A Concionatoribus misericordiã Dei peccatoribus impensè inculcandam esse.* 431.
- §. 9. *Confessarijs, cum pœnitentibus, paternè agendum esse.* 434.
- §. 10. *Mundum beneficijs diuinis plenum, ad gratiarum nos actionem, vocare.* 435.
- §. 11. *Nomen Domini, & de beneficijs, & de se ipso, amabile atq; admirabile esse.* 440.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM.

PRIOR NVMERVS CAPVT, POSTERIOR paragraphum significat.

- A**bbatissa doctissima simplicitas. 13. 4.
Abstinentes à ciborū luxu qui?
 8. 11. *per fabulā expressi.* 16.
 n. 10.
Abundantia incommoda. 8. 7.
Adam quo modo à Deo curatus? 1. 6.
Adelheidis leprosa, & vitilis historia. 1. 5.
Adolescentis virtus, seductio, emendatio, vocatio. 15. 2.
Altera clemens Christus. 16. 5.
Aedificiū S. Francisci de Paula quā prodigiōse promotū?
 9. 11. *seq.*
F. Aegidij in Virginitate Dei. para defendenda prodigiū
 13. 4. *alterius cerua* 14. 1.
Aegroto fraga, in hyeme nata. 11. 7.
Agar à Deo adiuua. 1. 6.
Aglais peccatrix & penitens 17. 6.
Alimēta à Deo. 4. 2. *varijs modis.* 11. 1. *ex lapide.* 14. 3. *prodigiōse.* 9. 3. *& seqq.*
Amarā in dulciā versa. 11. 5.
Amphilochijs sapientissima simplicitas. 13. 8.
Angelus ancillam Agar iuuat. 1. 6. *B. Virginē defendit.* 3. 1.
Christū Herodi, Petrū carceris eripit. 3. 3. *alimēta dari iubet.* 4. 7. *Eucharistiā fert Onuphrio.* 7. 9. *alijs.* 7. 11. *panem* 8. 6. *ficus.* 10. 2.
Animalia noxia cur considerat Deus? 14. 4. *occisa in fonte reuiuiscunt.* 18. 1.
Anima balneū lachryma. 18. 1.
Antonij conuiuium quā frugale? 8. 3.
Apostolis Christus pisces parauit 12. 5.
Aquila piscem fert Cutherto 8. 2. *hominib. grata.* 14. 2. *seqq.* *Aristomenis bacula* 14. 7.
Aqua dulcis in medio mari. 13. 15. *ex arbore ib.* 16.
Arbitrij libertas cur hominib. data? 2. 1.
Arbor pro fonte. 9. 16.
Arianorum proscriptio astutia simplicitate à Theodosio. 13. 8.
Aristomenis fortuna in aquila & vulpe. 14. 7.
Ariaxerxis epulum frugale. 11. 10.
Artibus bonis quarendas opes. 5. 16.
Astutia à simplicitate victa. 13. 2. 16. 8.

Ashe

INDEX RERVM

- Athenogenis cerua.* 14. 1.
Asicula Petro Canisio agro à Deo missa. 11. 9.
Aurum à B. V. egenis missum. 5. 6. item Hermannus. 5. 7.
Authoris boni laudes. 15. 1.
Augusto Casari aquila panem aufert & refert. 14. 2.
Auxilia quo modo ab hominibus petenda? 1. 2.
B *Acchanasia quo modo fiat, per quadragesimam eluenda?* 4. 13.
Balneum anime esse lachrymas pias. 18. 1.
Baptismus Eunuchis Candacis à Deo in speraio pronisus. 6. 1. & custodibus S. Petri prodigiose in carcere. ib. 2. per misericordiae opus impetratus. ib. 3. Genesij subitus ib. 6. Philemonis triplex. 6. 7.
S. Barbara patrocinio SS. Eucharistia impetratur. 7. 11.
S. Benedictio farina à Deo missa. 9. 4. & oleum. ib. 5.
Beneficium Dei, in cura Mundi. 1. 3. in Passione Christi, & missione S. Spiritus. 2. 17. quàm multiplex? 18. 10. etiam in ingratos. ib. 4.
Bertranda desiderio SS. Eucharistia miraculose impetrat. 7. 10.
Bestia varia hominū nutrices. 14. 1. benefactrices ib. 2. seqq.
S. Bonifacius ex peccatore martyr. 17. 6.
Bonitas Dei erga aliunde desertos, in Veteri testamento. 10. 1. 4. seqq. item in nouo. 2. 1. seqq. offendit Pharisaeos. 16. 1. expectat penitentiam, & quid sit respectus? ib. 2. excitat homines. ib. 3. erga adulteram, Magdalenam, prodigum Filium, latronem in cruce & alios. ib. seqq.
Bos inemptus à Deo in vsu pauperum submissus. 12. 6. emptus fugit ad emptorem. 12. 7. datus pauperibus alijs compensatur. 12. 8.
C *Amelorum viam repensentium miraculum.* 4. 10.
Canis & porci fabula, de abstinentibus & intemperantibus. 8. 10.
Castitas paucis contenta. 8. 7. à B. V. missa pecuniā, defenditur. 5. 11. coronatur. ib.
S. Catharina Senensi Deus adest, cum abesse videtur. 3. 5. desiderio SS. Eucharistia datur. 7. 7. pro desperato oranti annuitur. 16. 13.
Centuplum redditum. 5. 14.
Cerua S. Aegidij S. Athenogenis, quā ingrata? alia dux via. 14. 1.
Cibi cura nimia. 4. 1. Deo com-

ET VERBORVM.

- comendāda. ib. 2. seqq eius*
Vice dulcedo diuina. 11. 6.
Et Eucharistia. 11. 2.
Christi incarnatio quantum
potentia Et bonitatis opus?
2. 4. seqq. Passio. ib. 7. etiā
cum dormiret, vigilātia. 3.
4. praesentia in tentatio-
nibus. ib. 5. erga Hamer-
rhoissam beneficentia ib. 6.
potentia in hominibus sa-
nandis. ib. 9. Et alendis.
4. 1. seqq. Et pecunia in-
uandis. 5. 5. seqq. Et com-
pensanda religione. ib. 14.
item in Nemefio conueriēdo
6. 6. ac Philemone. ib. 7. Et
in Eucharistia suppeditan-
da. 7. 2. seqq. Et sua manu
porrigenda 7. 12. in pane
hordeaceo vulnere intuscto.
11. 3. eius Natalis quo modo
celebratus per Franciscum
a Puero Iesu? 12. 6. sapien-
tia in S. Augustino docendo
13. 6. seq. insursus per Phari-
saos. 16. 1. clementia in va-
rios peccatores. 16. 5. seqq.
Clementia O E I quanta, Et
quos fructus pariat. 16. 3.
Clodouao cerna vadum osten-
dit. 14. 1.
Cognati saepe deserunt nos. 5. 3.
Concionatores quid valde de-
beant inculcare? 18. 8.
Communio Realis Et Spiritus.
lis, quid? quo modo differat
quāvis sit? 7. 8. digna Et
indigna diuinitus discerni-
tur. 7. 13.
Condimentū cibi quantum fa-
mes? 11. 10. (re. 18. 4.
Confessarij debet paternē age-
Confirmationis sacramentum
miraculo confirmatum. 6. 8.
non negligendum. ib. 9.
Consilia vxoru bona vtilia. 5. 15.
Constantia mira martyru. 17. 6.
Contraria contrarijs quo modo
curet Deus? 13. 1.
Contritionis efficacissima ex-
emplum. 17. 5. aliud. 18. 5.
aliud. ib. 6.
Conuersio impura et eleemosy-
nam. 6. 3. Genesij mami,
inter ludendum, ib. 6. Phi-
lemonis ib. 7. latronis. 16. 8.
alterius latronis ib. 9. per
exempla promouetur. 16. 10.
desperati, per preces. ib. 13.
Turca, ob templum aditum.
16. 15. Aglaedis Et Bonifacij.
17. 6. sceleratissima filia. 18. 5.
sceleratissimi parentis. 18. 6.
Coniua Dei Et Mundi dauera-
sa 8. 1. 8. Pauli eremita. 8. 3.
Coruinorum origo. 14. 2.
Coruus victoria procurator in
pugna. 14. 2.
Culina Et mensa nimia cura
inconueniens. 4. 12.
Cultus

INDEX RERV

Cultus Reliquiarū sacrarum,
quā Euangelio sit conue-
niens? 3. 7. quā etiam Vis-
tu ad conversionem peccato-
ris? 17. 10.

Cura hominum necessaria &
non necessaria. 1. 1. propria
sape nocet. ib. 5. Dei erga nō
curatos. 1. 4. seqq.

S. Cuthberto per aquilā piscis
missus. 8. 2.

Dando accipi. 9. 5.
Daniel inter leones tu-
tus. 14. 5.

Desiderium Eucharistiae habē-
dum. 7. 1. efficax. ib. 2. Eu-
charistā impetrans per mul-
ta exempla. ib. & seqq. Est
communio spiritualis ib. 8.
Bertranda impletur. ib. 10.
Angelo habet ministros ib.
11. immo ipsum Christum
ib. 12. & S. Spiritum. ib. 13.

Desperandum nulli. 6. 5. & 17.
2. seqq. & 18. 4. seqq.

Desperatus, per preces, adiu-
tus. 16. 3.

Deus Mundū parvū & magnū
curans. 1. 2. seqq. solus potuit
homines à peccato liberare.
2. 4. & gilat semper. 3. 4. ad-
est abesse cum videtur. 3. 5.
fidenti in diuinā opē succur-
rit pecunia. 5. 13. facit nihil
desse ijs, qui eū timent. 12. 1.

omnia quā Mundus red-
dit suauiora. 10. 1. & 11. 11.

Spes nostra. 1. 2. **Refugium**
nostrum. 1. 4. altor noster. 9.
3. seqq. potu reficiens. 9. 13.
seqq. misericordia à despe-
ratione cohens. 17. 1. seqq.
misericordiā compensans. 17.
8. seqq. erga varios exhibens
ib. 2. seqq. & pronus. offe-
rens, quā nos acceptemus. ib.

Dipsas qualis serpens? 17. 6.

Diuites quomodo fieri possint
opifices? 5. 4. sunt deterius
conditionis, quā pauperes.
8. 9. & ib. 11. à Deo dimit-
tuntur inanes. 9. 1.

F. E. Dominicanis esca à Deo
prospecta. 9. 7.

Dominum hominis in bestias,
14. 8. seqq.

Dormire dū videtur Deus, Vi-
gilat. 3. 4.

Duce carentes cameli Viā non
runt. 4. 10. seqq.

Duellum mirum. 14. 2.

Dulcedo SS. Eucharistiae 11.
3. ex amaris ib. 5. est proci-
bo. ib. 6.

E Leemosyna seuerè à Deo
mandata diuiti. 4. 8. seqq.
quantā habeat vim ad gra-
tiam Dei impetrandam?
17. 8. seqq.

Elisau, tempore famis, nutri-
tus &

ET VERBORVM

ius & *nutriens*. 9. 3.
Epulum *suave* & *frugale*. S.
Cuthberti. 8. 2. S. *Pauli* &
Antonij *eremitarum*. 8. 3. *te-*
nue *Sanctorum* & *Sancta-*
rum & *ipsorum* *Imperato-*
rum. 8. 12. *seqq.* è *fructibus*
varijs à *Deo* *missum*. 10. 2.
seqq. ostendit *quo in statu sit*
homo. 10. 5. *conditum* *sang-*
guine *Christi*. 11. 4. *condi-*
tum *alijs* *modis*. 11. 5. *seqq.*
Artaxerxis & *Ptolomae*. 11.
 10.
Eremita *varijs* à *Deo*, *Angelis*.
hominibus, & *bestijs* *pasti*.
 4. 7. & 8. 6. *seqq.*
Esurientes *bonis* *impleti*. 9. 2.
SS. Eucharistia *dulcedo*. 11. 3.
desiderium 7. 1. *negata* *ab*
homine, à *Deo* *concessa*. 7.
 2. *ob desiderium*, *diuinitus*
missa. 7. 3. *seqq.* *humilitate*
impetrata. 7. 12. à *Christo*
ipso *porrecta*. 7. 12. *stem* à
Spiritu S. & S. *Thoma* *A-*
post. 7. 13.
Eunucho *Candacis* *baptismus*
Dei *providentia* *datus* 6. 1.
Excusatio *frivola* à *ieiunio*.
 8. 5.
F *Abula* *dantis*, *quod aufer-*
re *solebat*. 5. 12. *Porci* *pin-*
guis, & *canis* *macilentus*. 8. 10.
Fames *mater* *saporis* 11. 10. *de-*

pulsa *diuinitus*. 9. 2. *seqq.*
Urbis *amata*. 12. 3. *extrema*
& mea à *lupis* *cibus* *suppe-*
ditatus. 12. 11.
Farina S. *Benedicto* à *Deo* *mis-*
sa. 9. 4.
S. Felicis *miraculosa* *Uua*, *la-*
ribulum. & *pabulum*. 9. 13.
Fides *Saulo* & *alijs* *insperato*
data. 6. 1. *seqq.* *historia* 15. 2.
Fiducia *in Deum* *quam* *Uilis*?
 5. 13. *quanta* *Iuditha*? 1. 11.
quanta S. *Frontonij*? 4. 2. *seq.*
quanta S. *Ignarij* *Loyola*? 1.
 2. *stem* 5. 9. *seq.* & 9. 10.
Filia *male* *educata* *parricidij*
rea. 18. 5.
Femina à *ciborum* *luxu* *absti-*
nentes. 8. 13.
Fons *ex arborè*. 9. 16. *occisa* *vi-*
usficans. 18. 1.
Fortunati *marsupium*. 5. 8.
Ficus *ab Angelo* *allata*. 10. 2.
Fraga, *in hyeme*, *agrote* *na-*
ta. 11. 7.
S. Francisci *Astij* *desiderium*
SS. Eucharistia. 7. 4. *lupus* *pro-*
digiose *damatus* & *ciccuratus*.
 14. 5. *Viaticum* *pro* *fratribus*.
 9. 8. *De Paula* *in edificando* *mo-*
nafterio *assidua* *miracula*.
 9. 11. *seq.* *A Puero* *IESV* *Na-*
tali *Christi* *celebratus*. 12. 6.
S. Frontonij *historia* *Deo* *infig-*
niter *fidentis*. 4. 3.
 Ful-

INDEX RERV

Fulberti sapiens dictum de peccatoribus, qui maxime desperant. 17. 4.

Furis fabula sibi ipsi furantibus. 5. 12.

Galli gigantis mina corui auxilio superata. 14. 2.

Genesij mimi conuersio. 6. 6.

Gratia Des forma mulieris apiparens. 1. 4.

Gratiarum actio quanta Deo debeat? 18. 10.

Gratitudo aquilarum 14. 1. 16. 6. & lupi. 16.

Haemorrhoida sanitas. 3. 6.
Hermannus à B. V. pecuniā accepit. 5. 7.

Homini status in iustitia originali. 2. 1. lapsus in peccatum, quā grauis? 2. 3. Redemptio, quantum opus? 2. 4. in bestias dominum 14. 8.

Hordeaceus panis dulcescit vulnere Christi. 11. 4.

Horticultus serpens. 14. 2.

Hospitalitas. 9. 7.

Humilitas SS. Eucharistiā impetrat. 7. 12.

Hunnis viam monstrat cerua. 14. 1.

Hyems fraga gignit. 11. 7.

Iacob à Deo defensus. 1. 7.

Ieiuniū quadragesima praemio & penis sancitum. 8. 4. male excusatur. 16. 5.

S. Ignatij Loyola fiducia in Deum. 1. 2. item 5. 9. seq. quā potens? 19. 10.

Illiberalitas punita. 12. 11.

Impura puella scelera & penitentia. 18. 5.

Incarnationis admirandum consilium. 2. 5. seq.

Indignè communicantium discrimen. 7. 13. seq.

Ingratis quoque beneficus Deus. 16. 4.

Intemperantia incommoda. 8. 8. petre multos fecit. 8. 14.

Ioseph à Deo opem experitur, dum est anceps. 1. 8. Anchieta inumbratur ab aquila. 14. 2.

Isaac à Deo quantum curatur? 1. 6.

Israelita, in supremo discrimine, à Deo defensi. 1. 9.

Ira dux cerua. 14. 1.

Iuditha, in belli necessitate, succursus & fiducia. 1. 11.

Lachryma sunt anima balneum. 18. 1. an viros deceant? 16. 2. quantam vim habeant? 16. 3.

Laetitia pauperum. 11. 11.

Latroni in cruce & alteri quā clemens Christus? 16. 8. seq.

S. Laurentius Iustinianus desiderio communionis cōmunionem debere ostendit. 7. 5.
 Lat-

ET VERBORUM

*Leontiorum ciborum abstinen-
tia.* 8. 12. seqq.

*Leonum obedientia, & absti-
nencia* 14. 5.

Liberaltas Dei. 6. 4. hominū
remunerata 9. 5. seq in
pauperes compensata. 12. 11.

*Libertas arbitrij cur homini
data?* 2. 2.

*Lilia Virginitatem Dei testan-
tur.* 13. 4.

*Longanimitas Dei in punien-
dis peccatoribus.* 16. 2.

Luporum obedientia. 14. 5. fa-
mes escam parans. 12. 11. ci-
curatio per S. Franciscum.
14. 5. gratitudo. 16. 6. adole-
scentem e dolio & latronum
manū liberantium historia.
15. 2.

*Luxus magno gaudet appara-
tu.* 8. 7.

*S. Lydgaina liberalitas in pau-
perem compensata.* 9. 14.

Macilentorum commoda. 8. 10.

Magdalena patronus Christus.
16. 6.

*Magi ad praesepe Christi divi-
nitus ducti.* 3. 2.

Magnorum est, esse clementes.
16. 12.

*Malitia peccati, & misERICOR-
dia Dei simul inveniunda.*
17. 2.

Manichaei muscis muscas fecerunt.

runt.

14. 40

Manna mira suavitatis. 11. 40

*S. Maria Virgo in Esthere ex-
pressa, & afflictorum con-
solatrix.* 1. 12. ab Angelo de-
fensa. 3. 1. aurum missis e-
gentibus 5. 6. & Hermanno
nummos. 5. 7. item Virgini-
bus ipsa matre commenda-
tis 5. 11.

Marsupium Fortunati. 9. 30

*Martyrum sanguis, quā po-
rens.* 17. 60

*S. Maximus Episcopus a S. Fe-
lice prodigiose refectus.* 9. 130

*S. Medardus ab aquila abum-
bratus.* 14. 20

*Mercenariorum pietas quā
Grili?* 5. 120

*Messorum periculum, & auxi-
lium ab aquila.* 14. 160

*Misericordes misericordiam con-
sequuntur.* 17. 8. seq. & ip-
sum baptismum. 6. 30

Misericordia Dei erga varios.
1. 3. seqq. 2. 4. seqq. 16. 20
seq. pronius offertur, quā
nos acceptem. 16. 14. despe-
rationē pellit. 17. 1. est ho-
minib⁹ saepe inculcanda. 18. 50

*Monasterium a B. V. aurū ac-
cipit. 5. 6. multis miraculis
adificatur.* 9. 11. seq.

Mulier a Propheta prospecta.
12. 40

¶

Munus

INDEX RERVM

Mundus parvus & magnus à Deo curatus. 1. 3.

Musca Manichæi scandalum. 14. 4.

N *Atalis Christi mirè celebratus cum pauperum alimento, & emolumento.* 12. 6.
Natasse aliter cadauera Christianorum, aliter Turcarum 17. 1.

Natura paucis contenta. 8. 7.

Nicolas Helueti vñctim. 11. 2.

Nitendum Deo etiam in temporalib⁹. 4. 1. seqq. 5. 1. seqq. 7. 15. 9. 1. seqq. 11. 1. seqq. 12. 2. seqq. 13. 2.

Niuis inclusus à serpentibus doctus se sustentare. 14. 3.

Noë à Deo curatus. 1. 6.

Nomen Domini, quàm admirabile? 18. 11.

S. Norbertus Lupis imperat. 14. 5.

Noxia animalia cur creata? 14. 4. 16. 8. 16. 10.

Nummi diuinitus inuenti. 5. 7. & 5. 12.

O *bedientia leonum, luporum, pueri.* 14. 5.

Obsessa Urbis auxilium inspectum. 12. 3.

Oliua Eremita missa à Deo. 10. 3.

Oleum S. Benedicti à Deo suppeditatum. 9. 5.

S. Onuphrius SS. Eucharistiā à Deo accipit. 7. 9.

Opes bonis artibus quarendæ. 5. 14. seqq.

Opera de congruo Deo remunerat. 6. 4.

Originalis iustitia qualis? 2. 1.

P *Alta inter S. Franciscum & lupum.* 14. 5.

Penitentia vis mira. 18. 5.

Panem ferunt Paulo Eremita corui. 8. 3. alij Eremita Angel. 8. 6. & 10. 3. qualem in signum peccati admissi? 10. 5. tingit & dulcem facit in sanguine suo Christus. 11. 4. refert aquila Aug⁹sto. Imp. 14. 2.

Parentum in fame angustia & auxilium Dei. 12. 11. indulgentia & pana. 18. 5. peccatum & penitentia. 18. 6.

Paruulis sapientia diuina reuelata. 13. 5. seqq.

Pasci à Deo, Dei seruos. 4. 1. seqq. 5. 2. seqq. 7. 15. & 9. 3. seqq. item 11. 1. seqq. 12. 2. seqq.

Passionis Christi quantum beneficium? 2. 7.

Pauci contenta natura. 8. 7.
S. Pauli eremita quale conuiuium? 8. 3.

Pauperibus dare est lucrari. 5. 14. conditio optima. 8. 9. & 16. 16.

ET VERBORVM.

ib. 11. eorū benedictio. 9. 2.
 latitia. 11. 11. felicitas ib. 12.
 celebritas in Natali Christi.
 12. 6.
 Peccatum in quā multa ma-
 la conecerit hominem? 2. 3.
 indignit liberatore Deo. 2.
 4. in pane semper nigriore
 ostensum. 10. 5. & per sub-
 ductionem gratia. ib. 7.
 Peccatorem quā patienter
 expectet Deus? 16. 11.
 Peccatrix opere misericordia
 baptismū impetrat. 6. 3. alia
 gratiam reliquiarum cultu.
 17. 6. ib. 10. alia contritione
 18. 5.
 Pecunia à B. V. monasterio do-
 nata. 5. 6. item B. Herman-
 no. 5. 7. item à Deo messori
 pio. 5. 12.
 Peregrinis cibo succurrit Deus
 9. 7. seq.
 8. Petrus è carcere ab Angelo
 liberatus. 3. 3. custodibus
 baptismum impertit mira-
 culose. 6. 2.
 Petrus Canisius ager auicula
 diuinitus recreatur. 11. 8.
 Pharisei Christi bonitate of-
 fensi. 16. 1. castigati. ib. 5.
 Philemonis triplex & subitus
 baptismus. 6. 7.
 Philosophus argutus à simplice
 Spiridone victus. 13. 10.

Pietas mercenarij à labore ab-
 stinentis & stilis. 5. 12.
 Pinguium incommoda. 8. 10.
 Piscis staterē quo modo in ore
 habuerit! 5. 5. per aquilam
 missus S. Cuthberto. 8. 2. A-
 postolis à Christo coctus &
 datum. 12. 5.
 Poma Eremita à Deo missa.
 10. 3.
 Porci & Canis fabula in epis-
 toles. 8. 10.
 Prasumptio cauenda. 6. 5.
 Prosepe Christi occasio conuersi
 Turca. 16. 15.
 Precibus peccatori penitentia
 impetrata. 16. 13.
 Principum cor in manu Dei.
 12. 10. aures Veritate im-
 plenda. 13. 9.
 Prodigio filio quā clemens pa-
 rer? 16. 7.
 Propheta mulierem, à qua pa-
 scitur, alit. 12. 4.
 Providentia Dei erga paupe-
 res. 12. 7. seqq.
 Ptolomae aquila amica. 14.
 2. epulum frugale. 11. 10.
 Puer S. Augustini magister.
 13. 6. seq. obediens. 14. 5.
 Pyrrhi regis aquila amica.
 14. 2.
 Q Vadragesima observatio.
 4. 13. praeium seruata,
 & pēna violata. 3. 4. excusa-
 Gg 2

INDEX RERVM

- sio friuola.* 8. 5.
- R** Eligiosi à Deo curati 4. 30.
 seqq. 8. 2. item 9. 2. seqq.
 10. 5. ib. 7. seqq. 11. 4. seqq. cur
 à Deo permittantur & exari?
 13. 30.
- Reliquiarum cultus* S. Scri-
 ptura conformis. 3. 7. seqq.
 quàm & stilis? 17. 10.
- Restitutio, Deo procurante,*
facta. 13. 2.
- S.** Aba alimentum mittit
 Deus. 9. 8.
- Sacramentum Baptismi colla-*
tum, diuina prouidentia,
Eunucho. 6. 1. custodibus S.
Petri. 8. 2. peccatrici mise-
 ricordi. ib. 3. *Genesis* mimo.
 ib. 6. *Philemoni.* ib. 7. Con-
 firmationis miraculo con-
 firmatum. 6. 8. idem non ne-
 gligendū. ib. 9. *Eucharistia*
quā desiderabile? 7. 1. diu-
 nitus datū iustitia amatori.
 ib. 2. meritis. ib. 3. deside-
 rantibus. ib. 4. seqq. *Chri-*
sti, Angelorum, & Sancto-
rum manibus 7. 9. seqq. pœ-
 nitentia, quàm potens? 18.
 5. & ib. 9.
- Sanguis peccati symbolum.* 17.
 4. & remedium ib. 5. seqq.
 quàm potens? ib. 6.
- Santas à Christo plurib. mira-*
biliter data. 3. 6. seqq.
- Sapientum magistri simplici.*
 13. 4. seqq.
- Sapor à fame cōciliatur.* 11. 10.
- Saturtatis incommoda.* 8. 8.
- Saulo fidei gratia iussuatio*
data. 6. 10.
- Securitas noxia.* 10. 6.
- Sergius Abbas leoni imperat.*
 14. 5.
- Serpens horti custos.* 14. 2. cum
aquila certat. 14. 6. docet
lambendo vires restaurari.
 14. 3.
- Serui Dei à Deo pasto.* 4. 3. seqq.
 9. 2. seqq. 10. 5. seqq.
- Seruiunt omnia homini.* 14. 8.
 seqq.
- Simonides leones dat pro via*
ducibus. 14. 5.
- Simplicitatis miri effectus.* 13.
 2. seqq. cur? ib. 3. doctos do-
 cet. ib. 4. seqq.
- Sollicitudo nimia.* 4. 1. ib. 12.
nimis parua ib. 8. & quan-
 ta à Deo exigatur? ib. 9. ni-
 mia nocet. 5. 13. esca Deo
 committenda. 9. 3. seqq.
- Spes in quo firmanda?* 1. 2. nō
in Mundo. 5. 1. sed in Deo. 5.
 2. à Deo cura sumenda. 70.
 15. item ab eius misericor-
 dia. 16. 2. seqq. 17. 2. seqq.
 18. 4.
- Spiridon SS. Trinitatis quàm*
efficax assertor? 13. 100.
 Spiro.

ET VERBORVM.

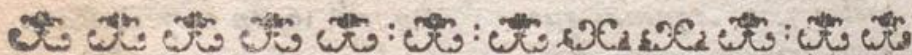
- Spiritus S. missio quantum be-
neficium?* 2. 7. *Encharisti-
am affert.* 7. 13.
- Stater in ore pisci quàm mi-
raculosè inuentus?* 5. 5.
- Suauitas à Deo.* 10. 1. *manna.*
16. 4. *Vita religiosa.* 10. 7. *¶*
11. 9.
- Superbia abundantiam exi-
git.* 8. 7.
- T***Emplum adire, quàm vi-
le?* 5. 12.
- Tentatio pro pane.* 4. 1. *seqq.*
sanata. 16. 5. *seqq.* *in omnes*
insultat. 10. 6.
- Terrena quarentes cœlestia u-
mittunt.* 1. 10.
- Theodosius Imp. ab Amphilo-
chio quàm sapienter admo-
nitus?* 13. 8.
- Thomas Apost. SS. Eucharistiā*
præbet. 7. 13. *Aquinas quo-*
modo communionem spiri-
tualē exponat? 7. 8. *Can-*
ispratanus epulum suaue
nanciscitur, in summa fa-
me. 11. 10.
- Timentibus Deum nil deest.*
12. 1.
- SS. Trinitatis Veritas asserta*
à Spiridone. 13. 10.
- Turca mira conuersio ad præ-*
sepe Christi. 16. 15. *natatio,*
post mortem. 17. 1.
- Tyranni immanitas,* 17. 6.
- Valerius in pugna à cornu ad-*
itus. 14. 2.
- Vanitas diuitum.* 9. 1.
- Vdalrico agricola agro fraga,*
in hyeme nata. 11. 7.
- Vestigal à Christo persolutum.*
5. 5.
- Venenorum ¶ Venenatorum*
utilitas. 14. 4.
- Veritas Principibus ingeren-*
da. 13. 9.
- Vesperas adire, quàm vtile*
prid festorum? 5. 12.
- Vestis tactu sanitas acquisita*
3. 6. *seqq.*
- Vidua viles instar Iudith.* 1.
11.
- Vigilat Deus, cum dormire vi-*
detur. 3. 4.
- Vindicta Dei misericors.* 15. 2.
- Vinum multiplicatum.* 9. 13.
seq. 16. in nuptijs Cana
Galilee. 10. 1.
- Viri abstinentes à luxu ciborū.*
8. 12. *an decenter possint la-*
chrymari? 18. 2.
- Virgo Mater ab Angelo defen-*
sa. 3. 1. *item ab Aegidio* 13.
4. *succurrit fama ¶ inopia*
Virginum. 5. 11. *alia, loco ci-*
bi, sentit dulcedinem mirā
11. 6. *gratā experitur aqvi-*
lam. 14. 2.
- Vmbra inicit aquila S. Meo-*
dardo: item Iosepho Anchisæ
¶ 3 686

INDEX RERVM ET VERB.

122.	14. 2.	<i>Vulpes Aristomeni</i> etiam mor-
<i>Vocatio non deferenda</i>	15. 2.	<i>strat.</i> 14. 7.
<i>restaurata ib.</i>		<i>Vxores viris, quantum possint</i>
<i>Urbis obsessa liberatio divina.</i>		<i>prodesse?</i> 5. 15.
12. 3.		<i>Vintoniensis Episcopus Sa-</i>
<i>Usura qua honesta & utilis?</i>		<i>cramentum Confirmationis</i>
5. 14.		<i>miraculo e administrat.</i> 6. 8.
<i>Vita S. Felicis.</i>	9. 13.	<i>Voltanus</i> etiam S. Eusebio vol-
<i>Vulnere Christi in illius panis</i>		<i>di auctor.</i> 6. 8.
<i>dulcescit.</i>	11. 4.	

Errata sic corrige.

Pag. 12. v. 18. coarctati. 43. v. 4 largitus. 124. v. 7. destituta. 256. v. 17. affluenerat. 259. v. 8. infuderunt. 261. v. 13. ipsæ. 264. v. 12. quia 362. v. 22. parabatur. Reliquos apices, quos inuer-
tit Typographi manus, facile conuertet Lectoris oculus.

Tertullianus lib. de Pœnit. cap. 1.

Quia DEVS omnium Conditor nihil
non ratione prouidit, disposuit, ordinauit;
nihil non ratione tractari intelligiq; voluit.

S. Damascenus lib. 2. orth. fid. cap. 29.

Omnia prouidentiae opera suscipiamus,
omnia laudemus, omnia citra vllam cen-
suram

suram comprobemus; quamlibet ea plerisque iniqua videantur.

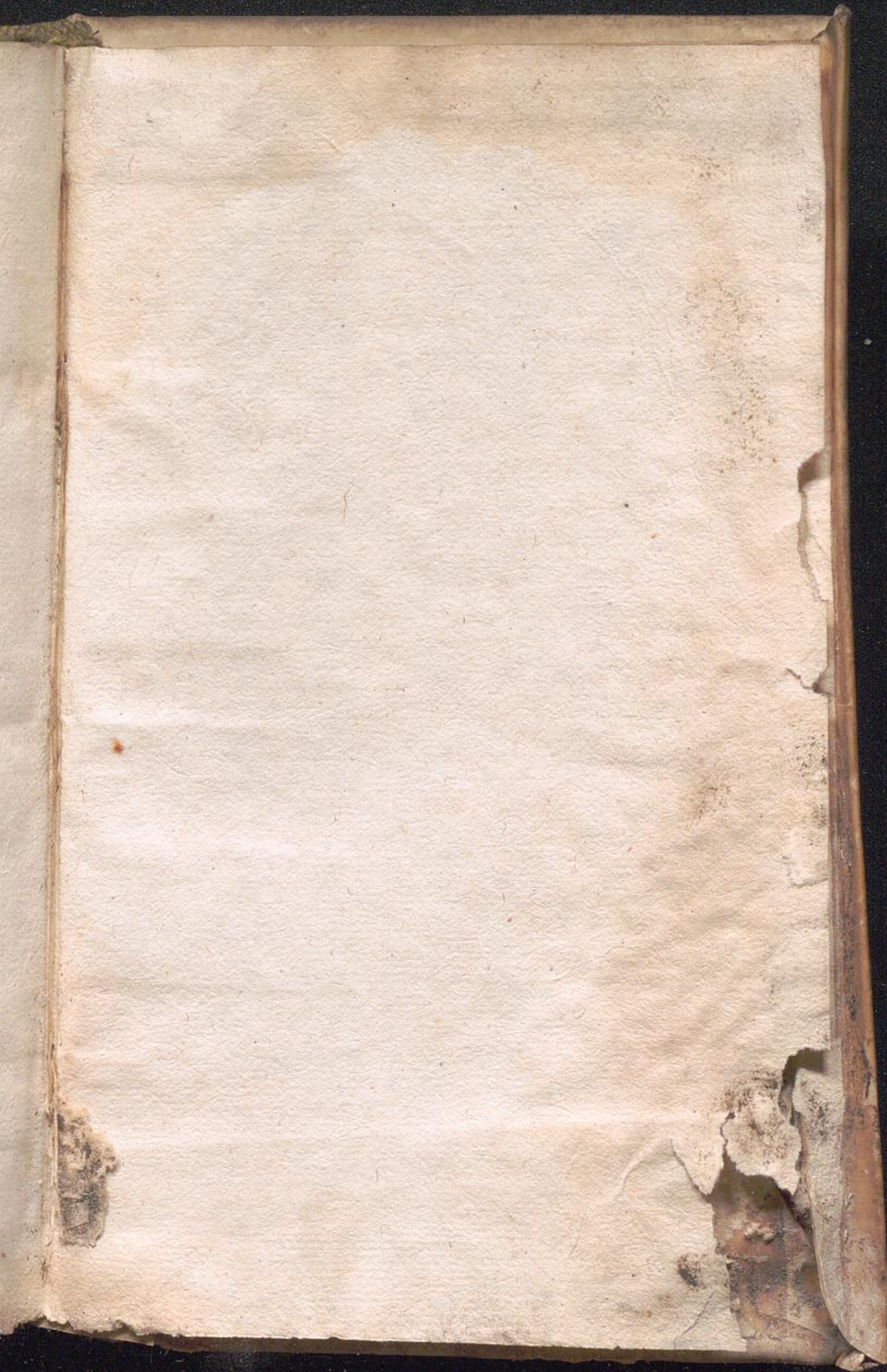
S. Paulinus Ep. 38.

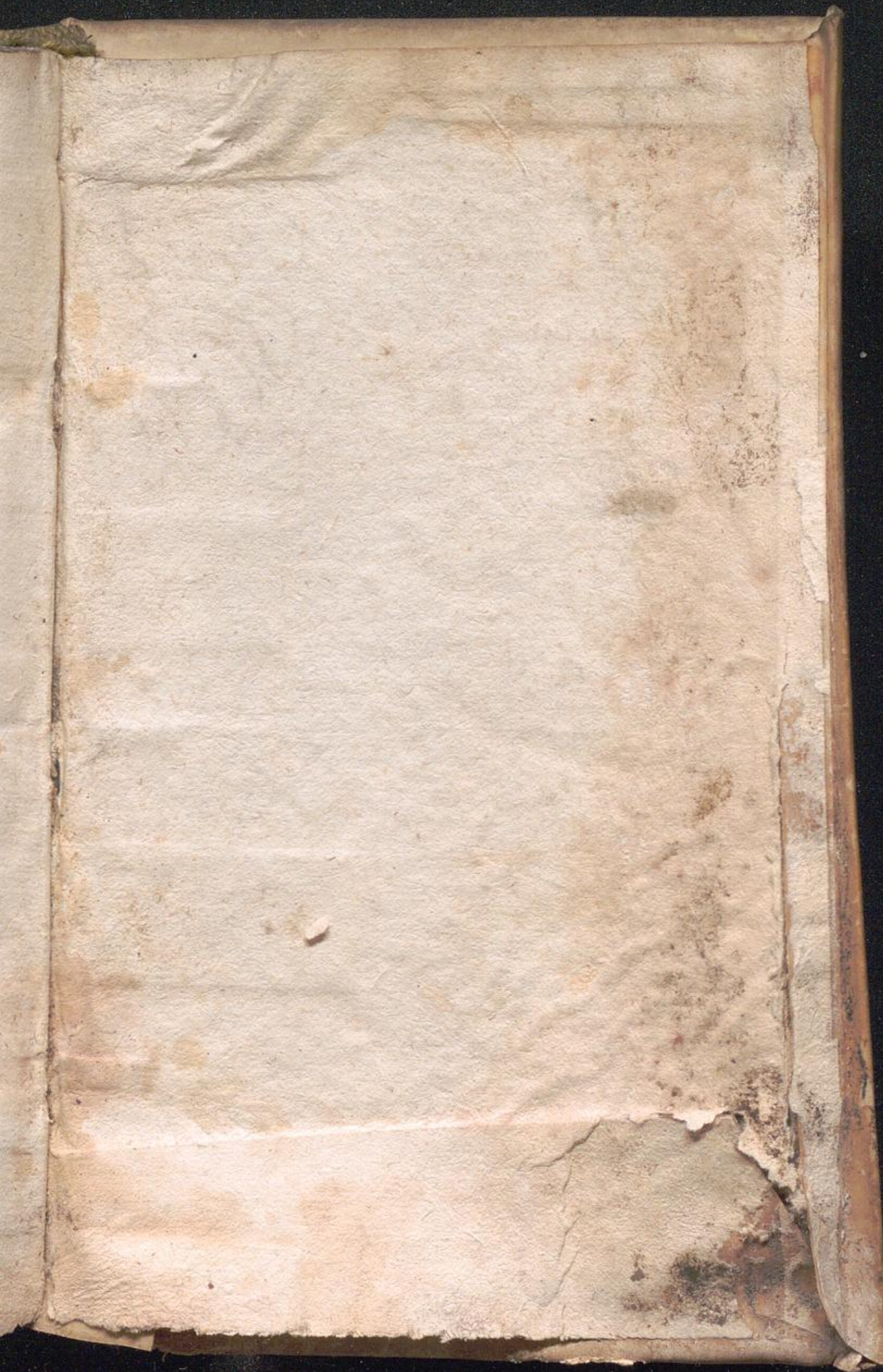
Si à D E O omnia , & D E V S bonus est, omnia profectò , quæ fecit D E V S , bona. Si qua autem sunt, in arcanis statutorum eius, altiora sensibus & cogitationibus nostris, etiamsi rationem eorum consequi & colligere non possumus; tutius tamen nobis est, magis occultas esse rationes , quàm nullas credere : quia non ambigendum , omnia D E I esse, etsi nobis non sint perspicua, tamen esse consulta.

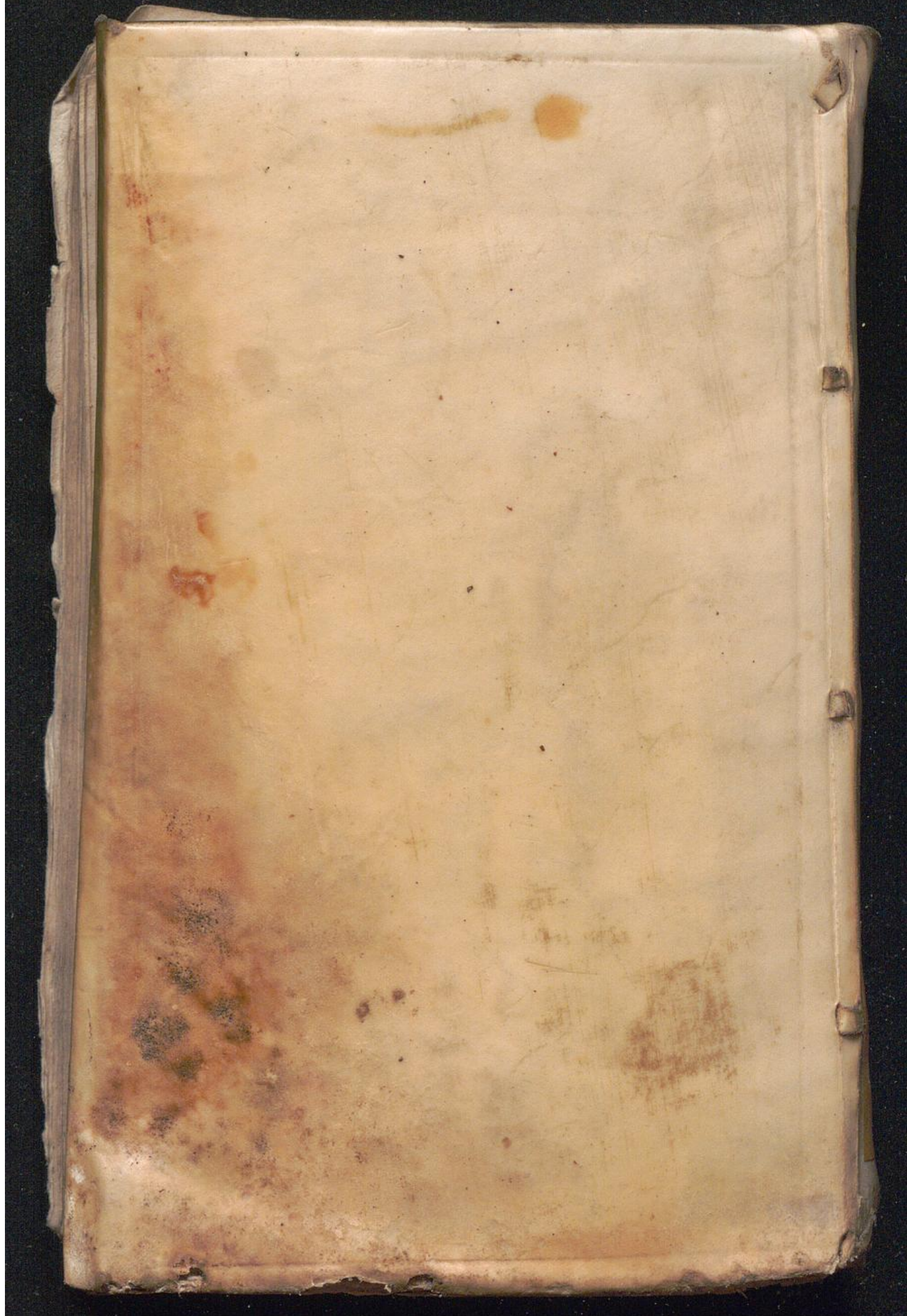
Balduinus apud Godefridum Tilmannum.

Bona cæcitas, est in se ipso magna non videre, & quæ scire non licet, piè ignorare.

Spec
fiducia
P. S.

Th
2888